BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
24 F
18

34-3-53

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

14-16-9-19

14-41-6-34

34-E-43

REVERENDI PATRIS F. BARTHOLOMAEI SPINEI PISANI ORD. PRAED. THEOLOGIAE PROF. SACRIQ. PALATII APOSTOLICI MAGISTRI DIGNISSIMI,

QVAESTIO DE STRIGIBVS,

VNA CVM TRACTATV DE PRAEeminentia Sacræ Theologiæ, & quadruplici Apologia de Lamiis contra Ponzinibium.

CVM PRIVILEGIO ET LICENTIA SVPERIORVM.

ROMAE,

In Aedibus Populi Romani,

M D LXXVI.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

12-24-F-18

STRIGES, ad ludum diabolicum corporaliter deferri (pro ut etiam vulgo fertur) ampliſſima quæſtione diffinitur. Qua quidem perfecta, vt determinata iam veritas facilius contra quendam Aduerſarium quadruplici roboretur ſimul ac defendatur Apologia, duplex ob præeminentiam ſacræ Theologiæ ſuper omnes alias ſcientias contutandam tractatus, eundem Aduerſarium impetens, opportune præmittitur.

R. P. AC D. D. MARINO GRIMANO S. R. E. TIT. S. VITALIS PRESB. CARD. AC AQVILEGIAE PATRIARCHAE.

F. Bartholomæus Spineus Piſanus Ord. Præd. regularis, Sacræ Theologiæ Doctor immeritus, Felicitatem.

RERVM omnium, totius inquam vniuerſi primo Principio, necnon vltimo fini Deo Opt. Max. cultum vniuerſalem, & huncipſum propenſiſſimum, eſſe debitum: eidemq; ſeruitute ſupprema quibuſcunq; (dixerim) viribus & electis operibus, omniueqüa poteſt homo præcæteris virtute doteque, ſoli ſeruiendũ nullus ſanæ mẽtis ibit inficias. Huius elegantiſſimi nexus imitatione, diuinæq; prouidentiæ ſuaui diſpoſitione, quo quis fuerit inter homines vniuerſalior humanæ vitæ moderator atque director, eo ſeruitutis etiam amplioris ab hominibus iura ſibi vendicat ac requirit. Hinc eodem ipſo iure cũcti populi ſuis Principibus debitæ ſeruitutis externa reddunt obſequia: quantoq; celſior ipſa poteſtas eleuatur atque maieſtas, tãto pluribus & exactior, debitus ipſe cultus indicitur. Quo fit, vt ad ſupremam ſpiritualis poteſtatis eleuato ſedem Pontifici maximo, tota pro voto meritiſſimeq; ſubiaceat Eccleſia, poſt Deum ipſum cuius in terra vices gerit vniuerſales, honoribus & obſequiis vndiq; uallato, ac cumulatiſſime ueluti circumſepto. Sicut autẽ eidem primo Chriſti Vicario dignitate proximi ac in uniuerſalis eccleſię moderatione Reuerendiſſimi D. Cardinales primi ſunt aſſeſſores: & indefeſſo ſtudio, conſilio, auxilio, omniq; quo ualent obſequio cooperatores: ita profecto fas eſt, eos ab omnibus Chriſti cultoribus debitum honorem: at infra primarium Antiſtitẽ, eo quoque clariorem amplioréq; reportare cultum, quo ſplendidioribus uirtutum & ſapiẽtiæ dotibus illuſtrantur. Iſta cum in omnes ad hunc gradum celebratiſſimis gratiarum muneribus effulgentem, promotos: tum præ cæteris erga virũ perpetua memoria celebrandum Reuerendiſſimum D. Dominicum Grimanum patruum tuum uita functum, Ampliſſime Præſul, antiquæ cordialiſſimæq; meæ ſeruitutis ratio fuit. Hinc me tibi, qui honoratiſſimi patrui gloriam omni iam dotium ac uirtutum munere ſicæmularis, ut eo te non inferiorem iam fama pronunciet, deuictũ ita reddidit & aſtrinxit: ut animo geſtiam indefeſſo, ſi qua poſſim offerre dona, ſi quem Domino meo ſapientiſſimo præmonſtrare rariſſime dilectionis effectum, non differam. Nec eidem per obſequia temporalia, quã-

do nec etiã iſthæc exhibere perſonaliter ſacra religio non admitteret, meo propitiſſimo cordi ſatisfieret. At illũ potius optauerim perpetuo munere meæ ſeruitutis indicio uel modico deuotare, ſicut & perpetuę ſunt illius auguſtiſſimæ dotes: quæ niſi cæteras illuſtrans eius humilitas inhibuiſſet, accuratius (vti par fuerat) recenſitæ, vniuerſam eccleſiã in illius ardentiſſimũ amorem quin etiam grauiſſimam admirationem conuertere potuiſſent. Paraueram autem ex ingenioli mei modico nec ſatis culto pomerio quoſcunq; collegerã ematuratos fructus, quorum & virtus erat ea venena morbi ſue repellere, quibus modo Chriſtiana pietas eo magis inficitur, quo minus cauetur, quin etiã (quod heu magis illacrymandum eſt) veluti ſana pharmaca ab ignorantibus extollũtur: paſſimq; mentibus innocentium ingeruntur ac propinantur. At Dei voluntate detineor ad tempus. Non ſunt autẽ a me Dei iudicia rimanda pluſquam oportet, Deũ magis quam hominem eſſe timendum noui. Scio ſanctiſſimos Doctores Eccleſię, quorum ego doctrinã tueor, & honorem, magis eſſe verendos, quam quicunq; viuens in terra. Sed videtur patri fa. non adhuc eradicanda, quæ ſuborta ſunt omnia zizania. Sperauerim autem Dei prouidentia tempus accomodandum, quo cum magis effetuerint olim collecta, ac in faſciculos quæſtionũ atque tractatuum iam redacta: data quoque liberrima facultate, reliqua pro uoto, nedum ſacræ Theologiæ ſcholaſticæ, verum etiam ſacrarum literarum triticum puriſſimũ inficientia, conuellendi: veritatis igne liberius atque profuſius purgabitur area cęli. Interea R. D. T. vnicum hoc meũ prælibet ex eodem pomerio dulce munuſculũ, ac ſuo dicatũ famigeratiſſimo nomini communem in ſalutem communicari lætetur. Quo namq; magis Strigiatus hęreſis abdita peſtis, quæ redemptas animas a Chriſto Redemptore (proh dolor) iterum inimico diabolo deuictas, opprobrioſe ſeparat & auertit, eiuſdem effrenatiſſima diaboli malitia, noſtra tempeſtate validius mundum inuaſit, eo copioſius hoc ipſo ſuaui fructu poterit euitari, necnon liberius fauorabiliusque tuo ſub numine iam patefacta funditus eneruari. Quod Deus Opt. Max. ſuarum ouium miſertus concedere, ſimul ac felicem R. D. T. donec e temporali tranſitum paret in æternam felicitatem, ſua pietate conſeruare dignetur. Eidem fidiſſimum ſeruum ſuũ etiam atque etiam recommendo.

AVTHOR

AVTHOR AD LECTOREM.

IVDICRO quodam extremo Ferrariȩ peracto contra Magam ſeu Lamiam, vel certe melius eo Strigem appellatam a vulgo, quo velut aues illæ, delectatæ nocturnis vmbris, quaſi volitando præcipue mulieres tales maleficæ in curſum diabolicum, vt aiunt, deferantur, Domini Doctores Vtriuſque Iuris, quibus vt pro more conſilium præberent accitis, proceſſus omnis innotuit, ex rei nouitate plurimum admirati, obnixe rogarunt, vt ea de hac rara materia ſcripto commendarem, quibus vulgata quod in ſomnis, diaboli varias ob deluſiones iſthæc accidant, quã certo certius eſſe falſam ex proceſſu cognouerant, aboliretur opinio. Annui precibus, tametſi duplici & vtraque grauiſſima lectura, tam inquam naturalis, quam ſacræ Theologiæ, ſimul ac Inquiſitionis vice alterius onere prægrauatus, & quod inſtantius flagitabant, inſtantiori ſolicitudine tumultuatieque perſeci. Ea vero dumtaxat exempla vel opportunas experientias induxi, quas ibi contigit authentice percepiſſe. Nam ſi cuncta, quæ paſſim a fide dignis etiam relata, ſcripto commendare voluiſſem, in immenſum creuiſſet edendum opus. Minus autem adhuc maturatum e manibus eripere molitus, cui neque dignum erat a me quicquam negari, inter cæteros egregiæ valde mentis & acutiſſimo fretus ingenio doctor, pererrantibuſque luminibus dum ſcripta cupide legeret, ea pro parte, ſua qua pollet ſapientia, iuxta propriã exornando profeſſionem, placuit obſirmare. Quod quidem ob viri reuerentiam, ex ſua tamen voluntate nomine ſuppreſſo, non renui: ſed eo potius admittendum etiam duxi, (quod tamen ipſe per me veluti meæ profeſſioni non conſonum, feciſſem nunquam) quo Domini Doctores vtriuſque iuris, quibus ad conſilia vocatis, iudiciales huiuſce cauſæ proceſſus ex mandato patefiunt Eccleſiæ, prima fronte conſpiciant, non nimium a ſua ſapientia quæ ſcribimus, elongari. Non omnia tamen approbo: Eorumdem igitur cum alicubi videris quæ propria ſunt, inſtar poſtillarum appoſita, ne miraberis, ſed lætare magis, oro te Candidiſſime Lector. Vale Felix.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

INDEX

INDEX CAP. QVAESTIONIS AMPLISS.

DE STRIGIBVS.

PROPONITVR *quæſtio, & inducuntur argumenta quattuor, quæ generaliter probare videntur partem quæſtionis falſam: omnia inquam quæ narrantur de Strigibus, non in veritate aut in corpore, ſed per phantaſticas viſiones aut in ſomnis, diabolici ſpiritus illuſione contingere.* Cap.1. Pag.1

Duo argumenta producuntur ad idē, quæ ſpecialiter probare videntur, Striges ad ludū diabolicum vnctione uel alio maleficio facto non portari: Inde vnicum pro parte quæſtionis vera ſubnectitur: quo fit vt tota quæſtio dubia reddatur. Cap.2.p.4

Plurima maleficiorum genera officio Inquiſitionis atque iudicio ſubiecta oſtenduntur: de quibus tamen non eſſe principalem huius operis intentionem diſſerere, manifeſtatur. et Adriani Papæ vi. Breue cōtra Striges, ac ipſius ſtrigiatus hæreſim. cap.3.p.7

Quæ ſit operis huius ſpecialis intentio: quotve ſint in eodē ſpecialiter declarāda. c.4.15

Homines a dæmonibus poſſe deferri ad longinqua terrarum ſpatia: iisdem facto huic acceſſoria, ſacris litteris non contradicere, quin potius congruere. cap.5.p.16

Dæmones hominibus apparere poſſe in forma humana, & etiam in brutali: ipſosq; ſe præbere incubos eiſdē & ſuccubos. Cap.6.p.19

Dæmones virtute ſua naturali poſſe quæq; perdita ſeu deſtructa, non eadem numero, ſed ſpecie: non ſolum in apparentia, ſed vere etiam recuperare. Cap.7.p.22

Viros ac mulieres in brutorum quamcumq; ſpeciem, virtute dæmonum non vere cōuerti, ſed deluſorie. Cap 8.p.24

Deum optimum Max. non niſi ſapientiſſima diſpoſitione permittere mala plurima, quæ per Striges contingunt fieri, & ex eis elicere multa bona. Cap.9.p.27

Ea quæ cōmuniter referūtur de Strigibus, nō poſſe cōtingere tantū in ſomnis. C.10.p.29

Eadē quæ referuntur de Strigibus in veritate ſic contingere poſſe, vt cōmuniter fama volat, pluribus ſuadetur exēplis. Cap.11.p 31

Eſſe firmiter credendum, atque nullatenus dubitandum, prædicta omnia eo modo contingere quo ab Inquiſitoribus affirmantur, ratione ex eorundem Inquiſitorum iudiciis ſumpta. Cap.12.p.33

Ad idem ſecunda ratio ſumpta ex textiū multiplicium aſſertione fideli, omniūq; exceptione maiori, & vnius reſponſionis reprobatio. Cap.13. p.36

Improbatio vnius euaſionis ad prædictam rationem. Cap.14.p 39

Ad eandem euaſionem præcludendam, alia deductiones inuicta. Cap.15.p.42

Eadem ſecunda ratio ex eodem fundamēto triþliciter confirmatur. Cap.16.p.45

Ad idem ratio tertia ex multiplici experientia per nobiles inducta. Cap.17.p.48

Experientia corporalis curſus ac tranſportationis Strigum ad longinqua loca per perſonas populares inductæ. Cap.18.p.50

Experientiæ apparentis conuerſionis Strigum in catos. Cap.19.p 52

Cur Deus permittat quod dæmones copioſos ac celebres Strigū cōuētus, crebro ſic inſtruāt ac aceruēt, e diuerſis regionibus aſſumptis viris ac mulieribus. Cap 20.p.55

Pro ſolutione primi argumenti, primo deducitur allegatum in contrarium capitulū Epiſcopi. eſſe multipliciter de authoritate ac veritate ſuſpectum. Cap.21.p 59

Capitulum Epiſcopi propoſitum ſuum inefficaciter inferre: & ob hoc de falſitate & authoritate minori ſuſpectum eſſe. Cap.22.p 62

Quod non eſt neceſſario ſtandum dictis illius capituli Epiſcopi, ſi a ſynodali & particulari concilio emanauit. Quin etiam ſi a concilio generali prodiiſſet, reclamandum eſt ad Pontificem, vt ſua declaratione excludat ſenſus erroneos, quos aduerſarij habent in eo. Cap.23.p.64

Poſito quod concilium Acquirenſe fuerit Generale riteq; congregatū, & ſuppoſitis etiā omnibus quæ in eo dicuntur, non euadere Striges manus Inquiſitorū: et de variis illuſionū diaboli modis atq; generibꝰ. C.24.p.68

Summaria explanatio capituli Epiſcopi. inducti quantum exigit propoſitum quæſtionis

huius

bniuſ: & quomodo ea quæ ibi narrantur, ab his differunt, quæ Strigibus dicuntur contingere. Cap.25 p.70

Circa quæ principaliter credenda uel operanda deluderentur illæ perſonæ, de quibus dictũ capitulũ Epiſcopi. loquitur. C.26.p.73

Argumentum ſecundum ſoluitur, in quo ſolutione quid de caſu in legẽda ſãcti Germani tacto, factis Strigum ſimili, ſentiendum ſit, multipliciter aperitur. Cap.28.p.76

Nodi omnes diſſoluuntur, quibus tertiũ quartumque argumentum v. debantur inuoluere legentes. Cap.29.p.78

In ſolutione quinti argumenti, nihil eſſe virtutis in vnguento, quo ſe perunguntur nefandiſſimo Striges, aperitur: tametſi quandoq; trahatur diabolus ad Strigũ vota per illam unctionem, quaſi per ſignum: quandoque uero impediatur: & quomodo id contingat. Cap.30.p.80

Diabolum quandoque præferre quaſi perſonæ immobiliter dormientis imaginem, ne credatur perſonam illam vere, ſed potius deluſorie ac imaginaria viſione tantummodo ad ludum eſſe delatam. Cap.31 p.83

Tacta per argumentũ ſextum, qualiter inquã dicantur Striges nõ poſſe diabolo non ſubeſſe: qualiter etiam apparenter conuertantur in catos; & ab eadẽ etiã liberentur deluſione, clariſſime manifeſtatur. C.32.p.87

De obligatione illa, qua diabolo ſtriges promiſtum accidere pueros: & quare Deus tot innocentium iniuſtã (ut apparet) necem permittat. Cap.33.p.88

Capita primi tractatus de Præeminentia Sacræ Theologiæ ſuper omnes alias ſcientias.

Q*VAESTIO dubia per oppoſitas rationes proponitur, & ex duobus fundamẽtis principalis concluſio probatur, quã author proponit.* Cap.1.p.93

Inductæ probationis, ampliſſima declaratio. Cap.2. p.94

Sacram Theologiam cæteris omnibus ſcientijs eſſe præſtantiorem. Cap.3.p.95

Ad decidendas quæſtiones ſuperioris ſcientiæ, vires inferioris non ſuppetunt, quibus nihilominus ſubminiſtrant. Cap.4.p.99

Leges ciuiles ſeu etiam canonicæ quæſtiones Theologales, qualis eſt etiam iſta de Strigibus, per ſe non poſſe decidere. Cap.5.p.103

Duæ rationes pro concluſione principali recitata firmantur. Cap 6.p.105

Tertiam rationem ab Aduerſario inductam, eſſe ſatis infirmam, eiuſdem etiam ſolutionem inutilem eſſe manifeſtatur, ſimul ac oſtenditur quomodo peritia legum, ſcientia merito dici poſſit. Cap.7.p.107

Legum ſcientia practica eſt, et nullo modo proprie ſpeculatiua. Cap.8 p.110

Legum ſcientiam merito glorificare ſui cultores: ſed ſuos magis Theologiam. C.9.p.112

Modus procedendi legiſtarum declaratur nõ contemnendus. Cap 10.p.113

Quarta ratio in qua diſſeritur de mutabilitate legum non improbanda. Cap.11 p.115

Capita ſecundi Tractatus de Præeminentia Sacræ Theologiæ ſuper omnes alias ſcientias.

Q*VIA per leges proficiamus ad veri cognitionem, non ſequitur præeminentia earum in decidendis quæſtionibus Theologicis.* Cap.1.p.117

Ex eo quod Papa legibus vtatur, non præfertur Theologia. Cap.2.p.118

Ex eo quod canones aliquid poſſunt, non ſequitur vniuerſaliter, quod idem poſſint leges ciuiles. Cap.3.p.119

Quia leges de fide catholica quandoque ſe intromittant, non habet Ponzinibius propoſitum ſuum. Cap.4 p.120

Quinta ratio ad idẽ defectiua ſoluitur, ex hoc ſumpta, quod ex ore Dei lex promulgatur. Cap.5. p.122

Ratio ad idẽ ſexta ex eo ſumpta, quod lex obligat in conſcientia, ſoluitur. Cap.6.p.123

Septima etiã ad idem ratio ex hoc ſumpta, ꝙ ius ciuile ſit in ſũmo honore ſẽper habitũ, vna cũ ſua cõfirmatione ſoluit. C.7.p.125

Octaua ratio ad idem ex eo producta, ꝙ lex omnibus præcipiat, ſoluitur. C.8.p.127

Ratio nona ex eo ſumpta, ꝙ finis legũ eſt homines reddere virtuoſos, ſoluitur. C.9.p.129

Decima demum ratio ex eo ſumpta, ꝙ ſcientia iuris dicitur ſapientia, pariter cum ſuis cõfirmationibus deijcitur. Cap.10.p.130

Capita

Capita ſuper Apologia prima de Lamiis contra Ponzinibium.

PRoœmium. pag.133
Ratio prima pariter & ſecunda ex his ſumpta, quod dicta de Strigibus nec probantur, nec fauent animabus manifeſtantur cõtra veritatem infirmæ. Cap.1.p.133
Ratio tertia procedens ex narratorum circa Striges minori veriſimilitudine, reprobatur. Cap.2.p.135
Ratio quarta ſumpta ex hoc, quod ea quæ narrantur de Strigibus, dicuntur opere diaboli perpetrari, ſoluitur. Cap 3.p.137
Ratio quinta ex hoc ſumpta, quod quæ facta narrantur a Strigibus in ſpiritu & non in corpore fiant, deiicitur. Cap.4 p.139
Ex authoritate Apoſtoli in d.c.Epiſcopi inducta, habetur delationẽ corporalẽ ad longinquas partes et inacceſſibiles humana virtute, ſupernaturaliter eſſe poſſibilẽ. C.5.p.140
Quattuor ſingulariter eſſe falſa, capitulũ Epiſcopi prodit. Cap.6.p.140
Cetera quæ in eodem capitulo referuntur, falſa quidem, ſed non impoſſibilia dæmonibus eſſe cenſentur. Cap.7.p.143
Pluribus modis contingit aliquid in ſpiritu cognoſci. Cap.8.p.144
Applicatio prædictorũ ad præſentem de Strigibus conſiderationem. Cap.9.p.146
Duobus aliis etiam modis contingit aliquid in ſpiritu euenire. Cap.10.p.148
Non determinatur in d.c.Epiſcopi eſſe impoſſibile, quod illa corporaliter fiãt, quæ quãdoque contingunt in ſomnis. C.11.p.150
Rationem ſextam ex præſuppoſitione iuris aſſumptã: ſeptimam quoque quia procedant hæc a ſpiritu maligno, nequaquam præualere. Cap.12.p.152

Capita ſuper Apologia ſecunda de Lamiis contra Ponzinibium.

PRoœmium. pag.154
Deiicitur ſolutio Ponzinibij ad rationem ex communi Strigum confeſſione ſumpta. Cap.1. p.154
Reprobatur ſolutio Ponzinib. ad rationẽ ſũptam ex experientia. Cap.2 p.156
Reprobatur ſolutio Ponzi. ad rationem probantem realem corporũ delationem in cursu eſſe poſſibilem ex reali delatione, qua delatus eſt Chriſtus in montem excelſum et ſuper templi pinnaculum. Cap.3.p.157
Delationem corporalem perſonarum a ſpiritibus eſſe impoſſibilem, non probatur in dicto c. Epiſcopi. Cap.4 p.159
Diabolum ſic in inferno religatũ teneri, quod non poſſit ad nos tentandos accedere, ſapit hæreſim. Cap 5 p 161
Non permittere Deum a diabolo Striges decipi, ſine ratione dicitur. Cap.6.p 162
Solu. Ponzi. ad rationem ſumptam ex appetitu quo diabolus adorari cupit, ſimul ac ipſa ratio infirma eſt. Cap.7.p.163
Reſponſio Ponzi. ad rationem ſumptã ex permiſſione diuina reſpectu malorũ quæ fiunt a Strigibus, pariter vt ipſa ratio deficit. Cap 8. p.164
Quattuor aliæ rationes infirmæ recenſentur cũ Sol.Ponzi.magis deficiẽtib⁹. C.9.p.166
Ratio decima ex d. c.Epiſcopi fundamentũ ſumẽs male ſoluiĩ ab Aduerſario. C.10.p.168

Capita ſuper Apologia tertia de Lamiis contra Ponzinibium.

COnclusiones tres, quibus Ponz. negat Striges abuti ſacramentis, & inſidiari pueris, necnon eoſdem occidere: diabolum inſuper incubum & ſuccubum eſſe, reprobantur. Cap.1.pag.170
Non admittendas Striges contra Striges in teſtes, & ob id Inquiſitorum proceſſus eas admittentes eſſe infirmos, quæ Ponzi. duabus concluſionibus complectitur, reprobatur. Cap.2.p.173
Vbi Aduerſarius venit præcipue iudicãdus, alios iudicandos cenſet actus temeritatis ſpiritu. Cap.3.p.175
Aduocandos eſſe Iuriſtas ad Inquiſitorũ proceſſus formandos ac perficiendos, quod Ponzinibius ſeptima concluſione nititur ſuadere, reprobatur. Cap.4.p.176
In Apologia quarta vnum Oltradi dogma de Lamijs tantummodo reprobatur. p.177

FINIS.

12 24 E 18

QVAESTIO DE STRIGIBVS PER EXIMIVM SACRARVM LITTERARVM PROFESSOREM F. BARTHOLOMAEVM SPINEVM ORD. PRAED. Sacri Palatij Apoſtolici Magiſtrum.

Proponitur quæſtio, & inducuntur argumenta quatuor, quæ generaliter probare uidentur partem quæſtionis falſam. Omnia, inquam, quæ narrantur de ſtrigibus non in ueritate, aut in corpore: ſed per phantaſticas uiſiones, aut in ſomnis diabolici ſpiritus illuſione contingere. Cap. I.

QVAERITVR, an maleficæ illæ perſonæ, quæ vulgo Striges dicuntur, ea vere corporaliterque faciant, ac patiantur, quæ ſe facere patique fatentur: an certe credendum ſit illuſionibus eaſdem diabolicis adeo deſipere, vt putent in vigilia ſibi contingere, quæ contingunt in ſomnis. Et videtur quod, vt præfertur, a diabolo ſint deceptæ. Quod quidem probatur primo concilij Acquirenſis authoritate, in quo, vt regiſtratur in Decretis. 26.q.5.cap. Epiſcopi.ſic decernitur. Non eſt omittendum, quod quædam ſceleratæ mulieres, retro poſt ſatanam conuerſę, demonum illuſionibus & phantaſmatibus ſeductæ, credũt ſe & confitentur cum Diana nocturnis horis, dea paganorum, vel cum Herodiade, vel cum innumera multitudine mulierum, equitare ſuper quaſdam beſtias, & multarũ terrarum ſpatia intempeſtæ noctis ſilẽtio pertranſire, eiuſque iuſſionibus obedire velut dominæ, &c. Vbi patet per concilium determinari, quod hæ ſunt illuſiones diaboli, & quod in phantaſia ſolum perficiuntur. Quod manifeſtius etiam apparet per ea quæ ibidem paulo poſt habentur in verba hæc: Sacerdotes per eccleſias ſibi commiſſas populo Dei omni inſtantia præ-

Primum argumentũ pro parte falſa.

 dicare

dicare debent, vt nouerint hæc omnino falſa eſſe: & non a diuino, ſed a maligno ſpiritu talia phantaſmata mentibus fidelium irrogari arbitramur. Siquidem ipſe ſatanas qui tranſfigurat ſe in angelum lucis, cum mentem cuiuſcunq; mulieris ceperit, & hāc per infidelitatem ſibi ſubiugauerit, illico tranſformat ſe in diuerſarum ſpecies perſonarum atque ſimilitudinēs: & mentem quam captiuam tenet, in ſomnis deludens, modo læta, modo triſtia, modo notas, modo ignotas perſonas oſtendens, per quæque deuia deducit: & cum ſolus ſpiritus hoc patitur, infidelis hoc nō in animo eſſe, ſed in corpore euenire opinatur. Quis enim in ſomnis & nocturnis viſionibus non extra ſeipſum deducitur, & multa videt dormiendo, quæ nunquam vigilando viderat? Quis vero tam ſtultus & hebes ſit, qui hæc omnia, quæ in ſolo ſpiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitratur? cum Ezechiel propheta viſiones Domini in ſpiritu, non in corpore vidit & audiuit: ſicut ipſe ſtatim inquit: Fui in ſpiritu. Et Paulus non audet dicere ſe raptum in corpore. Omnibus itaque publice annunciandum eſt, quod qui talia credit & his ſimilia, fidem perdit. Et infra: Quiſquis ergo credit poſſe fieri aliquam creaturam, aut in melius, aut in deterius immutari: aut tranſformari in aliā ſpeciem, aut in aliam ſimilitudinem, niſi ab ipſo creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia facta ſunt, proculdubio infidelis eſt, & pagano deterior. hæc ibi. Per prædicta igitur verba manifeſtatur non ſolum eſſe falſum quod tales perſonæ corporaliter ad ludum illum diabolicum portentur, vt faciant quæ vulgo dicitur eas facere: verumetiā eſſe hæreticū quēcunq; talia credentē fieri vel etiā poſſe fieri corporaliter virtute dæmonis: & aſſeritur quod hæc omnia & his ſimilia, in ſolo ſpiritu, & in ſomnis duntaxat fiunt. Aſſertioni autem & determinationi ſanctorum cōciliorum contradicere, vel etiā non acquieſcere, hæreticum eſt. etiam ſi concilia particularia ſint. extra de hæret. c. Ad abolendam. ergo &c. Secundo idem probatur ex his quæ narrantur a talibus perſonis fieri in tali curſus eorū phantaſtici ſtatu. Dicunt enim, quod ingrediuntur domos nobilium & diuitum, & ibi comedunt & bibunt: & quod tanta quandoque eſt eorum multitudo, vt dicāt ſe vegetes magnas vino pretioſo euacuaſſe: caſei formas magnas, vt vocant, conſumpſiſſe: boues pinguiſsimos mactaſſe, & aſſatos ediſſe: & iſthæc plurima feciſſe, quæ ex duplici capite falſa deprehenduntur. Primo quidem quia (vt eorundem etiam teſtimonio comprobatur) cum redeunt de curſu fere ſemper inueniunt ſe afflictas, & non ſecus ac illis noctibus, quibus ad curſum non deportantur, famelicas: quod tamen eſſet contra naturam. Secundo, quia in domibus illorum nobilium, in quibus

Secundum argumētum ad idem.

aſſerunt

aſſerunt prædicta conſumere vel conſumpſiſſe, nihil vnquam inuẽtum eſt defeciſſe ciborum vel vini, nullum bouem, vel aliud quodcunque animal defuiſſe. ergo hæc omnia conuincuntur illuſiones eſſe dæmonum vel ſomnia, ei quod legitur in hiſtoria ſancti Germani non diſsimilia, quãdo hoſpitatus in quodam loco vir ſanctus, cum poſt cęnam iterum pararetur, admiratus interrogauit cui de nouo præpararent: cui cum dicerent, quod bonis illis mulieribus, quæ de nocte incedunt, præpararent; illa nocte ſanctus Germanus ſtatuit vigilare. Et ecce vidit multitudinem dæmonum ad menſam in forma hominum & mulierum venientem: quibus præcipiens ne abirent, cunctos de familia excitauit, inquirens ſi perſonas illas agnoſcerent. Qui cum omnes vicinos ſuos ac vicinas eſſe dicerent, miſit ad ſingulorum domos, dæmonibus præcipiens ne abirent: & ecce omnes qui videbãtur ibi comedere, in proprijs lectulis ſunt inuenti. Adiurati ergo qui aderant, ſe eſſe dæmones dixerunt, qui ſic hominibus illudebant: vnde patet propoſitum apertiſsime. Tertio, probatur hoc idem per alia, quæ ab eiſdem flagitioſis perſonis narrantur: quæ credere accidiſſe, aut etiam fieri poſſe, hæreticũ eſt, aut fatuum. Dicunt enim quod illa domina curſus, quam ſtriges qui Ferariæ ſunt, vocant ſapientem ſybillam, quæ videlicet in illa multitudine præeſſe videtur, ſicuti iuxta pręd ictũ cap. Epiſcopi. Herodias vel Diana, deſiderat tangere aquã fluminis Iordanis; quo loci congregantur, vt aiunt. Et licet ad hoc plurimum conetur, nunquam tamen præualet eam tangere, ſed fluuius ipſe potius exſiccatur. Qua de re ſic illa iraſcitur, vt a facie eius oporteat omnem illam multitudinem ſtatim aufugere: alias, omnes ab ea protinus necarentur. Cauſam autem quare tantopere tãgere deſiderat aquam illam, hanc afferunt; quia ſi poſſet, inquiunt, hoc conſequi vt tangeret aquam, fieret tunc domina totius mundi. Et ſic dicunt omni nocte accidere, qua ſic in curſu conueniunt, bis videlicet in hebdomada. Quæ quidem omnia, quantam qualemue ſapiant vanitatem, ſapientes iudicent. Quarto, idem etiã confirmatur ex narratione ipſarum de his quæ videntur etiam apertam impoſsibilitatem præferre: & ob hoc non niſi deluſoria eſſe cenſenda. Dicunt enim, quod poſtquam comederunt aliquem pinguem bouem, vt ſupra relatum eſt, vel aliquam uegetem vino, vel arcam ſeu cophinum panibus euacuarunt, & conſumpſerunt ea vorantes, domina illa percutit aurea virga, quam manu geſtat, ea vaſa vel loca, & ſtatim vt prius plena ſunt vini, vel panis ac ſi nihil inde fuiſſet aſſumptum. Similiter congeri iubet oſſa omnia mortui bouis ſuper corium eius extenſum, ipſumque per quatuor partes ſuper oſſa reuoluens, virgaque percu-

Tertium argumentũ ad idem.

Quartum argumentũ ad idem.

tiens, viuum bouem reddit vt prius, & reducendum iubet ad locum ſuum. Cum igitur hæc eſſe videantur miraculoſa opera, quæ a ſolo Deo ſeu diuina virtute fieri poſſunt, ut ſacri Theologi vnanimiter determinant: talia diabolo attribuere, hæreſim importare videtur; vel certe deluſorie omnia contingunt; quod eſt propoſitum.

Duo argumenta producuntur ad idem, quæ ſpecialiter probare uidentur, ſtriges ad ludum diaboli cum unctione uel alio maleficio facto non portari. Inde unicum pro parte quæſtionis uera ſubnectitur: quo fit ut tota quæſtio dubia reddatur. Cap. II.

Quintum argumētum ad idem.

QVINTO, nonnullis experientijs ſpecialiter oſtenditur eſſe falſum, quod ſtriges portētur a diabolo facta quadam unctione, vel quocunq; alio modo, ad ludum, vel ad loca diſtantia. Et primo quidem inducendum eſt id quod accidit Illuſtri Principi. N. etiam temporibus eorum qui adhuc ſuperſunt. Cum enim ſtrix quædam in carcere Inquiſitoris cuiuſdam conuentualis detineretur, quæ fatebatur ſe multotiens ad curſum eſſe delatam, deſiderauit ille Princeps hæc audiens experiri ſi uera hæc eſſent, an potius ſomnia. Et aduocans D. Inquiſitorem, illum tandem induxit vt permitteret coram eis, & coram multitudine ad idem aſtātium nobilium, adductā mulierem ſe perungere ſuo quo vtebatur vnguento, & viderent ſi vere a diabolo viſibiliter vel inuiſibiliter apparente, per aera portaretur ad curſum. Quod cum Inquiſitor (& ſi perperam) admiſiſſet: & illa coram eis profiteretur ſe ituram, ſeu portandam a diabolo ſi inungeretur vt ſupra: inuncta ſæpius, ſtetit immota: nec unquam ei quicquam inſolitum contingere potuit: cuius rei in hanc etiam vſque diem perſeuerant plures nobiles teſtes de viſu. Ex quo facto patet eſſe falſum, quod portentur ad curſum pro uoto ſtriges, ſed quod aliquotiēs eis videatur ſic deportari, cōtingit ex deluſione diaboli. cuius rei plura alia teſtimonia, exemplaque libet nunc ſubinferre, quæ etiam temporibus noſtris contigiſſe feruntur. Dominus Auguſti. de Turre, Bergomenſis, medicus ſuo tempore celebratiſsimus, mihi ſuperioribus annis in domo ſua Bergomi retulit, quod cum iuuenis Paduæ ſtuderet, quadam nocte circa ſextam horam domum cum ſodalibus ſuis rediens, & pulſans, cum nemo reſponderet, aut aperiret; tandem per feneſtram, ſcala conſcendens, domum intrauit: & ancillam inquirens, reperit iacentem in cubili ſuper terram ſupinam, nudatam veluti mortuam, & penitus inſenſibilem, ita vt nulla potuerit arte per ipſum excitari. Facto mane, ab ipſo, quæ ad ſenſum redierat, ſciſcitata, quidnam illa nocte paſſa

fuiſſet

fuiſſet; tandem confeſſa eſt ſe delatam ad curſum. Ex quo manifeſte patet, quod non corporaliter, ſed in ſpiritu vel in ſomnis ita deluduntur, vt putent ſe longius deferri, quæ immobiles domi reſidēt. Huic ſimile mihi Salutijs retulit ſuperioribus annis D. Petrus Cella, olim vicarius Marchionatus Salutiarū, qui ſupereſt adhuc, de quadam ſua etiam ancilla ſimilia paſſa, ſimiliterque ab eo deprehenſa deludi. Sed & fama publica apud noſtros fertur, quod cum in diœceſi Cumana officium inquiſitionis exerceretur a noſtris, contigit in caſtro, quod Luganum appellatur, vxorem notarij inquiſitionis iudicialiter accuſari, quod eſſet ſtrix, atque malefica. Turbatus eſt autem mirum inmodum vir eius, eo quod ſanctam eſſe putaret. Diſpoſitione autē Domini mane diei Veneris ſancti, dum vxorem nō inueniret, in ſtabulum porcorum conceſsit, & ibi nudam verendaque præmonſtrantem, & penitus inſenſibilem in quodam angulo reperit limo porcorum reſperſam. Iam igitur certior ferme factus de eo quod credere nō poterat, arrepto gladio ſubita ira voluit eam occidere. Sed in ſe rediens, paululum ſubſtitit vt videret finem. Et ecce poſt modicum temporis ad ſenſus ſuos illa reuerſa, uiſo marito ſibi mortem intentare, coram eo proſtrata eſt: & veniam petens promiſit quod omnem ei ueritatem panderet. et confeſſa eſt, quod iuiſſet illa nocte ad curſum &c. Maritus autē hæc audiens ſtatimque recedens, eam apud Inquiſitorem accuſauit vt ignibus traderetur. Quæ illico inquiſita, nuſquam comparuit. Putant autem quod in lacum, ſuper cuius ripam terra illa ſita eſt, ſe immerſerit. Fertur etiam, quod quædam mulieres cum eadem ratione ſe perungerent, vt videlicet ad ludum deportarentur, a nonnullis clam ſpectantibus, viſæ ſunt quaſi ſomno ſtatim oppreſſæ in terrā cadere, & ibidē per plures horas immobiles permanere: cum tamen eædem in ſe reuerſæ poſtmodum affirmarent, ad curſum, vt optabant, ſe tunc temporis fuiſſe deportatas. Videtur autem quod per talē vnctionem id contingat his ſtrigibus, cuius ſimile recitat diuus Aug. 18. de ci. Dei. c. 28. accidiſſe cuidam nomine Præſtantio, cuius filius eidem ſancto Doctori retulit, quod præfatus eius pater quadam vice venenum quoddam ſumpſit commeſto caſeo malis artibus compoſito: & ſtatim iacuit in lecto quaſi dormiens; qui tamen nullo modo poterat excitari. Poſt aliquot autem dies eum velut euigilaſſe dicebat: & quaſi ſomnia narraſſe, quæ paſſus eſt, caballū ſcilicet ſe factum, annonam inter alia iumenta baiulaſſe militibus, quæ dicitur retica, quoniam ad retias deportauit: quod ita vt narrauit factum fuiſſe, compertū eſt. Sicut igitur huic Præſtantio per caſeum maleficum, ita ſtrigibus per vnguentum prædictum diabolicum poſsibile eſt accidiſſe,

cidiſſe,

cidiſſe, vel accidere ſomnum vehementiſsimum, & ſomniare ſe ad loca deportatas longinqua, in catos conuerti, vel quęcunque alia facere etiam vel pati, quæ poſtmodum ſe putant in veritate feciſſe, vel paſſas eſſe. Neque iudicandum eſt hoc eſſe contra naturam omnino: cum etiam quibuſdam vnctionibus medici quandoque naturaliter ſomnum vehementiſsimũ inducant inunctis (vt ſemel ætate noſtra contingit) temporibus infirmi, qui nullatenus antea poterat ſomnum capere. Ex quibus omnibus & innumeris alijs experiẽtijs clariſsime patet, quod vel aliquid tale quandoque naturaliter poteſt accidere: vel tales ſunt dæmonum illuſiones: & quod non in corpore, ſed in ſomnis & in ſpiritu fiunt ac videntur quæcunque ab his perſonis fieri vel videri narrantur contra naturam. Sexto probatur, ſtriges non eſſe diabolo ineuitabiliter obligatas, non conuerti in catos, non occidere pueros: quæ tamen omnia iſtæ infideles feminæ aſſerunt accidere, vel ſe operari, dum ſic deportari ſe dicunt a diabolo. Affirmant enim, quod illi qui ſemel ſe obligarunt ſupradictæ dominæ curſus, non poſſunt vlterius ab obligatione illa reſilire: quod libero arbitrio derogare, & conſequẽter hæreticũ eſſe, immo contra naturam manifeſtũ eſt. Item, quod promittunt ſtrigare omni tanto tempore, puta omni quindena vel menſtruo, ſaltem puerum vnum ſiue puellam, & quod id optime ſeruant. quod etiam vadunt per domos infantium, quos impetere volunt ingredientes & ſaltantes in forma catorum per feneſtras atque caminos, & ſuper lectum puerorum aſcendentes, eorum ſanguinem ſugunt a digitis manuum, atque pedum, ab ore ſtomachi, a fontanellis, & alijs eorundẽ corpuſculorum partibus delicatis: qui tandẽ hac de cauſa poſt paucos dies deficientes moriuntur. Dicunt etiam, quod domum propriam reuertentes accipiunt quandam calamitã de ſubliminari oſtij domus ſuæ, quã calamitam ipſe ad hoc ibi dum abeunt in curſum, relinquunt, vt in reuerſione eam accipientes, ſtatim in propriam formam (vt ſibi videtur) redeant feminarum, a forma qua ſibijpſis videbantur cati. In quo quidem facto vel eſt hæreſis in prædicto cap. Epiſcopi. damnata, quod videlicet vna ſpecies creaturæ transformetur in aliam: vel certe maxima dæmonum deluſio ſi hæc fiant in ſpiritu tantum, ſeu in ſomnis. Nec eſt ueriſimile, quod tantum ſanguinis a pueris ſugãt, ipſis non ſentientibus, uel etiam eorum parentibus non aduertentibus, cum præſentes ſint, horis præſertim nocturnis, quando iſta dicuntur contingere: vt inde neceſſario mors ſequatur.[a] Alias ſequeretur, quod innumera multitudo puerorum ita periret: cum tamen ſint rariſsimi, qui videantur tali morte decedere. Dicunt enim quod eſt innumerata ſtrigantiũ multitudo promiſcui ſexus;

Sextum argumentũ ad idem.

a Vnde ſequitur ſpeciẽ falſitatis habere, iuxta ea quæ habentur, ĩ c. quia ueriſimile. de præſump.

ſexus; & quod quilibet tenetur qualibet quindena, vel ſaltem quolibet menſe vnum maleficiare puerum, vt ſupra inductum eſt. Innumerabiles igitur quolibet etiam menſe morerentur: quod non apparet. Nec ualet dicere, quod ab eiſdem ſtrigantibus, uel ab alijs etiam ſtrigibus poſtmodum curentur: tum quia ipſę ſtriges communiter fatentur, quod nollent eos ab aliquo curari, & quod pro ſuo poſſe intendunt eos occidere: tum quia quædam quæ dicebat ſe curare tam eos quos ipſa ſtrigabat, quam ab alijs ſtrigatos, fatetur ex alia cauſa in eodem proceſſu per me facto contra eam, quod ipſæ quæ ſtrigant, nollent quemquam curari. Ex qua etiam dictorum cõtradictione (volebat enim iſta curare propter lucrum) patet manifeſte, quod iſta poſitio nulla ueritate ſubſiſtit. Non videtur etiam conſonum diuinæ clementiæ, ut tot innocentes pueros ab his maledictis perſonis pro earum occidi voluntate permittat. Ex his igitur omnibus quam clariſsime patet propoſitum.

In contrarium faciũt infiniti pene proceſſus Inquiſitorũ, & iuſtitia facta p eos cõtra tales perſonas quaſi ueraciter & corporaliter vadãt ad curſum: & ibi fidẽ abnegent atq; baptiſmũ, conculcent crucẽ, ac ſacrũ Chriſti corpus cõtumelijs opprobrijs & horrẽdis vituperijs afficiãt. Quę quidẽ omnia ſi nõ vere, ſed in ſomnis fierent, iniuſtiſsimi iudices eſſent Inquiſitores, & nõ iuſtitiam miniſtrarent, damnando tales extremo ſupplicio. Et cum eccleſia id cognoſcat & toleret, ſeu etiam eis faueat, & a principibus & populis ad id exequendum Inquiſitores inducãtur & animentur; patet quod hæc non ſunt tantum ſomnia; ſed corporaliter & in uigilia prædicta horrenda ſcelera ab his maledictis perſonis perficiuntur: cũ pręcipue Inquiſitores ſint ſapientia naturalique prudentia communiter præditi, viri eccleſiaſtici grauiſsimi, & probitate vitæ viri religioſi.[b]

Argumentum pro parte quæſtionis vera.

b Vnde pro eorũ actibus præſumitur, iuxta text. not. & lib. Abb. ĩ c. niſi eſſent. de præben. & gl. in l. Titio ſundus. ff. de cõ. & de. & in religioſis eſt text. aureus in c. ij. ibi. quod non feciſſent cũ gl. de no. oper. nun. c. et per glo. in c. de præſentium. 16. q. 1. & Fely. in c. ſuper his col. pe. in fi. de Accuſatio.

Plurima maleficiorum genera officio inquiſitionis atque iudicio ſubiecta oſtenduntur, de quibus tamen non eſſe principalem huius operis intentionem diſſerere, manifeſtatur.
Cap. III.

PRo determinatione quæſtionis huius præmittendum eſt, quod hic non intendimus de toto ſuperſtitionis genere diſſerere, vtrũ vere contingant quæ circa illud ſupra facultatem humanæ naturæ fieri uidentur; an certe deluſorie phantaſticeue. Iam enim exploratiſsimum eſſe puto, vel mediocriter erudito, immo etiam cuique rudi, niſi ex toto deſipiat, his ſceleribus totum pene orbem eſſe fœdatum; cum idipſum quotidiana præmonſtret experientia: tum etiã

quia

quia contra tales tam diuinæ leges deſæuiũt quam humanæ: ſiquidem contra maleficos clamat Dominus, Exodi. 22. Maleficos non patieris viuere: ſimiliter contra eoſdem, necnon contra magos & ariolos, incantatores, pythones & diuinationis ſpiritum habentes, in diuinis litteris extrema etiam pendet ſententia. Nam Deut. 18. ſic dicitur: Non inueniatur in te qui ariolos ſciſcitetur, aut obſeruet ſomnia atque auguria: nec ſit maleficus, nec incantator, neque pythones conſulat, nec diuinos: & quærat a mortuis veritatem. Leuit. quoque. 19. ſic dicitur: Anima quæ declinauerit ad magos & diuinos, & fornicata fuerit cum eis (hoc eſt, illorum ſceleribus communicauerit, & per hæc illorum auxilium implorauerit, ac peſsimis eorum artibus vſa fuerit) ponam faciem meam contra eam, & interficiam eam de medio populi mei. Et in eodẽ lib. c. 20. ſic dicitur ex ore Domini: Vir vel mulier in quibus pythonicus vel diuinationis ſpiritus fuerit, moriatur: lapidibus obruent eos. Sacri quoq; canones, ſancti Doctores eccleſiæ, ac ſacri Theologi de huiuſmodi ſuperſtitionum ac diuinationum genere abundantiſsime tractantes, omnia talia eſſe ſcelera nefandiſsima, extrema vltione digna definiunt, vt præcipue patet 26 q. 5. per totum. & per diuum Aug. in lib. de doct. chriſtiana. & regiſtratur in eadem cauſa. q. 2. Illud. & in lib. de natura dæmonum, vt ibidem habetur. q. 4. c. Igitur. & c. Sciendum. In pluribus quoque libris de ci. dei eiuſdem ſancti Doctoris, videlicet lib. 7. c. vltimo, lib. 8 c. 29. lib. 10. c. 9. lib. 18. c. 17. & 18. & lib. 21. c. 6. Diuus quoque Thomas hęc opera nefandiſsima vere fieri ab his ſceleratiſsimis hominibus, in pluribus doctrinæ ſuæ locis declarat, & præcipue. 2. 2. q 93. & 92. Tertio cõtra Genti. c. 104. & 105. Secundo ſententiarum. di. 7. Pot. q. 6. ar. 6. Ma. q. 16. ar. 9. 10. & 11. Cũ eo quoque concordant omnes ſacri Theologi in eadem diſtinctio. 7. 2. ſententiarum.[e] Vnde etiam ab eccleſia ſpieciale impedimentum matrimonij ponitur maleficium, quod non niſi per has artes, diabolica interueniente virtute, perficitur. de quo diuus Tho. pertractat. in. 4. d. 34. cum alijs Theologis ibi. Leges quoque canonicæ, ſicut pro parte inductum eſt, talia vt nefandiſsima condemnant opera: contra talium auctores excommunicationis ſententiam, aliaſque varias pęnas promulgando, vel comminando, vt patet præcipue. 26. q. per totum, & vbi etiam ſpecialiter de diuinationibus & ſortilegijs pertractatur. Ciuiles etiam leges contra maleficos & mathe. multipliciter furiunt, vt patet præcipue. c. de malefi. & mathe. contra eoſdem grauiſsimas promulgantes pœnas. Quæ quidem nefandiſsima opera ſi non vere fierent, ſed deluſorie, vane contra ea fuiſſent promulgatæ leges, & in legum ipſarum auctores, eũa in ipſum Deum,

e De hoc, ſi lubet, vide late in deciſio. capellæ Tholoſanæ. q. 380. incip. Quidã etatis. per totũ.

ista

iſta retorqueretur vanitas: quod extrema blaſphemia eſt. Ea etiam quæ temporibus noſtris fiunt per diabolicas perſonas promiſcui ſexus (quæ quanto vilioris ſæpe ſunt generis, tanto ſunt in ſceleribus iſtis potentiores) maleficia, quod nō in ſomnis aut phantaſtice fiant, effectus ipſi præmonſtrant, quos in dies videmus ac patimur. Tantaque creſcit illuuione peſtis hæc grauiſsima, vt nouas etiam contra tales condere leges quodāmodo coacta ſit eccleſia. Vnde Inno.viij. ſcribens Inquiſitoribus Alemaniæ, necnon Iulius.ij. ſcribens Inquiſitori Bergomenſi, ſic ſanxerunt, vt hæc quæ ſequuntur Innocentij eiuſdem præferunt verba. Peruenit ad auditum noſtrū, quod quāplures vtriuſque ſexus perſonæ propriç ſalutis immemores, & a fide catholica deuiantes cum dæmonibus incubis & ſuccubis abuti, ac ſuis incantationibus, carminibus & coniurationibus alijſque nefandis ſuperſtitijs, ſortilegijs & exceſsibus, criminibus & delictis, mulierum partus, animalium fœtus, terræ fruges, vinearum vuas & arborum fructus, necnon homines, mulieres, iumenta, pecora, pecudes, & alia diuerſorum generum animalia: vineas quoque, pomeria, prata, paſcua, blada, frumenta, & alia terræ legumina, perire, ſuffocari & extingui facere & procurare: ipſa quoque homines, mulieres, iumenta, pecora, pecudes, diris tam intrinſecis quam extrinſecis doloribus & tormentis afficere & excruciare, ac eoſdem homines ne gignere, & mulieres ne concipere, viroſque ne vxoribus, & mulieres ne viris actus coniugales reddere valeant, impedire: fidem præterea ipſam quam in ſacri ſuſceptione baptiſmi ſuſceperunt, ore ſacrilego abnegare, aliaque quamplurima nefanda, exceſſus & crimina, inſtigante humani generis inimico, committere & perpetrare non verentur, in animarum ſuarum periculum, diuinæ maieſtatis offenſam, ac perniciosum exemplum, & ſcandalum plurimorum. Et paulo poſt. Nos igitur impedimenta quælibet, per quæ ipſorum Inquiſitorum officij executio quomodolibet retardari poſſet, de medio ſubmouere, & ne labes hæreticæ prauitatis aliorumque exceſſuum huiuſmodi, in perniciem aliorum innocētium ſua venena diffundat, opportunis remedijs, prout noſtro incūbit officio, prouidere volentes, fidei zelo ad hoc maxime impellente; ne propterea contingat prouincias, ciuitates, diœceſes, terras, & loca prædicta ſub eiſdem partibus Alamaniæ ſuperioris debito inquiſitionis officio carere, eiſdem Inquiſitoribus in illis officium inquiſitionis huiuſmodi exequi licere: & ad perſonarum earundem ſuper exceſsibus & criminibus prædictis correctionem, incarcerationem & punitionem admitti debere, perinde in omnibus & per omnia ac ſi in litteris prouinciæ, ciuitates, diœceſes, terrç & loca ac perſonæ & exceſſus huiuſmodi no-

minatim & ſpecifice expreſſa forent, authoritate apoſtolica, tenore præſentium ſtatuimus &c. Ex his omnibus patet propoſitum, quod iſta non fiant per has ſceleratiſsimas perſonas deluſorie, vel id eis cõtingat in ſomnis: alias, leges iſtæ deriſibiles eſſent. Patet etiam ex prædicta apoſtolica determinatione, quod ad inquiſitionis officium pertinet cõtra tales procedere: quia licet ad Inquiſitores Alemaniæ dirigantur literæ: non minus tamen ſe extendunt ad alios quam decretales in corpore iuris ordinatę, quarum aliquę ad ſingulares perſonas dirigantur: & nihilominus quod in talibus iubetur aut prohibetur ſeu quomodolibet ordinatur, pro lege ab omnibus obſeruatur, di. 19. Si Romanorũ. Quod etiã patet circa diſpoſitionem & authoritatem officij inquiſitionis promulgatam in c. Vt officium. de hæreti. in vj. ad omnes Inquiſitores ſimpliciter ſe extendentem: tãetſi literæ illæ non fuerint directæ niſi Inquiſitoribus vnius determinatę prouinciæ: quam etiam fuiſſe prænominatam in eiſdem apoſtolicis literis, inſinuant verba. §. j. vbi dicitur. Mandamus quatenus vbique in præfata prouincia &c.

ADDITIO. Sed aduerte, quia ad hoc reſponderi poßet, quod ideo diſpoſitio. d. c. Vt officiũ. pro lege ab omnibus Inquiſitoribus obſeruari debet, quoniã reperitur in uolumine iuris redacta: & ita gl. expreße dicit in l. ij. Vbi Bar. & doct. ſequuntur. C. de legi. Secus uidetur in hac conſtitutione, quæ extra corpus iuris reperitur. bene faciunt no. per Paul. de Caſ. in l. j. ff. de conſti. princ. ubi uult, quod epiſtola principis tunc demum habeat uim legis generalis, quando clauſa eſt in corpore iuris. Et ſequitur Decius in rubri. extra de reſcri. col. ij. Et eſt de mente Bart. in §. fi. in j. conſti. cod. & in d. l. j. Vbi etiam Albe. & idem in ſimili dicit Hoſtien. in aut. cum ſuper. de ſepul. quem ſequuntur Fely. & Dec. in c. j. col. iiij. de conſti. Et hoc modo declarari debet dictum Angel. in l. item ueniunt. §. cæterum. de peti. hære. ubi uult quod epiſtola principis habentis poteſtatem condendi legem pro lege in ſimilibus caſibus obſeruari debet. & ſequitur Barb. in c. j. col. ij. de proba. ubi etiam Fely. col. v. quia procedit quando epiſtola eſt in corpore iuris redacta: licet de hoc dubitet Iaſ. in l. ciuitas. col. iiij. ff. ſi cer. pet. Puto tamen non eſſe recedendum per iſta ab opinione huius Reueren. patris, quoniam conſiderandum eſt, quod ante hanc conſtitutionem Inno. viij. Inquiſitores hæreticæ prauitatis habebant poteſtatem ſuper huiuſmodi maleficis & ſuperſtitioſis, quia talia ſapiunt hæreſim manifeſte. ut no. glo. in c. accuſatus. §. ſane, de hæreti. in vj. & Apoſtaſiam, quæ ſpecies hæreſis eſt, ut no. Inn. in c. j. de apoſta. Et hoc eſt, quod hanc poteſtatem habere Inquiſitores ſupponit ipſe Innocentius. viij. prout eleganter præfatus Reueren. pater probat infra ſtatim. Vnde ſequitur, quod conſtitutio iſta eſt declaratio iuris antiqui, non autem nouum ius inducit. Quod etiam patet: quia facta eſt in reſponſione ad conſultationem Inquiſitorum Alemaniæ: quo caſu non cenſetur

Papa nouum ius condere, ſed antiquum declarare. Sicut glo.no. in c.Conſultationi.de tempo.ord.& in c.Ex tua.de fil. presby. Quam Abb.ſequitur in c.fi.col.ij.de re ind.cum ſi.ut conſti.tradit in ſing.ſuis in uer.conſultatio. Et Fely. in d.c.j.col.iiij. Et propterea ſuccedit quod talis declaratio iuris communis facit ius generale,licet uerba dirigãtur ad Inquiſitores Alemaniæ,prout expreſſe tradunt Fel.& Decius in d.c.j.col.iiij.de conſti. Nec obſt.uerbum Statuimus poſitum in d. conſtitutione,de cuius natura eſt inducere ius nouum. cle.fi.cum gl.de reſcri.et tradit Bar.in c.ij.col.ij.de re iudi.quoniam ſecundum materiam ſubiectam accipi debet,ut Abb.& Mod.tradunt in d.c.ij. Et prædicta comprobantur: quoniam quando Papa conſulitur ſuper caſu ſeu quæſtione pendente in propoſito, etiam ſi per uerba alia nouum ius indicantia reſpondeat: cenſetur tamen antiquum ius declarare, non nouum condere: quia de natura noui iuris eſt,quod ad caſus futuros referatur.c.fin.de conſti.& ita expreſſe declarat Decius in c.paſtoralis col.ij.de excep. Pro quo allego bonam gl. in c.fi. in uer. reſpondemus. de uerb. ſig.in vj. Vltra quod & ſecundo forte attentari poſſet, quod dato quod conſtitutio illa Inno.viij. contineret ius nouum, tamen extendenda eſſet ad alios Inquiſitores: quoniam cauſa immediata eius non fuit particularis affectio erga illos Inquiſitores Alemaniæ,ſed zelus fidei & officij inquiſitionis,ut in ea expreſſe habetur: quæ cauſa utique in alijs Inquiſitoribus militat, ut nullus ibit inficias. Vnde etiam ad alios diſpoſitio extendi debet, per no.in l.non ſolum.ff.de in integ.reſt.declarando ut per Bar.in l.j.col.j.de con ſti.prin.& Decius in oĩbus cauſis id.col.ij.de reg.iur. Primum tamẽ tutius eſt.

Sed ſpecialiter ex eiſdem literis Innocentij habetur, quod Inquiſitores illi,quibus ex nomine literas dirigit,ſeu ad quorum eas inſtãtiam & propter quos eas edidit, etiam ex ipſo ſuo officio poterant contra tales procedere: & conſequenter id omnibus Inquiſitoribus eſſe commune, quibus eadem auctoritas impartitur. Reprehendit enim clericos illarum ciuitatum, in quibus patres illi erãt Inquiſitores,quod volentes plura ſapere quam oporteat,ipſis Inquiſitoribus voluerint impedimentũ præſtare,ne contra pręmiſſas perſonas maleficas inquirere poſſent: Sic enim ibi dicit Pontifex poſt ea quæ ſupra induximus, interpoſitis tamen nonnullis. Tamen nonnulli clerici & laici illarum partium,quęrentes plura ſapere quam oporteat, pro eo quod in literis deputationis, huiuſmodi prouinciæ, ciuitates, diœceſes,terræ, & alia loca prædicta, illarumque perſonæ ac exceſſus huiuſmodi, nominatim & ſpecifice expreſſa nõ fuerunt, illa ſub eiſdem partibus minime contineri. Et propterea præfatis Inquiſitoribus,prouincijs, ciuitatibus, diœceſibus, terris, & locis prædictis, huiuſmodi inquiſitionis officium exequi non licet: & ad perſonarũ earundem ſuper exceſsibus & criminibus antedictis, punitionem, incarcerationem, & correctionem admitti non debere, pertinaci-

ter aſſerere non erubeſcunt. Propter quod in prouincijs ciuitatibus, diœceſibus, terris, & locis prædictis, exceſſus & crimina huiuſmodi non ſine animarum earundem euidenti iactura & eternæ ſalutis diſpendium remanent impunita. Nos igitur &c. Ecce quam acriter eos reprehendit Pontifex qui impedimētum prę̨ſtabant Inquiſitoribus ne procederent contra tales. Quod vtique ſummus Pontifex non feciſſet, niſi tales reprehenſibiles eſſent.[e] Neque ipſi impeditores illa penitus reprehenſione digni eſſent, niſi Inquiſitores officium ſuum exercere contra tales potuiſſent, auctoritate apoſtolica communiter officio inquiſitionis impartita. Quod etiam approbatur për alia quæ habentur in eiſdem literis. Nam poſt prædicta & nonnulla alia, ſic in eis continetur. Proque potiori cautela, & infra. ipſaſque perſonas, quas in præmiſsis culpabiles repererint, iuxta earum demerita corrigere, incarcerare, punire & multare: necnon in ſingulis prouinciarũ huiuſmodi parochialibus eccleſiis, verbum Dei fideli populo quoties expedierit ac eis viſum fuerit proponere & prædicare: omniaque alia & ſingula in præmiſsis & circa ea neceſſaria & opportuna facere, & ſimiliter exequi libere & licite valeant, plenam ac liberã eadem authoritate de nouo [f] concedimus facultatem. hæc ibi. Notandum eſt enim in propoſito id quod dicitur, de nouo. Iam enim igitur ex ſua ordinaria iuriſdictione prius eandem facultatem Inquiſitores habebant cõtra tales perſonas. Sed & quod omne ſcrupulum in hoc tollit, eſt, quod prædictæ literæ ad Inquiſitores Alemaniæ pro maiori parte tenoris confirmatę & directæ ſunt bonę memorię Magiſtro Georgio de Caſali quondam Inquiſitori Cremonenſi per felicis Recor. Iulium .ij. & eadem demum ad omnes Inquiſitores congregationis Lombardiæ ord. prædicatorum extenduntur per apoſtolicas literas felicis Recor. Adriani. vj. Quarum tenor talis eſt.

e Quia culpa non cadit in his quæ nõ poſſunt, vel non debẽt fieri, vt patet ex no p Bar. ĩ l. quod nerua. ff. de poſi. & Salyc. in l ſi nullã C. de pig. act. p doct. in c. culpa caret. de reg. iur.

f Huiuſmodi enim dictio, de nouo, nil aliud ibi videtur importare, quã denuo, vt patet cuilibet diligenter cõſiderãti verba Põtificis, cum his quæ proxime dicta ſunt.

Adrianus Papa. VI.

DILECTE fili Sal. & apoſtolicam benedictionem. Dudum vti nobis exponi feciſti per feli. Recor. Iulium Papã .iii. prædeceſſorem noſtrum, non ſine magna tũc animi ſui diſplicentia, accepto, quod per quendam Georgium de Caſali ordinis fratrum Prędicatorum profeſſorem, & in ciuitate Cremonenſi hæreticæ prauitatis Inquiſitorem deputatum in nonnullis Lombardiæ partibus, & præſertim in locis in quibus dictus Georgius Inquiſitor deputatus erat, repertæ fuerunt quamplures vtriuſque ſexus perſonæ propriæ ſalutis immemores, & a fide catholica deuiantes, certam ſectam facientes,

tes, fidem quam in ſacri ſuſceptione baptiſmatis ſuſceperant, abnegantes, ſanctam crucem pedibus conculcantes, & opprobria ſuper eam perpetrantes, eccleſiaſticis, & prꝗſertim Euchariſtiæ ſacramẽtis abutentes, diabolum in ſuum dominum & patronum aſſumentes, eique obedientiam & reuerẽtiam exhibentes: & ſuis incantationibus, carminibus, ſortilegiis, aliiſque nefandis ſuperſtitionibus homines, animalia & fructus terræ multipliciter lædentes: aliaque quãplurima nefanda, exceſſus & crimina eodem diabolo inſtigante cõmittentes & perpetrantes, in animarum ſuarum periculum, diuinæ maieſtatis offenſam, pernitioſum quoque exemplum & ſcandalum plurimorum: contra quas, cum (vt prædictus Georgius tunc aſſerebat) in dictis locis ſuæ inquiſitioni deputatis, prout ipſius Georgii incumbebat officio ipſe proceſsiſſet: nonnulli autẽ tam clerici quã laici illarum partium, quærentes plus ſapere quam oporteret, præmiſſa delicta ad eiuſdem Georgii inquiſitionis officium non pertinere temere aſſerere præſumentes, in populo errores & ſcandala ſeminauerant: ſicque eundem Georgiũ in populo odioſum reddere, & dicti Georgii officium impedire conati fuerant, prout etiam tũc impediebant; ita quod propter prꝗmiſſa, perſonæ prædictæ delicta huiuſmodi perpetrantes remanebant impunitꝗ: & aliꝗ earũ exẽplo ad ſimilia perpetranda quotidie inducebantur, in nõ modicum fidei opprobrium, animarum periculum, & ſcandalum plurimorũ. dictus prædeceſſor volens ne inquiſitionis officii executio quomodolibet retardaretur, & labes hꝗreticꝗ prauitatis longius venena diffunderet, prouidere, dicto Georgio per quaſdam ſuas in forma breuis literas commiſit & mandauit, quatenus in locis eiuſdem Georgii inquiſitioni deputatis de exceſsibus huiuſmodi cognoſcere, & cõtra quaſcunque perſonas cuiuſcunque conditionis & præeminentiꝗ forent, inquiſitionis officium exercere & exequi, ipſaſque perſonas, quas in præmiſsis culpabiles reperiret, vna cum locorum ordinariorum vicariis quatenus voluiſſent intereſſe, iuxta dictarum perſonarum demerita corrigere & punire deberet & valeret, ſecundum modum contra alios hæreticos a iure & ſacris canonibus ſtatutum: contradictores quoſcunque per cenſuras eccleſiaſticas & alia iuris remedia compeſcendo. Eos vero qui in præmiſsis conſilium, auxilium, vel fauorem præſtarent, præfatus prædeceſſor eiſdem indulgentiis vti & gaudere decreuit, quibus cruce ſignati contra alios hæreticos ex indulto apoſtolico eis conceſſo, tunc gaudebant, & vtebantur, prout in dictis literis plenius contineri dicitur. Et ſicut eadem expoſitio ſubiungebat, non ſolum delicta & crimina huiuſmodi contra fidem catholicã & chriſtianam religionem ſub iuriſdictione Inqui

ſitoris

ſitoris Cremonenſis committuntur, & perpetrantur; ſed in omnibus aliis locis & diœceſibus ſub iuriſdictione aliorum. Inquiſitorũ dicti ordinis congregationis Lombardiæ in dies perpetrantur & committuntur. Et cum eadem ſint delicta, eadem profecto prouiſione & caſtigatione eis ſit iuxta earundem literarum tenorem prouidendũ. Quare tu, ſicut aſſeris, in ciuitate Comenſi dictæ prauitatis Inquiſitor deputatus exiſtis, tam tuo quam aliorum omnium dictorum ordinis & congregationis hæreticæ prauitatis Inquiſitorum vbilibet conſiſtentium & deputatorũ nominibus feciſti nobis humiliter ſupplicari, vt literas prædictas ad vos extendere & ampliare, aliaſque deſuper opportune prouidere dignaremur. Nos igitur huiuſmodi ſupplicationibus inclinati, literas prædictas cum omnibus in eis cõtentis clauſulis in omnibus & per omnia, prout in eiſdem literis continetur, ad te & alios ordinis & cõgregationis huiuſmodi Inquiſitores, tam in præſentiarum deputatos, quam in futurum perpetuis futuris temporibus deputandos, ac ſi tibi & cuilibet dictorum Inquiſitorum dirigerentur, & directæ fuiſſent, apoſtolica authoritate tenore pręſentium extendimus: ipſaſque literas tibi & illis vt præmittitur eiſdem auctoritate & tenore concedimus. Non obſtantibus omnibus illis quæ idem Iulius prædeceſſor in dictis literis voluit nõ obſtare, cæteriſq; contrariis quibuſcunque. Et quia difficile foret pręſentes literas ad ſingula loca in quibus de eis fides forſan fuerit faciẽda deferre: volumus & apoſtolica auctoritate decernimus, quod ipſarum tranſumptis manu cuiuſcunque notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius curiæ eccleſiaſticæ ſeu perſonę in dignitate eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, in iudicio & alibi vbi opus fuerit eadem prorſus fides adhibeatur, quæ adhiberetur eiſdem præſentibus, ſi forent exhibitæ vel oſtenſæ. Datum Romę apud Sanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris. Die. 20. Iulii. 1523. Pontificatus noſtri. Anno primo. Euangeliſta. A tergo vero.

Dilecto filio Modeſto Vicentino
ord. Prædicatorum.

INSVPER eſt breue apoſtolicum directũ Domino Gubernatori Bon. Domino Altobello Epiſcopo Polenſi, impetratum per Reueren. in Chriſto P. Fratrem Hieronymum Fauentinum ord. prædicatorum Inquiſitorem Parmenſem anno Domini. 1524. 18. Ian. a moderno Summo Pontifice Clemente. vii. in quo mentionem facit de hæreſi ſtrigiatus, præcipiens præfato domino Gubernatori, vt prædicto Inquiſitori omnem fauorem præſtet contra quoſdam infectos

fectos prædicta hæreſi. Et incipit breue. Accepimus nõ ſine animi &c Hoc autem non narraſſet, neque talia iuſsiſſet ſanctiſsimus Dominus noſter, ſi tales perſonæ, ſcilicet ſtriges, quæ iudicantur hæreticæ, non vere eſſent hæreticæ: vel ſi ea quę per ipſas fiunt, & propter quæ iudicantur hęreticæ, ſolum eſſent illuſiones diaboli. Quæ quidem omnia non alia ratione conſtituta ſunt, & iudicio Inquiſitorum hęreticæ prauitatis commiſſa, niſi quia tales perſonæ malignæ per hæc opera, quæ facultatem excedunt humanæ potentiæ, oſtendunt ſe pactum expreſſum habere cum diabolo: & cõſequenter apoſtataſſe a fide catholica, iuxta verbum diui Augu. 26. q.7.c. Non obſeruetis. & ſecundum diuum Tho. 2. ſententiarum. di.7. art. vlt. & in ea. diſt. eum ſequuntur omnes doctores Theologi. Et ſuper Iſa. c.3. idem repetit diuus Tho. inducens etiam diuum Aug. vt & alibi facit, vbi hoc ipſum docet. Ex hoc autem expreſſo pacto cũ dæmone habito, apoſtaſiam a fide ſapiente, quæ ad hæreſim reducitur, vt patet per S.Tho. 2.2.q.12.ar.2. in argu. facto in contrarium, dicuntur talia ſortilega & diuinatoria opera maleficorum, hæreſim ſapere manifeſte: & contra tales patratores horum operum, Inquiſitores habent procedere, vt patet in c. Accuſatus. de hæret. in vj. Et per glo. & doct. ibi in verbo ſaperent. Hoc ipſum igitur quod videlicet Inquiſitores hæreticæ prauitatis poſsint & debeant contra prędictos maleficos procedere, aliter probare minime intendo, ſed relinquo pro manifeſto tam per ea quæ nunc dicta ſunt, quã per alia plura, quę cuilibet vel mediocriter erudito facile poſſunt occurrere.

Quæ ſit operis huius principalis intentio, quotue ſint in eodem ſpecialiter declaranda. Cap. IIII.

PRINCIPALIS autẽ noſtra intentio in hac quæſtione eſt oſtẽdere, quod ea quę dicuntur fieri a ſtrigibus vera ſunt pro magna parte: pro alia vero, eo tantum modo vera eſſe cenſenda ſunt, quo permittit rerum conditio, vt plenius declarabitur. et ſic ea quæ cõtra tales impiiſsimas perſonas faciunt Inquiſitores, conuenienter & ſecundum leges procedunt. Et nihilominus opinio vulgi vel etiam nonnullorum ſapientum, qui tamen ſacrę Theologię expertes eſſe conuincuntur, & ob hoc omnia prædicta ſimpliciter negant, quę ad ſtrigum impietatem præcipue pertinent, licet in multis vana ſit & irrationabilis: quo ad aliqua tamen veritati innititur. Eorum enim quæ a ſtrigibus fieri vel videri corporaliter dicuntur: quædam non eo modo vera ſunt, quo ab ipſis ſtrigibus exiſtimatur, vt inferius declarabimus. Quia vero huius aſſumpti laboris principalis intentio

eſt

eſt, vt oſtendamus quomodo hæc eſſe vera vel falſa, fidei catholicæ conſonet, vel ab ea deuiet: & ſic ad Inquiſitorum iudicium ſpectēt talia vel non ſpectent, tria principaliter in hac quæſtione probabimus. Primo, quod hæc quæ ab his perſonis aſſeruntur, nō ſunt cōtraria ſacræ ſcripturæ, ſed potius ſecundū eam ſunt poſsibilia: immo nonnulla his ſimilia in ſacris literis panditur cōtigiſſe. Secundo, ex ſacris etiam literis deducemus hęc omnia quo ad relatum modū non poſſe fieri tantum in ſomnis. Tertio, probabimus eſſe credendum ab omnibus & nullatenus dubitandum, eo modo iſta contigere, quo ab Inquiſitoribus aſſeruntur. In fine vero quæſtionis argumenta in oppoſitum præinducta ſoluemus, oſtendentes in ſolutione primi, quomodo prædicta determinatio quæſtionis non aduerſatur determinationi concilii Acquirenſis, neque prædicto cap. Epiſcopi, immo potius conſonat. Circa primum quoque quod probare intendimus, ſciendum eſt, quod tria ſunt quæ principaliter aſſeruntur a ſtrigibus fieri miranda per eas, & a nonnullis decreduntur, quaſi vel impoſſibilia virtuti dæmonum, vel non facta ſeu fienda prohibitione diuina. Et tria alia ſunt acceſſoria pariter non credita per prædictos.

Primum principale eſt, delatio corporalis a dæmone, ſiue inuiſibiliter aſſiſtente, ſiue in formam cuiuſuis beſtiæ vel homine tranſfigurato, etiam per longinqua ſpacia, vt aſſeritur. Acceſſorium huic eſt comedere, bibere, corrizare, omniſque generis voluptatibus perfrui, vere & corporaliter dæmoni in forma magni principis apparenti, obſequi vel aſſiſtere: fidem quoque catholicam, ſacraque coram eo multipliciter cōtemnere. Secundum principale eſt, apparitio dæmonum in forma humana vel etiam beſtiali: & patratio venerei operis cum eiſdem pro apparēte ſexus diuerſitate diuerſimode. Acceſſorium eſt omne aliud quod per eos expleri dicitur in tali forma præſentes: puta, reparatio ciborum, aut liquorum, quæ conſumpta fuerint: ſuſcitatio apparens animalis cuiuſuis extincti atque commeſti. Tertium principale eſt, apparens conuerſio virorum ac mulierum in catos. Acceſſorium eſt, ſtrigatio puerorum. Sed tamen hæc omnia, hiſque ſimilia (ad ſanum tamen intellectum circa illorum aliqua) in ſacris litteris habentur expreſſe, vel deducuntur ex eis apertiſsime, uel certe non aduerſantur eiſdem.

Homines a dæmonibus poſſe deferri ad longinqua terrarum ſpatia; itidem facto huic acceſſoria, ſacris litteris non contradicere, quin potius congruere. Cap. V.

VT autem manifeſtum fiat primum principale cum ſuo acceſſorio, præſupponenda ſunt duo ex doctrina Theologorum om-

nium. Primum eſt, quod quo ad motum localem, materia rerum corporalium obedit angelis tam bonis quam etiam malis ad nutum. Hoc primo ponitur ab Augu. in 3. de Trin. virtualiter. Quod ſi huius veritatis plenam probationem forte deſideras, vide ſanctum Doctorem 1.q. 110.ar.2 & 3. Poten. q. 6.ar. 3. Ma.q.16. ar. 10. Quodlibet 9. art. 5. Secundum eſt, quod in dæmonibus naturalia manſere ſplendidiſsima, & in ſua prima perfectione. Hoc docet Theologorum princeps Dion. 4. ca. de diui. no. Pro quo vide Diuum Tho. 1.q. 64. ar. 1. 2.d. 7. quæſtio. 2. ar. 1 Et in quæſtionibus de dæmonibus diffuſe. Ex his autem duobus manifeſte concluditur, quod tam boni quam mali angeli poſſunt homines deferre corporaliter de loco ad locum ſine vlla difficultate. Quod ex his etiam quæ per philoſophiam circa cœlorum motum cognoſcimus, comprobatur. Qui enim poſſunt mouere cœlos ſicut de facto angeli mouent etiam ſecundum philoſophos, & magis ſecundum ſacros Theologos, poterunt hominem de loco pro libito transferre ad quemcunque diſtantem locum. licet maligni ſpiritus cœlos mouere non poſſint., non quidem ex defectu naturalis virtutis, ſed ex propria culpa, vt dicit ſan. Tho. Ma. q.16. ar. 10. Secundũ ſacros Theologos etiam quilibet angelus montes etiam maximos poteſt in oceanum demittere, ſi a Deo permitteretur. Cur ergo nõ poterunt dæmones, qui bonis angelis in naturalibus pares ſunt, & plures eorum pluribus ſuperiores, etiam montes, & multo magis homines de loco ad locum omni facilitate transferre? Quod quidem eſſe factum aliquando, in bonis & in malis angelis in ſacris litteris habet exemplum & teſtimonium. Exemplum quidem de bonis, habemus Dan. 15. de angelo, qui capillo capitis apprehenſum Abachuc prophetam ex Iudæa duxit in Babylonem in modico temporis ſpacio, & itidem inde reduxit. Quo ad malos vero habemus Matth. 4. de diabolo, qui D. Ieſum aſſumpſit, & ſtatuit eum ſupra pinnaculum templi: & inde etiam aſſumptum duxit ſupra mõtem excelſum, ipſo Domino permittente ob illius maiorem confuſionem, dum in omnibus victus abſceſſit. Teſtimonium quoque de potentia, diaboli ex ſacris litteris habemus, Iob. 41. dicente Domino, quod non eſt poteſtas ſuper terram, quæ ei valeat comparari. Quæ etiam quam magna ſit, apparuit præcipue in his quæ fecit contra ipſum ſanctum virum Iob in imperceptibili fere tempore, vt nulla ſit ratio quare non poſſint omnes dæmones pari virtute facere quod minus eſt, deferendo, ſcilicet corpora humana de loco ad locum etiam longinquum. g Vnde ſi Dromedarij poſſunt cito deferre homines, vt communiter dicitur, multo magis dæmo-

g Ad hæc faciunt quæ habentur in re. gu. cui licet quod eſt minus de re iu. in 6. vbi late p moder. ff. re. ni.

nes: quorum minimus poſſet tale quid citius & fortius efficere quã mille millia Dromedarij ſimul. Neque enim laſſitudinem aut fatigationem patitur quod corpus non eſt. De bonorum etiam potentia non minori, ratio ſuadet, necnon hiſtoriæ ſubuerſionis quinq; ciuitatum in valle maris mortui, Gen. 19. & occiſionis exercitus Sennacherib, Iſa. 37. apertiſsime pandunt. Idem quod ſupra confirmari poteſt ex authentica & a tota Eccleſia celebrata hiſtoria ſancti Iacobi Apoſtoli, dum iuſſu eiuſdem Apoſtoli dæmon Hermogenem magum ligatum de domo propria ad domum beati Iacobi per aerea deduxit. Legitur etiam de ſancto Ambroſio, quod ex Mediolano ſpacio trium horarum a dæmone Romam delatus fuit, ipſo ſancto viro præcipiente, & inde Mediolanum reductus eſt ab eodem, quatenus potentia ſanctorum ſuper dæmones ita pateſieret. De deportatione etiam hominũ a dæmonibus per aerea virtute magicæ artis, optimum affert teſtimonium veridica hiſtoria ſancti Petri Apoſtoli, & quod in Itinerario ſancti Clementis legitur, de illo peſsimo viro Simone mago, qui ſe deportari fecit a dæmonibus viſibiliter per aera quaſi cælum conſcenderet. Quem Paulus orationibus, & Petrus præcepto facto dæmonibus, eliſit ad terras: & toto fractus corpore expirauit. Sed & nicromantum vniforme teſtimonium idem confirmat cum Auic. in lib. de Nicromantia, vt recitat Augu. Nyphus in Comen. ſuo ſuper tertia diſpu. dubij. 18. Omitto, quæ narrantur in malleo maleficarum id genus plurima. Sufficit enim per hæc innotuiſſe propoſitum manifeſte. Dicere autem quod Deus hæc non permittat in ſtrigibus, eſt loqui ſine ratione: cum Deus multo maiora mala permiſſerit, exigente ſic malitia non timẽtium eum, prout fuit angelorum irreparabilis caſus: & primorum parentum, immo totius humani generis exitialis ruina. Iudicia quippe Dei inſcrutabilia ſunt: & illa Deum permittere confiteri debemus, quæcunque comprobantur teſtimonio fideli accidere, ſanctarum præcipue ſcripturarum. *h* virorum ſapientum, & multitudinis teſtium iuratorum ſenſu non carentium. Acceſſorium aũt ipſo principali conſtante, iam ex ſeipſo patet. Poſſunt enim homines, ſic delati, domos ingredi preapertis ianuis a dæmone vel feneſtris: & ab eodem præparata ſumere alimenta, fruique delitijs prout alij faciunt vigilantes, & idem dicendum de conſequentibus actibus. Opere dæmonum etiam eorum qui de domo tali ſunt, poteſt ſopor profundari dum dormiunt, per cauſatam in eis reſolutionem vaporum cerebrum petentium, vel per quamcunque aliam diſpoſitionem corpoream, vt interim non audiant ſonos, aut ſtrepitus qui accidunt ex prædictis motibus? Poſſunt etiam obſta-

h Quandoquidẽ ab huiuſmodi exemplis ſacræ ſcripturæ argumentũ ſũmi poſſe nemo ibit inficias. Vt patet ex no. per glo. & Gem. in ca. ſi. 20 diſt. Et abb. in c. Afferte. in 1. no. de preſump.

culum

culum aliquod apponere oculis & auribus vigilantium, quod nihilominus ab aſtantibus non percipiatur. Hæc enim & his ſimilia plurima poſſe dæmones efficere, clarum eſt apud exercitatos in ſacris litteris & Theologia: & ex ſecundo ſuppoſito facile deducuntur. Cum autem tales perſonæ ſint diabolicę, habentes ſcilicet pacta infidelis amicitiæ cum dæmonibus, ſecundum Diuum Augu. in 2. de doct. Chriſtiana: quod & regiſtratur a Domino Gratiano 26. q. 2. Illud. Et conſequenter ſint apoſtatæ a fide, vt idem Aug. dicit ca. 3. & a Theologis confirmatur, vt ſupra inductum eſt: non eſt mirum ſi ſic vigilantes, & in conſortio dæmonum in humana ſpecie ibi etiam apparentium, negant fidem & baptismum, cōculcant crucem pedibus vel etiam poſterioribus ſuis: & vituperijs diuerſis afficiunt ſanctiſsimum corpus Domini noſtri Ieſu Chriſti in ſacramento altaris, per eaſdem illuc deportatum: faciunt homagium diabolo de anima & corpore ſuo, & quandoque filiorum ſuorum: promittunt ſtrigare pueros, & id omni deſiderio ſtudioque perficere ſatagunt. Hæc enim omnia cum ex probabili conſequentia ſe habeant ad premiſſa vt effectus ad cauſam: ſi plurimorum teſtimonio eſſe vera probentur, non ſunt neganda. Sunt autem innumerabiles Inquiſitorum proceſſus contra eos facti, qui ſe pluries talia perpetraſſe corporaliter ſub iuramento confeſsi ſunt. Vnde patet, quod omni proculdubio ſunt credenda.

Dæmones hominibus apparere poſſe in forma humana, & etiam in brutali; ipſoſque ſe præbere incubos eiſdem & ſuccubos. Cap. 6

SECVNDVM etiam principale circa primā partem quæſtionis conſiderandum, quod videlicet in forma humana vel etiam beſtiali poſſint dęmones apparere, habet ex ſacris litteris exempla ſimul & teſtimonia. Sed ad huius declarationem oportet ſupponere vnū, quod quidem ex 2. ſuppoſito facto ſupra pro primo principali, facile ſequitur, quo etiam ſuperius vſi ſumus, videlicet, quod quicquid dicitur de bonis angelis quo ad potentiam naturalem eſſe poſſibile, eſt etiam poſsibile naturaliter malis. Naturalia enim in eis ſplendidiſsima remāſere poſt culpam ſecundum Diony. vt ſupra inductum eſt. Patet autem ex ſacris litteris, angelos bonos poſſe aſſumere corpora aerea, ſicque denſare vt humana videantur: ſicut patet Iudicum 13. de angelo qui apparuit Manuæ in forma iuuenis loquētis & prædicentis ortum Sampſonis iudicis Iſrael. Ex eo enim quod dicitur ibi: Apparuit ei vir terribilis nimis, & ex eo quod locutus eſt cum eis, & quod ipſe Manue offerebat ei cibum: patet ex-

Cap. 5.

Cap. 5.

preſſe, quod in humana ei forma apparuit. Idem etiam euidentius manifeſtatur in angelo Raphaele, de quo Tobię cap. 5 dicitur. Egreſſus Tobias inuenit iuuenem ſplendidum ſtantem præcinctum, & quaſi paratum ad ambulandum: & ignorans quod angelus Dei eſſet, ſalutauit eum &c. Ca. quoque 9. eiuſdem libri dicitur. Vocauit Tobias angelum quem quidem hominem exiſtimabat &c. Et non fuit mirum quod ſic æſtimaret: quia non ſolum figuram humanam prętendebat; ſed etiam omnia opera humana exercere videbatur, vt patet in hiſtoria illa, & ipſemet angelus teſtatur ibid. c. 12. dicens: Cum eſſem vobiſcum, videbar quidem manducare & bibere: ſed ego cibo inuiſibili vtor &c. Ex quibus omnibus patet, quod in figura corporis humani apparebant angeli ſanctis patribus, & nihilominus fuiſſe aerea talia quæ videbantur humana corpora; ex hoc manifeſtum fit, quod ſubito ex oculis aſtantium euanuerũt, & in materiam prętiacentem reſoluta ſunt. Quod quidem fieri nõ potuiſſet ſi ex quocunque alio elemento, vel etiam ex pluribus fuiſſent compacta. Hęc eadem confirmantur in apparitione duorũ angelorum, quos Lot recepit hoſpitio, Gen. 19. & eorum qui apparuerunt Abraam, Gen. 18. & in aliis libris ſacrę ſcripturę, & prẹcipue in teſtamento nouo frequentius idem patet. In beſtiarum autem ſimilitudinem aſſumpſiſſe corpora bonos angelos nõ legimus; ſed neque decebat: licet beſtiarum mouiſſe corpora ad operandum ea quę ſupra illarum naturam erant, legamus, ut patet de aſina Balaam, Num. 22. cuius linguam bonus angelus (vt præclariores doctores exponunt, & S. Tho confirmat 2. d. 8. ar. 3.) mouit ad loquendum. Malos autem angelos poſſe in ſimilitudines beſtiarum ex aere formare corpora quæ aſſumunt, habet nullus negare. Si, vt deductum eſt, poſſunt ſicut & boni talia formare, quæ hominis ſimilitudinem præferant; quod creditur factum a dæmone, qui tẽtauit Chriſtum dominum noſtrum. Maior enim in hoc facto eſt difficultas, quantum eſt ex parte eius quod fit, quandoquidem plura organa, pluresque diſpoſitiones ad opera requirat corpus humanum, quam quodcunque beſtiale, vt ſenſu patet: exigente hoc ipſum hominis dignitate ſuper cętera animalia. Sed & teſte Apoſtolo 2. Cor. 11. ſe transfigurat in angelum lucis: quanto magis ergo poteſt in ſpeciem viliſſimorum animalium ſe transformare. Quod, & ſanctorum hiſtorię, Antonii, Margaritæ, Catherinæ Senenſis, & aliorum plurium confirmant expreſſe, vt id negare iã magnæ ſit impudentiæ. Inhabitaſſe quoque dæmones ad tempus animalia vera corporaliter, ſacræ litteræ pandunt tam in ſerpente Gen. 3. in quo & opera vitę exercebat hominibus propria, vt loqui:

quam

quam in grege porcorum Matth. 8. Quod inhabitent etiam & arripiant homines, ſacrę quoque litterę nos erudiunt, quandoquidē legitur pluries in Euangelio, dominum noſtrum homines a dæmonibus liberaſſe. Qui etiam per ora talium arreptitiorum confitebantur Dominum Ieſum eſſe Chriſtum: & ille increpans non ſinebat ea, ſcilicet dæmonia, loqui. Sed & idipſum quotidiana de multitudine arreptitiorum experientia probat, ad quorum etiam liberationem, & ipſorum dæmonum ab hominum corporibus expulſionem, ſancta mater Eccleſia ſtatuit clericorum exorciſtarum determinatum ordinem, vt patet. 21. diſt. c. Cleros. & 25. diſt. c. Perlectis, vt iam nullus maneat inficiandi locus. Hęc tamen minus ſunt ad propoſitum quęſtionis: ſed pro tanto dicta ſunt, vt cognoſcatur ex his dæmonis poteſtas, in transfigurando videlicet ſetam in humanam quam in beſtialem figuram ſine difficultate, obediente illi materia ad nutum quoad motum localem, vt dictum eſt, in hoc, quod poteſt etiam contra voluntatem & libertatem hominis omnia illius membra mouere pro voto. Quod etiam dęmones incubi ſint, vel ſuccubi, quod in hoc etiam ſecundo principali continetur, licet nullum de hoc habeatur exemplum in ſacris litteris aut aliqua expreſſa authoritas: nihilominus tales eſſe dariue aſſerunt omnes Doctores Theologi, & pręcipue dum exponentes illud Gen. 6. Videntes filij Dej filias hominum &c. reprobant quorūdā opinionem dicētium, quod filij Dei a quibus Gigantes generati sūt Dæmones incubi fuerunt. Dicit enim Augu. ſuper Gen. ad litterā, & 15. de ciui. Dei. c. 23. quod tales non fuerunt dæmones. Neque .n. Dæmones vocari poſſunt filii Dei, cum ſunt inimici eius: nec de incubis dæmonibus intelligitur illa ſcriptura: licet quędam glo. hoc ibi cum Ioſepho affirmet: ſed intelligitur de filijs Seth, vt dicit S. Th. 2. d. 5. ar. 4. ad 2. Nec approbat ibi opinionem Ioſephi, ſed ſolum tam ex ea quam ex aliorum plurimorum dictis approbat dari dęmones incubos. Idem quod dicitur de filiis Seth, confirmat S. Tho. Pot. q. 6. ar. 8. ad 2. in contrarium. Et Augu. in pręfato c. 23 aſſerit dari incubos dæmones, vt infra inducemus. De quibus ēt Greg. interpretatur illud Iſa. 34 Et piloſus clamabat alter ad alterum, vt patet in glo. ordi. Et S. Tho. de eiſdem interpretatur eadē verba ibi, & etiam in c. 13. vbi circa finem capituli, homines illi piloſi etiam introducuntur. De eisdem etiam loquitur ſuper Iob. 40. & 1. q. 115. & 2. d. 8. vt diximus, & quodlibet 8. ar. 10. Iſidorus quoque li. 8. c. vltimo. Quod ſi incubi conceduntur, ſuccubos ēt concedere, nullum eſt inconueniens. Hoc autem iuſto Dei permittitur iudicio, vt ex maiori vtriuſque malitia, hominis inquam, & dæmonis,

Cap 5.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

dæmonis, maiorem etiam pœnam incurrant. Neque inconuenit hoc ipſum a Deo, tametſi nefandiſsimum, in natura permitti. Nam diuinæ ſapientiæ decentiſsimus ordo non patitur, vt natura libera ſemper impediatur a Deo, quo minus prauæ etiam ſuæ cupiditatis compos efficiatur: quando videlicet in tantã deuenere miſeriam homines impiiſsimi, vt vnde miſericordiam Dei reuocantis a malo erga ſe prouocent, habeant nihil. In tantam enim concupiſcentiæ carnalis veſaniam nonnulli decidunt, ſic effrenata libidine feruntur inſani, vt concupiſcant & annitantur etiam cum beſtiis, immo cum inſenſibilibus quandoque tale opus perficere. Et quod cogitatu nefandiſsimum eſt, audiui ego quendam alias in confeſsione ſupra quam dici poſſet libidinoſum, qui dixerat quod cum Deo (prò pudor) faceret talia opera ſi poſſet. Hac ergo inſuperabili concupiſcentia grauati, iuſto Dei iudicio merentur vt nõ perhorreant fœtidiſsimos dæmonum occurſus: quando quidem dæmones ipſi in forma pulcherrima virorum ac mulierum ſe transfigurant, vt miſeras animas his laqueis captiuare poſsint.

Dæmones uirtute ſua naturali poſſe quæque perdita ſeu deſtructa, non eadem numero ſed ſpecie, non ſolum in apparentia, ſed uere etiam recuperare. Cap. VII.

PRIMVM vero quod huic principali quo ad primam eius partẽ acceſſorium eſt, dæmones, inquam, in humana forma apparentes recuperare quę commeſta ſunt, vel aliter conſumpta in diabolico illo conuentu, patet non eſſe vſquequaque falſum, vel impoſſibile. Poſſunt enim eadem ſpecie recuperare, non numero: quod etiam humanæ ſubiacet poteſtati. Hæc autem dæmones mirabilius efficere poſſunt quam homines, quod quidem inducitur eodẽ ſuppoſito ſemper facto; materiam, inquam, corporalem pro voto parere dæmonibus quo ad motum localem. Poſſunt ergo dæmones in modico temporis interuallo ſimiles panes in cophino, ſimile vinum aut etiam melius vel deterius in vegetem tranſportare. Et idem dicendum de aliis comeſtibilibus: & per ſingula ex diuerſis locis, & ex ſingulis modicum, vt defectus in ſingulis etiam minus appareat, & omnia ſimul accepta ſufficiant pro commutatione eius quod eſt conſumptum. Aliud vero quod conſequenter inducitur acceſſorium, ſano modo putandum eſt euenire. Neque enim poteſt dæmon bouem, vel quodcunq; aliud mortuum ſuſcitare. Id enim non niſi diuina virtute fieri poteſt: quia id eſt ſupra, immo contra curſum naturæ: qui naturę ordo vel curſus, authori naturę duntaxat ſubiectus eſt, a cuius etiam ſapientia emanauit atque firmatus eſt;

Dæmonis autē poteſtas tali ordini ſubiecta eſt, vnde ipſum immutare non poteſt. Et propter hoc dicitur a Theologis, quod licet materia corporalis obediat ad nutum dęmonibus quo ad motum localem: non tamen quo ad formam immediate producendam, ſeu etiā educendam de potentia materiæ. Hoc enim eſſet ordinem naturæ peruertere, quo per varias diſpoſitiones peruenitur ad eſſe formatū. Vide pro hoc ſi placet S. Tho. in quęſtionibus de Ma. q. 16. ar. 9. Sed neque ad motum localem obedit eis materia contra naturæ ordinē. Vnde licet quantum eſt ex parte fortitudinis naturalis, poſſet dæmō totam terræ molem non obſtante illius grauitate de loco ad locum transferre: quia tamen ex hoc peruerteretur ordo naturæ: oportet enim eo caſu ne daretur vacuum in natura, aliud elementum locū terræ ſubintrare, & fieri centrum mundi, quod eſt contra naturalē ordinem ſitus elementorum: ideo non poteſt dæmōn terram mouere totam de loco ad locum, vt dicit etiam S. Tho. vbi ſupra art. 10. ad octauū: quāuis creatura ſpiritualis poſsit mouere quod maius eſt, ſcilicet cœlum, & idem poſsint naturaliter dæmones, & hi pręcipue qui ex ſuperioribus ordinibus ceciderunt, licet hoc eis nunc impoſſibile reddatur ex culpa, vt ſupra inductum eſt. Cum igitur non poſsint dæmones bouem, vel quoduis animal vere mortuum ſuſcitare, aut quæcunque alia miracula facere, & tamen hæc communiter aſſerant ſtriges fieri a domina vel domino nefandiſsimi illius curſus atque conuentus: neceſſe eſt quod in talibus inueniantur illuſiones. Quod quidem multipliciter contingere poteſt. Et primo quidem præſtigiando oculos intuentium, aliquo interueniēte, vel deſcendente humore, vel alia impreſsione, vel cōmotione ſpirituum facta ab imaginatione ad principium ſenſitiuum, hoc eſt ad ſenſum communem, & ad organa ſenſuum etiam exteriorum, vbi ſimul deſcendunt impreſsiones & ſpecies relictę ex ſenſibilibus motionibus, quæ in ſpiritibus ſenſibilibus conſeruantur, vt communiter dicitur: & mouent principium apprehenſiuum, ita quod aliqua apparent, ac ſi tunc principium ſenſitiuū a rebus ipſis exterioribus immutaretur: & ſic accidunt naturaliter in dormientibus ſomnia ſecundum philoſophū in de ſom. & vig. Et idem euenire poteſt opere diaboli tam vigilantibus quam dormientibus, vt dicit S. Tho. vbi ſupra ar. xi. & patet ratione ſæpe inducta de obediētia materiæ quo ad localem motum ad ſubſtantias ſeparatas. Hac igitur deluſione contingente, videtur talibus id eſſe, quod in veritate non eſt, puta viuum vel mortuum, homo vel bos &c. Poſſunt ſecundo bouem mortuum, ſeu pelles eius ac oſſa aliò deportare, & alium ſibi ſimilē viuum reponere in citiſsimo tempore, ſic vt mutationem non aduertant

Cap. 5.

uertant aſtantes, per interpoſitionem aliquorum corporũ inter oculos aſtantium, & locum ablati corporis ipſius bouis mortui, & alterius deportari. Vel certe tertio deludit diabolus perditas illas perſonas, eo modo quo vnus etiam Strigonus confeſſus eſt, vt videlicet quando domina vel dominus curſus illius maledici (diuerſis enim in locis ac regionibus præfert diabolus ille qui vt princeps apparet, ſexum diuerſum) percutit virga corium in quo collecta ſunt oſſa ex carnibus commeſtis electa, ſtatim dæmon vnus corium illud ingreditur, & in formam bouis ſic erigit ac effert, vt aſtantibus appareat ſuſcitatus. Poſſunt quarto dæmones formare corpus ad ſimilitudinem bouis ex aere, & illud aſſumendo quaſi viuum ex mortuo oculis aſtantium præmonſtrare. Poteſt quinto diabolus aereum corpus ab intus in formam & ſimilitudinem carnium cõmaſſare, & ad tempus pro voto ſub pellibus conſeruare, indeque recedendo poſtmodum relinquere quaſi mortuum. Vnde a ſtrigibus communiter aſſeritur, quod reducti tales boues ſuſcitati (vt ſibi videtur) ad ſtabula dominorum ſuorum ex mandato dominæ, vel domini curſus, infra triduum moriuntur, quaſi macie in horas exſiccentur ex toto. Et tumulatæ poſtmodum quæ videbantur carnes, in præiacentẽ materiam cito ſoluuntur. His igitur modis vel illorum aliquo circa hæc homines deludi, qui vere & corporaliter ducũtur ad curſum, nõ eſt negandum: ſed ſuppoſitis his quę communiter aſſeruntur a ſtrigibus, eſt valde conſentaneum rationi. Gaudetque diabolus & geſtit in tali conuentu ſic oſtendere potentiam ſuam quaſi ſit Deus, vt æſtimari & ſic ab omnibus adorari cupiat ſuperbiſsimus. In quo etiam facto ſpecialiter ſimilitudinẽ prætendere deſiderat eius quod miraculoſe fecit S. Germanus, de quo legitur, quod hoſpitis pauperis vitulum coctum, ſibique ac familiæ ſuæ in cibum traditum ab eodẽ hoſpite gratis, ipſe poſt cænam ſuſcitauit hoc ordine, vt pellẽ ſuper terram extendi iuſſerit, & ſuper eã omnia iam extracta bouis oſſa reponere. Cum ergo ſuo baculo poſt hæc corium percuſsiſſet, viuũ ſtatim erexit vitulum præcommeſtum. Vult igitur inimicus animarum, ſe propria poteſtate fingere potentem id efficere, quod ſanctus ille vere fecit virtute diuina. Non ſunt igitur iſta neganda velut impoſsibilia: ſed ſi cõmuniter contigiſſe credũtur, his modis eſſe facta, atque iuſto Dei iudicio permiſſa, proculdubio credendum eſt.

Viros ac mulieres in brutorum quorũcunque ſpeciem uirtute dæmonum non uere conuerti, ſed deluſorie. Cap. VIII.

QVANTVM autem ad tertium principale, quod videlicet homines in brutorum ſpecies apparere poſsint, in quas tamen vere

vere non cõuertuntur, ſuſcipit pariter ex ſacris litteris veritatis exẽplum, & ex ſupradictis patet, quod non impoſsibile iudicandum eſt, immo dæmonibus facile. Pro quo ſciendum, quod cum phantaſia ſit animæ potentia quædam alligata organo corporali, in quo phantaſmata recipiuntur, poteſt illã diabolus ſicut & cætera corporalia localiter ad nutum mouere, & præcipue quantũ ad humores, & quantum ad ſpiritus ei ſubſeruientes, in quibus immediate phantaſmata reſident, vt ſupra inductum eſt. Vnde licet nõ poſsint noua phantaſmata, rerumque nouas in ea ſpecies atque ſimilitudines immediate imprimere, vt patet per S. Tho. Ma. q. xvi. ar. ix. poteſt tamen antiqua multipliciter variare, componendo, diuidendo, ſicque perturbando, vt videatur quandoque perſonæ, quod brutalem prę ferat figuram, & opera, etiam vigilando. cum autem affectus apprehenſionem ſequantur, conſequens eſt vt illis appareant conuenientia fore vel vtilia, quæ tali brutali naturæ conſentanea ſunt. Quod de facto regi magno Nabuchodonoſor accidiſſe, ſacræ litteræ pandunt Dan. 4. Quandoquidem ex hominibus eiectus, quaſi bos edebat fœnum, & ſub diuo in nemoribus brutalem vitam per ſeptennium agẽs, rore cœli corpus eius perfundebatur, humano ſenſu perdito, & ex phantaſiæ perturbatione, brutali ſenſu confuſus. Dicitur enim vbi ſupra. quod poſt finem dierum quibus ſcilicet commederat fœnum, vt bos &c. ſenſus ſuus redditus eſt ſibi, & benedixit altiſsimo &c. Quæ quidem eius correctio atque pœna, angelico miniſterio diuina eidem iuſtitia inflicta eſt, vt viliſsima deiectione puniretur ſub homine, qui grauiſsima cordis elatione ſuper homines eleuabatur vt Deus. Non efficit autem per ſe Deus iſta omnia immediate, quando quidem interiora omnia per ſuperiora gubernet, vt Aug. dicit tertio de Tri. & idem docet Diony. in lib. de cæle. hier. & corpora quidem hæc infirma per cæleſtia: effectus vero nobis ſuper naturales hic accidentes, vel per ſe immediate, qui ſolus naturę vniuerſalis eſt auctor, vel per eos ſpiritus, qui naturam noſtram excedunt, ſiue boni ſint, ſiue mali. Quod ſi etiam a bonis ſpiritibus id effectum eſſe dicatur, quod Regi præfato contigit, pariter & a malis idipſum atque huic ſimilia fieri poſſe negandum nõ eſt, ſi ſola culpa, non autem naturali poteſtate boni ſpiritus a malis diſcrepare tenendum eſt, vt patet ex ſupradictis. Ex his ſequitur, non eſſe mirum, ſi quandoque mulieribus, opere dæmonum illarum phantaſia perturbata, videatur quod præferant catorum naturam, ſpeciem, figuram, affectus inſuper & opera: quodq; ſociæ putent hoc ipſum de eis, ipſeque de ſociis, prout earum fatetur innumera multitudo. Eo enim modo eaque facultate, talia dæmonibus eſſe poſsibilia fatendum

Cap. 7.

Cap. 3.

tendum eſt, qua & ſupra probatum eſt, eos poſſe per prçſtigium deludere ſenſus hominum. Poteſt etiam ſpecialiter hoc accidere deluſorium, ſi per corpus aereum in ſimilitudinem cati formatū & introductum, ſic dæmon illas decipiat, vt inter oculos & vera corpora humana obſtaculum interponēs, ſolum phantaſticum illud corpus videre permittat. Sugere vero puerorum ſanguinem, & ſic eoſdem ſtrigiare, tandemque occidere per ſtriges poſſe dæmones, nullus ſanæ mentis negare debet. Attamen & in his interuenire ſæpius deluſiones non dubito, & præſertim quo ad modum fiendi. Præſtigiali ſiquidem vel imaginaria perturbatione deluſioneque decepti, ſicut vere ſe catos putant ſtriges, ita & ſe quandoque iudicant puerorum ſanguinem ſugere: ita vt ſapor, liquor, & color ſanguineus non ſecus guſtui atque viſui ſeſe falſo offerat, ac ſpecies ipſa brutalis offert ſe mentis iudicio. Poteſt enim dęmon per omnes aditus ſeu ſuales ſe immiſcere, vt etiam S. Tho. affert. Ma. q. 16. ar. 11. in arg. primo facto in contrarium. Operatur etiam dæmon inuiſibiliter quandoque in puerorum corporibus, cauſatque languores intromittendo venenoſa, ſeu quæque mortifera, aut certe latentes in venis peſtiferos humores ad cor deducendo, vt inde pueri languoribus ſtatim afficiantur vix ſuſcipientibus medelam, dum ſtriges ſe putant, ex ſanguinis abſtractione eoſdem ſtrigaſſe. Poteſt inſuper & faſcinatio pueris naturaliter obuenire. Propter vehementem enim affectionem inuidiæ, iræ, aut odii, vetularum harum atque ſtrigū, inficiuntur earum vitales ſpiritus, ſtante ſuper hoc fixa immaginatione & intentione. Et hæc infectio pertingit vſque ad oculos, a quibus inficitur aer circunſtans, ex quo corpus infantis præſentis propter teneritudinem recipit aliquam infectionem, per modum quo & ſpeculum nouum inficitur ad aſpectum mulieris mēſtruatæ, vt dicitur in lib. de ſo. & vig. Vnde glo. ſuper illud Gal. 3. Quis vos faſcinauit &c. dicit quod quidam habent oculos vrentes ita vt ſolo aſpectu inficiant alios, & maxime pueros. Poſsibile quoque eſt, quod ex Dei permiſsione vel ex aliquo fato occulto cooperetur ad hoc malignitas dæmonum cum quibus vetulæ ſortilegæ fœdus aliquod inierunt, vt dicit. S. Tho. 1. quæſtio. 67. ar. 4. ad ſecundū. Vnde & ad hoc vetulæ malignæ inuocant magnum diabolum verbis inordinatiſsimis: & in nomine eius oſculantur pueros ad perdendum eos, vt per earum legitimas confeſsiones cognouimus. Qua ex re debent omni ſtudio prohibere parētes ne vetulę infames vel ſuſpectę, pueris appropinquent, vel eoſdem oſculentur, aut quicquam eis offerant vel tradant. Hoc enim maleficæ valde deſiderant vt eos inficiant, & ſic dęmonibus obſequantur. Poſſe tamen ſæpeque

in

in veritate contingere, ſtriges puerorum ſanguinem ſugere, vel per ſe acus aut vnguis miniſterio, vel opere dæmonis venis apertis, factiſque paruis cicatricibus in locis vitalibus & delicatis, ex quibus ſugendo ſanguinem ad vitam neceſſarium, pueri paulatim exſiccētur atque intereant, negari non debet: cum fideli teſtimonio id affirmetur: & præcipue cum poſt catorum apparentium diſceſſu, guttæ ſanguinis prope pueros ex tunc eiulantes, repertæ comprobentur. Nec neceſſarium eſt vt factæ cicatrices niſi curioſius inquirantur, appareant, cum paruiſsimæ ſint, & ſtatim opere dæmonum conſolidari poſsint. Saltare autem per cubicula, currereue fugiendo, & id genus operum facere more catorum ſtriges, prout ſæpe narrant de viſu plurimi, & ipſæmet ſtriges fatentur vbique non eſſe impoſſibilia opere diaboli, qui etiam eiſdem obſequuntur velocius deferendo quam propria hominis patiatur natura, manifeſtum eſt ex prædictis.

Deum opt. Max. non niſi ſapientiſſima diſpoſitione permittere mala plurima, quæ per ſtriges contingunt fieri; & ex eis elicere multa bona. Cap. VIIII.

PRAEDICTA autem omnia, & quod minus videtur etiam innocentium puerorum interitum, ipſe Deus nō prohibet, ſed iuſto ſuo permittit iudicio, vel propter patientium peccata: actualia quidem, ſi adulti fuerint: originale vero, ſi infantes. Vel certe (quod crebrius contingit) propter peccata parentum. Viſitat enim Deus peccata patrum in filios, quo ad malum pœnę, vſque in tertiam & quartam generationem, Exo. 20. Vel hoc ipſum etiam in pœnarum cumulum exigit maleficarum harum malitia maxima. Eis enim iuſte in pœnam conceditur, vt mala faciant, ac ea expelant, quæ nequiſsime deſiderant, quæ & promiſſerunt dæmoni ſe facturas: ne libertati arbitrii tam dęmonis quam hominis inferri videatur iniuria: ſed vnumquodque diſponatur a Deo ſiue agente, ſiue permittente, ſecundum propriam vniuſcuiuſque naturam: indeque magis etiam puniantur, vt dictum eſt. Iudicio quoque diuino ſępe iſta contingunt, vt ciuitas vel communitas in qua tot & tanta flagitia regnant, puniatur in membris ſuis: propterea quod quandoq; principes, officiales & populi non curant tales maleficas extirpare; ſed potius eorum plurimi eas defendunt, fideique officiales, verbis inſequuntur, & factis. Sed & ſpecialius hæc mala contingunt his, qui quomodolibet per ſe, vel per alios, ipſi vel ſui maiores, ad talia diabolica pręſidia recurſum habuerunt, vel ad id aliis lubricum pręſtiterunt

ſtiterunt ſermonibus ſuis . Id etiam ſicut & maleficiales infirmitates incurrunt in ſe, vel in his qui quacunque attinentia ſeu ratione ſui ſunt, hi qui maleficiis faciendis vel quomodolibet procurandis operam dederunt. Hoc enim profecto iuſto Dei cõtingit iudicio, vt per quæ quis peccat, per hæc etiam torqueatur, vt dicitur Sapientiæ ſecundo . Elicit etiã Deus ex malis illis plurima bona: Tum quia per hæc maxime relucet iuſtitia Dei tam in hoc ſeculo , vt claret ex his quæ modo dicta ſunt , quam etiam in futuro, prout edocet ſacra fides: Tum quia fulget ex his diuina ſapientia, quandoquidem, vt diximus, decentiſsimo ordine cuncta diſponit, permittens naturam quæ libera eſt, arbitrio ſeipſam proprio gubernare, votique compotem etiam pro malitia fieri tam hominem, quam dęmonem: tametſi nocere permittat minus etiam quam optarent: Tum quia diuina bonitas in huiuſmodi maxime comprobatur. Vnde enim fides videtur ex parte vna viliſsimis opprobriis obfuſcari, ac ſanctiſsimorum ſacramentorum puritas defœdari; inde fides ipſa magis in mentibus fidelium ſolidatur, ac validius roboratur. Ex his namque tria cognoſcimus familiari experientia, quæ ſola fide prius cognoſcebamus, licet ſub quæſtione cadant apud eos qui ſuo ingenio volunt cuncta metiri. Primum horum eſt, creaturas quaſdam intellectuales noſtris in regionibus obſeruari ſcientia potẽtiaque ſuper omnes homines ſine comparatione præſtantes, quos dęmones appellamus. Secundum, quod propter hæc maligna opera cognoſcimus, eſt eoſdem dæmones eſſe malignos. Nam ſenſim per hæc quæ diximus veluti palpamus, eoſdem ad innumera flagitia, dolis ac fraudibus homines inducere. Tertium eſt, odio ſæuiſsimo Dominum Ieſum Chriſtum eoſdem inſequi, bonoſq; Chriſticolas, & innocentes prę cæteris variis nocumentis afficere: fidem Chriſti perſequi: & eccleſiæ ſacramenta omni quo poſſunt vilipendio, ludibrio, opprobrioq; vt dehoneſtentur procurare. Ex quibus fit omnibus manifeſtum, quod de ſe clariſsimum eſt, fidem inquam catholicam omni veritate ac perfectione florere, & ad beatitudinem ſui cultores perducere: cum eam pro nixu (vt ex prædictis ac dicendis patet) oppugnent hi ſpiritus, qui maligni ſunt. Neque enim inſequuntur pro poſſe dæmones, niſi ea quæ ſuæ malitiæ & iniquitati aduerſantur. Vt ſic in omnibus tam bonis quã malis, quæ diuina diſpoſitione vel permiſsione contingunt Deum opti. max. benedicendi ac laudandi rationem inueniamus.

Ea quæ communiter referuntur de ſtrigibus, non poſſe contingere tantum in ſomnis. Cap. X.

SECVNDVM principale, quod declarandum aſſumpſimus in hac quæſtione, videlicet, quod talia quæ communi voce referuntur de ſtrigibus, haudquaquam in ſomnis tantum euenire poſsint, habet ex ſacris litteris euidentiam. Vnum quippe videtur per ſacras litteras dæmonſtrari, quod etiam familiari experientia vniuerſaliter comprobatur. hoc inquam quod quando aliquid apparet in ſomnis, vel imaginaria viſione aliquibus aliqua reuelantur: ſic ab eis videri talia vel cognoſci dicuntur, vt dum poſtmodum plene vigilant ſani corpore, idipſum non in vigilia, ſed in ſomnis innotuiſſe, aut viſione imaginaria reuelatum eſſe, & non per ſenſus exteriores acceptum, neque ſub eorum cognitione factum, optime diſcernãt. Et breuiter diſtinctio ſtatus proprii dum quis ſanus vigilat, & ſolutis corporeis ſenſibus operatur, a ſtatu quo non vigilat, ſed ſenſibus ſomno ligatis, vel certe altiori attentione impeditus, non vtitur, optime quiſque perpendit atque cognoſcit. Neque puto dari quemquam, qui ſe expertum fateatur oppoſitum. Vnde Sanctus Petrus imaginarie viſioni ac ecſtaticæ contemplationi aſſuetus, cum vigilãs angelum vidiſſet in carcere clara luce: & iubenti per omnia obtẽperaſſet vſque ad liberum carceris exitum, licet non plene diſcerneret in tali ſtatu inter vigiliam & abſtractionem quam exigit imaginaria viſio: poſtquam tamen angelum non vidit, & ſoli naturali cognitioni reſtitutus eſt, plene cognouit etiam ſe prius non imaginaria tantum cognitione cuncta & percepiſſe & perfeciſſe: ſed vere & realiter per exteriores ſenſus & opera. Vnde diſcendente ab eo angelo dixit. Nunc ſcio vere quia miſit Dominus angelum ſuum, & eripuit me de manu Herodis &c. Act. 12. in quo etiam libro c. 10. fatetur ſe alio tempore ecſtaſim paſſum, & quędam ſibi apparuiſſe, quæ licet vera non eſſent vt apparebant, vere tamen ei futura pręnunciabant. Idem patet in Eſaiæ viſione, qua Dominum ſedentem vidit &c. Iſa. 6. Neque enim putandum eſt talem prophetam ſic eſſe deceptum, vt vere & realiter putaret ſe Deum videre, ſeu vidiſſe ſedentem in ſolio. Spiritus enim eſt Deus. Ioan. 4. Sedere autẽ, conditio corporis eſt. Tantum ergo in ſua hac imaginatione cõtingebat, vt communiter exponunt locum illum ſancti Doctores. Et, vt vno verbo cuncta concludam, in omni paſſu ſacrę ſcripturæ, vbi de ſomniis & viſionibus aliquid dicitur, ſemper datur intelligi quod diuerſitatem ſtatus ſomniantis aut quomodolibet aliter a ſenſibus abſtracti, ab ipſo ſtatu vigiliæ, omnes quibus talia contigerunt, optime

per-

perpendebant, vt teſtatur etiam S. Tho. Pot. q. 6 ar. 7. ſiue ſancti viri eſſent, vt hi de quibus iam ſermo habitus eſt, & alii plures: ſiue ethnici, vt Pharao & Nabuchodonoſor. Sed & quod Paulo accidit, non oppoſito, ſed propoſito fauet. Licet enim non cognouerit an anima eſſet a corpore ſeparata in raptu, vel certe cōiuncta corpori, non tamen vtens corporeis ſenſibus: attamē cognouit quod non ſic talia viderit quæ narrauit ſe in raptu vidiſſe, ſicut tūc ipſa enarrans, corporeis ſenſibus utebatur: & corporaliter, non autem ſomnians aut ecſtaſim patiens, operabatur. Ezechiel quoque dum dicebat ſe fuiſſe in ſpiritu, ſeu in viſione Dei in Hieruſalem, optime cognoſcebat differentiam talis ſtatus & viſionis, ab eo quo communiter & in uigilia corporalia opera ſenſibus expeditis operabatur. et hoc etiam clarum eſt ex modo ipſo loquendi ſacræ ſcripturæ. Neque enim dixiſſet, Fui in viſione Dei & in ſpiritu, niſi declarare intenderet, quod non eo modo fuerat corporaliter in Hieruſalem, quo tunc ibi erat vbi hæc loquebatur: & conſequenter niſi cognouiſſet talium ſtatuum differentiam. Si enim prædicta differentia non cognoſceretur ab hominibus in vigilia, ſequeretur quod nunquam poſſet videri magis aliquid in corpore fieri quam in ſpiritu: ſed ſemper liceret cuicunque aſſerenti ſe aliquid corporaliter facere, reſpōdere: Non ſic eſt vt putas, ſed ſomnias. Et econtra, ille dicere poſſet: Immo tu nunc ſomnias atque deciperis, putans me ſomniare, & omnia inconuenientia poſſent omnibus accidere, quæ delirantibus communiter accidunt. Cum ergo innumerabilis multitudo virorum & mulierum, quæ deprehenduntur ad diabolicum curſum deferri diuerſis in locis variiſque temporibus, vnanimiter confiteantur & affirment ſe corporaliter ire vel ferri ad ludum illum, corporaliterque ibidem facere quæcunq; ſcelera confitentur: patet quod non eſt contra ſacras litteras, ſed potius ſecundum eas eſt credendū, quod iſta corporaliter fiant, & non tantum in ſomnis: cum ſecundum eas, in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum, Deut. 7. & Io. octauo i. Et maxime ſi ſit iuramento firmatum, prout prę dicta communiter ſub Inquiſitoribus affirmant. Neque tamen negandum eſt, poſſe talia in ſomnis tantummodo ſic apparere, vt tamen putent dum ſic ſomniant, vere illa contingere, ſicque pro tunc deludi. Sed hoc non latet poſtea perſonas illas dum in ſe reuertuntur. Et ſi opere diaboli ſic in eorum mentibus ageretur, vt etiam in vigilia putarent vere ſibi talia & corporaliter contigiſſe. deprehendit tamen finaliter dum plene ſolutus eſt ſenſibus, & a diabolo dimiſſus, quod ſomnia tantum fuerunt. Quod etiam contingere facile poteſt dum ad Deum conuertuntur, & peccata ſua cōfitentur, ſicut

i *Et in c. No uit. de Iudi.*

ſicut, & frenetici cum plene ſanantur, perpendunt deluſionem, quã veritatem eſſe infirmi credebant. Sed Strigones ſemper idem affirmant etiam quando ad Deum conuerſi ſunt, & a diabolo non tenentur vltra captiui. Experientiæ quoque & alia ſigna idem oſtendunt, vt infra dicetur.

Eadem quæ referuntur de ſtrigibus, in ueritate ſic contingere poſſe, ut communiter fama uolat, pluribus ſuadetur fidelibus exemplis. *Cap. XI.*

PRINCIPALIS etiam intentionis huius capituli firmitas apparet ex his, quæ Diuus Augu. affert. 18. de ciui. Dei. c. 18. vbi Præſtantium ſupra per nos circa principium operis nominatum, introducit ita ſomno ſopitum maleficiis, quod per plures dies excitari nõ potuit. Et nihilominus in ſtatu illo ſibi viſum fuit, quod in equum conuerſus eſſet, & annonam militibus equorum more portaſſet. Et licet aliquis equus & talis qualem ſe eſſe in ſomnis putauerat, vere portauerit annonam militibus illis: non tamen ipſe fuit, neque phãtaſticum eius incorporatum, vt quidam videntur dicere, & Auguſt. ibidem diſputando recitat. Qui ſi etiam ipſe hoc aſſereret, vt videlicet diceret fuiſſe phantaſticum eius incorporatum: non eſt tamen ſic intelligendum quaſi dæmon ipſam vim phantaſticam hominis, aut etiam ſpeciem in ipſo conſeruatam aliquo corpore circũdet: ſed quia ipſe dæmon, qui ſpeciem & imaginationem hominis format, aliam ſimilem ſpeciẽ vel corporaliter exterius aliorum ſenſibus obiicit, vel intrinſecus in eorum ſenſibus ſimilem ſpeciem operatur, vt S. Tho. exponendo dictum Auguſt. ponit in quæſtionibus de Malo, q. 16. artic. 11. ad ſeptimum. Neque etiam poſſunt dæmones potentiam phantaſiæ, neque etiam eius organum, vel cum ea ſubiectum ſpiritum, aliò deportare incorporatum. Qui ſi etiam poſſent & facerent: iam is, cuius hæc eſſent, per illa tunc nihil videret. Neque enim operatur quis non actu informatus per formam, quæ eſt operationis principium. Supponitur autem in narratione, quod ille in ſomnis hæc ipſa videret, vt diximus. Vnde concludi poteſt, immo neceſſe eſt, quod operatione mali ſpiritus hæc omnia facta ſint, qui in formam equi, antea poſtque inuiſi, corpus aſſumpſerit, & ea peregerit quæ narrantur: ille vero ſe quaſi equum talia feciſſe, tantummodo ſomniauerit, & ſtatum plenæ vigiliæ a ſtatu ſomnii facti diſtinctum eſſe cognouerit. Neq; diſsimiliter exiſtimandum eſt contigiſſe id quod in eodem capitulo idem Auguſt. enarrat, dicens. Indicauit & aliud (is videlicet qui præmiſſa indicauerat) ſe domui ſuę

per

per noctem antequam requieſceret vidiſſe venientem ad ſe quendam philoſophum ſibi notiſsimum, ſibique expoſuiſſe quædam Platonica, quæ antea rogatus exponere noluiſſet. Et cum ab eodem philoſopho poſtea quæſitum fuiſſet, cur in domo eius fecerit quod in domo ſua petenti negauerit: non feci, inquit, ſed me feciſſe ſomniaui. hæc ibi. Vnde patet, quod dicere neceſſe eſt, quod aliquis ſpiritus figura philoſophi aſſumpta in aereo corpore id perfecerit, quod quidem factum tunc illum ſomniare malignus ſpiritus cognoſcebat, vel etiam procurabat. Qui ambo in exemplum inducti, ſi non aſſeueraſſent in vigilia poſiti, ſe talia, dum dormiſſe ſe nouerant, ſomniaſſe: & econtrario ſi affirmaſſent, quod non in ſomnis iſta vidiſſent, ſed in vigilia, & corporaliter ab eis hæc eſſe perfecta: iudicandum procul dubio eſſet non eos, ſed dęmones potius in illorum aſſumpti corporis figura iacuiſſe veluti dormientes. Pro quo facto notandum eſt etiam, quod nonnulli ſic in ſomnis etiam vere operantur opera vitæ, vt videantur etiam vigilare. Cognoui ego virum ſomniantem ambulare, loqui: & quod plus eſt, perſonas obuiantes cognoſcere: cum eiſdem loqui, ab eis occurrentibus diuertere, & eaſdem quandoque percutere. Illum tamen pro tunc dormire omnibus notum erat & experientia comperiebatur. Inſuper ipſe confitebatur poſtmodũ in vigilia, quod ſomniauerat quidem ſe talia feciſſe. Quinimmo quidam patruelis meus & comprofeſſor dum prædicationi iuuenis inſiſteret præ nimia cordis anxietate de nocte ſurgebat ſomnians, & aſcẽdens ſuper quadam porticu, quæ prædicaturus fuerat, ordinatiſsime quaſi populo prędicabat, vociferationibus magnis omnes a ſomno excitans & conturbans. Alium noui hominem de nocte ſomniantem, & ſic in ſomnis de cubili ad ſtudium realiter pergentem, & ibidem per multas lineas recte ſcribentem ſine lumine. & mane quod ſe tantum ſomniaſſe putauerat, vere factum inueniebat. Verumtamen & hoc etiam quod diximus verum eſt, quod videlicet vnus diabolus efficit ea quæ alius aliquis facere ſe ſomniat. Econuerſo etiam aliquis vere & ſanus in vigilia operatur, alicubi deportatus a malo ſpiritu vel a bono, cuius loco ſpiritus aſſumpto ſimili corpore, alibi dormire videtur. Huic enim quid ſimile per ſanctos angelos factum creditur iuxta ea quæ legũtur in hiſtoriis authenticis. Legitur enim de beato Ambroſio, quod cum Miſſam Mediolani caſu celebraret, hora exequiarum Sancti Martini, qui Turonis defunctus erat, ſuper altare caput inclinans, ſpacio trium horarum dormire viſus eſt: qui poſtmodum excitatus, vt videbatur, a clericis cauſantibus populi tædiũ in expectando benedictionem & Miſſæ finem, dixit officium exe-

quiarum fratris ſui Martini ſe perfeciſſe Turonis: quo in loco etiam in tantæ rei fidem, vt fertur, chirothecã dimiſit, vt tam ex aſſertione eius, quam ex ſigno prædicto, veriſsime corporaliterque illis interfuiſſe credendũ ſit: & loco eius angelum altari aſtitiſſe Mediolani in aſſumpto ſimili corpore. Implicat enim idem corpus in pluribus locis ſimul tempore inueniri, vt Theologi communiter tradunt. Huic etiam non diſsimile contigit beato Clementi Petri ſucceſſori. Cum enim Miſſam Romæ celebraret, ſtatim obdormire viſus eſt, & poſt tres horas ad ſeipſum reuerſus, vt videbatur, excuſationem populo attulit, quod iuſſu Beati Petri ſibi neceſſarium fuit illo temporis ſpacio Piſanam eccleſiam, quæ diuo Petro dicata fuerat, conſecrare. In cuius rei fidem indubiam, tres guttas proprii ſanguinis Piſis in eccleſia illa reliquerat ſuper marmoreum lapidem: quæ in hanc vſq; diem in ſumma veneratione habentur in eccleſia cathedrali ciuitatis illius. Ex quo patet, quod angelus in figura ſancti Clemẽtis Romæ fuit pro tempore quo ſanctus ipſe corporaliter Piſis erat ab angelo deportatus, & inde Romam itidem creditur fuiſſe reductus. Secus autem de vtroque fuiſſet æſtimãdum, ſi dixiſſent ſe ſomniaſſe. Pari modo igitur affirmantibus ſtrigibus, quod corporaliter vadant ad curſum, credendum eſt. Et ſi videantur interim alicubi dormire, ęſtimandum eſt eſſe diabolum in illarum forma ſeu figura. Quandoque tamen ſuis etiam artibus magicis efficiunt, vt imaginaria tantum viſione cognoſcant, quæ realiter ab aliis conſodalibus fiunt in curſu: & hoc vt labores euitent atq; pericula: quod quandoq; facere præſumendũ eſt tales perſonas dum corporaliter infirmantur. Potes autem, ſi vis, in malleo maleficarũ videre, quem obſeruãt aliquę maleficæ modum ad id quod diximus aſſequendum. Dicere autẽ quod ſemper ſic accidat, immo quod ea quæ a ſtrigibus enarrantur, nõ poſſint realiter accidere, videtur & hiſtoriis & ſacris literis, veluti deductum eſt, repugnare; adeoq; contra vulgatiſsimam experientiam loqui, vt ſtoliditatem id potius pręferat, quam obſtinationem ſine ſcientia. Hæc etenim obſtinatio vt in pluribus admiſcetur craſsitudini talia dicentium, ſeu negantium ea quæ diximus vere contingere. Et hæc de ſecundo principali.

Eſſe firmiter credendum, atque nullatenus dubitandum prædicta omnia eo modo contingere, quo ab Inquiſitoribus affirmantur, ratione ex eorundem Inquiſitorum iudiciis ſumpta. Cap. XII.

ESSE autem procul omni dubio credendum, hęc taliter euenire, prout communiter a dominis Inquiſitoribus affirmatur: quod

E tertio

tertio loco tractandum eſt; & non niſi proteruos vel ignorantes negare poſſe talia ſic contingere ſicut in proceſsibus eorum habetur, tribus rationibus perſuadetur. Quarum prima talis eſt. Vnicuiq; in arte ſua perito & experto credendum eſt. k Expertus enim certus eſt, & magis quam ſciens non expertus, vt habetur ex prooemio Metaphy. Non minus etiam inhærendum eſt expertorum & ſeniorũ ſententiis ſine demonſtratione, quam demonſtrationibus ipſis, vt dicit Philoſophus 6. Ethic. Certiſsimus ergo erit, & conſequenter ei maxima fides eſt adhibenda, qui ſimul ſapiens fuerit & expertus. Fides enim non niſi ob certitudinem facti vel dicti quę putatur ab aliquo poſsideri, adhibetur illi. l Patres autem Inquiſitores vt in pluribus ſunt viri peritiſsimi tam in iure quam in ſacra Theologia. Ad Theologos autem & canoniſtas pertinet determinare an prædicta, impoſsibilia ſint aut poſsibilia, credenda vel non credenda: ſunt etiam iudices ſuper depoſitiones & teſtificationes factas de talibus, & ſuper confeſsiones eorum an impoſsibiles & veriſimiles, aut certe ſint deriſibiles: an a fatuis, vel certe ab his qui ſuæ mentis compotes ſunt factæ fuerint: quo modo, qua aſſertione prolatæ, quam efficaciter comprobatæ: & conſequenter in talibus iudicandis, ſuper omnes experti ſunt. Cum ergo propter hæc ipſa, quæ confitentur, iuridice ſint infelices iſtæ perſonæ ab Inquiſitoribus grauiſsimo iudicio condemnatæ: nemo debet eſſe tantæ temeritatis, vt eorum ſic damnet iudicia, ſic deludenda & execranda immo iniquiſsima putet, quod non niſi pro ſomniis, vel pro his quæ in ſomnis accidunt, accerrimis tormentis afficiant, & demum crudeliſsime perimendos tradant homines innocentes. Si quidem ſecundum ſacros Doctores, nemo propter ea quæ in ſomnis appetit, ſeu etiã operatur, niſi aliud interueniat, peccare poteſt. m Vide pro hoc, ſi lubet, ſanctum Tho. 4. di. 9. articu. 4. quæſtiuncula. 1. Sed & ſi quod etiam in ſomnis crimen per accidens quis admittat, ex hoc ipſo quod in ſomnis perficitur, leuius iudicatur: quandoquidem homo pro ſtatu illo plenum non habeat & liberum in operibus ſuis iudicium. Cenſendum igitur & ab omnibus firmiter credendum eſt, hæc vere contingere, & in corpore perfici: prout ab Inquiſitoribus iudicantur hæc ipſa fieri. Confirmatur autem hæc ratio adhuc ex tribus. Primo, quia Inquiſitores vt in pluribus ſunt viri religioſi, optimæ famæ, & integerrimæ vitæ: qui ex eo quod religioſi, Deoque dicati ſunt, magis ad clementiam & miſericordiam inclinantur, quam ad ſeueritatẽ: in hoc ſui Saluatoris imitãtes veſtigia, qui diues eſt in miſericordia. Ex eo vero quod perfecto religionis ſtatui copulant opera propria ſanctitatis & innocentiſsima vitæ cum odore optimæ famæ: quam

k L. ſemel. C. de re mili. lib. 12. et l. j. ĩ prin ff. de vẽ. inſpic. & vtrobiq; per Bart. & no. in c. propoſuiſti. de probatione.

l Et hinc prouenit, quod recte factum præſumitur, quod facit iudex ff. de acquir. poſ. l. iuſte.

m Prout tradi conſueuit in c. maiores. §. verum de bapt. per illũ tex. et in cle. j. de pe. Et p Albe. de Roſ. in l. diuus. ad fin. ff. de off. præſ. Iaſ. in l. vi vim. col vj. ĩ prĩ. ff. de iuſti. & iur.

ne admitterent, expediret eis ſecundum Apoſtolum magis mori, n neceſſe eſt vt omnem abhorreant iniuſtitiam: & præcipue vbi agitur de vita hominis: quam ſine ratione perdere, omnium iniuſtitiarum ſumma eſt. Cum igitur in his iudiciis videantur & ſint potius ſeueriſsimi: nec acquieſcant cuiuſquam precibus ſeu lacrymis: euidentiſsimum præfert hoc indicium, non niſi ex cauſa ſumme rationabili: & non niſi vbi miſericordia cenſeretur ſumma crudelitas apud Deum & omnes homines, qui ea quæ Dei ſunt ſapiunt, id eos efficere. Quod tamen non eſſet, ſi talia quæ narrantur, & propter quæ ſtriges comburuntur, illuſiones eſſent vel ſomnia. o Confirmatur ſecundo illa prima ratio, ſic. Ea quæ de peritorum conſilio iudicantur vera, non ſunt falſa cenſenda ab aliis. p Sed contra tales maledicas perſonas non procedunt Inquiſitores niſi de conſilio peritorum tam in iure; quam in ſacra Theologia: & regulariter nō niſi de conſilio & conſenſu domini Epiſcopi ciuitatis, vbi iudicium hoc exercetur, vel eius Vicarii; qui vt in pluribus periti ſunt ſaltem in iure canonico. Ergo quod ab eis verum vel iuſtum eſſe determinatur, non debet (ab imperitis præcipue) tam facile condemnari. Sed neque hi qui vere ſapientes ſunt, naturalique mentis elegantia & nobilitate pollent, in hoc contra peritorum conſilium ſe opponerent, vel precipites contradicerent, vt multi imperitorum faciunt: ſed matura cogitatione prius cuncta librantes, diſputatiue potius quam ſententiam proferendo, ſi talis opinio ſibi minus placeret, vel apud eos rationes inductæ non viderentur efficaces, aut ineuitabiliter concludentes, opinionem ſuam vrbaniter in medium afferrent. Quod & gratiſsimum foret Inquiſitoribus, vt literali diſcuſsione magis veritas eluceſceret. q Vbicunq; autem officium exercetur (quod cōtingit per ſingulas ciuitates chriſtianorū in Europa per inſtitutos apoſtolica delegatione Inquiſitores, & ab eis factos Vicarios) doctores ad conſilium contra ſtriges vocati, ſemper in hoc vnum omnes, vel pro maiori parte conueniunt, quod prædicta fiant realiter & in corpore: & ſuper hoc extant proceſſus & conſilia innumerabilia. Ergo per locum ab authoritate peritiſsimorum & ſapientum, quorum non eſt numerus, quia per totam chriſtianitatem, tam noſtra quam exacta ætate facta ſunt hæc, omnibus perſuaderi, nulluſque dubitationi locus manere debet, quod prædicta fiant corporaliter, vt præfertur. Confirmatur & tertio præmiſſa ratio, ſic. Id toleratur ab eccleſia, vbi etiā agitur de alicuius tertii præiudicio maximo: quia tam in bonis exterioribus quam in fama, quam etiam in bonis corporis vſque ad crudeliſsimam vitæ priuationem, non eſt falſum æſtimandum aut iniquum, ſi fiat hoc ordinarie iudicialiterque ab

E 2 offi-

n *Tu adde tex. in l. iſti quidē. ad fi. ff. quod metus cauſa, & late Barba. in c. in præſentia. col. 69. de proba. vbi meminit de dicto Apoſtoli hic alle. facit id qd idem Barba. tradit in cōſil. 55. col. 14. primo volumine.*

o *Argu. d. c. 2. de no. ope. nun. cū aliis ſupra alleg.*

p *Vt patet ex not. per Abb. & Mod. in c. propoſuiſti. de probat. ſupra etiam alleg.*

q *Veritas enim hinc īde exagitata magis reſplendeſcit in lucē, vt dicit text. in cap. graue 35. q. vlt. & gl. in eo. cum Ioā. eremita. de fid. inſt. Bene facit tex. in §. illud quæſitū. cum ibi not. per Chriſtophо. inſti. de rerum di.*

officialibus per ſedem apoſtolicam inſtitutis. Nam id eſſet de ſumma negligentia Romanam Eccleſiam ſuggillare: immo de ſumma crudelitate & iniuſtitia reprehenſibilem reddere, & calumniari: quando quidem Inquiſitores non niſi vt delegati ſummi Pontificis hæc efficiant, a quo principaliter pendet quicquid per eos iuſte vel inique, ipſo præſertim ſciente, fit. Propter quod ſi in hoc iudicio inueniretur iniquitas, ipſi principaliter imputandum eſſet ſi taceret, aut non prohiberet. Quod quia non niſi temerarium eſt: ideo nullus poteſt niſi ignarus, vel valde præſumptuoſus iſta negare ſic contingere, prout ab Inquiſitoribus comprobantur. r

r Vt patet ex his quæ habētur in l. quæ dotis. ff. ſol. ma. per Bar. et doc. & per not. in c. j. de off. dele. cum multis ſimilibus quæ allegari poſſēt.

Ad idem ſecunda ratio ſumpta ex textium multiplicium aſſertione fideli, omnique exceptione maiori. Et unius reſponſionis reprobatio. *Cap.* XIII.

PROBATVR etiam hoc ipſum quod aſſumpſimus, alia principali ratione, quæ talis eſt. Quod ab innumera multitudine perſonarum promiſcui ſexus aſſeritur, & vbique locorum variiſque temporibus vniformiter quaſi vno ore loquerentur omnes, ſemper affirmatur, procul omni dubio credendū eſt, & nulla cunctatione negandum: vbi præcipue talium teſtimonium in cauſa fidei admittatur in iure: & tam contra ſe quam contra alios hæc ipſa rite coram iudice manifeſtent: etiam hi qui ſibi vitam donari deſperant: ſicut contingit his qui in hæreſim ſunt relapſi, vt non iam timore mortis niſi confiteantur incurrendæ, ſuſpicari poſſit eos talia propalare. Hæc autem omnia concurrunt in iudicio iſto: immo ſæpe quoque cum ſibi vitam iam donatam alii ſciunt, idipſum manifeſtant: vt nō iam timore imminentis pœnæ, id quis iudicare poſſit ab eis confiteri: cum etiam plurimi concurrant ad hoc pueri, puellæ, & id genus innocentes & ſimplices, quorum facile deprehenderetur ſi fingerent mendacium: qua ratione puerorum teſtimonium certiſſimū dicitur. Plures item, qui poſt conuerſionem ſunt integerrimæ vitæ ac ſplendidæ famæ, & plures aliæ conditiones concurrunt, quibus redduntur teſtes fide digni, & omni exceptione maiores: & præcipue etiam in cauſa fidei, vbi omnes non capitales inimici admittuntur in teſtes, quantumcunq; alioquin flagitioſiſſimi, vt patet in cap. In fauorem. &c. Accuſatus. de hæreti. in ſexto. Si enim tali tantæq; multitudini non eſſet fides adhibenda de talibus quaſi de non viſis; pari ratione nulli credendum eſſet, vbi quis ea referret, quæ is qui audiret non per ſe cognouiſſet. Et ſic periret humanæ conuerſationis ſolatium, neque daretur diſſenſionum terminus. Talem autem tantamque eſſe multitudinem eorum qui iſta fateantur fieri corporaliter,

raliter, iam vniuerſo orbi eſſe poteſt exploratiſsimum ex multitudine eorum qui propter hæc ſub iudicio Inquiſitorum per omnem chriſtianorum regionem cadunt: ita vt millenarium ſæpe numerũ excedat multitudo talium, qui vnius anni decurſu, in ſola Comenſi diœceſi ab Inquiſitore qui pro tempore eſt, eiuſque Vicariis, qui octo vel decem aut plures ſemper ſunt, inquiruntur & examinantur, & annis pene ſingulis plùſquam centum incinerantur.

Quod ſi quis huic rationi ſe opponat dicens, eo merito tantæ etiam multitudini non eſſe credendum, quo deludatur a diabolo: quod hinc manifeſtum fieri poteſt, quod incredibilia quædam enarrent, & ea ipſa quæ facultatem noſtræ cogitationis aut conditionis videantur excedere: quinimmo naturaliter contingentibus comprobatiſque aduerſari. Vnde propter hoc, quod iſta negentur, non videtur ſequi humanæ conuerſationis, quæ circa naturaliter poſsibilia contingentiaque obuerſatur, aliqua perturbatio. Quærendum profecto eſt ab his qui taliter ſe opponunt, vnde nam ipſi nouerint talia quæ referuntur non eſſe vera, ſed diaboli deluſiones (Si quidem omnes credunt, vel vere, vel deluſorie iſta contingere, quæ a tanta multitudine confirmantur). Si enim ex naturali poſsibilitate vel contingentia, aliquod horum duorum, deluſionem inquam dæmonum, vel ipſum narratorum euentum, vere contingere credendum ſit: quia videlicet alterum horũ magis poſsibile eſt vt eueniat quam aliud; id profecto magis erit vel æque poſsibile, vel fide dignum, quod naturalitati noſtræ magis vel æque fuerit conſentaneũ & propinquum. Nam & poteſtas dæmonis ibi minor apparet, vbi factum vel faciendi modus virtuti naturali noſtræ magis etiã appropinquat. Quanto enim effectus naturam noſtram excedit, tãto maiorem prætendit cauſæ virtutem. Difficile autem iudicare poſſe videtur, quid nam horum magis naturalem facultatem excedat dæmonis, hominem, inquam, corporaliter per aera, ad longinqua perferre loca, cibos & voluptatis omnis materiam præparare atque offerre; ſe etiam in forma humana familiarem, & ad vota obſequioſum reddere (Hæc enim eorum ſumma eſt, quæ ab his enarrantur perditis hominibus veluti mirabilia) Aut certe ſic in hominum phantaſia ſubtiliter operari circa ſpecies formandas, componẽdas, & ſeparandas, circa etiam ſpirituum motus, vt hæc omnia quæ ab his narrantur, videantur corporaliter euenire: quæ tamen non niſi (vt ipſi contradicentes autumant) phantaſtice contingant. Immo ſi quis diligenter aduertat, inueniet hoc ſecundum naturalem potentiam proculdubio magis excedere quam primum: & conſequẽter minus eſſe debere ſecundum eos credibile. Quod quidem per

com-

comparationem ad potentiam noſtrā facile librabitur ac perpendi ſubtiliter poterit. Quod enim magis excedit facultatem noſtrę naturalis virtutis atque potentiæ, magis eſt etiam in ſe ſupernaturale, maioremque depoſcit abſolute virtutem. Cum enim poſsibile reſpondeat potentiæ vt illius obiectum, & ex hoc eidem proportionetur: ſecundum exceſſum rerum poſsibilium in eſſendo, erit & potentiarum proportionatarum exceſſus in virtute. Minus autem ab homine factibilis eſt tam artificioſa phantaſmatum, ſpecierum, ſpirituum, atque motuum diſpoſitio in potentiis animæ, vt vera videātur quæ phantaſtica ſunt, & vt qualia velint per has ſpecies ordinatas pro voto repręſentari, ſtatim appareant, quam talia quæ per ſtriges narrantur, corporaliter fieri. Neminem quippe medicorum, aut aſtrologorum eſſe puto, & nūquam fuiſſe relatione vel lectione cognoui, qui talia efficere potuerit, aut etiam attentauerit: cum neque etiam determinata ſomnia per artem poſsit homo cauſare, quæ determinationem minorem naturaliter habent, minuſque trahunt extra ſe hominem, quam raptus, vel alienatio talis a ſenſu, qualem has perſonas pati neceſſe eſt, ſi deludantur. Quilibet enim poſt ſomnium cognoſcit ſe ſomniaſſe, vt ſupra probatum eſt, & patet experientia. Neque adhęret quis ſomniis quaſi rebus dum euigilauerit, prout ſtriges facere opinantur hi, qui talia quæ narrantur, corporaliter contingere negant: Tum quia ſpecies illæ motuſque phantaſtici ſub exteriori ſenſu cadere nullatenus poſſunt, & conſequenter circa talia nullus incumbit artifex, cuius ſciētia practica vel notitia, ſenſibilia a quibus & cauſata eſt, tantum pertractat, qualis eſt homo: Tum quia communis hominum eſt ſententia, naturalique veluti compertum lumine abſque cūctatione aliqua pronunciatur ab omnibus, hæc non humana, ſed ſuperiori aliqua virtute fieri. Quę communes animi conceptiones, cum ex hoc ipſo naturales conuincantur, quod omnibus vel etiam pluribus ſe ſe offerunt, ſi falſo innicerentur, falſitatem profecto retorquerent in authorem naturæ. Concludendum eſt igitur, hominem naturali virtute nequaquam facere poſſe quod aliquis ita deludatur atque deſipiat, vt vere ac corporaliter fieri putet, quod non niſi phantaſtica viſione contuetur. Ea vero quæ ab his nequiſsimis narrantur in curſu contingere, quo ad multa ſubſunt etiam humanæ facultati, vtpote quæ vel viribus, vel ingenio poſſunt ab homine perfecte fieri, vel ſaltem imperfecte, ſeu aliquid pro parte ſimile. Quo enim ad ciborum præparationes, ac voluptatum expletiones, nullus eas dubitat habere poſſe authorem hominem, nedum quales narrantur ab illis, verumetiam maiores quam procurent dæmones: non autem quam procurare ſciant,

Cap.10.

aut

aut poſsint: cum ſaporum & qualitatum proportio quæ voluptatem afferat, eis melius innoteſcat, & ad illam citius & facilius mouere valeant, quam hominum quicunque. Quo vero ad corporalem hominum delationẽ per tanta terrarum ſpacia breui temporis decurſu, licet homini ſit naturaliter impoſsibile: aliquid tamen quo ad genus ſaltem operis, ei ſimile per humanum ingenium procurari ac fieri poteſt, vt patet de proiectione quaſi ſubitanea magni lapidis, vel alterius cuiuſuis corporis mineralis molis per multa millia paſſuũ ingenio tormentorum ſeu bõbardarũ. Magis ergo a poſsibili recedit, & conſequenter maiorem exigit virtutem atque potentiam quicquid præter naturam mirabile fit in imaginatione, quam quod fit etiam præter naturam, ſed ad extra & corporaliter. Et ſic dæmoni non minus impoſsibile vel magis factibile illud erit, quam iſtud: neque hoc igitur minus debet quiſque credere ab eo fieri quam illud.

Quantum vero ad apparitionem dæmonum in aſſumptis corporibus aere condenſato, & in humanam figuram effincto, non maiorem id in dęmone potentiam arguit, quam prædicto modo ſpecies in phantaſia componere, quæ corpora quæque quaſi vera præſentent, cum maioris ſpiritualitatis ſit phantaſtica ſpecies quam aer, & præcipue condenſatus. Vnde minus poteſt illa (ſi corpoream vtriuſque naturam conſideremus) reprę ſentare corpora denſa, quam aer. Quantum etiam ad motum localem, qui in his efficiundis interuenit, minus ſunt eius capaces ſpecies illæ, quam aer: cum ille per accidens tantum, aer autẽ per ſe etiam moueatur. Corpus enim eſt aer: ſpecies autem illæ non niſi corporalia ſunt accidentia: quæ etiam ſi æqualiter motum localẽ admitterẽt, etiam ratione ſubiecti, non minorem tamen ille motus in angelo mouente virtutem argueret, quam motus interueniens in formatione corporis illius aerei, eo quod æqualiter quo ad motum localem corporalia quæque virtuti angelicæ ad nutum obediant. Sic igitur ex his omnibus patet non eſſe minus credibilia, eo quod non minus ſint poſsibilia dæmoni quæ narrantur ab his perditiſsimis perſonis corporaliter fieri, quam eadẽ phantaſtice ſolum cũ tanta contingere deluſione, vt pro certo uera credantur quę falſa ſunt & vana, veluti vulgus eſſe putat.

Improbatio unius euaſionis ad prædictam rationem. Cap. XIIII.

FORTE quis iterum contra prædictam rationem ſe opponet, inualidamque reddere conabitur, ex eo quod capitulum Epiſcopi. 26. q. 5. dicit tales uel ſimilis ſectæ perſonas deludi a diabolo: & per conſequens nõ uere poſſe cognoſcere fieri quæ narrantur mala:

neque

neque huiuſmodi perſonas maleficas. Qui ſi etiam corporaliter cõtingeret aliquas perſonas ſic portari & facere mala quæ confitentur, quamuis poſſet ſibi contra ſe teſtificanti ſiue ſe accuſanti credi, non tamen accuſanti alias: eo quod neſciant an vere ibi ſint illæ perſonæ quæ ibi eſſe videntur: cum poſsit diabolus perſonam ſeu figuram illarum prætendere, dum ipſæ domi reſident: vnde talium teſtimonium nullatenus acceptandum videtur in præiudicium tertii. Sed ad hanc euaſionem explodendam, ſuppoſito etiam quod capitulo illi fides præſtari debeat, quod infra diſcutietur, iam præparata via ſuperius ampliſsima eſt, dum apertiſsime cognoſcitur per ea etiam quæ per ſacras literas notiſsima comprobantur: familiarique experientia negari non poſſunt, omnes facile poſſe diſcernere differentiam ſtatus vigilantis & dormientis, & præſertim in ſeipſo. Nec poteſt diabolus quacunque vtrtute conatuque maligno, ſic homines extra mentem ponere, quin vigiliæ ac ſanitati reſtituti cognoſcant, quod alia viſione quam corporali, alioque modo quam vtendo ſenſibus exterioribus cognouerunt omnia quę ſibi viſa ſunt videre, quando a diabolo ſupponuntur deluſi. Vnde cum perſeuerent in confeſsionibus cõtra ſe dum ſanæ mentis ſunt, dum diabolo etiam abrenunciauerunt ad Chriſtum conuerſi: & ſemper aſſerant talia ſibi in vigilia contigiſſe dum plene ſenſibus vterentur, non eſt viri prudentis velle ſine ratione negare, ea quę tales experiri ſe conſtantiſsime aſſerunt experientia ſenſuum, qua nulla apud nos clarior & efficacior eſt cognitio. Et ſicut vere ſupponendum eſt contingere quæ circa ſe facta narrantur, non minus veriſimile eſt circa conſodales & alias perſonas, quas adeſſe contuentur, idem realiter & vere accidere. cum præſertim ſæpe, immo ſemper contingant plures ex condicto ſimul ire vel deportari, ſimulque redire, vt patet ex proceſsibus. Neque etiam maior ratio eſt quod vnam magis quã aliam deludat diabolus quo ad hoc: cum pręcipue magis deſideret, ea quæ in contemptum Chriſti & fidei fieri per eas procurat, in vigilia perfici, quam in ſomnis vel in mẽtis alia quacunq; alienatione, cum maius in vigilia peccatum incurrant, & ſit æque facile diabolo vnum vt alterum efficere, vel etiam facilius ſit illi vigilantes portare, quam dormientes deludere, vt in præcedenti capitulo inductũ eſt. Quod ſi cõtra ſe teſtificantibus in iudicio talibus (non obſtante quacunque diaboli deluſione) fides eſt adhibenda, vt deductum eſt, ſequitur ineuitabiliter, quod & teſtibus cõtra tertium eſt credendũ, ſi attendantur ea quę dominis Inquiſitoribus & iudicibus fidei ſem per euenire comprobantur. Hoc enim ab eis quotidiana experientia practicatur, quod accuſati per ſocios criminum, licet fere ſemper in

prin-

principio iudicii negent, in proceſſu tamen omnia confitentur, & rariſsime contingit oppoſitum. Et qui hoc proterue negaret, habet quoq; proceſſus omnium Inquiſitorum falſos aſſerere, quod plane apud non inſanos execrabile reputatur. Et ſi aliquando contingant tales non confiteri, hoc ideo eſt, quia iudices vel nolunt, vel qui vellent non poſſunt, vt par eſſet, iudicium proſequi; dum ab his impedimentũ aliquando prouenit, qui debuiſſent Inquiſitoribus fauere. non enim omnia per ſe poſſunt Inquiſitores &c. Propter ea vero quæ rariſsime contingunt, non debet omitti quod regulariter accidit. Sicut non obſtante quod in aliis etiam iudiciis quandoque contingat innocentes damnari, falſiſque teſtibus & accuſatoribus fatigari, non interponitur iudicium contra reos, nec minor adhibetur fides teſtibus aliisvel accuſatoribus. Quod ſi econtra quis inducat quod ſceleratæ illæ mulieres de quibus loquitur. d. c. Epiſcopi. aſſerebant in vigilia poſitæ ſe realiter per multa terrarum ſpatia intempeſtę noctis ſilentio deportari, & tamen ibi determinatur, quod erãt a diabolo deluſæ. Reſpondetur quod mulieres illæ non ſolum in ſomnis, ſed etiam in vigilia tenebantur a diabolo captiuæ per infidelitatem, vt ibi dicitur. vnde facile poterat eas in vigilia deludere, ſicque in earum mentibus & imaginatione agere, vt ſibiipſis perſuaderent & aliis, ſibi vere contigiſſe quod in ſomnis acciderat. Sicut etiam freneticis dum patiuntur, etiam ſi vigilent, videntur vera eſſe quæ vera non ſunt. Liberati autem poſtmodum ab infirmitate, cognoſcunt diſtinctionem ſtatus ſanitatis a ſtatu infirmitatis.: & quod illa quæ ſibi vera videbantur, dum languerent, falſa fuerant. Perſonæ autem, quæ ſe vel etiam ſocios accuſant in iſta ſecta, non amplius ſunt in diaboli poteſtate. Nam ſemper hoc faciunt dum ſanni ſunt mente & corpore, & poſtquã diabolo abrenunciarunt & peccatum ſuum confeſsi ſunt, non ſolum iudicialiter, ſed etiam ſacramentaliter prouidentia dominorum Inquiſitorum, qui earum conuerſionem & ſalutem deſiderant. Ratificant enim & confirmant in fine iudicii quæcunque tam contra ſe, quam contra alios antea ſunt confeſſæ. Et ideo patet, quod hęc ſecunda obiectio nõ militat. Vlterius contra illam primam euaſionem dicendum eſt, quod ſicut Dei pręueniente miſericordia, nõ poteſt diabolus deludere niſi eos quorum mentem primo ſibi per infidelitatem ſubiugauerit, vt dicitur in d. c. Epiſcopi. ita credendum eſt nullius perſonæ figuram, vt de tanto crimine accuſetur, poſſe prætendere, niſi eius quam ſibi iam per ſimilia crimina deuictam eſſe ſciuerit, & multotiens realiter cũ aliis ad ea perpetranda conuenerit. Et propterea non debent Inquiſitores omittere contra tales accuſatos procedere, eo quod ex hoc

ipſo quod ſic accuſantur,etiam ſi aliquando non vere ac corporaliter peregerint ea de quibus accuſantur,vehementer tamen ſuſpecti ſunt,quod de flagitioſiſsima tali ſecta ſint: & præcipue ſi plures teſtes in idem contra aliquem concurrant, variiſque temporibus: & ſi alias etiam malæ ſit vitæ vel famæ. Neque enim Deus clementiſsimus diu permitteret innocentes de tanto crimine accuſari: & eſſet de omnibus par ratio, quod diabolus omnium perſonarum figuras prætenderet diuerſis temporibus: quod patet falſum, quia tales innocentes nō ſolum pauci eſſe creduntur in comparatione aliorum, contra quos Inquiſitores procedunt in aliqua ciuitate vel terra: ſed nulli adhuc ab Inquiſitoribus tales inuēti ſunt eſſe deluſi, licet aliis narrantibus dicatur quandoque tale quid contigiſſe. Omitto cōtra eandem euaſionem afferre indicia apertiſsima de reali deportatione, quæ tam ante,quam poſt deportationem in plena vigilia contingunt, quorum in hoc opuſculo inſeruntur plurima, vt præcipue infra patebit.

Ad eandem euaſionem præcludendam, aliæ deductiones inuictæ. Cap. XV.

AD eandem euaſionem primam excludendam, aliam deductionem affero: quæ tam ex dicto capitulo,quam ex aliis determinationibus ſummorum Pontificum robur accipit. Ex illo namque capitulo habetur duplex modus, quibus diabolus poteſt homines deludere, vel decipere. Vnus oſtendendo in ſomnis, ſeu in ſpiritu, aut in viſu quod non eſt: Alius in vigilia prætendendo formam alicuius, ſicut contingit in apparitionibus diabolicis, puta cum diabolus aſſumens corpus aereum, format illud in ſimilitudinē hominis, vel mulieris, vel beſtiarum. Sicut ſæpe legitur in ſanctorum hiſtoriis. Primo autem modo poſſe deludere probat. d.c.per ſecundum. Secundo vero modo probat per Apoſtolum 1.Cor.9.dicentē,quod diabolus tranſfigurat ſe in angelum lucis, quia videlicet aliquando apparet in forma boni angeli, & multo magis poteſt apparere in forma hominis vel beſtiæ. Poteſt ergo ſic hominum phantaſmata ordinare, vt videatur eis videre quæ non vident,& eſſe quod non eſt, quod maxime contingit in ſomnis. Poteſt & alio modo deludere per præſtigium, vt confitentur omnes tam theologiæ, quam canonici iuris cultores. Non negat etiam capitulum illud, diabolū poſſe de loco ad locum homines portare. Hoc enim negare eſſet hæreticum: dicente Iob, quod non eſt poteſtas, quæ ei valeat comparari ſuper terram: immo etiam contra veram philoſophiam hoc eſſet,

quæ

quæ virtutem ſubſtantiæ ſeparatæ omni corpori pręfert. Sed ſolum adducit & aſtruit capitulum illud, quod non portentur tunc ad ſequendum aliquam veram deam, eique ſeruiendum, propter quæ videbatur illis ſceleratis mulieribus, quod realiter portarentur. Ex illo ergo capitulo iuncta fide, & philoſophia habetur eſſe poſſibile, quod diabolus has maledicas perſonas portet: & per diuerſarum rerum apparitiones prædicto etiam ſecundo modo deludat. Poſſibili autem poſito in eſſe, nullum ſequitur inconueniens, præcipue ſi ſacris litteris, vel determinationibus Eccleſiæ non repugnet. Ponatur ergo per caſum poſſibilem, quod contingat multitudinem perſonarum ſic a diabolo congregari, & induci ad abrenunciandum fidei, contemnendum ſacra, aliaque facienda quæ narrantur de ſtrigibus, ex quibus merito veniunt ab Inquiſitoribus & fidei iudicibus puniendæ. Tali autem caſu poſito, quærendum eſt, quomodo poterit iudex in eorum notitiam deuenire, ſi non eſt credendum complicibus & ſociis horum criminum, qui deprehenſi ſunt, & iudicialiter confeſſi. Neque enim alius homo poteſt iſta cognoſcere: & hi qui de tali ſocietate ſupponuntur eſſe, terribilibus ſacramentis ſe aſtringunt, ne ſeinuicem aliquatenus accuſent, neque factum propalent: niſi forte cauſa ſeductionis alicuius: etiam ſi contingat aliquem hanc datam non ſeruare fidem, horribiliter vapulat a conſociis, uel a dæmone, niſi forte ſint in fortiis Inquiſitorum. licet etiam neque ſic quandoque poſſint euadere. Quomodo ergo tam acerrimi hoſtes fidei tollentur de terra, vt intendit ſancta mater Eccleſia? Quis autem audeat præſumptuoſus vel ſciolus dicere, quod licet iſte modus deluſionis ſit diabolo poſſibilis, non tamen utitur illo, neque illum Deus permittit? Num de permiſſione Dei debet quis ſentire aliter quam ſancta mater expoſcat Eccleſia, & rerum oſtendat euentus? Vbi nam autem habet quis Eccleſiam docere, quod hæc Deus non permittat? Quin etiam oppoſitum illam ſentire ex hoc dignoſcitur, quod authoritatem & omnem fauorem præſtat Inquiſitoribus contra tales nequiſſimas perſonas. Euentus quoque & frequentiſſima apertaque indicia idipſum docent: Iudices omnes fidei & innumerabiles conſiliarii ſic eſſe iudicant: teſtes infiniti idem affirmant. Quomodo ergo poteſt quis ſapiens aſtruere id impoſſibile, aut etiam non de facto contingere? In hoc diſcernant omnes, ſi ratione mouentur, aut voluntate, ſeu quomodolibet alia ſiniſtra cauſa vel intentione. Et caſum quiſque ponat ante oculos ſuos, quod ſit ipſe iudex aut gubernator in aliqua ciuitate eccleſiæ, vel cuiuſcunque principis, & compareat ante eum qui dicat ſe hominem audiſſe dicentem, quod conuenientium in curſu duo ciues tractarunt, dum ibi eſ-

ſent tradere ciuitatem hoſtibus eccleſiæ vel principis : & quod vocato homine illo, ſic eſſe ab eo diſcat, ut a teſte de viſu : & id quod in tali caſu crederet, aut faceret, ſi iudex eſſet : vel certe fieri conſuleret, ſi conſiliarius eſſet, uel aſſeſſor iudicis, faciat oro, vel non minus credat, aut fauorem præſtet Inquiſitoribus, qui prædictis modis ſimilia cognouerit, contra Chriſtum in tali curſu fieri vel tractari, ſi vere chriſtianus eſt. Præterea eccleſia hæc eſſe poſſibilia immo de facto contingere credit non ſolum indirecte, dando generaliter authoritatem Inquiſitoribus contra tales ſicut contra hæreticos, & eorum iudicia non ſolum non reprobando, ſed potius approbando, verum etiam quia directe, & ſpecialiter ſectam hanc inſequitur, & per ſpecialia priuilegia Inquiſitoribus mandat, vt hos peſtilentiſſimos homines vſque ad extremum interitum & exterminium perſequantur inuicte. Vnde quod Innocentius mandauerat primo Inquiſitoribus Alemaniæ, vt ſupra relatum eſt, & Iulius poſtmodum Inquiſitori Cremonenſi, confirmauit ultimo Adrianus ſextus Pontifex omnibus Inquiſitoribus congregationis Lombardiæ ordinis Prædicatorum mandans vt officium inquiſitionis exerceant contra prædictam ſectam perſonarum, quæ a fide catholica deuiantes, fidem ipſam quam in ſacri ſuſceptione baptiſmatis abnegantes, ſacram crucem pedibus conculcantes, & opprobria ſuper eam perpetrantes, eccleſiaſticis & præcipue Euchariſtiæ ſacramentis abutentes, diabolum in ſuum dominum & patronum aſſumentes, eique obedientiam & reuerentiam exhibentes, & ſuis incantationibus, carminibus, ſortilegiis, aliiſque nefandis ſuperſtitionibus homines, animalia, & fructus terræ multipliciter lædentes, aliaque quamplurima nefanda, exceſſus & crimina eodem diabolo inſtigante committentes, inueniuntur, eoſque puniant ſecundum modum contra alios hæreticos a iure & ſacris canonibus ſtatutum. Vnde patet, quod cum hęc ſecta non ſit niſi ſecta ſtrigum : & iſta nefanda faciant non niſi pro magna parte in curſu ; quia etiam ibi ſectam faciunt & conuentum, & non alibi, nec alio tempore omnia, ſequitur quod Pontifex ſupponit & determinat non illuſorie, ſed vere & realiter hæc in curſu fieri & perpetrari. Quam etiam ſectam Clemens. vij. per breue, quod directum eſt Reuerendiſſimo Epiſcopo Polenſi Gubernatorique Bononię, mandans eidem vt contra quoſdam Mirandulanos eiuſdem ſectæ præſtet omnem fauorem Domino Inquiſitori Parmenſi. & incipit. Accepimus non ſine animi. appellat expreſſe hæreſim ſtrigiatus. Cum ergo ex prædictis concludatur, quod prædicta crimina non committuntur a prædictis hominibus illuſorie, ſed vere, oportet quod non in ſomnis uadant aut deportentur ad curſum, ſed uere & realiter: & conſequen

ter

ter quod fides pręſtanda eſt teſtibus de viſu contra tales. Alias periret omnis modus procedendi contra tales, vel cum maxima difficultate poſſent deprehendi: eo maxime, quod ſicut per eorum confeſſiones agnouimus, ſacramentis (vt diximus) magnis ſe aſtringant, ſe inuicem non reuelare. Aduertendum eſt etiam, quod ſi teſtibus non creditur contra alios propter aſſertam deluſionem: iam non eſſet etiam credendum ſeipſos accuſantibus, uel iuridice confitentibus, quod talia ſibi contingerint, eo quod cenſendi pariter eſſe delusi, & eis eſſet compatiendum, & non ſententia contra eos ferenda, ſi dicerent ſe nunquam extra curſum tale quid feciſſe, nec ex corde unquam talia ſe perpetraſſe, aut contra fidem quicquam opinatos eſſe. Quod tamen nullus ſanæ mentis concederet, & practica omnium Inquiſitorum eſt in contrarium. Præterea, ex eiſdem Pontificum verbis hoc elicitur, quod eundem debent contra ſectam iſtā ſeruare modum inquirendi & procedendi, quem ſeruant ſecundum iura contra alios hæreticos. Modus autem ex parte intentionis ipſius Inquiſitoris & efficaciæ tam interioris quam exterioris, eſt vt intrepide omnique humano timore, & cuiuſcunque commodi vel lucri amore poſtpoſito, inuicte procedant. Vt patet in priuilegio quodam Inquiſitionis, quod incipit. Ex parte vero ordinis procedendi & executionis, vt ſimpliciter & de plano, &cæt.c. Statuta, de Hæret. lib.6. Item ut excommunicati & participes vel ſocii criminis in teſtimonium admittantur, eod. tit. In fidei fauorem. Contra iſtam ergo ſectam hoc ultimo modo procedendum eſt. Tenentur ergo credere Inquiſitores omnibus qui teſtimonium contra hanc ſectam ferre uoluerint, etiam ſi dicant ſe ſocios criminum. Non poteſt ergo interponi, quod iſti ſocios ſe dicentes, non ſunt audiendi, quia deluduntur per præſtigium, uel quomodolibet aliter: quia iam tolleretur modus procedendi contra iſtos, quo procedi debet contra alios hæreticos: quod eſt contra uoluntatem & mandatum eccleſiæ in prædicto priuilegio Adriani. Vnde patet, quod illa euaſio nulla eſt, ſed irrationabilis & periculoſa fuga.

Eadem ſecunda ratio ex eodem fundamento tripliciter confirmatur. Cap. XVI.

PRAECLVSA igitur prædicta euaſione ad ſecundam rationem principalem, confirmatur ipſa ſecunda ratio principalis tripliciter. Primo ſic. Si duobus teſtibus & in præiudiciū tertii tam in iudicio creditur, quam extra iudicium de rebus poſſibilibus euenire. [a] multo fortius credendum eſt maxime multitudini tale quid conformiter aſſerenti,

[a] *L. ubi numē. ff. de teſt. et c. nouit. de iudi. etiā in criminalib9. c. in omni, de teſt. & per Ant. de But. & Fely. in c. cū dilectus. de calum.*

l De qua habetur i auth. multo magis C. de sac. ſan. eccle.

m Et ſatis patet ex notatis per Bar. in l. de minore. §. plurimũ .ff. de quæſtio.

aſſerenti. Quia de quo minus videtur ineſſe & ineſt, & de quo magis, per regulam topicam. l Maxima eſt autem multitudo talia narrantium, vt ſupra deductum eſt. Sed & hęc ipſa quæ narrantur, eſſe poſſibilia ſupra in primo principali probatum eſt etiam ex ſacris litteris. Ergo non ſunt hæc tam facile paſſimque neganda, vt nonnulli faciunt. Confirmatur ſecundo eadem ſecunda ratio, ſic. Fama quam omnes famant, non ex toto perit: & impoſſibile eſt, quod famoſum ſit falſum ex toto, ſecundum Philoſophum in lib. de ſomno & vigi. & 7. Ethicorum. m Maxime autem ſi fundetur narratio in certitudine ſenſuum. Non enim poſſunt falli ſenſus exteriores circa propria ſenſibilia, vt dicitur in ſecundo de Anima. Narrant autem omnes iſti ea quæ ab eis videntur & fiunt ſupra naturam, & ea eſſe vera teſtificantur de viſu pluribus ſenſibus. Et in hoc omnes conuenire, quod corporaliter fiant quæ ſenſiſſe ſe dicunt, publica & vniuerſalis eſt fama. Non ergo ex toto falſa eſſe cenſenda ſunt, aut putandum eſt vniuerſaliter tales perſonas decipi, vel decipere: licet forte interueniant ſæpe deluſiones, vt ſupra declaratum eſt. Confirmatur tertio eadem ratio ſic: Si quod eſt magis incredibile quam illud de quo eſt ſermo, vel ſaltem æque incredibile, & nihilominus a ſanctis Doctoribus hac ſola ratione creditur, & pro certo aſſeritur, quod a multitudine virorum ac mulierum, tam eorum qui ſunt experti, quam eorum etiam qui ab his qui experti ſunt didicerunt & cognouerunt, enarratur & confirmatur: multo magis ab omnibus credendum erit, quod eſt magis credibile, vel ſaltem æque credibile, & quod eſt æque vulgatum & affirmatum ab his, qui experti ſunt, vel ab expertis certa relatione cognouerunt. Nam cum cito ſine ratione credere ſit inditium leuitatis, iuxta illud Eccleſiaſtici 19. Qui cito credit, leuis eſt corde: magis hoc alienum eſſe debet a ſanctiſſimis & grauiſſimis eccleſiæ ſanctæ Doctoribus, qui tam naturaliter, quam ſupernaturaliter dotati ſunt ſupra cæteros muneribus intellectus, quam a quibuſcunque aliis. Magis autem credibilia ſunt omnia quæ narrantur a ſtrigibus fieri in curſu illo diabolico, præter hoc quod etiam affirmant ſibi contingere; dæmones, inquam, eſſe eis incubos aut ſuccubos, quam hoc ipſum quod exceptuatum eſt, ibi vel alibi expleri per dæmones. Et tamen hoc ex ſola multitudinis aſſertione pro certo teneat Aug. Tho. cæterique Theologi. Ergo multo fortius a nobis non debent illa negari, de quibus eſt ſermo. Quod autem hoc ſit magis incredibile, & magis videatur a poſſibili alienum, ex hoc manifeſtum eſt, quod dæmones cum ſint ſpirituales creaturæ, corporales delitias aut oblectationes non magis admittunt, eiſque oblectari non magis poſſunt ſenſitiua oblectatione, quam lapides.

Sicut

Sicut enim lapides ita & angeli ſenſibus carēt, quorum obiecta ſunt illa oblectamenta: & conſequenter videntur etiam ab eorundem ſpirituum voluntate aliena: licet in corporibus aſſumptis poſsint ab illis opera motuſque tales quaſi vitales perfici, & in illis intellectualiter non autem ſenſualiter oblectari propter animarum perniciem, eorum, inquam, qui tale cum eis habent fetidiſsimum commertium. Quia tamen (vt diximus) videntur elongata hæc opera viliſsima & vilitatem animi prætendentia, vtpote ſubiecti paſsionibus concupiſcentiç turpiſsimç, ab eorundem ſpirituum eleganti natura, potius quam opera circa corporalia quidem expleta: ſed tamen virtutem eorum ac potentiam prçmonſtrantia, qualia ſunt hæc, quæ narrantur accidere talibus hominibus in illo diabolico curſu: minus illa credenda forent quam iſta. Quod vero ſancti Doctores non ratione aliqua vel reuelatione moueantur iſta credere, quç minus credibilia ſunt, & vt vera cunctis illa Chriſtianis annuncient non niſi ſola fide narrantium: patet præcipue per diuum Auguſtinum, qui hæc ipſa primus inter catholicos in ſcriptis redegit, nedū poſsibilia, ſed & facta in xv. lib. de ciuitate Dei. capit. xxiii. Vbi ſic ait. Creberrima fama eſt, multique ſe expertos, vel ab eis qui experti erant, de quorum fide dubitandum non eſt, ſe audiuiſſe confirmant, ſiluanos & phaunos quos vulgus incubos vocat, improbos extitiſſe mulieribus, & earum appetiſſe & peregiſſe concubitum: & quoſdam dæmones quos duſios Galli nuncupant, aſsidue hanc immunditiam & tentare & efficere, vt hoc negare impudentiæ videatur. Hæc ille. Hoc idem tenet etiam ſanctus Doctor non niſi ob Auguſtini prædictam inductionem. Sed neque alii doctores ſancti, videlicet Gregorius & Iſidorus, qui tales dari dçmones incubos & ſuccubos affirmant, vt ſupra inductum eſt, alia ratione ad id moueri poſſunt niſi prædicta. Cum hoc ex ſacris litteris non habeatur, neq; reuelatione priſcorum: neque per naturalem factorum curſum. Cum ergo eorum quæ a ſtrigibus aſſeruntur, fama ſit communior, & aſſertio certior, eo quod iuramento iudiciali vbique firmata ſit: ſequitur a maiori, quod eis indubitata ſit adhibenda fides. Si enim iſta negentur: & extimentur quaſi a delirantibus introducta, non minus delirare putandum eſſet illos, qui ea quæ minus credibilia ſunt referrēt: quæ tamen credunt ſancti Doctores, vt diximus, quaſi non delirantium relatione comperta. Sed & quod magis propoſitum roborat & confirmat, hoc ipſum quod ſtriges aſſerunt, de conuerſione, inquam, ſaltem apparente, earum in catos, tenet Auguſtinus eſſe veriſsimum: licet non ſecundum hanc ſpeciem verba faciat. Et hoc tenet non niſi relatione eorum, qui eiuſmodi vel certiſsime ſe audiſſe,

vel

vel etiam expertos ſe eſſe aſſeuerarunt. Nam lib. 18. de ciui. Dei capitulo. 17. poſtquã retulit quę a Gentilibus narrantur de ſociis Vlixis in beſtias a Circe maga conuerſis: & de Archadibus, qui tranſnatando ſtagnum, conuertebantur in lupos. Et rurſus de Archadibus in lupos conuerſis hauſto quodam immolato liquore deo ſuo Lyceo: poſt nonnulla ſubiungit, & probat hæc eſſe credenda, propterea quod & temporibus ſuis talia fieri referrentur. Vnde ſic dicit. Si enim dixerimus ea nõ eſſe credenda (quę ſcilicet pręnarrata ſunt) non deſunt etiam nũc qui eiuſmodi quædam vel certiſsima audiſſe, vel etiam expertos ſe eſſe aſſeuerent. Nam & nos cum eſſemus in Italia, audiebamus talia de quadam regione illarum partium, vbi ſtabularias mulieres imbutas his malis artibus, in caſeo dare ſolere dicebant quibus vellent ſeu poſſent viatoribus, vnde in iumenta illico conuerterentur, & neceſſaria quæque portarent: poſt quæ perfuncta opera, iterum ad ſe redirent. Nec tamen in eis mentem fieri beſtialem, ſed rationalem humanamque ſeruari. Hæc Auguſtinus. Ex quibus patet, quod ipſe non niſi ob plurium teſtium aſſeuerationem credebat talia fieri arte magica: quibus non diſsimilia ſunt quæ prædicantur ab Inquiſitoribus accidere ſtrigibus: & hoc relatione eorum, qui ſunt experti: ſicut eſt de conuerſione ſtrigum in catos: non tamen quo ad veram naturæ ſpeciei mutationem, ſed apparentem: & par ratio eſt de omni alio euentu mirabili per tales, circa caſus diabolici curſus enarrato, & ab innumera teſtium multitudine confirmato. Vnde cum ſupra probatum ſit, omnia talia eſſe poſsibilia: neque ſacris litteris repugnare: proculdubio ſunt ab omnibus credenda: niſi quis vellet eſſe ſapientior Auguſtino, cæteriſque ſanctis doctoribus, qui eundem Auguſtinum in hac immitantur credulitate.

Ad idem ratio tertia ex multiplici experientia per nobiles inducta. Cap. XVII.

TERTIO probantur hęc eſſe credenda pro vt ab Inquiſitoribus vera prædicantur, ratione ſumpta ab experientia, quæ dicitur rerum magiſtra. [x] Et ſic arguitur. Id quod multiplici experientia comprobatur, non eſt negandum. Nihil enim certius quam quod ſenſibus notificatur: quod ad experientiam pertinet. Sed ea quæ a ſtrigibus narrantur, ſunt etiam in diuerſis locis per experientiam ab aliis quam a ſtrigibus, quo ad facti ſubſtantiam comprobata. Quod quidem inducitur primo quantum ad corporalem delationem (omiſſis quæ ab authoribus antiquis Vincentio inquã hiſtoriali, & Petro

x Ca. Quam ſit. de elect. in 6.

Damiano

Damiano afferuntur, de quibus vide ſi placet in Malleo maleficarum parte ſecunda, cap. 3. quod & in ſolutionibus argumentorum explicabitur ſuccinte) in medium tantum induco nunc ea quæ noſtris temporibus ab his, qui pro certo cognouerunt enarrata ſunt. De veritate namque prædicti curſus diabolici omiſsis innumeris, quæ olim facta narrant, & ſcriptura etiam teſte vera comprobantur, nouiſsimum argumentum duplex inducere libet. Quidam Vener. P. Frater Paulus de Caſpano ord. noſtri mihi ànno præſenti aſſeuerauit presbyterum quendam nomine Io. Antonium de Palaui ſinis bonæ famæ virum, demorari iam diu, & nunc etiam in valle Tellina in caſtro Caſpani: ſibiq; narraſſe quod dum mane ſecundū conſuetudinem ante diluculum ad exoluendum diuinum officium vel alia de cauſa ſurgeret de lecto, contingit eum multotiens magnam vidiſſe turbam in propinqua planicie virorum, & mulierum cum variis luminaribus currere hinc inde more ludentium: quos presbyter dixit pro certo ſe ſcire, quod ſunt ſtrigones, & ſtriges quæ deportantur ad curſum, vt omnis generis voluptatibus carnis perfruantur. Quidam etiam egregius medicus Ferrarien. & in hac eadem ciuitate curis infirmorum publice intendens magiſter Sozinus Bentius nuncupatus, mihi fideliſsimo teſtimonio ſuperioribus diebus enarrauit, quod cum ſuperioribus annis quaſi tribus elapſis ruri eſſet inuiſendarum poſſeſsionum propriarum gratia, contingit cū ſuo villico ſermonem de ſtrigibus eum habere. Cumq; medicus eſſe deliramenta diceret quæ referuntur de ſtrigibus: & hoc præceteris, quod videlicet corporaliter ferantur ad opinatum curſum: econtrario ſtatim villicus ille (qui adhuc ſupereſt, & vocatur Thomaſinus Pollaſtros, de territorio quidem Mirandulæ, ſed modo habitans in confinibus illis in loco qui vocatur Clauica Malaguzzi) aſſeruit quēdam alium ibi prope morari ruſticum, qui narrat ſe mulieres, & viros in maxima multitudine nocte corrizantes, & voluptatibus vacantes vidiſſe. Super quo ſtupens medicus, rogauit villicum ſuum, vt ruſticum illum ad ſe vocaret. Qui vocatus, & de his interrogatus, ita reſpondit. Quadam nocte dum per tres horas ante diluculum ſurrexiſſem, vt cum bobus & plauſtro veniens, villico huic veſtro in quodam negocio ferrem auxiliū, perueniſſemq; ad hanc planiciem (quam manu oſtendit, quia prope erat) vidi, a longe tamen, ignem copioſum in diuerſis locis quaſi luminaria magna: inter quæ multitudinem quoque conſpexi virorum, ac mulierum veluti adinuicem decertantium, ſeu etiam corrizantium. Propius autem accedens, pluſquam ſex millia hominum, clara per ignes cauſata luce intuitus ſum, & menſas paratas, & eorum nonnullos

commedere ac bibere: plurimos corrizare, diuerſiq; generis ibi ludorum exerceri: plures etiam laſciuire licentius quam fas ſit eloqui. Inter eoſdē autem aliquos mihi notos vidi viros, ac mulieres, & nō nullos eorum tunc etiam ſum allocutus. Sed poſt horam quodam ſigno facto, velociſsimo (vt videbatur) curſu, omnes inde fugerunt, ac velut aſportati nebula, nuſquam cōparuerunt. Hoc igitur accepto teſtimonio medicus mutauit ſententiam, & ne dum poſsibile, ſed etiam de facto contingere iam credidit, quæ prius deliramenta putabat.

Experientia corporalis curſus ac tranſportationis ſtrigum ad longinqua loca per populares inducta. Cap. XVIII.

POPVLARIVM etiam teſtimonio, qui Ferrariæ morantur, hoc ipſum probandum cenſeo, vt poſsit qui voluerit non a longe certificari. Quidam in primis Andreas Magnanus Bergomenſis, habitator Ferrariæ, hac hyeme mihi narrauit, quod a quodam ſuo affine Venetiis commorante, cognouit hoc quod contigit ſuperioribus annis: quandam, inquam, puellam quæ cum matre Bergomi morabatur, inuentam fuiſſe nocte Venetijs in thalamo dicti ſui affinis. Quam mane repertam nudam, recognitamq;, quia conſobrina erat, cum interrogaſſent quomodo illuc veniſſet, aut ibi eſſet, & quare: plorans illa poſtquam veſtita ab eis fuit, hæc quæ infero enarrauit dicens: Hac nocte cum in lecto vigilarem, vidi matrem meam, quæ me dormire putabat, ſurgentem de lecto, & exutam camiſia ſe quodam vnguento, quod ex vaſculo aſſumpſit de ſub lateribus extracto, perungentem corpus. Et ſtatim in aſſumpto baculo quodam ibi præparato in modum equitantis aſcendens, extra feneſtram deportata eſt, & a me nequaquam ex tunc ibi viſa. Cumq; ipſa quoque de lecto ſurgens, meum, vt mater fecerat, perunxiſſem corpus, extra feneſtram educta, ſtatim in hunc locū deportata ſum, vbi matrem puero huic lecto decumbenti inſidiantem vidi. Ex quo ego territa, cum matrem etiam ob meum aduentum conturbatam vidiſſem & comminantem, nomen Domini Ieſu & Beatæ Virginis inuocaui, & ex tunc matrem non vidi, & ego hic nuda ſolaq; remanſi. His auditis a puella, ſcripſit omnia hęc affinis ille narrantis P. Inquiſitori Bergomenſi, a quo capta mulier, & tormentis expoſita, cuncta confeſſa eſt. Et addidit ſe a dæmone pluſquam quinquageſies deportatam vt puerum illum filium prædicti affinis occideret: ſed tamen præualuerat nunquam, eo quod ſemper eum inuenerit ſigno crucis, & ſanctis orationibus a parentibus bene mu-

nitum

nitum. Quidam etiam Antonius Leo carbonarius Ferrariæ habitator de Valle Tellina, narrauit mihi hoc anno, ſe in patria ſua ab eo cui infraſcripta contigerunt cognouiſſe, videlicet, quod cum ſuſpectam haberet ille vxorem ſuam ex relatione multorum, quod iret ad curſumquando ipſe nocte dormiret, finxit ſe quadam nocte pro funde nimis dormire. Quod vbi percepit vxor, ſurgens de lecto ſe inunxit vnguento ex vaſculo prius abſcondito, & ſtatim nuſquam comparuit. Stupens autem vir ſuus, & quadam curioſitate ductus de lecto ſurgens, idem fecit quod vxor: & ſtatim per caminum (vt ſibi videbatur) per quem etiam ſibi viſum fuerat aſcendiſſe vxorem delatus, in quandam nobilis cuiuſdam comitis cellam vinariam de portatus eſt: quo loci vxorem etiam cum aliis pluribus reperit. Eo autem viſo vxor ſtatim cum aliis quodam ſigno facto diſceſsit, eodẽ viro ſuo in illo loco relicto. Qui mane a famulis domus inuentus, & cum clamoribus quaſi latro captus, & ante comitem conſtitutus, accepto loquendi ſpacio, cum rubore factum narrauit. Et ex hoc accuſata vxor illius apud Inquiſitorem, & tandem confeſſa, pœnas dedit ſuis dignam ſceleribus. Velle autem ſola illa credere (vt ad obſtinatos paulıſper verba conuertam) quæ propriis oculis contingunt videri, ſignum ſtoliditatis eſt vel magnę nequitiæ: vt qualisfor te quis fuerit, tales & cæteros eſſe putet, mendaces inquam, & deluſores. Ex his tamen quæ pręnarrata ſunt haudquaquam exiſtimãdum eſt, virtutem aliquam naturalem ineſſe vnguento illi, quaſi omnes qui ſe illo perungerent, ſic deferri haberent, aut poſſent. Iam enim non niſi ad vnum deferrentur locum, vel ad vnam duntaxat differentiam loci, cum natura non niſi ad vnum determinata ſit, vt dicitur ſecundo Phyſicorum. Nec diabolus eſt ſubditus naturalibus virtutibus rerum corporearum quo ad motum localem cauſandum, cum ſit eis nobilior, & ab omni materia abſolutus. Tales enim virtutes non niſi ad res ipſas terminantur materiales. Sed ſicut animal trahitur cibis, ita ſpiritus ſignis, vt dicit Aug. 21. de ciuitate Dei cap. 6. Ex pacto enim tacito vel expreſſo habito cum malignis ſpiritibus ab his perſonis, vel ab alijs qui hæc primo introduxerunt, puta quod fidem abnegent & baptiſmum, crucem conculcent, nomẽ vllum ſanctum minime nominent, & alia huiuſmodi nefandiſsima incurrant crimina, facto poſtmodum aliquo opere, puta tali iunctione pro ſigno, ſtatim adeſt diabolus propria voluntate. Et ita proprio ex arbitrio aſſumpta ſibi placita etiam beſtiarum figura: vel etiam inuiſibiliter aſsiſtens, defert miſeras perſonas, pro earum vel etiam pro ſua voluntate ad deſtinata loca, indeq; reducit. Poſſet etiam ad hoc cogi dæmon inferioris ordinis a dæmone ſuperiore ac

G 2 præſi-

præſidente, cuius videlicet ille poteſtati ſubijcitur. Eſt enim prælatio, & ſubiectio in ſpiritualibus creaturis, tam bonis quam malis, vt patet per ſanctum Thom. 1. q. 109. art. 2. Propter hæc igitur contingit, quod & ſi aliqui quandoque ſe tali vnguento deturpent intẽdentes transferri, ſiue pactum habeant cum dęmonibus ſiue non, voti compotes nullatenus fiunt. Nonnulli autem quandoque tali perniciosa vnctione peruncti, quamuis etiam non intenderent ſe transferri, tranſlati ſunt. Procedit hoc etenim ex libertate dæmonum, ſic exigente quandoque malitia hominum, vt in perniciem ſuam obtineant quod ſuæ ſaluti contrarium eſt. Et ex bonitate Dei quãdoque a tali malo quidam cuſtodiuntur contra ſuam etiam voluntatem. Sed & quandoque impediuntur dæmones ne id præualeant obtinere quod vellent: & hoc vel a bonis angelis, vel a malis, ſibi tamen prælatis. Ex bonorum autem angelorum præſidio iſto communiter prouenit ne poſsint dæmones officialibus fidei nocere: nec ex carceribus eorum, hæreticum hominem eripere, etiam ſi ſe totum vnguento illo perungeret execrabili. Sed & quandoque dæmonum in hoc libertas oſtenditur circa talia, quod ſi perſona etiam ſic peruncta, pactum aliquod cum dæmone firmatum præuaricet, puta nomen aliquod ſanctum in curſu proferat: ſtatim a dæmone deponitur ſeu derelinquitur: & in locis ſe inuenit a domo propria vnde receſſerat longe poſitis, ſæpius etiam flagellata per eoſdem dęmones, & quandoque illæſa.

Experientiæ apparentis conuerſionis ſtrigum in catos. Cap. XIX.

COMPROBATVR etiam id quod aſſumptum eſt in prædicta ratione de apparentia ſtrigum in forma brutorum, & præcipue catorum, vt ipſæ quoque ſtriges fatentur, per teſtes fideliſsimos de viſu quantum ratione humana iudicari poteſt. Nam ſupra nominatus Antonius Leo vxorq; ſua ſub iuramento deponentes, mihi dixerunt hoc anno, modo decurrere tertium annum quod in thalamo ſuo ſeris optime clauſo, nocte quadam duo magni cati apparuerunt, vni ex pueris eorum inſidiantes: de quibus tamen ipſi dum dormirent non aduerterunt, niſi poſt emiſſum a puero clamorem & eiulatum. Strigauerant enim iam ipſum infantem, quando ſunt excitati parentes: cuius maleficii cauſa infra paucos dies exſiccatus puer interiit. Surgentes ergo quam primum catos binas viderunt, de lecto ſuo, vt eas comprehenſas necarent, licet ferrea pala percuſſerit alteram earum vir (vt ſibi videbatur) acerrime: alterã vero rete concluſerit: nihilominus elapſæ paulo poſt aufugerunt

ambo, & extra feneſtram ſe demittentes non vltra comparuerunt nocte illa. Similequid paſsi ſunt poſt annos duos, hoc eſt anno elapſo circa puellam nuperrime natam. Si quidem a duabus magnis catis altera beretini coloris, altera vero pro parte albo, &pro al.a parte corporis nigro colore colorata, dum omnes dormirent nocte inuaſa, parentes expergefecit flebili voce. Qui viſis catis e lecto ſaltantibus, ſurrexerunt vt eos comprehenderent: ſed neque tunc præualuerunt. Nam vt antea fecerant eorum manus euaſerunt facillime: & per feneſtram domus demiſſæ fugerunt. Puella vero infra duos dies exſiccata defecit. Noctibus quoque ſtrepitum multarum catorum inſidiantium alus filiis, & etiam loco, vbi vnguentum ſibi datum a quadam ſtrige ſeruabatur vt illo peruncti curarentur (ſiquidem iam & ipſi ſtrigati fuerant, ſed non exitialiter) ſæpius audierunt: cum tamen, vt ipſi dicunt, non niſi vnam paruam catum in domo habeant. Sed & ſtrix quæ ſuperioribus diebus fuit incinerata, dixit eiſdem ſuper hæc percunctantibus, quod duæ feminæ ſtriges fuerant, in forma catorum, quas in thalamo viderant: quæ & alios filios ante occiderant modo prædicto; ſeq; noſſe illas aſſeruit: immo ſignis, non autem ex nomine, propalauit eaſdem. Huius etiã apparentis conuerſionis ſtrigum in catos, teſtis alius in hac eadem ciuitate Ferrariæ Philippus nomine, artificio cerdo, ſub iudiciali iuramento mihi aſſeruit hoc anno, ſtrigem quandam ante tres menſes eidem impoſuiſſe, ne prohiberet venire circa puerum, quem (a ſe forte ſtrigatum) curandum aſſumpſerat, ſi quas blandientes, & alludentes videret catos. Eadem igitur die dum diſceſsiſſet, illa, viderunt poſt horam ipſe &vxor ſua catum magnam, & hactenus ab eis inuiſam, quæ ad puerum accedebat concito gradu. Quam cum ex timore parentes ſæpius abegiſſent, poſtremo contra venientis vexationem ad impatientiam exarſerunt. clauſoque oſtio vir ille, grauiſsime catum hinc inde fugientem diutius haſta percuſsit, & demũ ex alta feneſtra ſe iactare compulit vt toto colliſa videretur corpore catus. Ex tunc autem ſtrix illa vetula toto confracta corpore per plurimos dies lecto decubuit: quo factum eſt vt leuis, quam prius habebant ſuſpitio, quod ſtriga eſſet, & puerum ſuum, qui hac infirmitate ſtrigiatus grauiſsime laborabat, ipſa ſtrigaſſet, in vehementem tranſiit, immo in violentam. Etenim percuſsiones, & plagæ, quæ in cato infixæ ſunt, in illa vetula ſunt inuentæ quo ad membrorum correſpondentiam. Innumera poſſent adduci ad huius rei manifeſtationem exempla. Sed hæc nunc ſufficiant manifeſtiſsima teſtimonia, de quibus & publica inſtrumenta confecta ſunt, & per eoſdem teſtes, qui adhuc viuunt, apud omnes cõfirmari poſſũt.

Alio etiam modo idipſum quod in hac tertia ratione probare aſſum pſimus, manifeſtari poteſt per ea videlicet, quæ ante curſum inchoantes, in curſu ſtriges perficiunt, vel ex curſu regreſſę, ibi facta demonſtrant. Ex quibus manifeſtabitur, ꝙ talia deluſorie non contingunt: ſed vere, realiter, & in corpore. Habitam nanq; priuſquam ad curſum accedant ſacratiſsimam hoſtiam, vbi poſtmodum ad determinatum locum fuerint deportatę, pro munere offerunt diabolo, quam & ipſius diaboli gratia & requiſitione opprobrijs affectam ibi dimittunt: & nullatenus apud ſe poſtmodum illã inueniunt. Quod non accideret, ſi tantummodo ſomniarent ſe talia facere. Idem conuincunt alia itidem oblata munera, puta vmbelici puerorum, galli, gallinæ, & alia huiuſmodi, quæ communiter requi runt dæmones in ſacrilegis eorum ſacrificijs. Quod autem res ita ſe habeant, & iſthæc encænia dæmonum poſt oblationem nõ com pareant, millies comprobatum eſſe teſtantur patrum Inquiſitorũ proceſſus innumerabiles. Eiſdem itidem ſtrigibus referentibus cognouimus, ꝙ dum primo deportantur ad curſum, & negatis coram domina curſus fide Chriſti atq; Baptiſmo faciunt homagium dæmoni: accipiunt tradente ſibi eodem dęmone pugillum terræ, qua ſecum portata, & realiter apud ſe inuenta conſeruataque, toto vitæ ſuę tempore vtuntur perſonę iſtæ peſsimæ ad maleficiandum non ſolum pueros, verum etiam viros & mulieres cuiuſcunq; ætatis: proiecto terræ illius modico ſuper eas quas volũt perſonas perdere. Si autem hæc omnia in ſomnis contingerent, vel deluſorie, nequaquam apud ſe talia poſtmodũ vigilantes inuenirent. Aliud quoque huius veritatis ſignum affero tale: Aſſerunt enim ſtriges qualibet hebdomada ſe bis languere, mane videlicet diei veneris & diei lunę, propterea ꝙ ex velociſsima reportatione, qua noctibus illis præuijs a curſu recipiuntur in propria, patiuntur depoſitę quaſi vertiginem, & ob hoc lecto decũbentes, toto pene mane illo quieſcunt. Quo etiam effectu quaſi apertiſsimo & clariſsimo ſigno, noti earũ ſuſpectas eaſdem habent vehemẽtiſsime ꝙ ſint ſtriges: vbi pręcipue præſtigioſis operibus alioquin intendũt. Sed & illa quæ ſuperioribus diebus incinerata eſt, ea quæ nunc diximus cõfirmauit: & aliud inſuper veri realiſque ſui curſus dedit hoc indicium, ꝙ cum ſemel reportaretur e curſu, & per caminum depoſita fuiſſet in camera propria, non potuit hoc latere familiares, qui in eadem camera dormiebant. Et licet illa vt factum occultaret, excuſationem auditi ſonitus aliam interponeret, non tamen eis potuit ſatisfacere quo minus vehementer ſuſpicarentur eam tũc de curſu regreſſam, ſicut & rei veritas erat. Mutuus quoque concurſus in dictis & fa-

ctis

ctis dum in diabolico illo reſident conuentu, & ſe inuicem cognouiſſe, & comitatas fuiſſe: feciſſe quoq; ſimulque dixiſſe dum ſunt incurſu quæ poſtmodum concordes referunt, ſicut in referēdo conueniunt qui vigilant ea quæ ſimul vigilantes fecerūt, aut dixerunt, ſignum eſt apertiſsimæ veritatis, ꝙ iſta non in ſomnis perficiantur. Nam ſi vnus ſomniaret, aut deluderetur, vel etiā ambo, nullatenus ita mutuo conuenirent. Non enim experimur immo impoſsibile iudicatur & contra naturam, ꝙ duobus contingat eadem in ſomnis videre, putareue ꝙ hæc vel illa fecerint vel dixerint abſque vlla penitus differentia, vt talibus accidere comprobatur. Siquidem perſæpe plures earum cōueniunt ſimul ire rediréq; vt nulla ſit iam negandi ratio vel apparetia, ꝙ hæc corporaliter fiant & in uigilia. Quod ſi etiam quandoque in ſomnis hæc appareant, vel contingant opere dæmonis, non hoc eos latet vt plurimum qui talia patiuntur, ſicut & ſupradictum eſt ex his quæ traduntur in Malleo maleficarum. His tamen qui realiter deferuntur ad curſum, vt dictum eſt, multa tam in motu illo quàm in termino motus, deluſorie pro parte contingunt: vt iudicent miſeri, realiter & corporaliter nonnulla ibi fieri & eſſe, quæ tamen phantaſtice fiunt opere diaboli, vt in ſolutionibus argumentorum plenius innoteſcet.

Cur dæmones copioſos ac celebres ſtrigum conuentus crebro ſic inſtruant ac aceruent, e diuerſis regionibus aſſumptis uiris ac mulieribus. Cap. XX.

POSSIT autem aliquis etiam præmiſsis omnibus annuendo dubitare de veritate huius concurſus hominum in vnum tam crebro repetiti. Eſto enim ꝙ poſsit diabolus homines de loco ad locū longius transferre, & plures etiam homines in vnum congregare: non tamen id fieri credendum videtur niſi rariſsime: ſicut & rariſſimi leguntur, qui fuerint a dęmone per aerea portati: & rarius immo nunquam tam in gentilium, quam etiam in eccleſiaſticorum ſcriptis legitur, ꝙ vel ſemel tantum per dęmones facta ſit adeo celebris congregatio hominum ſicut eſt vna vel minima earum quę fieri dicuntur a ſtrigibus bis in hebdomada in diuerſis partibus Chriſtianorum. Quod ſi etiam dicatur hoc dæmones facere vt decipiāt homines, & eorum ruinæ ſęuius inſidientur, videtur ꝙ ab initio iſta facere debuiſſent, cum a principio perditionem hominum ſummo ſtudio & inexplebili malitia exquiſierint. Vnde cum factum hoc alias nemo ſciat, immo negetur ab omnibus: pari modo negabit quiſpiam unquam deum opt. Max. iſta permittere. Verumenim

uero

uero cũ tot aſſertionibus atq; manifeſtis indicijs hæc infelici noſtra hac tẽpeſtate cõprobentur cõtingere, ſupra inductũ ſuaſoriũ ſcrupulum hac ſola ſuaſione remouere curabimus, quod Deo pro grauioribus hominũ inualeſcẽtibus demeritis permittente grauius eoſdẽ diabolus inſequitur, ac pernitioſiores nocẽdi modos in dies aggreditur in Chriſtiani nominis extinctionẽ. Quod aũt vnus hic morbus omnium ſit grauiſsimus, ſupra modum contagioſus, vniuerſaliq; ſaluti hominum magis aduerſus primum manifeſtato, facile demum oſtẽdemus nõ ab re noſtris temporibus iſta crebreſcere. Primum autem deducit multitudo ſimul & grauitas criminum, ruinaq; animarum exitialis, quam diabolus omni qua poteſt arte, omnique malitia mundum debellare contendit. In conſortio enim poſitæ miſeræ, & infelices illæ perſonæ, magis ſeinuicem ad malitiã trahunt, in malitia fouent, & ſic eorum culpa continue aggrauatur. Se inuicem quidem ad malitiam magis trahunt inducendo primo verbis. Timeret enim perſona quælibet diabolica, ſi ſolam ſe ſciret, aut crederet eſſe ſic dæmoni obligatam, ſic a Chriſto alienam, eiuſq; inimicam: timeret, inquam, hæc alteri reuelare, & ad ſimile facinus alios inducere. Modo autem cum in tam ſolemni delectabiliq; ſe cognoſcant annumerari ſocietate, quaſi iactabundæ moremq; facturæ cognatis amicis, atq; ſodalibus, eoſdem inducunt verbis extra curſum, vtpote primo narrando quibus conuenientes in curſu perfruantur bonis: ſecundo excludendo timorem, tam dæmonum quam iudiciorum Dei, dum dæmones non quaſi inimicos, vt prædicatur, ſed quaſi amicos & familiariter obſequentes pro voto ſe dicunt habere, & Deum talia non curare, vel certe non poſſe punire affirmant hæretice, quaſi non præualeat contra dæmonis potentiam ſe opponere, factaſque iniurias vindicare. Tertio remouendo impoſsibilitatem apparentẽ tranſmigrationis longinquæ, immo præbendo facultatem per dæmonum inuocationem: eoſdemq; per execrabilem vnctionem in illorum maledicto nomine factam a ſtrigibus, ad hoc ipſum obſequioſos reddendo. Quarto cauſando roborandoq; fiduciam proprio comitatu. Fouent poſtmodum in malitia dum ſunt congregatæ perſonæ illæ, alias quas traxerunt. primo offerendo eas magnæ dominæ in tali multitudine præſidenti: ut propter eam quam prçſe fert excellentiam, potentiam, beneuolentiam, comitatem, vereantur eiuſdem uotis atq; præceptis, tametſi execrabilibus, non parere: timeant eidem promiſſa non obſeruare: non odio eam habeant, ſed potius diligant veluti auctricem tantorum bonorum, & in omnibus occurrentem pro voto. Secundo fouentur in malitia propter multitudinis imitationem. Multæ enim perſonæ dum etiam

illuc

illuc perductæ ſunt, renuerent contra Chriſtum & fidem ſacrilega committere: quæ tamen immitatione ſociarum fidentius admittunt facinoroſiſsima opera. Ex maiori etiam multitudine, maior ſequitur voluptas in multis quibus fruuntur delitijs. Si enim omnis boni poſſeſsio iocunda minus eſt ſine conſortio, vt dicit Boetius, ex hoc ipſo quod in maxima multitudine conueniunt, ſolatijs etiam affluunt pluribus in corrizando, cantando, ſonando, & in curioſitatibus multis: & præſertim in aſpectu pulcherrimarum perſonarum apparentium, &c. vt ſic viliſsimorum hominum deſiderium accendatur magis ac magis uelle ſæpius iſta repetere. ex quibus omnibus continue aggrauatur peccantium malitia; cum ex frequentatis actibus malis, omnis eorum generatus peſsimus habitus infidelitatis, apoſtaſiæq; a fide, & demum omnigeneris uitiorum, & præcipue luxuriæ, gulæ, inuidiæ, iræq. proficiat in malitia: & cor eorum obſtinatione maxima in dies obduretur ob peccandi conſuetudinem. Cuius indicium eſt rariſsima talium perſonarum ad Deum conuerſio: conuerſorum tam facilis quæ comprobatur recidiuatio. Dicunt enim communiter quæ conuertuntur, quod iſta conuerſio ſibi difficillima eſt, & perſeuerantia dura, tum ob delitiarum memoriam: tum propter dæmones in diuerſis formis plurimum eiſdem blandientes: uel ſi ſic non præualent, realiter poſtmodum & grauiter deterrentes & uerberantes. Aggrauatur inſuper illorum malitia propter multitudinem, ex hoc quod quaſi in unum facinus omnes coniurant: ita ut quilibet non ſolum propriorum, ſed etiam totius multitudinis peccatorum quibus conſentit & delectatur, reatu teneatur obnoxius. Sicut enim opera bona gratiora ſunt Deo, ſi a multis unanimiter fiant, iuxta quod innuunt verba illa Domini Matth. 18. Vbi fuerint duo uel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum: ita & quo ad malitiam grauitatemq. delictorum pariformiter iudicandum eſt. Vnde & in naturalibus diuerſorum agentium virtus quo magis vnita fuerit, fortior eſt & magis diffunditur. Ferueſcunt enim magis igniti carbones dum coguntur in unum. Hoc igitur rete peſsimo verſutus utitur hoſtis, ut copioſam infeliciſsimorum hominum multitudinem ad tartareas ſtiges poſt ſe trahat. Non eſt autem uſus hac arte diabolus ab initio, antiquiſue temporibus, tum quia principaliter per hæc intendit iniquus fidem veri Dei de corde hominis euellere. Totum autem antiquitus pene orbem, per veritatis ingnorantiam & per infidelitatem ſuæ addixerat ſeruituti, præter Iudæorum pauciſsimos: quem etiam populum ad idololatriam pronum cognoſcens, non exquiſitis his artibus ad infidelitatem trahere neceſſarium iudicabat: ſed

H facile

facile in illam eos prolabi faciebat. Poſt aduentum autem Domini & Saluatoris, in primitiua quidem eccleſia Chriſtianus populus inter infideles habitans perfectiſsime vitæ fuerat, & fidei firmiſsime inhærebat, vt pote inter perſecutiones continue ſplendeſcens atq; feruens ſicut & aurum igne probatur, eratq; tunc diabolo ſola uel maxima cura regnũ ſuum tueri ne oẽs infideles ad Chriſtum conuerterentur. ſed data pace poſt tempora, cæperunt chriſticolæ ſegniter agere, a conceptoq; fidei feruore tepeſcere: quos conſequenter aggrediens diabolus, per miniſtros ſuos hæreticos innumerabiles ſeducere cœpit, ſicq; voti compos fieri per internam infeſtationem a ſe, & per exteriorem ab ipſis hæreticis factam: non autem adhuc per viſibilem apparitionem, ſaluti hominum grauius inſidiari. At poſtremo ſublatis e medio hæreticis, aut certe a Chriſtianorum finibus longius profligatis, cœpit diabolus ſimpliciores perſonas, facile ſeducere, multipliciter deludere, & ad infidelitatem cultumque Dianæ varijs illuſionibus inclinare, ut in. c. Epiſcopi. xxvi. q. v. enarratur. Sed deprehenſo a Chriſtianis per ſacerdotum doctrinã, non eſſe verum deum, vel deam quæ perſonis illis quaſi domina apparebat, ne ſuo diabolus deſiderio peſsimo fraudaretur, cœpit aperte ſe Chriſtianis ſolis offerre in omnibus obſequentem; & eis crebrerrime omni generis delitias præparare, dummodo fidem Chriſti ab eorum cordibus eliminare poſſet. Quod vt facile firmiterq; obtineat prædictos adinuenit laqueos, ac dolos peſsimos maledicti curſus, ac infelicisſimarum harum perſonarum conuentus. Et in principio quidem eo quod non multi eſſent, qui eius tali malitiæ cõſentirent: ex diuerſis locis Chriſtianitatis, vnius tamẽ aſſumptos linguę per aerea in vnum tantummodo locum pro quolibet regno, qualibetue prouincia deducere conſueuerat, puta circa regionem Iordanis, circa nucem Beneuenti, & ſic de ſimilibus. Sed adeo magna in pręſentiarum multitudine inualuerunt, vt in pluribus aggregentur locis, & quaſi per ſingulas diœceſes conuentus faciant copioſos magnęq; multitudinis vtriuſque ſexus, & varij ſtatus. Sicut in barcho Ferrarien. in planicie Mirandulæ, in monte Paterno prope Bononiam, & in alijs pluribus per has maledictas perſonas nominatis locis, vt iam non per aerea ſemper a dæmonibus deportentur, ſed pedeſtres vadant multotiens, & velocius currant, eo quod perſæpe prope ſit locus, tametſi a dęmonibus in hoc ipſo multipliciter etiam ſint ſuffultæ. Quam ſectam maledictam dignetur Deus opt. max. tandem eliminare. Et hæc de tertio principali, & quoad totius quæſtionis determinationẽ, & materiæ declarationẽ dicta ſufficiãt. Nũc ſupeſt argumẽta, p opinione falſa in principio facta diſſoluere.

Pro ſolutione primi argumenti primo deducitur allegatum in contrarium, c. Epiſcopi. eſſe multipliciter de authoritate, & ueritate ſuſpectum. Cap. XXI.

DETERMINATA veritate circa præpoſitam quæſtionem, ſupereſt ſoluere rationes in principio adductas pro parte falſa. Ad primum igitur argumentum fundatum ſuper ea quæ dicuntur in c. Epiſcopi, 26.q.5. multa dicenda ſunt, eo quod huius ca. verbis, & authoritati ſolum innitantur, & hæreant, qui curſum hunc diabolicum corporaliter fieri negant. Primo ergo dicendum eſt, ſecundum aliquos, capitulum illud, ſeu etiam concilium ſuſpectum eſſe de falſitate, & inter paleas non minus computandum, quam Gabillon. vel Biloen. concilia reputentur. d.18.c.Placuit, & c. Annis. & ſic de ſimilibus quę non alia ratione repudiantur, & inter apochrypha cenſeri ſcripta tenendum eſt, niſi quia neſciatur quo tempore, ſub quo Pontifice, vel cuius authoritate indictum ſit aliquod tale concilium, vel confirmatum. Etenim concilia plurima ab hæreticis & ſchiſmaticis ſæpius celebrata ſunt: in quibus quidē licet plurima conſtituta inueniantur, quæ ad ſanctæ vitæ profectum conferre videantur, & nonnulla vera ex ſanctorum Doctorum ſapientia inſerantur: nihilominus ab eccleſia non acceptantur, immo damnantur propter commixta multa falſa, & perperam ordinata: & quia ēt non rite congregata fuiſſe compertum eſt: ſed potius contra voluntatem ſummi Pontificis, aut pręter eius notitiam & beneplacitū, cuius ſolius eſt vniuerſalia concilia indicere, & cōfirmare, diſt. 17. per totum. Sicut patet de concilio Arrimi. damnato diſt. 15 c. Sancta. & nouiſsimis temporibus de concilio Baſileæ damnato ab Eug. 4. & ſic de alijs pluribus ſchiſmaticis concilijs. Et ille qui teneret, ꝙ concilium poteſt indici, vel congregari, aut celebrari ſub alio capite quam ſummo Pontifice Romæ vice Petri vniuerſali eccleſiæ præſidente, niſi forte in caſu quo Pontifex in hęreſim laberetur, eſſet hæreticus, ſanctæ matris eccleſiæ Romanæ primatum impugnans, quē a Chriſto accepit. d. 22.c.Omnes. & d.40.c.Si Papa. Cum igitur huius aſſerti concilij Acquiren. & tempus ignoretur, & author, illi merito adhærére nō videmur cogi: & eius dicta, ſeu decreta nullam habere videntur authoritatem, niſi aliud oſtendatur. Suſpectum eſt ſecundo vehementer tale concilium, quod non catholicum fuerit aut ab eccleſia approbatum, eo quod nonnulla profert obſcura, ſacriſque litteris non plene conſona, ſed ſecundum ſenſum, quem aduerſarii patrum Inquiſitorum in eo habent, falſa ac de hæreſi ſuſpecta. Probando etiam ſuum principale propoſitum ſecundum di- *Ad primum*

ctum ſenſum diminute ac inefficaciter procedit, & contra veritatẽ, quæ manifeſta eſt in ſacris litteris, quod videlicet talia non poſsit facere diabolus, quæ tamen diabolo poſsibilia eſſe ſacræ litteræ proteſtantur. Nam inter alia eliciunt hæc ex d. c. quod non poſsint a diabolo portari realiter de loco ad locum, quod non poſsit figuram hominis prætendere, vel mulieris quaſi deę factæ, quæ ſunt contra ſacras litteras, & contra ſcientiam & doctrinam omnium Theologorum ſacras litteras exponentium. Nam quod diabolus Chriſtum de loco ad locum portauerit, habetur expreſſe in euangelio Matth. 4. Multomagis igitur alios portare poteſt & portaſſe fertur in hiſtoriis authenticis ſanctorum, & præcipue diui Iac. Apoſt. Naturalis etiam potentia non eſt minor in angelo malo quam in bono, qui tamen portauit Abacuc per longa terrarum ſpacia in citiſsimo tempore. Dan. 4. Cum poſsit etiam diabolus ſe transfigurare in angelum lucis, vt dicitur 1. Cor. 9. & habetur in eodem c. Epiſcopi. multo magis poterit ſe transfigurare in deam aliquam corpoream, ſicut putabant eſſe Dianam ipſi Pagani. Contraria etiam ſacris litteris (niſi bona gl. interpretentur) affert capitulum illud: dũ dicit eſſe infidelem & pagano deteriorem qui credit poſſe fieri aliquam creaturam, aut in melius mutari, aut in deterius, aut transformari in aliã ſpeciem, aut in aliam ſimilitudinem, niſi ab ipſo creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia facta ſunt. Huius enim contrarium quantum ad aliam ſpeciem, expreſſe habetur Exo. 7. & 8. Vbi legitur magos Pharaonis conuertiſſe virgas ſuas in ſerpentes: aquas etiã in ſanguinem verũ, veraſque ranas. Neque enim poteſt dici ſecundum fidem, quod iſta deluſorie acciderint: quia ſicũt bene probat diuus Auguſt. in gl. ibi. Scriptura eodem vocabulo nominat, & virgas magorum, & virgam Moyſi, quam conſtat vere in ſerpentem eſſe conuerſam. Et hanc intentionem Aug. in paſſu illo ſacræ ſcripturæ, ſequitur etiam & declarat diuus Thom. Pot. quæſtio. ſexta. art. 5. ad 8. cum aliis theologis & expoſitoribus. Et alia ratione hoc ipſum deducitur ex eadem ſcriptura: quia ſi deluſorie iſta contigiſſent, cum illi Magi non niſi virtute diaboli talia poſſent facere, & æque facile ſit diabolo facere, quod ita præſtigioſe cyniphes ſicut ranæ ſerpenteſq; apparerent: æque facile virtute illius potuiſſent Magi cyniphes ipſos deluſorie, & tantum apparenter educere ſicut ranas, & tamen ſacra ſcriptura dicit, quod magi hoc facere non potuerunt. Quod quidem non eſt ita intelligendum quaſi naturalis diaboli virtus ad illorum etiam productionem non ſe extenderet: ſed quia eos talia animalia tunc producere non permiſit Deus: vt dictus ſanctus Aug. 3. Tri. & recitat Magiſter. 7. d. 2. Qui etiam negaret

ret, quod diabolus poſsit creaturam conuertere in aliam ſimilitudinem per præſtigium, negaret ipſum præſtigium, quod eſt una diuinationis ſpecies, & contradiceret conſequenter omnibus Theologis. & cap. Nec mirum. 26.q. 5. ſeque opponeret omnibus hiſtorijs talia narrantibus, quæ per præſtigium varijs temporibus contigerũt & locis. Quo tamen modo intelligendum ſit, diabolum poſſe vel non poſſe unam creaturam in aliã mutare infra declarabitur. ¶ Suſpectum tertio de falſitate eſt dictum capitulum inquantum alium prætendit ſenſum in ſacris litteris, quam habeant ſancti Doctores ſuper verbo illo Apoſtoli. Siue ĩ corpore, ſiue extra corpus neſcio &c. immo ſenſum præfert quem reprobant S. Aug. & S. Thom. & quẽ diuus Hieronymus in prologo Danielis, dicit fuiſſe ſenſum cuiuſdam Iudæi negantis pariter id quod vniuerſalis confitetur eccleſia, Abacuc inquam eſſe portatum ab angelo in Babylonem breui tẽporis ſpacio. Et ideo cum ex cultu Iudæi exponẽtis, tum etiam quia Hieronymus hoc referebat vt oſtenderet ſe in ſuis translationibus pati multas calumnias, maxime a Iudæis, quas ipſe calumnias reputabat iniuſtas, infertur tacite, quod pariter execretur & damnet cauſas calumniarum, inter quas una erat expoſitio prædicta, quam inducebat Iudæus ille. Cum ergo illam afferat dictum capitulum ſecundum aduerſariorum interpretationem, patet ex hoc ipſo ſuſpectum eſſe de minori veritate. Eſt autem ſenſus uerborum Apoſtoli, dum dicit ſe neſcire an in corpore an extra corpus raptus ſit vſque ad tertium cælum, a prædicto Iudæo introductus, & prædicto c. Epiſcopi inſertus, ſecundum aduerſarios, iſte, quod Apoſtolus neſcierit an fuerit portatus in paradiſum, ſeu in tertium cælum corporaliter, ita quod corpus cum anima eius eſſet illuc trãſportatum: an certe extra corpus raptus fuerit, & in ſolo ſpiritu viderit & audierit, quę ibi cognouit. Hunc autem ſenſum recitat & improbat Aug. 12. ſuper Gen. ad litteram. hac ratione. quia, inquit, conſtat ex verbis Apoſtoli, quod ipſe ſciuit ſe eſſe raptum vſque ad tertium cælum: coſtat ergo illud cælum in quo raptus eſt, eſſe verum cælum, non aliquam cæli ſimilitudinem. Si enim hoc voluiſſet intelligere, cum dicit ſe raptum in cælum, ideſt ad videndum imaginarie ſimilitudinẽ cæli, eodem modo poterat affirmare ſe raptum eſſe in corpore, ideſt in ſimilitudinem corporis huius. Et ſic non fuiſſet neceſſarium diſcernere quid ſciret aut neſciret: quia vtrunque æqualiter ſciret, ſcilicet, & ſe eſſe in cælum, & ſe eſſe raptum in corpore ſecundum ſimilitudinem ſicut accidit in ſomnis. Si autem ſciebat eſſe verum tertium cælum, ſciebat ergo aut eſſe aliquod ſpirituale & incorporeum: & ſic non poterat corpus eius illuc rapi: aut eſſe aliquid corporeum,

 poreum,

poreum, & ſic anima non poſſet illuc ſine corpore rapi niſi ſepararetur a corpore. Et ſic poſt longam diſputationem Aug. concludit verum ſenſum verborum Apoſtoli dicens. Reſtat ergo fortaſſe, vt hoc ipſum eum intelligamus ignoraſſe, utrum quando in cælum raptus eſt, in corpore fuerit quomodo eſt anima in corpore, cum corpus viuere dicitur, ſiue vegetantis, ſiue dormientis, ſiue in ecſtaſim a ſenſibus corporis alienata: an omnino de corpore exierit, vt mortuum corpus iaceret, donec peracta illa demonſtratione membris mortuis anima redderetur, & non quaſi dormiens euigilaret, aut ecſtaſi alienatus rediret in ſenſus, ſed mortuus omnino reuiuiſceret. hæc ille. Quem adducit & ſequitur S. Th. 22. q. 175. ar. 6. & Veri. q. 13. art. 6. Quod etiam ratione conuincitur. Si enim non fuiſſet tunc Apoſtolus ſecundum corpus in terra, vbi fuerat a ſocijs & comitibus deductus, & a Iuda hoſpitio receptus, hoc ipſum illi clariſsime comperiſſent. Et palam omnibus quaſi miraculum inſigne factum eſſet. Si uero in terra & non in cælo corpore fuiſſet, nolle ſocijs hoc affirmantibus credere, impudentiæ illius aſcriberetur: non minus quam eius qui tantum ea credere velit, quæ ſenſu percipit exteriori. Immobile autem corpus hominis manens, non omnes diſcernere poſſunt an funditus extinctum ſit, vel certe ecſtaſim patiatur. Vnde referentibus quibuslibet Paulo, quod corpore immobilis permanſiſſet, eorū ſenſui adhærere non tenebatur, ſi quis ei, quod mortuus fuerit vel non mortuus affirmaſſet. Cum igitur ſi hæc etiam non ſuffragaretur ratio, ſola authoritas ſanctorum fidem faciat veritati, patet quod contrarium ſenſum in verbis Apoſtoli prætendens illius capituli littera redditur de veritate ſuſpecta.

Capitulum Epiſcopi propoſitum ſuum, inefficaciter inferre & ob hoc de falſitate & authoritate minori ſuſpectum eſſe. Cap. XXII.

DE falſitate quoque minorique authoritate .d. cap. deprehenditur ex hoc eſſe ſuſpectum, quód in probando quod intendit obſcure, inepte, & prorſus inefficaciter procedit, ſi illum habet ſenſum quem ei tribuunt aduerſarii dum contra veritatem ſupra diffinitam illud inducunt. Volens enim probare ſecundum eos, quod non realiter, & in corpore mulieres illæ perficerent, aut viderent quæ narrabant, ſed in ſomnis potius, aut in ſolo ſpiritu a diabolo deluderētur, inducit binas illas authoritates ſacræ ſcripturæ, quibus ſecundū horum interpretationem habeatur, quod non in corpore & ſecundum ſenſus corporeos præſentes fuerint Paulus & Ezechiel, alter inquam

in cælo, alter in Ieruſalem. Et tamen ex illis authoritatibus ad ſenſum iſtorum a capitulo inductis non habetur primo, quod non poſſit etiam tale quid in corpore contingere niſi in authoritatibus illis hunc habeant intellectum, ꝙ videlicet nullo modo potuerit, vel Paulus in cælum, vel Ezechiel in Ieruſalem corporaliter deportari, niſi forte ab angelis bonis. Sed hoc primo eſt falſum quo ad deportationem Ezechielis. Multo enim grauiora corpora poteſt diabolus & longius deportare, vt ſupra monſtratum eſt. Secundo infertur oppoſitum ex hoc ipſo quod dicunt, cum naturalia manſerint in dæmonibus ſecundum Dion. ſplendidiſsima. Quicquid ergo virtute naturali poſſunt angeli boni poſſunt & mali: & magis qui ſunt excellētioris naturæ. Falſa etiam expoſitio iſta ex hoc conuincitur, quod ſi ſic intenderet Paulus vtique mentiretur. Etenim quid angeli boni poſsint & mali melius ipſe certiuſque didicerat, quàm authores dicti capituli. Non ergo dixiſſet. Neſcio. Deus ſcit. Si vero in prædictis authoritatibus non illum, ſed hunc potius habeant intellectum, quod de facto non corporaliter ad illa loca portati ſint, licet potuiſſent portari, tunc non habent ex eis propoſitum quod intendūt hoc inquam, quod non poſsint a diabolo per longa terrarum ſpacia corporaliter portari ſtriges. Nam a non eſſe ad non poſſe nullum eſt argumentum. Neque enim ſequitur. Petrus non eſt Papa, ergo nō poteſt eſſe Papa. Et tamen aduerſarii ex authoritatibus illis, quæ continent tales translationes non eſſe factas in corpore inferre volunt, ꝙ non poſsint ſimilia in corpore contingere. Neque etiam ſequitur, quod ſemper & omnibus ſic contingat reſpectu cuiuſcunque corporis & cuiuſcunque localis diſtantiæ, quod Ezechieli contigit atq; Paulo: quia a particulari ad vniuerſalem, ſiue ſecundum tempus, ſiue ſecundum ſuppoſita, non valet argumentum. Et hæc apud ſapientes logicos notiſsima ſunt & prima principia: quæ etiam pueris & idiotis clare conſtant. Quis enim inferret. Aliquando Petrus fuit, ergo ſemper Petrus fuit? Similiter quis extimaret hanc eſſe bonam illationem. Aliquis homo eſt bonus, ergo omnis homo eſt bonus? Et tamen ſecundum aduerſarios in capitulo illo fiūt ſimiles deductiones iſto modo. Paulus & Ezechiel non fuerunt portati in corpore ad loca illa, ergo nunquam & nullus poteſt taliter in corpore ferri. A particulari etiam & multo magis ab vna ſingulari ad aliam ſingularem conſequentia, ſeu argumentum non valet ſiue affirmādo, ſiue negando fiat. Sicut non ſequitur. Aliquis homo ſeu etiā Sortes currit, ergo Petrus currit. Aliquis homo ſeu etiam Sortes non eſt bonus, ergo Petrus non eſt bonus. Et tamen ſecundum tenentes contrariam opinionem in præſentis quæſtionis ar. d. c. Epiſcopi intendit

ſic

ſic arguere: Paulus & Ezechiel non fuerunt portati in corpore. ergo nec illæ mulieres portantur in corpore. Vnde patet quod cum iſtæ conſequentiæ ſecundum ſapientes ſint deriſibiles: ipſum quoque totum capitulum ſecundum ſenſum, quem iſti homines qui Inquiſitoribus aduerſantur, in eo habent, eſt nullius penitus authoritatis, & a Spiritu ſancto non prodiiſſe conuincitur, neque fuiſſe bonum, verum, riteque congregatum concilium, ſed inter paleas reputandum.

Aduertant etiam qui ſic exponunt d.c. quæ nam ſit probatio quã facit ſecundum eos. hæc inquam. In ſomnis ac nocturnis viſionibus homo extra ſeipſum deducitur & multa videt dormiendo, quæ nunquam vigilando viderat. ergo & mulieribus illis itidẽ accidebat circa ea quæ narrabantur ab eis facta, vel viſa. Similiter iſta probatio nulla eſt. Stultus & hebes eſt qui ea quæ fiunt in ſolo ſpiritu etiã in corpore accidere arbitratur. ergo ſtulti ſunt & hebetes qui credũt vere & corporaliter mulieres illas feciſſe, vel vidiſſe quæ narrabant. Nonne iſtæ probationes ſupponunt mulieres illas ſomniaſſe tantũ talia quod tamen erat probandum? Si ergo d.c. talem habuit intellectum, quem iſti ex eo accipiunt: inefficaciſsime proceſsit. Si vero aliter interpretetur vt ſaluari poſsit veritas & authoritas eius, vt nos infra efficere conabimur, aduerſarij non habebunt ex eo propoſitũ ſuum, vt ibi etiam oſtendetur. Sed nunc quædam alia adhuc prælibanda ſunt.

Quod non eſt neceſſario ſtandum dictis illius capituli Epiſcopi. ſi a ſynodali concilio emanauit. quin etiam ſi a concilio generali prodijſſet, reclamandum eſt ad Pontificem, ut ſua declaratione excludat ſenſus erroneos, quos aduerſarij habent in eo. Cap. XXIII.

SVPPOSITO autem quod a rite congregato concilio capitulum hoc emanauerit, adhuc ſecundo dicitur argumentum ſuper illo ſundatum non procedere propter duo. Primo quidem quia neſcitur adhuc an ſynodale fuerit tale concilium, vel certe generale, quod ſolum omnes aſtringit. Argumentum autem probabile, quòd generale non fuerit tale concilium hoc habetur, quod inter generalia concilia enumerata a Gratiano. d. 15. vel 17. nullum Acquirenſe inuenitur. Omnia autem concilia Gratianum ſufficienter enumeraſſe nullus debet aliquatenus dubitare, cum præſertim ea d. 15. promittat ſe velle aſsignare originem conſtitutionum eccleſiaſticarum, quæ ex ſacris concilijs communiter ortæ ſunt. Huius ergo etiã conſtitutionis atque mandati ſi authenticum eſſet, originem præmi

ſiſſet

fiſſet inter generalia riteque congregata concilia hoc Acquirenſe connumerando. alias non omnium conciliorum ſeriem putaſſet ſe ſufficienter tradidiſſe. Non ergo generale fuit hoc concilium, vel certe nullius apud eum authoritatis, quia forte non rite congregatum. Cuius etiam rei ſignum eſt, quod nullum ex antiquis meruit gloſatorem, quia illud forte decretorum libro inſertum non habebant. Si qui autem modernorum vt Io.de Turrecremata, illud expoſuerunt: non niſi quattuor eſſe de principali eius intentione dixerunt: vt ſic veritas in eo contenta ſaluaretur, omni falſitate, quã prætendit, excluſa. Quæ nam ſint autem quattuor illa principaliter intenta, declarabitur inferius. Si autem dicatur quod plura alia in libro Decretorum inducuntur concilia generalia non prius enumerata. Reſpondetur primo, quod adducere inconuenientia non eſt ſoluere quæſtionem. ſecundo quod ſi illorum etiam ignoretur tempus & author, & irrationabilia vel falſa contineant, qualia manifeſtabimus capitulum hoc continere, eis pariter non erit neceſſario inhærendum: & ſi deferre quis eis uoluerit, erunt pie interpretanda, ſicut infra circa hoc etiam faciemus. ¶ Sed adhuc quiſpiam forte probabiliter inducere conabitur, quod tale concilium fuerit generale, & quod præſidentia vel authoritate ſummi Pontificis celebratum ſit, cum Epiſcopis indifferẽter præcipiat, quod ſolus Papa poteſt (vt videtur) eo quod ſolus ſit eis ſuperior ordinarie. Hoc eſt enĩ vnum ex indiciis inductis a Glo.in c. vt circa. in verb. Perpetuo.de elec. lib. 6. ad diſcernendum generalia concilia a particularibus. Præcipitur etiam in ipſo capitulo omnibus eſſe publice annunciandum, quod qui talia credit & his ſimilia, fidem perdit. Non poteſt autem niſi qui omnibus præſidet præcipere ut omnibus annuncietur mandatum, vel quæcunque determinatio fidei. Talis autem eſt ſolus Papa, vel etiam generale conciliũ eius authoritate. Reſpondetur igitur quod ſi capitulum præciperet omnibus epiſcopis abſolute, vtique ex hoc concluderetur quod concilium generale fuiſſet, quando alias eſſet rite congregatum, eo quod ut inducitur, ſolus Papa omnibus epiſcopis prælatus ſit, & ſuper omnes plenam habeat authoritatem. Non ſic autem inuenitur in cap. illo. Sed indefinite dicit, Epiſcopi in plurali. Et licet quandoque indefinita æquipolleat vniuerſali, non tamen ſemper, neque formaliter. Poteſt autem Metropolitanus, ſiue Primas ſit aut Patriarcha, ſiue etiam ſit Archiepiſcopus, congregare concilium prouinciale ad quod vocati epiſcopi omnes illius prouinciæ accedere tenentur. alias excommunicantur. d.18. c.ſi epiſcopus. c. ſi quis. c. Decernimus. Et poteſt conciliũ illis præcipere quæcunque iudicauerint eſſe præcipienda, & tenen-

tur ſeruare ordinata in eo.d.92. c. ſi quis epiſcopus primo, ſecundo, tertio. Similiter cum dicitur in c.Epi.omnibus eſſe annuntiãdũ. &c. interpretari quis poſſet, ꝙ non abſolute de omnibus loquitur, ſed tantum de omnibus ſubiectis. Vel ꝙ non præceptiue, ſed quaſi doctrinaliter hoc monet eſſe prædicandum omnibus, quaſi dicat. omnibus annuntianda eſt iſta doctrina, vt pote vera, & ad ſalutẽ omnium ſpectans. Hoc autem modo poteſt monere etiam qui prelatus non eſt, & qui nullam habet iuriſdictionem: ſed tantum docendi officium. Vnde multo magis ſic poteſt omnes monere particulare concilium. Sed non poteſt precipere omnibus: ſed tantũ ſibi ſubiectis. Diſcordare etiam a quocunq; particulari concilio quando erronea vel indiſcreta præciperet, vel in his determinationib' in quibus vel ratio, vel Sanctorũ doctorum aut clariſsimorum Theologorum authoritas contradicit: aut certe in his quæ ſecundum gloſſas & doctores non ſunt de principali intentione concilij, vel quæ nõ exponuntur niſi ſecundum abſurdum eius intellectum, vt in propoſito accidit circa præſentis queſtionis articulum, quantum ad expoſitionem aduerſariorum in d.c. non eſt erroneum aut temerariũ, ſed ſalubre, laude dignum ac y meritorium. Sicut enim declarantes ſacras litteras & malum in eis intellectum explodentes, & conſequenter eas elucidantes commendantur, eiſque vita æterna repromittitur, iuxta illud Eccleſiaſtici.24. Qui elucidant me, vitam eternam habebunt. Sic etiam omnem veritatem explanando, cum nõ niſi a Spiritu ſancto ſit veritas ſecundum Ambr. & quãcunq; falſitatem arguendo contrariam, dignus laude redditur author. Sanctorum etiam patrum doctrina in his præcipue quæ fidem tangunt vel bonos mores, non niſi ſecundum eorum principalem intentionem & ſanum intellectum, excluſis inquam omnibus quæ poſſent falſum & erroneum ſenſum facere, accipienda eſt & veneranda. Ipſa quoq; particularia concilia, de quibus loquitur c. Ad abolendam.de heretic. vt tangitur in argumento, non habent recognoſcere vel iudicare de hæreſi niſi quando factum eſt clarum. Si.n.eſſet dubium, tunc quæſtio debet remitti ad ſolum Papam, cuius ſolius authoritate cauſæ fidei determinantur. d. 18. c. multis. 24. q. j. c. Quotiens. & extra de Bapti. c. Maiores. Et ita determinat gl. in d. c.Quotiens, & D. Abbas in d.c. Ad abolendam. Eorum autem que inducuntur & reprobantur in d.c.Epiſcopi. aliqua quidem clarum eſt eſſe hæreticalia. Puta ꝙ aliquod numinis inueniatur preter vnũ Deum: ꝙ aliqui ducantur ſeu portentur ad ſeruiendum alicui deorum vel dearum præter vnum verum Deum: ꝙ talia demonſtrans atque ſuadens ſit ſpiritus bonus: ꝙ diabolus poſsit ſubito & ſine naturę

y Vt patet ex 7.d.per totum, præſertim in c.fin. Et ſi tu opponas de nota. per gl. et per doc. in c. cũ dilectus. de ele. ubi dicitur, quòd inferior Papa tenetur obedire cõcilijs. de quo etiã habetur per Fel. in c. non nulli. col.4. de reſc. præſertim quando de fide in concilijs agitur, quo caſu etiam Papa nõ poteſt contra eam diſponere, ſecundum gl. in c.in iſtis. 4.diſt. et ĩ c. ſicut.15 diſ. cum ſimilib. ut Fel tradit in c. 1. col.8. in princ. de cõſt. Reſponderi poteſt, quòd illa procedunt in cõcilijs vniuerſalibus congregatis a Papa, vel collegio Cardinaliũ. iux. not. per Bal. ĩ trac. ſchiſmatis col.3 poſito ſub rub. C. ſi quis aliq. teſtam.

naturæ miniſterio vel virtute, vnam creaturam in aliam ſpeciem vel figuram transmutare. Quo ad alia vero quæ ſecundum verborum corticem videntur reprobari, videlicet, ꝙ nō poſsint homines a dæmonibus portari citiſsimo tempore per longa terrarum ſpacia, videre, facereque corporaliter quæ narrantur ab illis præter numinum veritatem, non eſt clarum ꝙ ſint hæreticalia; immo potius oppoſitum clarum eſt apud ſapientes: apud alios autem eſt vel creditum, vel dubium. Vnde ſi concilium tale particulare, determinaſſet talia eſſe hæreticalia, non eſſet ei adhærendum: nec ab eo rationabiliter deuiando fit quis hæreticus. Sed ſi ſapientes de huiuſmodi dubitarent, eſſet Papa cōſulendus ſicut & in alijs fidei dubijs. Qđ tamen modo fieri non eſt neceſſarium circa præſentis quæſtionis articulum, quia cum Papa ſæpius dederit in hoc fauorem & priuilegia patribus Inquiſitoribus, vt ſupra inductum eſt, patet eum approbare ꝙ legitime procedant contra tales quaſi contra hæreticos. Quo ſtante, oportet vel alium ſenſum habere in cap. illo, vel ab eo ſimpliciter deuiare. Non eſt etiam authoritas vlla cap. illi acquiſita, eo ꝙ ſit redactum in corpore iuris. Hoc enim non ſummi Pontificis, ſed Gratiani tantum authoritate vel voluntate factum eſt. Sine hoc enim ſi generale concilium fuiſſet, ſicut & ipſæ decretales epiſtolæ ſedis apoſtolicæ authoritatem habent irrefragabilem. d.19.c. ſi Romanorum. Quod ſi etiam prædictum concilium fuerit generale ſicut videtur cōcedere s. Tho. Spiritu. art. 2. ad 14. vbi etiam exponit dicta illius. & vocat concilium Aquilegienſe. nō ſic ci tenemur adhærere vt debeamus abſurda & irrationabilia propter ipſum concedere, ſed debemus pie exponere. Irrationabilis autem & abſurda valde eſſet prohibitio illa: ſi eſſet de intentione eius dicere, ꝙ qui credunt aliquos portari corporaliter ad ludum, ſit hæreticus & infidelis, ſecundum ꝙ in cap. illo damnantur etiam mulieribus illis credentes. Sic enim ſequeretur ꝙ credentes infinitis (vt ita dixerim) Inquiſitorum proceſsibus aſſerentibus, ꝙ ſtriges realiter & corporaliter ferantur ad ludum diabolicum, inuoluātur errore paganorum, & ꝙ ſint credentes aliquid numinis extra Deū, & iſta fieri a bono ſpiritu: & alia talia quæ in illo capitulo hæreticalia aſſeruntur. quod eſt falſiſsimum: quia nullum horum credunt eſſe verum ſtriges, vel alij qui ſtrigum ſectam aſſerunt ad curſum ferri corporaliter. Non eſt ergo credendum d.c. hæc ipſa intendere. Nec obligaret concilium ſi conuinceretur aliquid formaliter vel virtualiter contra ſacras litteras quo ad litteralem ſenſum, quē haberent in eis communiter ſancti Doctores, aliquid determinare. Sed eſſet contra tale concilium reclamandum ad ſummum Pontificem.

probitũs per eundē Bal. & c. olim. de re ſcr. & Dec. in c. ſignificaſti de elec. Secus uidetur in concilijs particularibus, uel etiam generalibus: ab his tamē cōgregatis, qui non habent poteſtatē cōgregandi generale concilium, vt patet ex no per Fely. in d. c. 1. col. vij. de cōſti. & tale videtur conciliũ de quo habetur in d. c. Epi. Et ex his ſi diligenter conſideraueris, tollũtur quæ no. glo. in c. vt circa in iure perpetuo, de elect. lib. vi. vltra quod conciliũ non obligat quod nō eſt moribus vtentiũ approbatũ. iuxta no. per gl. in cap. 1. de treu. & pac. vt etiam ibi Fely. tradit col 4 vſq; ī fi. illius cap. Et ad corroborationē

ficem. Sicut recte Hierony. ſe oppoſuit concilio determinanti, ꝙ rapta non poſſet raptori coniugi, oſtendens hoc ſacris litteris repugnare. Exod. 22. & Deutero. 22. propter quod Concilium reuocauit ſententiam, vt textatur glo. in c. de libellis. d. 20. & elicitur 36 q. 2. c. tria. c. ſi autem. &. c. Placuit. Vnde poſſet & in propoſito contra concilium etiam ſi generale fuiſſet, ad Pontificem reclamari, ut illa declararet & ad veritatem reduceret, quæ in d. c. viderentur ſacris litteris repugnare.

prædictorũ vide quæ tradit Fel. in c. Ne initaris, de cõſti. quia hoc eſt altũ pelagus longiori indigẽs diſcuſsione,

Poſito quod concilium Acquirenſe fuerit generale riteque congregatum: & ſuppoſitis etiam omnibus quæ in eo dicuntur, non euadere ſtriges manus Inquiſitorum. Et de varijs illuſionum modis atque generibus. Cap. XXIIII.

VERVM etiam ſi certum ponatur, quod dubium eſſe probatum eſt, cõcilium inquam illud fuiſſe generale, riteque congregatũ: adhuc tamen illud ex d. c. habetur, quod vt euitarent plurimi, contra Inquiſitores dictum capitulum inducunt. Id autem eſt quod manus, ſeu iudicium ipſorum Inquiſitorum tales maledictæ ſceleratæq; perſonæ non euadunt, ſi dicantur hæ ſtriges ſicut illæ ſceleratæ mulieres (de quibus ſermo eſt in dicto capitulo) a diabolo in ſomnis vel in ſpiritu deludi, prout ex capitulo illo intendunt quidam probare. Non ſolum autem per tale capitulum non euadunt, verum etiam per ipſum in manus relabuntur eorundem Inquiſitorum. Per ipſum namque capitulum illæ ſceleratæ mulieres deprehenduntur, & iudicantur hereticæ, infideles & a fide apoſtatæ. Apoſtaſia quippe illarum notatur in primis verbis cum dicitur quod quædam ſceleratæ mulieres retro poſt Satanam cõuerſæ &c. Apoſtatare enim a fide nihil aliud eſt quam retro conuerti a Deo poſt ſatanam, cui renunciatum fuerat in Baptiſmo, cum conuerſione ad D. noſtrum Ieſum Chriſtum. Et quod præfata verba non intendant de alia retroceſsione quam de ea quæ eſt per infidelitatem, vt ſic importet apoſtaſiam a fide iuxta c. Non obſeruetis. 26 q. 7. patet per verba paulo poſt inducta in eodem. c. vbi dicitur. Sed vtinam hæ ſolæ in ſua perfidia periſſent, & non multos ſecum ad infidelitatis interitum pertraxiſſent. Nam & innumera multitudo hac opinione decepta, hæc vera eſſe credunt, & credendo a recta fide deuiant, & errore paganorum inuoluuntur, cum aliquid diuinitatis aut numinis extra vnum Deum arbitrantur &c. Hoc ipſum etiam quod dictum eſt, per ſequentia verba manifeſtatur, vbi dicitur de ſatana quod talium perſonarum mentes per infidelitatem ſubiungat. & paulo poſt. quod

facit

facit talem infidelem opinari in corpore fieri quod fit in animo ſolo. Et in fine dicit, quod qui talia credit, fidem perdit, & infidelis eſt, paganoque deterior. Cum ergo ſtriges ſecundum aduerſarios a dæmonibus ſimiliter illudantur. ſequitur quod ab Inquiſitoribus vt infideles & apoſtatæ a fide, inquirēdæ ſint & iudicandæ. Omnis enim infidelitas & apoſtaſia poſt baptiſmum ad hæreſim deducitur ſeu ſub hæreſi continetur largo modo ſumpta, de qua patres Inquiſitores habent vniuerſaliter iudicare. Magis autem conuinceret eos ratio iſta, qui putarent ſectam ſtrigũ eandem eſſe uel ſub illa per omnia comprehendi de qua loquitur dictum capitulum Epiſcopi. Conuincit tamen, vt deduximus, & alios qui eas tenent eſſe diuerſas, & tamen arguunt quod ſicut illæ deluduntur, ita & iſtæ. Haberent enim etiam conſequenter arguere, quod ſicut illæ ante deluſionem per infidelitatem & apoſtaſiam a Diabolo captiuantur, ita & iſtæ, ſi uolunt hanc etiam argumentationem ſuam validam eſſe, quod ideo ſtriges non portentur realiter ad ludum, ſed deludantur in ſomnis, quia illæ ſceleratæ mulieres deludebantur. Quæ tamen argumētatio valida non eſt. neque intendit capitulum affirmare, quod non poſsint a diabolo quæcunque mulieres portari. ſed potius quod illæ non vere portabantur ad ſeruiendum alicui deæ, cum nulla talis dea eſſe poſsit: ſed deludebantur a diabolo, qui poteſt modo notam, modo ignotam perſonam deludendo præferre. & hoc multipliciter cōtingit. Et uno quidem modo poteſt illudere per præſtigium. quo immutatio non ex parte rei viſæ fit, ſed ex parte uidentis. eo quod a diabolo perſtringantur oculi videntis, & ad eos deducuntur ſpecies rerum ſic apparentium ex imaginatione, uel compoſitæ ex illis, ita vt videatur præſens in re eo modo quo ſola imaginatione monſtratur. & non eo modo, quo vere ſub intuitu oculorum ponitur. Sicut dictum eſt ſupra de femina illa, quæ tempore beati Macharii apud alios videbatur equa, cum tamen beatus Macharius eam uere intueretur, vt erat femina, eo quod eum diabolus per præſtigium ut alios deludere non præualebat. Alio modo deluſio contingit per apparitionem rei per diabolum nouiter formatæ in alicuius ſimilitudinem. Quo caſu licet videns deludatur, dum aliquam adeſſe perſonam putat, quæ vere præſens non eſt. cauſa tamen deluſionis non eſt ex parte videntis, ſed rei viſæ. quo modo dicitur diabolus in angelum lucis ſe poſſe transfigurare, quod & in vigilia poteſt contingere formando corpus ex aere conſpiſſato in ſimilitudinem & figuram hominis aut angeli, prout etiam angeli ſancti patribus antiquis apparere, & cum eiſdem quandoque habitare conſueuerunt in humana figura. Tertio modo poteſt deluſio contingere in interiori

tantum

tantum imaginatione, cum perſona tendit in rei ſimilitudinem, quā offert imaginatio quaſi in rem ipſam. Et hoc contingit in ſomnis, & in varijs alienationibus a ſenſibus cauſatis uel per infirmitatem ſicut in freneticis, vel per raptum naturalem, vel opere dæmonum: & ſemper in prædictis modis alienationum deceptio immiſcetur. In raptu autem ſancto & a Deo miniſterio angelorum cauſato, nō deceptio inuenitur, ſed eruditio, ſicut cōſtat de raptu Pauli & aliorum ſanctorum. Sicut etiam in ſomnis quandoque homines a Deo erudiuntur, ſecundum illud Iob. 33. Per ſomnium in uiſione nocturna quando irruit ſopor ſuper homines, & dormiunt in lectulo, tunc aperit aures virorum, & erudiens eos inſtruit diſciplina &c. Et hos tres modos quibus diabolus poteſt hominibus deludens apparere, tangit uirtualiter dictum capitulum Epiſcopi. ſi nō ineptum ſenſum habeat, & ex hoc argumentum patiatur minoris authoritatis. Nam videre deludique per præſtigium, & pariter per imaginationem in ſimilitudinem vice rei tendere, comprehenditur in capitulo, vbi nōnulla quandoque videri in ſpiritu decipique ex hoc homines pronunciatur. Videre autem formata per dæmonis potentiam corpora phantaſtica quaſi vera, authoritas Apoſtoli manifeſtat. Et intendit capitulum, quod aliquo tali modo poterant illæ mulieres per inſidias diaboli dementari, vt putarent poſtmodum etiam ſolutis ſenſibus ſe ad deæ ſeruitium deportatas: quam deluſionem vigiles aduertiſſent, ſi ſub captiuitate diaboli mens non eſſet.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Summaria explanatio capituli Epiſcopi. inducti, quantum exigit propoſitum quæſtionis huius. Et quomodo ea quæ ibi narrantur ab his differunt, quæ ſtrigibus dicuntur contingere. *Cap. XXV.*

VT autem melius cognoſci poſsit quæ ſit dicti capituli, iuxta catholicum quem poteſt habere ſenſum, principalis intentio: & quomodo rite intellectum, non facit argumentum nec militat aduerſus veritatem determinatam, libet ipſum breuibus explanare. Sciendum igitur quod dictum capitulum ſupponit vnū, quod tam fide quam ratione naturali certo tenemus, unū inquā ſolū eſſe uerū Deum, & nihil penitus eſſe numinis præter ipſum: cuius tamē contrariū putabant gentiles atq; pagani, multitudinē deorū introducentes atq; colentes. Et quia mulieres de quibus in dicto capitulo mētio fit, Dianam, vnam inquam ex gentilium dearum, & Herodiadem quaſi in comparem deam conuerſam, quæ fuit peſsima feminarum, inueniri: vt deas a ſe venerari, eiſdemq; quaſi diis obſequi ſeruirique aſſerebant: & non ſolum ipſæ ſic a recta fide deuiabant paganorum

erro-

erroribus inuolutæ, verum etiam in eandem perfidiam alios innumerabiles ſuis his aſſertionibus & perſuaſionibus attrahebant: oppoſuit ſe concilium animarum huic ruinæ, docens hæc omnia falſa eſſe. & quod nullatenus hæc aſſerentibus eſſet adhibenda fides, eo quod non vere poterant iſta cognoſcere, cum falſa ſint: & quod ſola diabolica illuſione fiebat vt eis talia viderentur vera & quaſi familiari experientia cognita. Quod etiam declarare intendens, qualiter inquam poſsit deluſio iſta contingere, duplicem præmittit cauſam deluſionis. Primam quidem ex parte diaboli deludẽtis: ſecundam vero ex parte deluſorum. Inde modum aperit deluſionis varium. Poſtremo circa quæ deluderentur oſtendit. Probat ergo primo perſonas iſtas ſceleſtes a diabolo deludi, quia hoc eſt facile diabolo, cum transfiguret ſe in angelum lucis. quaſi ſic arguat. Si facit quod maius eſt, transfigurando ſe in angelum lucis, poteſt etiam facere quod minus eſt, transfigurando ſe in homines aut in beſtias. vel certe in formas perſonarum, quæ in deos ſecundum gentilium opinionem conuerſæ ſint. Ex parte autem deluſorum pro cauſa deluſionis eorum aſsignat infidelitatem. Ex hoc enim iuſta Dei permiſſione diabolus huius deluſionis contra eas exercendæ poteſtatem accipit, ut qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc. Ex hac autem aſsignata cauſa datur intelligi, quod infidelitate ceſſante, diabolica illa deluſio conſequenter ceſſet. Et ſic ad fidem conuerſæ uel quomodolibet aliter a captiuitate diaboli liberatæ perſonæ illæ, cognoſcerent ſe fuiſſe deluſas, ſicut & phrenetici ad ſanitatẽ poſtmodum deducti, cognoſcunt differentiam vtriuſque ſtatus, & quod in ſtatu phreneſis deluderẽtur, iam primo tunc aduertunt. Modum autem deluſionis prædictæ inſinuat dictum capitulum, dum dicit quod in ſomnis & in ſpiritu, hoc eſt, in imaginatione ſola hæc videbant. Hoc enim in ſomnis communiter accidit, eo quod in tali ſtatu imaginationis intẽtio & operatio minus præpediatur & libera maneat, quando ſenſus corporei a ſuis operibus per ligationem ſomni quieſcunt. Vnde poteſt diabolus homines facilius deludere formando firmandoque validius imagines in quas homo feratur ut in res ipſas. Tunc autem proculdubio illuſio eſſe conuincitur, quando talia ſic imaginata, vera eſſe non poſſunt. Et hoc illis mulieribus contingebat: quia ea quæ affirmabant ſe oculis corporalibus videre, non ſic eſſe poterant vt illæ iudicabant. Non enim poterant oculis corporalibus videre deam aliquam quæ Diana vocatur, eo quod nulla talis in uniuerſo reperiatur. Sed neque Herodiadem pari ratione videre poterant: quia illa maledicta femina quantum ad corpus in puluerem reſoluta eſt; quantum ad animam autem in infernum demiſſa

pœnas

pœnas luit acerrimas: nec inde virtute propria poteſt egredi, & minus corpus quod aſſummat, & in quo appareat formare. Sunt enim animæ determinatæ naturaliter ad proprium corpus, vt nihil valeāt corporaliter mouere vel operari niſi per illud quaſi per proprium & connaturale inſtrumentum, vt docet. S. Tho. prima q. 117. ar. 4. Et ſi quando ſuper naturali virtute cooperante, inferni locum animæ egrediantur ad tempus, hominibusque appareant, hoc raro fit, & ad alium finem a Deo ordinatur, ſeu etiā permittitur hic egreſſus vel apparitio: non vt illudant viuentibus, uel quaſi eis ſatagant principari, vel ab eis quomodolibet venerari. Sic igitur dicere neceſſe eſt, quod mulieribus illis talia viderentur in ſomnis tantummodo vel in ſpiritu. Arguit autem dictum capitulum, quod ſicut experimur in ſomnis multa nobis videri naturali virtute, quæ in veritate non ſunt in ſeipſis, ſed in ſola immaginatione, multo magis poſsint iſta videri cooperante ſuper inducta uirtute ſuperioris & validioris naturæ, ſcilicet dæmonis, quæ præualeat etiam ſic perſonas deludere, vt putent poſtmodum etiam vigiles quod deluſæ non fuerint. Cum enim hoc poſsit cauſare naturalis paſsio languoris atque dementiæ, vt cōtingit phreneſim patientibus: poterit multo magis virtus ſuperior cuiuſmodi diabolica eſt, ſic homines dementare donec illi ſubiecti ſunt per peccatum, vt nec deluſionem aduertant etiam in vigilia. Cum igitur potuiſſet diabolus omnibus ſupra inductis modis mulieres illas deludere: tamen non niſi in ſomnis & in ſpiritu, hoc eſt in imaginatione ſola fuiſſe deluſas rationabiliter concluditur in d.c. eo quod eas ad infidelitatem hanc trahere cōfirmareve ſola hæc viſio ſatisfaciebat. qua etiam ratione, nō erat neceſſarium diabolo illas in vnum cogere, vt nunc ſtriges facit, ſibique contingere illæ etiam exiſtimabant. Hunc enim diabolica fraus ordinem intentando ſeruat, Deo permittente, ut prius homines aggrediatur interius. Quod ſi iam illuminatis hominibus circa fidem vnius Dei, non præualeat: tunc exterius multipliciter deludendo tentat euertere fundatam fidem. Præualebat autem diabolus contra illas mulieres & in errorem pluralitatis deorum eas induxerat prædicta deluſione interiori. Vnde non oportebat vt exterius ſe illis offerret. Patefacto poſt hæc omnibus, quod unus eſt ſolus Deus, clariusque per patrum vigilantiam manifeſtato, quod omnes dii gentium ſunt dæmonia, non præualet iam diabolus per internam ſuggeſtionem ſolam, ad illam infidelitatem homines trahere. Vnde explicato ſuperbiæ ſuæ velo, iam non quærit adorari in ſimilitudinem deorum, ſed ut diabolus & malorum omnium ſpirituum princeps. Horreret autem omnis Chriſtianus cognitum diabolum adorare, & cum eo

fœdus

tœdus inire: baptiſmum, fidem, ſacraque contemnere ac profanare propter eius ſolam interiorem ſuggeſtionem. At ſi cum his, commoda reportare, voluptatibus frui, in quas multi ſine freno feruntur intenſiſsimo deſiderio, & præcipue quæ his communiter priuantur perſonæ vihſsimæ, ſperarent: ſi eiſdem etiam promitteretur ꝙ vindicari & in hoſtes ſuos retorquere poſſent iniurias, quas alio modo repellere non valent: facile plurimi traherentur in prædicta ſcelera perhorrenda. Quod nunc Diabolus noua iſta nocendi arte procurat, miniſtrans illis qui in hoc vnum facinus maledictæ hujus ſectæ coniurant, voluptates varias, prout ipſæ narrant ſe experiri, dũ in vnum conueniunt: & nocendi pro voto conferens facultatem. Ideo autẽ ſeorſum ducit nocturnis temporibus, vt ſine timore pœnarum tantis ſceleribus debitarum audeant illa committere, quæ coram alijs in vigilia oppoſita ratione quomodolibet minus auderent. Nec obſtat, ꝙ cum difficultate occultatur quod coram multitudine copioſa fieri contingit. Non enim exiſtimant accuſationis periculũ incurrere: quando quidem iuramentis terribilibus omnes hæ perſonę ſub grauiſsimis pœnis aſtrictæ ſint nulli factum detegere, niſi vbi quemquam ſeducere vellent. Quamuis ſæpius in contrariũ etiã vertatur ſentẽtia, eo ꝙ ſæpius Domino permittente dicta ſcelera cũ authoribus deteguntur. Facilius etiam nefanda illa committunt atq; fidentius, ſocijs pluribus tum verbo tum exemplo peſsimo ſeducentibus, quam ſi ſolæ domi manerent. Alio ergo modo conuincuntur deludi ſtriges quam deluderentur mulieres illę, de quibus. d. c. Epiſcopi mentionem facit, vt inferius etiam magis explicabitur.

Circa quæ principaliter credenda uel operanda deluderentur illæ perſonæ, de quibus. d. c. Epiſcopi. loquitur. *Cap. XXVI.*

EXPLICAT vlterius. d. c. Epiſcopi. ea circa quæ deludebantur a Diabolo mulieres illæ diabolicæ. Quæ principaliter duo ſunt, ex quibus opinatis, ab eis conuincebantur hæreticæ poſtmodũ circa quatuor, quæ principaliter intendit. d. c. reprobare. Primo igitur in hoc deludebãtur, ꝙ putabant ſe videre veram Dianam deam, & veram Herodiadem, ſimul ac veram multitudinem perſonarũ corporeis oculis: & tamen non videbant niſi prædictorum ſimilitudines & phantaſmata. Volens igitur oſtendere. d. c. conditor. quomodo poſsibile ſit vt taliter deluderentur, dicit ꝙ ſatanas mentem, quã captiuatam tenet, in ſomnis deludens, modo læta, modo triſtia, modo notas, modo ignotas perſonas per quæq; deuia deducit. Hoc aũt fuiſſe deluſorium, ſuppoſita ſomnij paſsione, probat per ea quæ ſi-

militer nos experimur in ſomnis, dicens: Quis enim in ſomnis & nocturnis viſionibus non extra ſeipſum deducitur: & multa videt dormiendo, quæ nunquam vigilando viderat? Vnde infert, quod ſicut eſſet ſtultus & hebes qui ea quæ contingunt in ſomnis videri, putaret etiam in corpore accidere: ita ſtultus conuincatur & hebes, qui ea quæ prædicto modo in ſolo ſpiritu fiunt, putet etiam in corpore vere contingere. Secundo deludebantur in hoc, ꝙ putabant ſe portari corporaliter ad longinquas partes & reportari, quæ tamẽ a domibus proprijs non recedebant. Et hanc deluſionem exprimit dictum capitulum, prænarrans illas ſceleratas mulieres hoc ipſum profiteri: & ſubdit, ꝙ cum ſolus ſpiritus hoc patitur: infidelis hoc non in animo, ſed in corpore euenire opinatur. Non tamen appellat hunc eſſe infidelem ex hac opinione: ſed intendit ꝙ is qui infidelis eſt propter ea quæ prædixerat, quia videlicet credit aliquid numinis eſſe extra vnum verum Deum: hoc etiam verum eſſe opinatur vnde deluditur. Quod autem ſic eas deludi manifeſtet, exemplũ viſionis Ezechielis inducit, & Pauli raptus. Concludit autem finaliter. d.c. ꝙ qui talia credit, & his ſimilia, fidem perdit. Refert autem quod dicit talia, ad ea quibus prædixerat mulieres illas errore paganorum inuolui, vt aliquid numinis eſſe credant extra vnum verum Deum, & quæ huic infidelitati ſecundum talem narrationem illarũ mulierum neceſſario ſunt connexa: & ſunt quatuor, vt ex verbis capituli illius deducit D. Io. de turre Crema. Cardin. ſacræ Theologiæ & vtriuſq; iuris doctor excellentiſsimus ord. Prędicatorum. Primum: Hęreticum eſt, & paganorum antiquus fuit error, tenere ꝙ aliqua ſit vera dea, quæ vocetur Diana, vel Herodias. Secundum eſt, ꝙ aliqua perſona portetur ad ſeruiendum alicui tali deæ: immo cum nulla talis dea ſit, nulla etiam perſona ad ſeruiendum illi portatur ſuper veras beſtias, vt putabant illæ ſceleratæ mulieres illuſæ in ſomnis. Tertium, ꝙ hæc deluſio cauſaretur a ſpiritu bono, immo cauſabatur ab eo qui ſe transfigurat in angelum lucis vt decipiat. Spiritus enim bonus non poteſt eſſe deluſionis, aut cuiuſpiam deceptionis author ſiue miniſter. Quartum eſt, poſſe quempiam ab alio quam a Deo ſolo conuerti in aliam ſpeciem vel ſimilitudinem in melius, puta in deos; vel in deterius, puta in beſtias. Immo, primum eſt abſolute impoſsibile, cum Deus ſit ingenerabilis & quomodolibet infactibilis: & ſecundum ſola Dei virtute fieri poteſt: q̃d tamen nunquam fecit aut faciet. Licet finita etiam virtus poſsit vnã naturam ex alia generare vel producere, virtutibus naturalibus rerum concurrentibus & applicatis. Hoc autem quarto errore mulieres illæ pariter cum antiquis paganis tenebantur, putantibus non

ſolum

ſolum homines, ſed etiam animalia quædam eſſe deificata, vt.12. Metaphy.refert Ariſtoteles: & hoc ibi s.Tho.declarat, & putabant talibus deificatis animalibus maiorem ineſſe virtutem, quam inſit terreſtribus. quod & opinatas eſſe mulieres illas confiteri oportet, cum profiterentur ſe portari ſuper beſtias per multa terrarum ſpacia intempeſtæ noctis ſilentio, quod naturales non poſſent beſtiæ, maxime tam breui temporis decurſu. Immo & homines in beſtias conuerti gentiles olim opinabantur, in lupos, inquam, uel aues, & alia talia animalia,ut recitat Auguſtinus.in.18.lib.de ciui.Dei. & ſuperius explicatum eſt: & hoc eſt in deterius conuerti. Qua nunc etiam laborant hæreſi qui putant ſtriges in catos vere conuerti: indeq; in humanam redire ſpeciem virtute diabolica. Sicut pagani talia, deorum, puta dei Licij, vel alterius virtute fieri putabant. Quia vero extremus hic error quo putantur aliqua poſſe in melius, hoc eſt in deos, vel in deterius, hoc eſt, in beſtias cõuerti virtute deorum, claudit & deorum pluralitatem, & debitum eis cultum, & ꝙ a bono ſpiritu fiat iſta conuerſio.ideo ſolo hoc extremo reprobato errore, prędicta omnia reprobata conſequenter eſſe cẽſentur. Et hac ratione huius ſolius reprobationem,quaſi totius ſuæ intentionis cõcluſionem.d.c.inducit,dicens: Quiſquis ergo credit aliquam creaturam poſſe fieri,aut in melius,aut in deterius immutari, aut tranſformari in aliam ſpeciem, vel in aliam ſimilitudinem niſi ab ipſo creatore qui omnia fecit, & per quem omnia facta ſunt, proculdubio infidelis eſt & pagano deterior.ſi prius.ſ.fuit Chriſtianus.Et hoc non alia ratione quam ea quæ ſupra inducta eſt in eo.c. Quia videlicet talis, aliquid numinis arbitratur eſſe extra vnũ verum Deũ, in quod vel conuerſi ſint homines aut beſtiæ: & a quo facta ſit talis cõuerſio, & non a vero Deo,qui fecit omnia in principio. Cætera vero quæ in eodem capitulo reprobantur & oppoſita eorum, ex prædicta ratione,quæ ſola inducitur vt errorẽ conuincat, nullatenus deducuntur, niſi rationabiliter & de facto,non autem de poſsibili,puta,ꝙ deluderentur in ſomnis,ꝙ non portaretur de loco ad locũ corporaliter,vt putabant,& huiuſmodi. Sic ergo credendum erit fuiſſe vera,poſito ꝙ capitulo illi fides ſit adhibenda, ꝙ tamen poſsibile ſit oppoſitum eorum accidere etiam virtute creata. Ex prædicta enim veritate, qua confitemur nihil numinis eſſe extra vnum verũ Deũ, non ſequitur neceſſario quod nullæ perſonæ poſsint portari a diabolo de loco ad locum. Stat enim per poſsibile oppoſitum huius cũ illa veritate. Sed neq; neceſſario ſequitur ex illa ratione, ꝙ mulieres illę deluderentur in ſomnis: vel etiam non poſſent plurima eorum quæ narrabant corporaliter videre. Sic tamen vt putata ab eis nu-

mina, in figuris viderent apparentium fœminarum. Poterant enim alio deludi modo, puta, per præſtigium vel apparitionem ipſam in vigilia factam, non obſtante ratione prædicta. Sed rationabiliter vti quæ deducuntur ex ea, ſuppoſitis alijs quæ tunc occurrebant, & conſiderato diabolicę tentationis ordine maligno, vt ſuperius explanatum eſt.* Cum igitur ratio legis contineat legiſlatoris intentionem, & ex ratione in dicto capitulo inducta, non deducantur eſſe fidei contraria niſi prædicta quatuor, vt oſtenſum eſt: patet quod non niſi illa voluit intelligi, cum dixit quod qui talia credit vel his ſimilia, fidem perdit &c. Strigum autem ſecta nullum prædictorũ quatuor dogmatizat. neque hunc præcipue principalem errorem habet, quod homines conuertantur in Deos, & quod aliquid numinis ſit præter vnum verum Deum. immo principem eis apparentem fatentur eſſe dæmonem malum ſpiritum, & non Deũ bonum. Licet em̃ cultum ei exhibeant Deo proprium, vtpote verum Deum abnegantes, & illi dæmoni homagium facientes de corpore ſimul & anima, non tamen putant in corde ipſum vere Deum eſſe. Sed hæc omnia illi exhibent, vt commoda quæ peroptant inde reportent, vt patet ex eorum confeſsionibus. Mulieres autem illæ profitebantur eſſe deam quam colebant, vt patet in dicto capitulo Epiſcopi. Vnde manifeſtum eſt has duas ſectas in principali eſſe diuerſas. Cum pręſertim iſtæ abrenuncient fidei & baptiſmo, ſacraque profanent, maleficia multa damnaque plurima inferant hominibus in perſonis, in beſtijs & frugibus, plurimaque fœdera peſsima ineant cum diabolo, quorum nullum mulieres illas legitur perpetraſſe. Cum igitur in principalioribus factis & opinatis iſtæ ſectæ diſcordent, nulli ſit mirum ſi etiam in acceſſorijs ſint diuerſæ. Non poteſt igitur ex capitulo illo recte inferri, quod ſi illæ deludebantur, & non vere portabantur &c: quod eodem modo deludantur iſtæ. Diabolicæ quippe malitiæ non ſatisfieret & ſuperbiæ, qua geſtit vt Deus adorari, ſi deluſorie fieret hæc adoratio & in ſomnis, vel etiam a vigilantibus, ſed in angulis. Non ſatisfieret odio, quo ſæuiſsime Chriſtum inſequitur & ſancta, ſi corpus eius & ſacra profanarentur tantũ in ſomnis. Sed in vigilia fieri hæc requirit & corporaliter. Et in hoc omnes doctores Theologi communiter conſentiunt, & Domini Canoniſtę, qui fauent patribus Inquiſitoribus.

** L. cũ pater. §. dulciſsimis. ff. de leg. 2. & l. cũ mulier ff ſol. matr. Ideo dicitur anima legis ſecundũ Dy. in c. certum eſt. de re. iur. in vi. & late congerit Fel. in c. tua nos. col. 2 de iureiur.*

Argumentum ſecundum ſoluitur, in qua ſolutione quid de caſu in legenda ſancti Germani tacto, factis ſtrigum ſimili, ſentiendum ſit, multipliciter aperitur. Cap. XXVIII.

SECVNDVM etiam argumentum pro parte falſa & noſtræ determinationi contraria productum non procedit. Neque uniuerſaliter

ter aut ſemper falſa ſunt duo illa quæ dicuntur a ſtrigibus referri ? Non enim ſemper fameſcunt cum reuertuntur de curſu: neque ſemper falſum eſt archas panis, aut vini vegetes plenas ab eis euacuari: licet poſtmodum opere diaboli poſsint & pane & vino alibi aſſumpto iterum repleri. Sed neque hoc omnes dicunt, quod ſemper ecurſu reuertentes ſe laxos inueniant aut nimium afflictos, inedia ve tabeſcentes: quamuis propter laborem in corrizando, & propter vertiginem, qua ſæpe ob delationis ſuæ diſtantiam & velocitatem aliqualiter afflicti redeant: cuius gratia oportet eos mane illo diutius lecto decumbere, vt ſupra dictum eſt. Sæpius etiam a diabolo vapulant, dum non ad nutum obſequuntur illi. Deludi tamen etiam perſæpe tales, vt putent alimenta ſe vera ſumere dum ſumunt phantaſtica, non eſt negandum, vt ſupra etiam declaratum eſt. At ex legenda ſancti Germani quod inducitur, non obſtat propoſito, ſed potius fauet ex multiplici capite. Et primo quidē, quia ex hoc quod dicitur, hoſpitem illum ſero cibos præparaſſe, eoſdemque a multitudine venientium vicinorum (vt hoſpiti ſuæque familiæ videbatur) voratos fuiſſe, non infertur quod deluſio eſſet ex parte alimentorum, quaſi non eſſent vera alimenta, ſicut nonnulli dicunt illudi ſtriges. Manifeſtum enim ibi erat, quod vera cibaria conſumebantur, & in domo hoſpitis illius deficiebant. Secundo ſi perſonæ illæ veniebant vt videbatur, vereque comedebant atque bibebant, habetur propoſitum. Si vero dæmones erant, hoſpes ipſe deludebatur cum tota familia, ita vt vigilantes viderent, aut aliquādo viderint dæmones in humana forma, cum tamen putarent eos homines eſſe: non ſecus ac deluduntur ſecundum eos ſtriges in ſimili viſione. Sicut igitur illud ex tali narratione conceditur, ſic etiā hoc quod ſtrigibus pariter contingere, tam multiplici teſtimonio confirmatur, non eſt negandum. Tertio non magis ex illa narratione probatur, quod deceptio fuerit ex parte diſcumbentium, eo quod eſſent dæmones, qui videbantur homines diſcumbere, quam circa eos qui repræſentabantur, homines, inquam, dormientes in domibus ſuis, ne ipſi forſitan & dæmones eſſent in humana ſpecie vel figura, niſi quatenus ſanctitas & reuerentia ſancti Germani repugnare videretur tali deluſioni (ſi tamen hiſtoria illa veritate ſubſiſtit) qui diuino ſpiritu illuſtratus alios ex caritate a deluſionibus diabolicis liberare curabat. Quarto in eodem exemplo conſiderandum eſt, non eſſe ſimile quod pro ſimili adducitur. Illi quippe homines & vicini non putabant ſe tunc quaſi ſomniantes, ad ludum ire: vel per domos aut in domo hoſpitis illius comedere & bibere, & alia huiuſmodi realiter & corporaliter facere, quantum ha-

betur ex legenda illa: ſed ſolum dicitur quod perſonæ repræſentatæ reperiebantur tunc in lectulis ſuis dormire. Vnde non adducitur ad propoſitum quæſtionis huius exemplum illud aut factum niſi valde remote. Quinto dicitur, quod non eſt inconueniens, quod aliquando dæmones illo modo deluſerint homines, vt in mundo firmarent hanc opinionē, quod videlicet talia nō niſi deluſorie fiant. Sicque liberius homines valeant ipſi ſeducere, vereque poſtmodum ad nefandiſsima ſimul opera perpetranda liberius & facilius congregare: quando Prælati & officiales fidei non magis contra eos, quam contra ſomniantes deſæuirent. Sexto dicitur, quod ſuſpecta eſt illa legenda quantum ad hunc caſum, eo quod durum videatur, immo totaliter a communibus hominum conceptibus alienum, hoſpitem illum velle tot cibaria crebro gratis præparare: & ſi vicini erant & cogniti, non petere ab eis pretium alimentorum. Dicere etiam pretium vicinos illos ei dare vel dediſſe ſi deludebantur, & ſaturatos ſe non inuenirent, ſatis deriſibile eſt. Et ſi dicatur quod dæmones ipſi pretium exoluebant vice illarum perſonarum & ſpecie: mirum eſſet ſi talia ſe facere ſomniabant perſonæ illæ, quod non cito deluſionem aduerterent, ſi ſibi pecuniæ non realiter deficiebant. Si vero talia nec ſomniabant ſe facere, mirum non minus eſſet ſi cum hoſpite & familia de his ſæpius ſui illi vicini non fabularentur: & ſic relatione hoſpitis & familiæ audientes de ſe referri, quæ ſcirent ſibi non contigiſſe, facile tam ſe, quam hoſpitem illum & alios omnes ab huiuſmodi deluſionibus non liberarent. Sed neque minus eſt incredibile, quod tot mulieribus præpararent, quarum tamen aduentum expectare nollent. Obſtat enim facto huic voluptas, vel certe inuincibilis curioſitas. Quicquid autem de hoc fuerit, verum inquam vel falſum, ſufficit, hæc non repugnare his quæ de ſtrigibus determinata ſunt. Et ſic patet ad ſecundum argumentum.

Nodi omnes diſſoluuntur, quibus tertium quartumque argumentum uidebatur inuoluere legentes. Cap. XXIX.

AD tertium argumentum dicendum, quod cum omnia quæ dicuntur fieri a ſtrigibus in curſu, non niſi opere diaboli, qui mendaciorum omnium pater eſt, initium, progreſſum, & finem habeāt: nulli mirum eſſe debet ſi multa dicuntur ibi fieri quæ falſa ſunt & irrationabilia: & quæ dum a miſeris vera putātur, timorem eis incutiant. Et de his argumentum hoc intendit. Non confinguntur hæc tamen a diabolo in hominū perniciem ſine cauſa. Nam primo iuxta ſuæ malæ voluntatis conditionem peſsimā, in principio aſsiſten-

tiæ

tiæ ſuæ diabolicæ, gaudium afferre conſueuit: in fine vero timorem atque triſtitiam. Vult enim primo per ineptam lætitiam in ſui obſequium homines attrahere: vt facilius damna inferat in fine deceptis. Nimirum igitur ſi has miſeras perſonas diuerſis voluptatibus & oblectationibus ſenſualibus attrahit, obtinens propter hæc ab eis adorari, quatenus ſua ſic ſatietur pro parte ſuperbia, facto etiam contra Chriſtum multiplici vituperio: & in fine, timore percuſſos a ſe abijciat, & ad propria redire, ſeu reduci compellat. Alias nec illæ perſonæ facile diuerterent, aut finem voluptatibus vellent imponere: & ſic in languorem inciderent aut interitum: quæ nec Deus ſemper permittit. Qua tamen Dei præſeruatione dæmon etiam male vtitur, dum eoſdem in ſimilia ſæpe crimina trahit ſine impedimento. Poteſt & ſecunda cauſa facti huius ex parte malitiæ dæmonis aſsignari ſecundum myſticum ſenſum. Cum enim aqua Iordanis figurã præferat ſacramenti baptiſmi propterea quod in ea fuit etiam dominus Ieſus propter nos baptizatus: diabolum velle aquam illam (vt prætendit in viſu) ſua contingere vel violare potentia, ſignat ipſum ſuis omnibus adniti viribus, baptiſmũ de terra tollere, fidemq; ſanctiſsimæ Trinitatis in eodem diuinitus infuſam a fidelium cordibus penitus abolere. Quod quidẽ ſi facere præualeret: totius orbis princeps efficeretur veluti fuerat ante Chriſti aduentum, de quo & ipſe Saluator noſter ait. Princeps mundi huius eijcietur foras. Principabatur enim in mundo, quando nec mundus Deum cognoſcebat: neq; ſui etiam, populus inquam Iudaicus, ipſum recipiebat. Quia ergo nunc diabolus non præualet id obtinere: mirum in modum præ ſuperbia cruciatur: & turbationem iramq; grauiſsimam ex hoc tunc oſtendit, quando in figura (vt diximus) idipſum ſe velle obtinere coram illa multitudine conatur nec præualet. Rogauit enim & obtinuit Dominus Ieſus ne deficiat aliquando fides Petri, Luc. 22. Non contingit autem ſemper hæc fieri a domina curſus, aut vbique: ſed coram illa multitudine ſolum, quos deludens fingit ſe deducere in planiciem fluminis Iordanis. Quod & nunquam vere contingere puto propter loci diſtantiam. Multum enim temporis abſumeret ipſa delatio ſicut & reductio. Velocitas enim motus, qui non noceat corporibus noſtris, determinata eſt, & diuturno temporis etiam ſpacio menſuratur, ſi magna ſit loci diſtantia ſicut eſt in propoſito. Diſtat enim etiam per directum, flumen illud a noſtris his regionibus pluſquam per duo millia miliaria, pro vt ipſe clare cognoui, qui deuotionis gratiã ſacra Hieroſolymitana loca viſere merui. Elicit autem Deus ex malo illo quando contingit, hoc bonum, ꝙ perſonæ illæ miſeræ poſſunt ex hoc cognoſcere dominam

illam

illam ſuam cui ſe obligarunt, non ſolum non eſſe deam vel deum, immo eſſe dæmonem peſsimum. Sed & hoc etiam, ꝙ nec omnia poteſt circa infima: quando quidem nec illa videtur tunc poſſe, quæ ipſis etiam beſtijs poſsibilia ſunt, prout eſt tangere aquam fluminis. Et ſi ad miniſterium referatur, non habet illam potentiam quam haberet (vt aiunt) ſi aquam illam tangere præualeret: & conſequẽter non ſolum non eſt dea vel deus, verum etiam ſic eſt ignobilis creatura, ſic eſt mala, vt illam mala facere, impediri frenariq; a Deo neceſſe ſit, & ſic eius etiam ſuperbiæ ac malæ voluntati reſiſtere. Vt hoc cognito miſeræ illæ perſonæ, niſi propria earum malitia obſtinatioq; obſiſtat, facile iudicent non eſſe ab omnipotenti Deo recedendum propter principem illum qui Deo vero ſubiectus eſt, deberetq; ex hoc earũ animus validius excitari ad illius peſsimi ſui principis contemptum, & redire ad creatorem ſuum. Et hæc ſatis ad tertium argumentum. Ad quartum vero dicendum eſt, ꝙ ſi ea quæ in argumento fieri narrantur ſic a diabolo cenſeantur expleri, vt idẽ numero corruptum reparet, mortuos ad vitam reſtituat, & alia huiuſmodi faciat quæ naturæ repugnant: procul dubio hæretici ſunt talem dæmonis potentiam opinantes. Qua hæreſi vt in pluribus inuoluuntur ſtriges, hæc ipſa quæ referuntur, vera eſſe credentes & prædicantes, poſtquam etiam de curſu illo diabolico redierint. At non ſic euenit vt putant: ſed naturali potius virtute dęmonum, illuc ex diuerſis locis ſimilia cibaria deportantur, vt ſupra diffuſe dictum eſt. Vel certe dæmones illas deludentes perſonas, aerea corpora formant in variam alimentorum ſimilitudinem cũ ſimilibus qualitatibus, quibus nedum viſus, ſed & tactus decipiatur & guſtus, ſicut & aerea itidem corpora in humanorum ſimilitudinem formant & agitant quaſi viuentia, ſicut veri illi homines quorũ ſpecies præferunt, eſſe, & opera vitæ propria hominibus exercere videantur, vt ambulare, loqui, ridere, & alia huiuſmodi. Similiter bos vel aliud quoduis animal vere mortuum, quomodo deluſorie videatur a dęmone ſuſcitari: & quot modis naturali eius virtute poſsit hoc contingere, plene ſuperius in allegato capitulo explicatum eſt, ita vt repetere ſuperfluum ſit.

In ſolutione quinti argumenti nihil eſſe uirtutis in unguento, quo ſe ſtriges perunguntur, aperitur, tametſi quandoq; trahatur diabolus ad ſtrigum uota per illam unctionem quaſi per ſignum: quandoq; uero impediatur, & quomodo id contingat. Cap. XXX.

NVNC ad experientias in quinto argumento inductas, quas negare nolumus, accedentes, oſtendendum eſt eas noſtro propo-

ſito minime repugnare. Supponitur autem primum id, quod in tertia ratione tertij principalis dictum eſt, ꝙ cum diabolus ſit creatura ſpiritualis, & conſequenter ab omni obligatione corporea tam in eſſe quàm in operari ex parte ſua ſit abſoluta, non poteſt ad operis exercitium ab vllo corpore moueri: nec aliqua corporali virtute verborum, herbarum, aut lapidum ad aliquid operandum cogi, vel neceſſario induci, prout determinat etiam ſanctus Tho. 2. diſ. 7. q. 2. art. 2. ad tertium, ſed pro libertate arbitrij circa corpora operatur, & illa eligit quæ ſuæ valeant malitiæ deſeruire: quibus cum vtãtur homines iuxta ſuum imperium, ipſe diabolus eis occurrit quãdoq; pro voto. Et hoc modo decipiuntur homines putãtes in talibus corporibus, vel etiam in verbis vim quandam inſitam qua trahant dæmones atque cogant ad aliquid faciendum, vel etiam alicubi demorandum quaſi ſint alligati: vel expellant eos de corpore, aut de loco prout exoptant. Et non ſic eſt: ſed voluntarie trahuntur his corporibus, vel verbis, vel cęremonijs quaſi quibuſdam ſignis initi pacti cum hominibus, iudicãs ꝙ id facere pro tunc, ſit ſuæ malitiæ conueniens: & hoc appetens appetitu non naturali uel animali, ſed libero. Sicut enim animal trahitur cibis, ita diabolus ſignis, dicit Augu. non quidem eiuſdem generis tractu uel appetitu, ſed quia ambo ſine coactione. Hac enim ratione profumationibus, ſacrificijs, diuerſiſq; ſuperſtitioſis operibus inclinatur diabolus ad obſequendum talia facientibus ex pacto malitioſæ amicitiæ cum illis contractæ tanquam ſignis ſubiectionis illorum, eiuſque ſuper eos aſſecuti dominij, quo mirum in modum delectatur, ut ſuperbiæ & inuidię ſuę ſic aliqualiter ſatisfaciat. Hac igitur ratione contingit, vt cum ſe inungunt mulieres vnguento quodam execrabili, quo in conficiendo multæ ſceleritates cum opprobrio fidei & nominis Chriſti & cum abuſione ſacramẽtorum committuntur in nomine eius, aſsiſtat pro voto, eaſq; perferat ad diuerſa loca: tametſi perſona quæ ſic defertur, vnguentum illud pernitioſum quandoq; non fecerit, vel etiam pactum aliquod expreſſum in hoc cum diabolo non habuerit. Aduenit enim propter pacta iam inita cum priore aliquo compoſitore uel inuentore, in ruinam vtentis, & vt opinionem inde cauſet ꝙ in vnguento illo, anulo, vel chriſtallo, vel alijs quibuſcunque rebus aut verbis ſit virtus, qua ipſum trahant homines ad id exequendum propter quod ſe inungunt, vel quæcunq; alia faciunt: ſicque ſæpe vanos quoſq; deludat. Vbi vero diabolus cognouerit aliquid poſſe ſequi ſaluti hominũ magis pernitioſum ex hoc ꝙ a tali effectu perficiẽdo ceſſat, votis fruſtratos dimittit, etiam poſito ꝙ pacta inierit, ſæpeque ſeruauerit. Notandum ſecundo, quod licet diabolus a

coactione corporea ſit abſolutus, & liber ſit in operando, vt dictū eſt; quandoq; tamen impeditur ne quod optat aſſequi poſsit: quod contingit ex virtute ſuperiori Dei vel angeli ſiue boni, ſiue mali. Et ſi quidem a Deo immediate, vel mediante angelo bono id fiat, non niſi in ſalutem hominum ordinatur quod euenit. Si vero a malo angelo ſuperiore, nihilominus Deo per ſuam prouidentiam permittente fiat: non niſi ad malum exitum proxime deducitur quicquid inde prouenit, quantum eſt ex intentione dęmonis: licet ex ſuperabundanti pietate diuina, malum ſæpe conuertatur in bonum: vel aliquod melius indirecte ac præter intentionem dæmonis pariat, quam ſit bonum, quod per tale inde proueniens malum priuabatur. His duobus ſuppoſitis, ad primam experientiam in contrarium adductam de eo quod contingit Principi ſupra quam decuit curioſo, dicitur ꝙ id potuit tam ex malitia dæmonum, quam ex diuina prohibitione contingere. Conſiderare nempe potuit dæmon ex hoc in corde tam principis illius, quam nobilium, quibus id innotuit, eſſe facile firmandum in perpetuum, ꝙ talia non vere contingant, ſed ſint omnia fabuloſa; ex quo ſequi poſsit impunitas delictorum, quæ perpetrant ſtriges grauiſsima. Sequitur etiam taliū peſſimarum multiplicatio perſonarum in vtriuſque hominis communem perniciem. Neque enim præualent Inquiſitores hos perſequi, prout ex officio eis incumbit, ſi a principibus fauorem non obtineāt, & auxilium. Quod quidem ſubtrahunt illi ſi talia putent eſſe deluſoria, vereq; non contingere: immo ſunt eis impedimento. Itidem nobiles & cæteri, talia non credentes, Inquiſitorum honori detrahere non deſiſtunt, quaſi anicularum vel fatuorum inquiſitioni ſolum intendant. Et ſic tandem tædio victi plurimumq; fatigati ceſſant Inquiſitores ab officio ſuo: & peſtis iſta craſſatur & inualeſcit: quod diabolus exoptat. Id enim maius malum eſt, ac humano generi magis pernicioſum, quam ſemel mulierem vnam ad ludū perducere, etiam ſi tunc omnium ſcelerum genera per eam fieri contigiſſet. Commune quippe malum (cæteris paribus) antecedit & grauius eſt quam quodlibet ſpeciale. Ob hoc igitur diabolus, qui noſtram perditionem atq; ruinam tam corporis quam animæ, quo ad poteſt, intendit atq; procurat, præuidens principem illum & nobiles in falſam opinionem, ſi mulierem illam tunc non portaret ad ludum, facile deducendos, ꝙ ſtrigum ſecta, deluſioni dæmonū innitatur non veritati, prælegit tunc illam nequaquám ad curſum deferre. Potuit etiam id contingere, quia non erat tunc hora conueniens delationis ad curſum. Sicut enim ex ſtrigum confeſsione cognouimus, antequam ſe inungant, audiunt nocte ſonitum multiplicem

tiplicem præeuntis dominæ illius cum multitudine tripudiantium: & non niſi tunc ſe inungere conſueuerunt, vt illam delatæ per aera ſequantur vſque dum veniant omnes ad locum determinatũ pro voluntate dominæ curſus. Ex parte autem diuinę iuſtitiæ, cuius Inquiſitores miniſtri ſunt, alia ratione iuſte prohibuit Deus mulierẽ deferri, vt ipſam videlicet iuſtitiã extolleret: qua ſemper fit, vt ſub ditione Inquiſitoris deductæ maleficæ, diaboli præſidijs non fruantur. Neque enim tempore illo quo actuali iudicio ſubduntur Inquiſitoris, alicui nocere præualent, aut de carceribus fugere, vel quolibet aliter auxilio diaboli liberari, aut aliunde deferri. Indirecte etiam ex malo iſto, bonum elicuit Deus. Et quo ad nobiles illos quidem, ſublata fuit ab eis tentatio, qua forte potuiſſent optare ſatagereque vt hæc experirentur in corpore ſuo, quæ noxia curioſitate cognoſcere quærebant in alieno. Quo ad Inquiſitorem vero illum, merito ex ſua illa indebita conceſsione opprobrium reportauit & confuſionem tam apud religioſos ac Deum timentes, qui ex hoc optime cognouerunt atq; damnarunt ab illo Dei timorem fuiſſe poſt habitum propter timorem hominum: quam apud eundem principem cum nobilibus & alijs quibus factum innotuit, vt ex hoc ab eis iudicaretur (licet male, vt diximus) non niſi contra fatuas mulieres officij ſui vires extendere. Sicq; factum eſt vt tam perſona q̃ officium inquiſitionis viluerit apud eos. Cap. 10.

Diabolum quandoq; præferre quaſi perſonæ immobiliter dormientis imaginẽ, ne credatur perſonam illam uere, ſed potius deluſorie ac imaginaria uiſione tantummodo ad ludum eſſe delatam. Cap. XXXI.

AD ea poſt hæc quæ inducuntur in argumento experimenta, q̃ videlicet deprehẽſę ſint mulieres extra ſe factæ immobiliter iacere, quæ tamẽ affirmabãt ſe ad curſum corporaliter eſſe delatas, reſpondetur primo non eſſe ſecundum aliquos inconueniens, quod aliquando non corporaliter, ſed in ſomnis tantummodo videant & facere ſe putent quæ poſtmodum extimant & referunt in vigilia ſe feciſſe: ſicq; a diabolo deludantur. Et cum hac reſponſione communiter tranſeunt Summiſtæ cum quibuſdam Doctoribus. Et ſic experientijs inductis optime ſatisfieret: & nihilominus ſtaret q̃ multotiẽs corporaliter deportentur, vt etiam per experientias varias pariter confirmatur. Mihi autem difficile admodum, & contra id quod communiter experimur eſſe videtur, ſic quemquam in ſomnis alienari poſſe, vt poſtmodum in vigilia (ſi ſanus corpore ſit) non perpendat ſe ſomniaſſe, vel ſic viſiones vidiſſe, vt in corpore ſe alicubi

non tranſlatum vere putet, ſicut per ſomnium aut imaginariam viderat viſionem, prout etiam in corpore quæſtionis determinatũ eſt. Et licet legatur de puero quodam ſomniante, ꝙ a Magiſtro in alio cubili dormiente vocaretur: & ꝙ ſtatim euigilans cucurrerit ad cubile Magiſtri dicens; ecce ego, quia vocaſti me: nihilominus ad informationem Magiſtri dicentis, ꝙ ſomniauerat: ſicut & ipſi Magiſtro in ſomnis vocare ſe eundem puerum eodem tempore videbatur acquieuit: & deceptionem tandem plene vigilans cognouit, quam Magiſter prius agnouerat, vel certe Magiſter veram vocem vocationis emiſit: ſicut de facto compertum eſt multos dum ſomniarent loqui. Non eſt etiam negandum ſomnia quædam ſic eſſe limpida, vt ipſi ſomnianti vere vigilare videatur: & ita poſsit per modicum etiam temporis in vigilia poſtmodum extimare, ꝙ & tunc vigilauerit quando profundiſsime dormiebat. Sed tandem aduertũt omnes diuerſitatem ſtatus vigilantis ac dormientis, vt ſupra deductum eſt in corpore quæſtionis. Striges vero ſemper obſtinate confirmant ſe vigilare dum ad curſum deferuntur a dæmone. Et ſimiliter dum faciunt quæ in curſu referunt ſe feciſſe. Et ſi quæ in ſomnis ire, & ſola imaginatione videre quæ fiunt in curſu deſiderant, id arte conſequi

Cap. 10. moliuntur, vt ſupra declaratum eſt. Et tales perſonæ dum poſtmodum plene vigilant, optime cognoſcunt quod non in vigilia, ſed in ſomnis viderunt quæcunq; facta ſunt in curſu etiam per alias perſonas, quæ corporaliter illuc tranſlatæ ſunt. Iuxta prædicta igitur dicendum eſt ad tres experientias primas poſt eam ad quam primo reſponſum eſt, & ad omnes alias ſimiles quæ deduci poſſent: quod diabolus in forma mulieris iacet veluti dormientis vt decipiat ſic homines, & opinionem hanc falſam in eis aggeneret, ꝙ non corporaliter ſtriges deferantur ad curſum: & conſequenter delicta grauia maneant impunita: multipliceturque per hoc et roboretur apoſtatarum ſtrigum ſecta. Sicut autem permittente Domino quãdoq; ſic diabolus decipit homines: ſic etiam cooperante Domino fit per experientiam manifeſtum aliquando, ꝙ corporaliter ſtriges deferantur ad curſum: vt ab illo errore per Dei miſericordiam homines liberentur, ut ſupra. c. 14. & idem, multipliciter eſt oſtenſum, vt ſic intrepide ſuum officium Inquiſitores perficiant, & principes vna cum populis pro fidei defenſione communiq; populi ſalute faueãt illis, & opportunum præbeant auxilium. Pro alia vero inducta experientia de his mulieribus, quæ poſt inunctionem illam ſtatim cadunt, & profundiſsime dormiunt, ſciendum eſt, ꝙ vnguentum illud ſpurciſsimum, ex talibus materijs cum abuſionibus ſacramentorum fieri dicitur, quæ iudicio medicorum non habent naturaliter

ſomnum inducere? & experientijs alijs comprobatum eſt, ꝙ de facto plures vnguento tali peruncti, nec delati ſunt a dęmone, nec ſomno pręſsi, vt etiam ex prima experientia, quæ in hoc argumento in contrarium eſt adducta, poteſt fieri manifeſtum. Et nonnulli alij viſis duabus vetulis clam ſe perungentibus, quod extra feneſtram domus ſtatim delatæ ſunt, cum & ipſi ſe pluries perunxiſſent vt pariter deferrentur: nihil eis profuit. Neq; enim de loco illo receſſerunt, ſed neq; dormierunt. Ex quibus omnibus manifeſtum redditur, ꝙ etiam ſi qui ſomno capiuntur poſt execrabilem vnctionem, non niſi dæmonis malitia hoc libere prouenire: vt quandoq; videntes vel audientes talia, decipiat: dum per hoc extimant non vere deferri quęquam ad ludum, etiam ſi taliter inungatur: ſed omnes deludi putent. Sicut enim poteſt diabolus proprio libertatis arbitrio tales deferre per aera: ita poteſt in eis profundiſsimum ſomnum ſtatim cauſare, uel in modico tempore. Nouit enim virtutes omnes naturales ad hoc conferentes, vt herbarum & partium animalium: poteſtque tale aliquid ad nutum applicare vt ſomnum inducat. Taliter autem dormientes non dicent poſtmodum in vigilia, ſe iuiſſe aut delatos eſſe corporaliter ad curſum: ſed ꝙ ſomniarunt potius ſe talia paſſos aut perfeciſſe, licet id quod ſomniarunt, etiam factum ſit uel euenerit eo modo quo eis viſum eſt in ſomnis per eoſdem fieri: quod tamen per diabolum expletum creditur aſſumentē figuram ipſorum ſomniantium, vel eam quam ſomniantes ipſi putabant ſe habere dum ſomniarent. Sicut ſupradictū eſt de illo Præſtantio ab Augu. inducto, quod quidem factum magis fauet quam obſtet propoſito noſtro: cum expreſſe ibi dicatur ꝙ euigilans narrabat quaſi ſomnia quæ paſſus fuerat, ſeu potius viſum ſibi fuerat ꝙ paſſus fuiſſet. Vnde dicit etiam ibi Augu. ꝙ illa onera quæ forte ſic ſomnians videbatur portare, nō ipſe ſomnians portabat, aut phantaſia eius: ſed ſi vera fuerunt vel modo ſunt corpora, portantur a dęmonibus, vt deludant homines. Modus autem quem potius recitando quā aſſerēdo ponit Aug. quomodo talia somnians poſsit ibi eſſe vel illa facere, vbi vel quę ſomniat eſſe vel facere, videlicet ꝑ phantaſticum ſuum incorporatum, ineffabilis eſt, ut ipſe Augu. etiam dicit. & intendit ꝙ eſt ineffabilis propter ſuam in intelligibilitatem, & cōſequenter impoſsibilitatē. Omnia enim quæ circa corpora accidunt, a nobis intelligi & effari poſſunt. Qui uero affirmāt ſe corporaliter eſſe delatos: ſi præuiſi fuerāt quaſi corpore dormiētes ſeu iacentes immobiles, putandum eſt potius ꝙ diabolus in eorum effigie ibi iacens appareat, quā ꝙ ueraciter illi vel corporaliter ibi dormiant aut ſint. Sicut enim paulo ſupra dictum eſt, præſtigioſa delu- Cap. 10.

ſione

ſione poteſt diabolus aſtantes decipere, vt eis appareant hæ quæ ſe iniunxerant perſonæ dormire: & tamen illæ de facto non ſint: ſed per aſſumpta corpora aerea diabolus earum prætendat ſpeciem & figurã: quod quidem nõ pertinet ad præſtigiũ, vt dicit. s. Tho. 2. diſt. 8. ar. 2. Vel ſi non hoc modo quandoque id contingat, fieri ſic poterit, quod aliud quoduis corpus ibi exiſtens appareat corpus ſtrigis: quod tamen ibi non eſt. Et hoc proprie pertinet ad præſtigium, eo modo quo etiam ſupra declaratum eſt. Sicut contingit etiam cuidam nobili nomine Siſinio, ſicut legitur in hyſtoria ſancti Clementis: qui iubens ſeruis ſuis vt ligarent & traherent ſanctum Clementem: illi columnam ligauerunt atque traxerunt, putantes vna cum Siſino ſe ligaſſe trahereque ſanctum Clementem. Quod quidem angelica virtute vt ſanctus Antiſtes liberaretur, factum creditur: licet talia dæmon etiã facere poſsit, cuius naturalis virtus, angelicæ coequatur, vt ſæpius dictum eſt. Quod autem affertur medicos vnctionibus ſomnum inducere poſſe, non negamus. Sed quod arte medicorum fit, non niſi virtute naturali rerum applicatarum perficitur. Et omnibus accidit idem effectus, quibus æque diſpoſitis applicatur eadem cauſa. Ea quippe vnctione qua medicus ſomnum inducit vni infirmo, inducitur cunctis hominibus qui perungerẽtur eadem, niſi forte per accidens aliqua contraria diſpoſitio in aliquo reperiretur, quæ ſomnum forte vel mitigaret vel prohiberet. Quod quidem raro contingeret. Hac autem execrabili ſtrigum unctione, nullus aſſequitur quod intendit, delationem inquam vel ſomnum, niſi opere diaboli pro voluntate ſua. Quo fit ut paucis & non niſi ſuis fœderatis, vel aliquibus qui in peccato mortali ſint, obſequatur ad vota in eorum perniciem. Vel ſi aliquando aliquis innocens ſimiliter deferatur, permiſsione diuina miſericorditer factum creditur, ut ex facto tali arguatur & poſsibilitas huius rei, & ſic teſtibus comprobetur, ipſius rei geſtæ veritas. Et hac ratione credendum eſt Deum permiſiſſe quod factum legitur apud Vincentium hiſtorialem in ſpeculo hiſtoriali libro. 26. c. 43. ex Petri Damiani antiqui Doctoris narratione ſcripto relicta, de quodam puero monacho corporaliter nocte per aera delato ad magnum conuiuium, & iuſſo vt comederet, ac peracto conuiuio, reportato: & per ſuperiora immiſſo clauſo piſtrino. Idem confirmant multa talia quæ refert Malleus maleficarum, ad quem lectorem remitto. Ex prædictis omnibus patet & propoſitũ principale de veritate corporalis delationis, & omnium nodorum diſſolutio, quos implicabat quintum Argumẽtum in principio inductum.

Cap. 7.

Cap. 5.

Tacta per argumentum ſextum, qualiter inquam dicantur ſtriges non poſſe diabolo non ſubeſſe: qualiter etiam apparenter conuertantur in catos: & ab eadem liberentur deluſione, clariſsime manifeſtantur. Cap. XXXII.

POSTREMO ſatisfaciendum eſt his quæ in vltimo argumento inducta ſunt. Et primo quidem omnia illa quæ tanquam inconuenientia inferuntur, non impoſsibilia ſunt: ſed potius ſuppoſito curſus illius diabolici ritu, veriſimilia ſunt: & per conſequens facile credibilia. Nam ut a primo quod inducitur inchoemus, qui homagium ſemel diabolo fecerit, quod non poſsit poſtmodum a propoſito reſilire, facile credi poteſt: cum hoc in pœnam Deo reprobante, peſtiferis his hominibus iuſte debeatur, qui cælorum & orbis terræ conditore contempto, apoſtatæ diabolo apoſtatantes adhærent, eiuſque ſe ſubijciunt perpetuæ ſeruituti. Non tamen ob hoc aufertur ab eis arbitrij libertas: neque commune ſibi deeſt auxilium Dei, quo omnes continue ad ſe trahit. Vnde ſi facerent miseræ illæ perſonæ quod in ſe eſt, vt diaboli ſeruitutem euaderent, proculdubio per Dei clementiam de manu illius liberarentur. Sicut & de facto plures conuertuntur ad Deum per illius miſericordiam mouentem atque trahentem: & per Inquiſitorum & ſeruorum Dei ſolertiam & doctrinam. Cum his tamen ut plurimum corporaliter a dæmonibus flagellantur, ac multipliciter affliguntur, antequam valeant totaliter liberari: in tanti ſceleris aliqualem punitionem, idipſum exigente diuina iuſtitia. Et hanc intendunt impoſsibilitatem ſtriges, dum dicunt ſe non poſſe reſilire a promiſsione illa: quia alias (inquiunt) crudeliſsime vapularent a dæmonibus vel ſodalibus. Quomodo autem in catos conuertantur ſtriges, vel in hoc deludantur per præſtigium: quomodo etiam poſsint per cubicula currere vel ſaltare catorum more, ſugereque ſanguinem puerorum: & alia huiuſmodi facere, quæ in argumento inducta ſunt: ſuperius multipliciter eſt expreſſum. Per ea etiam quæ ſimiliter facta leguntur in hiſtorijs authenticis, hæc aperriſsime comprobantur, Legitur quippe in vitis patrum ſanctorum, de beato Machario, quod quidam ad eum mulierem duxerunt: quæ tamen ab eis non mulier, ſed equa videbatur, dicentes quod cum mulier eſſet, conuerſa in equam fuerit, facto contra eam (vt putabant) aliquo maleficio. Vnde ſanctũ virum rogabant vt illæ eam in mulierem Dei virtute conuerteret, quæ prius fuerat. Sancto autem viro non equa, ſed ſicut vere erat mulier apparebat. Neque enim præualebat dæmon ſanctum virum deludere, ſicut illos deludebat homines per præſtigium: Quod ami- Cap. 8.

mouit

mouit ſanctus Macharius ſtatim ab eis orationibus ſuis. Multa id genus in maleficarum malleo referuntur, vt præcipue patet de illo Iuuene mercatore, qui in Inſula Cypri facto maleficio contra eum per magam, ab omnibus aſinus videbatur: quæ maga tandem per Dei voluntatem ſuper hoc deprehenſa, fuit incinerata: & iuuenis ſoluto maleficio liberatus. Quod factum, ſimile fuit illi quod de ſeipſo refert Apuleius in libro, quem ob hoc ipſum facinus referendũ, edidit, & appellauit, De aſino aureo. Narrat enim ſe in aſinum prout ſibi & aliis apparebat, eſſe conuerſum, vnius magæ ligatus maleficio, a quo poſt diuturnum temporis ſpaciũ ſolutus, in priſtinam ſuã ſpeciem rediiſſe videbatur. Vt hoc aliis quæ ſimiliter contigiſſe dicuntur, & talia huic, veritatis præbeant argumentum. Neque tamen hæc in aliquo fauent his quæ a diuo Aug. in 18. de ciui. Dei c. 17. damnantur & reprobantur vere facta fuiſſe per magas, vti referebatur in libris gentilium. Sicut fuit quod legitur de Circe illa peſsima maga, quæ ſocios Vlyſsis cõuertit in beſtias: de eo quoque quod legitur Archades deo ſuo Lyceo tale ſacrificiũ immolare conſueuiſſe, ex quo quicunque ſumerent in beſtiarũ formas illico conuerterentur, ut ſupra etiam relatum eſt. Hæc enim omnia ſicut & alia ſupradicta magicis præſtigijs potius fingebantur quam rei veritate complerentur, vt dicit etiam ibi Auguſti. & recitantur a Gratiano, 26. q. 5. c. Nec mirum. Quod etiam de ſociis Diomedis refert Augu. in eodem lib. c. 16. a gentilibus affirmari conuerſos in aues eſſe, ludificatione factũ eſt dæmonũ, qui in auium formis apparuerunt, vel pro eiſdem ſociis aues occultæ ex aliis locis vbi eſt hoc auiũ genus ad ea loca per dæmones ſunt perductæ, vt idem Aug. dicit in ſeq. c. 18. eiuſdem libri. Non eſt igitur impoſsibile mulieres in catos & beſtias quaſlibet præſtigioſe conuerti, ſeu talia animalia apparere, dæmonum malitia concurrente.

De obligatione illa, qua diabolo ſtriges promittunt occidere pueros: & quare Deus tot innocentum iniuſtam (ut apparet) necem permittat. Cap. XXXIII.

QVOD vero diabolus exigat a ſtrigis vt ſtrigent omni tãto tempore puerum vnum, ſiue puellam, idipſumque pro voto illius perficiant; & ſi flebile ſit, non tamen incredibile: tum ex parte dæmonis, qui maximo odio perſequitur nomen Chriſti: quod præcipue relucet in effectu in pueris baptizatis: vnde perſequitur eos ac ſi Chriſtum perſequeretur. Prohibet etiam quantum ſibi poſsibile eſt baptiſmum: & hoc propter inuidiam, qua humanæ ſaluti

ſemper

ſemper inſidiatur. Tum ex parte ſtrigum, quæ carnibus eorundem a ſe primo occiſorum infantum, & poſtmodum exhumatorum delicatiſsimis veſci conſueuerunt: & ex eiſdem pro parte ad conſumptionem vſque decoctis in aqua, conuerſiſque in liquorē: vnguentum illud nefandiſsimum de quo ſupra conficiunt, admixtis ſacramentorum materiis in fidei opprobrium, quo valde dæmones delectantur. Tum ex parte diuinæ iuſtitiæ, qua dignum eſt parentum ſcelera puniri vſque in tertiam & quartam generationem. Nonnulli enim non legitime filios generando: nonnulli genitis maledicendo, malaque diuerſimode imprecando, Deum offendentes, ad iram prouocant, quæ ferueat in filios miniſterio dæmonum & ſtrigum. Idipſum quoque quandoque negligentia meretur eorundem parentum, dum paruulos ſuos ſigno Crucis, orationibusque deuotis nō muniunt mane ac ſero: quatenus per hoc a dæmonum inſidiis liberentur, ſed potius, ut dixi, per hanc ſuam negligentiam illas incurrunt. Sed & poteſtatem hanc quandoque in pueros illos accipiunt maleficæ ſtriges, quorum parentes pro eiſdem vel pro aliјs curandis, dæmones conſuluerunt: & per magas & incantatrices eis ſalutem corporalem obtinere procurauerunt, vt per quæ quis peccat, per hæc etiam iuſtiſsime torqueatur. Quod autem affertur de calamita, nullam habet impoſsibilitatem. Non quidem quod in calamita illa quantumcunq; diabolicis artibus dæmoni conſecrata, vel potius execrata, aliqua virtus inueniatur ad talem effectum: Sed ex pacto habito cum diabolo, ſtatim accepta calamita deſinit diabolus earum phantaſiam perturbare, qua perturbatione videbatur eis ꝙ eſſent cati: & hoc modo ad ſenſum proprium reduci dicūtur. Quod etiam argumentum affert vt aperte falſum, innumerabilium inquam talium puerorum interitum, ſi quæ referuntur de ſtrigibus omnia uera eſſent, neq; impoſsibile iudicandum eſt, nec ex toto falſum. Multitudinem quippe magnam puerorum hac peſte mori, & ſi nō omnibus notum ſit: in his tamen partibus vbi fętidiſsima nec minus crudeliſsima ſecta hæc inualeſcit, ſicut præcipue reperitur in Cumana diœceſi, & per omnes confines inter Italiam & Germaniam, manifeſta docet experientia, ita vt turmatim populi cogātur Inquiſitores accire, requirere, ad proprias terras ducere: vbi vicini vicinas atque cognatas, fratres ſorores, filij matres, viri vxores, & econuerſo viros quocunq; naturali uel accidentali fœdere coniunctos, & alias omnes accuſant & tradunt in manus Inquiſitorū quas habent perſonas ſuſpectas ꝙ ſtriges ſint. In dies.n. comperiunt multitudinem puerorū occidi: ita ut nec his qui de domo ſunt parcant maledictæ illæ perſonæ: ſed propriorum etiam filiorum natos, cæ-

teroſq; nepotes, quin immo qñque proprios filios, (quod horrendum eſt etiã dictu) ſtrigent & interficiãt, ſicut ex innumeris Inquiſitorũ proceſsibus exploratiſsimũ eſt. Illegitimorũ etiã per hoſpitalia pars maxima moritur iſta peſte. Sed & ſtrigiatorũ puerorũ per ſingulas ciuitates, caſtra, villas & terras multitudinẽ inueniri periretque, probatione nõ eget. Licet etiã taliũ curẽtur plurimi vel ab al js ſtrigibus (etenim ſtrigarũ quædã curare ſtrigatos ſciunt, a diabolo magicas artes edoctæ, quædã vero neſciunt.) vel naturali etiã aliquo ſubſidio: vbi nõ perfecte ſtrigati ſunt pueri. Vel certe diuino auxilio impetrato parentũ aut ſeruorũ Dei orationibus & votis. Qui enim in hmõi maleficijs, & in alijs curãdis obſeruarent ea quæ docet cap. Si per ſortiarias. 23. q. 1. facile per Dei miſericordiã curarẽtur. Quod vero in argumẽto dicitur, nolle ſtriges curari pueros quos inficiũt, verũ eſt quidẽ: ſed ei non eſt contrariũ quod paulo ante dictum eſt, quaſdã inquam ſtriges curare pueros &c. Licet.n. quæ vaſtãt pueros, nollẽt a ſe ſtrigatos curari ſimpliciter: ſæpe tñ timore maioris mali, dum ſcilicet ſuſpicio de eis oritur quod ſtrigauerint aliquẽ: vel etiã ſpe maioris boni, dum ſcilicet ſperant curationis præmiũ, vel alicuius magnæ perſonæ amicitiã & beneuolentiã, curant qñque quos ipſemet vaſtauerãt, & quoſcunq; alios: prout faciebat illa famoſiſsima ſtriges, quę ſuperioribus diebus Ferrariæ cõbuſta eſt. Facilius aũt ſi requirantur, eos curãt qui non a ſe, ſed ab alijs ſtrigibus infecti ſunt. Et in his diabolus libẽter cooperatur: quia per hoc plurimos deducit ad inferos. Oẽs enim qui per ſtrigũ artes & incantationes, ſuperſtitioneſq; noxias, puerorũ curã requirunt: vel ad hoc auxilio cõſilio ve cooperantur, mortaliter peccant. Et ſic diabolus maledictarũ harũ perſonarũ miniſterio, omni ex parte contra Chriſtianorũ ſalutẽ tam corporalẽ quã ſpiritualẽ, plurimũ inualeſcit. Deum aũt opt. max. innocentiũ mortẽ permittere is cognoſcit nõ eſſe iniuſtũ, qui attendit, ea omnia grauiſsima ſcelera, quæ ſupradicta ſunt, eius irã vindictamque grauiter prouocare cõtra eos qui proprio etiã non ſunt obnoxij reatu: ſed vel primorũ, vel proximorum parentũ peccatorũ pœnas non iniuſte luunt, vt ſuperius extitit declaratũ. Qui etiã conſiderat Deũ mala maxima, damnaque ſpiritualia permiſiſſe grauiſsima, vt præ cęteris fuerunt angelorũ & primi hominis caſus, ne libero cuiquã arbitrio violentiã videretur inferre: nõ mirabitur ſi mortẽ permittit innocẽtiũ de ſe puerorũ: ne videlicet ſtrigũ & dæmonũ malitiã quaſi violenter prohibeat: & pręcipue cũ idipſum ex alia parte iuſtitia illius depoſcat, qui eſt Deus Benedictus in ſecula ſeculorum. Amen (Cap. 10.)

Finis quæſtionis de ſtrigibus edita a fratre Bartholomæo *de Spina Piſano ordinis Prædicatorum, uita regularis,*

Edita Anno Domini. 1523.

TRACTATVS DE PRÆEMINENTIA ſacræ Theologiæ ſuper alias omnes ſcientias, & præcipue humanarum legum, editus

PER R. PATREM F. BARTHOLOMAEVM de Spina Piſanum, ord. Prædicatorum.

PROOEMIVM.

PERFECTO de ſtrigibus opere, cum eius impreſſio per plures annos præter ſpem petentium ſit dilata, contigit me volantibus luminibus percurrere Illuſtriſs. Ioan. Franciſci Comitis Mirandulę de eiuſdem materia quæſtionis editionem pręclaram. Quam quidem vbi conſonam quo ad concluſionem principalem noſtræ comperi, vtranq; proprijs ſic gaudere permiſi, vt neq; noſtram exornarem ex ſua, neq; ſuam vel in minimo reprobarem: quandoquidem veritatem & illam aſſecutā putauerim. Inde opus offendi quod olim edidiſſe perceperam præceptorem meum clariſsimum Magiſtrum ſacri palatij, plenius materiam iſtam, ſimul ac alia plurima complectens, quæ ipſe conſulto ueluti intentioni noſtræ impertinentia in noſtro opere prætermiſeram. Gaudens autem per omnia me doctrinæ illius imitari perfectionem, vt plenius ab omnibus veritati tribus confirmatæ teſtibus inuiolata fides adhibeatur, ex illius opere nec minimum verbum aſſumere volui, quamuis conformia, immo eadem in nonnullis tum authoritatibus, tum rationibus, tum etiam exemplis inducamus. Quod quidem firmiorem apud omnes cauſabit fidem, quando vnus ab alio non accepiſſe cognoſcetur quod edidit. Poſt hæc alium de lamijs editum tractatum a quodam Legiſta, cui Io. Franc. Ponzi. nomen eſt, per omnia concluſioni noſtrę contrarium, & aduerſum percurri. Quem pro veritate tuenda duxi, pro ut falſa continet, reprobare. Verum quia purum Legiſtam velle materiā Theologicam ita diſcutere, ut præclariſsimis ſapientibus tū Philoſophis, tum Canoniſtis, necnon & Theologis profundiſsimis, quales ſunt communiter domini Inquiſitores hæreticæ prauitatis, ſe opponat, prima facie præſumptionem extremam ſapere videtur: quinimmo deriſionem & ronchum apud ſapientes excitat & inculcat: malum ille malo copulans, & ignorantiam cęcitati connectens, alium prę-

mittit immediate tractatum, in quo probare pro virili contendit, leges ipſas ciuiles tali ſublimitate cęteras omnes ſcientias anteire, vt per eas valeant immo debeant ipſi Legiſtæ quæſtiones theologicas non ſolū aliquibus declarationibus ſaltem a poſteriori (quod omni ſcientiæ necnon & ſenſui conceditur) aliqualiter attingendo decorare: verum etiam decidere determinareque, contra communem etiam Theologorum ac ſanctorum Doctorum ſapientiam & profundiſsima fundamenta. Audet inſuper Apoſtolicæ ſedis ſanxionibus & prudentiæ præponere ſuam: vt quod illa decernit uocādos eſſe Iuriſtas ad præbendum Inquiſitori conſilium ſemel tantū, perfecto inquam proceſſu, affirmet homo hic præuocandos, & eorum præſentiam neceſſariam ad examinationes reorum omnes & quæſtiones. Tantam autem viri huius inſolentiam admiratus, exhorrui. Ne igitur propter eius allegationes (quæ tamen bene perſpectæ, inuicemq; collatæ propoſito ſuo non fauent) aliquos in plena luce cęcutire cōtingat, & ex hoc moleſti ſe dominis Inquiſitoribus prębeant: vel certe ab eiſdē Inquiſitoribus vt impeditores officij, moleſtiam & confuſionem ipſi potius & merito patiantur, claraq; veritas hiſce fumuculis nullatenus obumbretur, eiuſdem veritatis flabello paucis eoſdē abiicere hoc ordine decreui, vt in primo eduobus, quos nunc edo tractatus concluſionem primi illius viri tractatus erroneam eſſe probem: oſtendamque non ſolum non præferri leges Theologiæ: non ſolum non debere vel poſſe legiſtas quæſtiones Theologicas dirimere vel decidere: verum etiā quod tanquam valde alieni ab omni Theologali ſpeculatione, nullatenus ſunt admittendi vt vllum verbū circa talia magis promant, quam puri cauſidici: niſi forte ſint pariter canoniſtæ non vulgares. Secundo concluſionem ſecundi tractatus eius vt erroneam in eccleſia reprobabo, confirmans oppoſitam, & inductas ab eo demoliens captiunculas. Circa primum autē quod propoſui ſic procedā more Philoſophantium, ut primo proponam pro ſingulis opinionibus ſingulas rationes, quibus tota quæſtio dubia reddatur. Secundo vero rationibus clariſsimis & efficaciſsimis veram noſtram opinionem, quæ ſuæ opponitur obfirmabo, euaſiones eius pariter præcludendo. Extremo vero loco cætera figmenta, quæ pro opinione eius facere videntur producta, labefactabo. Quia vero vt dicit Diuus Tho. in tractatu contra retrahentes hominem ab ingreſſu religionis, inconſonum & deriſibile videtur, quod ſacræ doctrinæ profeſſores iuriſtarum gloſulas in authoritatem inducant: ideo a talibus auxilijs allegationibusque, præcipue ciuilibus, abſtinebo: eo vel maxime quod ordinarie talia diſcutere religioſorum profeſsio non admittit. Quinimmo

ſicut

ſicut nobiliſsimæ ſcientiæ comprobantur alumni, ita etiam ex propriis, aliorum iudices an uera dicant vel falſa, conſtituuntur, merito reprobantes omnia quæ ſacris in litteris fundatæ ſapientiæ ſuæ repugnant, & eidem tantummodo conſona recipientes. Quod & ipſe ſeruabo, theologice probans & acceptans quicquid circa præſentes quæſtiones verum & catholicum fuerit, falſitate fugata.

Quæſtio dubia per oppoſitas rationes proponitur: & ex duobus fundamentis principalis concluſio probatur, quam Author proponit. Cap. I.

QVANTVM ad primū igitur, probari poſſe videtur legum ſcientiam eſſe præſtantiorem Theologia, ita vt poſsit etiam quæſtiones Theologicas determinare. Nam ſcientia quæ complectitur ſimul diuina & humana dirigens homines in omnibus ſuis operationibus ad finem tam proximum quam etiam vltimum, qualis videtur eſſe ſcientia legum ciuilium, vt infra deducetur, videtur præeminere ſcientiæ, quæ tantum diuina pertractet, qualis eſt Theologia. ergo &c. In contrarium eſt quod habetur. d. 10. c. Leges. vbi dicitur, quod Theologia eſt ſciētia ſuperior & magis digna, & ea. d. c. Certum. & c. Suſcipitis. dicitur quod lex imperialis non eſt ſupra legem Dei, ſed ſubtus. Cum ergo ſcientia quæ inferior eſt, non habeat ſuperiores examinare, & conſequenter nec eius quæſtiones decidere, ſequitur quod ius ciuile non debeat neque poſsit Theologicas quæſtiones determinare. Pro abſolutione huius propoſiti dubii, ſciendum eſt primo, quod vnam ſcientiam ſe intromittere de quæſtionibus alterius poteſt duobus modis contingere: vno modo vt ordinata ad finem illius: & hoc eſt proprium inferioris & ſubſeruientis. Alio modo vt ordinatiua principiorum eius, & hoc eſt propriū ſcientiæ ſuperioris, Proœ. Metaphyſi. Sciendum eſt ſecundo, ꝙ cuius eſt proprium fundare veritatem, proprium eſt etiam oppoſitā falſitatem refellere. Fundat autem ſuperior ſcientia veritatem inferioris ordinando ſtabiliendoq; principia eius, ex quibus concluſionum veritas oritur & infertur. Vnde oppoſitam etiam reijciant falſitatem neceſſe eſt: quod quidem inferior circa ſuperiorem in his quæ ad ſuperiorem ipſum proprie ſpectant, attentare non poteſt. Iſta ſunt nota philoſophis: & habentur ex doctrina Ariſto. primo Poſteriorum: primo etiam & quarto Metaphyſicæ. His præmiſſis ponitur concluſio, in qua conſiſtit poſitio & opinio contra primum tractatum Aduerſarii, quæ talis eſt. Legum ſcientia non poteſt ſe intromittere ad decidendas quæſtiones proprias Theologiæ, *Concluſio principalis*

& præcipue vt ipſis Theologis ſe opponat. Quæ concluſio per ſupra inductam & hic plenius declarandam rationem inuictiſsime ſic probatur. Scientia inferior non poteſt decidere quæſtiones ſuperioris: Sed ſcientia legum ciuilium eſt inferior quam ſit ſcientia ſacræ Theologiæ. ergo per leges ciuiles non poſſunt legiſtæ ſe intromittere ad decidendum quæſtiones Theologales.

Probatur.

Inductæ probationis ampliſsima declaratio. Cap. II.

PRo declaratione præfatæ probationis, & primæ in ea ſumptæ propoſitionis, notandum eſt primo, quod ſuperiora in entibus & nobiliora, ſunt communiter cauſæ minus nobilium: & conſequenter habent hæc ordinare ac in proprios deducere fines. Manifeſtũ eſt enim primo in ſpiritualibus, quod ſuperiores ſpiritus purgant & illuminant inferiores, ſecundum Diony. 8. ca. cæl. Hier. Inferiores vero ſpiritus ſeparati, quales ſunt infimi ordinis angelorum, inſtruũt & in ſuos fines dirigunt ſpiritus coniunctos, animas inquam noſtras, quibus natura præſtant, atque virtute. Qua etiam ratione indulſit diuina clementia, vt quilibet homo in ſui cuſtodiam habeat ab exordio natiuitatis eius angelum ſibi ſpecialiter delegatum, vt dicit Diuus Hier. ſuper illud Matth. 18. Angeli eorum &c. Et hoc principaliter propter ſalutem animæ. Spiritus etiam ipſi omnes, cum corpora quælibet antecellant naturæ præſtantia, ſunt eorundẽ corporum cauſæ, vel quo ad motum, ſicut intelligentiæ, quæ cælos mouent: propter quem etiam motum, eſſe cauſant atque conſeruant in inferiori machina corporali, ut Philoſophus 8. Phyſicorum ac 12. lib. Metaphyſicæ docet: vel quo ad ipſum corporis eſſe, vt immediatum principium, quales ſunt animæ noſtræ, corpus viuificantes atque ſeruantes. Corpora ſimiliter, quæ ſuprema ſunt, inferiorum cauſæ a Deo ſunt conſtituta, vt cælum, elementorum: & inter hæc nobiliora minus nobilium, ad modum quo naturalis locus ſui locati conſeruatiuus eſt, ſecundum philoſophum quarto & octauo Phyſicorum lib. Hoc ipſum etiam quod intendimus, in politicis inueniri clariſsime intuemur. Perbelle ſiquidem ciuitates reguntur per nobiliores genere, morumque ſimul ac ſcientiarum præſtantia præcellentes. Peruerſus enim eſſet contrarius ordo, regni deuaſtans vniuerſale bonum. Non ſecus igitur in ordine ſuo contingit circa ſcientias. Ordinat enim & in fines proprios inferiorem ſuperior dirigit. Qua etiam ratione Philoſophus procœmio Meta. ipſam Metaphyſicam ſapientiam eſſe probat ex hoc quod eſt omniũ ſcientiarum nobiliſsima, quo conſequitur ut omnes ordinare, & nequaquam

No. primo.

quaquam

quaquam ab alia ordinari ſibi proprium ſit. Qualis etiam ordo regulaque relucet in artibus & ingenijs vilioribus. Ciuilis quippe ſciētia militarem ordinat ſibi ſubiectam: militaris, equeſtrē. Hæc quoque ſibi ſubiectam, vt verbi cauſa ſrenefactiuam, imperans ei ut talis formæ frenum faciat ex tali materia. Ars itidem nauigandi, nauifactiuam ordinat & imperat ei. hæc ſimili modo præeſt carpentariç, hæc inciſiuę lignorum. Sic architectonica dirigit domificatiuam, hæc latericiam, vel aliam ſubſeruientem. Secundo prænotandū, quod decidere, ſeu determinare quæſtionem in aliqua ſcientia pertinet ad illum qui habet iudicare de concluſione illius quæſtionis, & de medijs inducendis pro vel contra talem concluſionem, quomodo videlicet deducant intentum, vel certe ab eo deuient. Eſt autem talis, vel propria, ad quam videlicet ſpectat ex ſui propria ratione de materia concluſionis illius & rationum pro eadem quæſtione decidenda productarum tractare: vel certe ſuperior, quæ (ut dictum eſt) inferiorem dirigat, & in finem præmonſtratum deducat. Cum igitur decidere quæſtiones theologales pertineat ad theologiā ſicut ad propriam & adęquatam eis ſcientiam, non ſecus ac legum ciuilium ſcientiæ proprium eſt ciuiles quæſtiones abſoluere, & ſciētiæ canonum quæſtiones canonicas, ipſaque Theologia non modo nulli ſcientiæ ſubſit, verum etiam omnibus præſtet altitudine ſua, vt paulo poſt plenius etiam deducetur: nulli dubium iam eſſe poteſt, quod aliarum omniū ordinatrix, ac nullius alterius ordini ſubdita, proprias quæſtiones ipſa ſola diiudicat & diſſoluit. No. ſecundū.

Sacram Theologiam cæteris omnibus ſcientijs eſſe præſtantiorem. Cap. III.

QVAMVIS autem ſacram Theologiam omnibus ſcientijs eſſe nobiliorem ſuperfluum ſit coram ſapientibus (cum de ſe pateat) accuratius demonſtrare, ne tamen propter verba Ponzinibij minus limata, contingat quempiam extimatum a populo ſapientē, in hanc inſipientiam cadere, vt aſſerat vel etiam opinetur ſacram Theologiam ciuilibus legibus eſſe ſubiectam, uel quoquo modo inferiorem, ipſoſque theologos pari forma legum peritiæ: & non magis ipſæ leges eidem Theologiæ ſicut & cæteras omnes ſcientias obſeruire: hoc ipſum inquam quod in ſe clariſſimum eſt, libet in omnium etiam tam ſapientium, quam inſipientium oculos clarius reddere per rationes inuictas. Sed pro earundem rationum firmiori deductione ſciendum eſt, quod ſcientia cum ſit habitus per demonſtrationem acquiſitus, vt patet per Ariſtotelem primo Poſteriorū: & unumquodque ſortiatur ex eo nobilitatem, quo ſortitur & eſſe,

inde ſcientiæ nobilitatem venari neceſſe eſt, vnde proprium eius eſſe ſuboriri cognoſcimus. Eſt autem eſſe duplex ipſius habitus ſcientifici: actualis inquam exiſtentiæ vnum, alterum vero ſpecificum. Et primũ quidem habet ab intellectu, in quo ſuſtẽtatur vt ſubiecto. Nempe cũ omne accidens actu exiſtat inhęrendo ſubiecto. Scientia aũt cum ſit habitus, quoddã accidẽs eſt: & intellectus ipſe proprium eius & immediatũ ſubiectũ eſt atq; principiũ. Ex hoc igitur ſcientia ipſa nobilior eſt quacunque corporea qualitate: quandoquidẽ materialis ipſa ſubſtantia, quæ ſola ſubiectum corporeæ qualitatis eſt, ſpirituali, qualis eſt intellectualis omnis, nobilitate deficiat. Scientiã etiam, quæ nobiliori intellectui inhęret (quantum ad hanc conſiderationem ſpectat) reſidenti in inferiori, minorique nobilitate præſtanti, nobiliorem eſſe neceſſe eſt. Qua ratione ſcientia Dei clarior eſt quam ſcientia angelorum, etiam ſi forent cætera paria per impoſsibile, & itidem angelorum ſcientia, hominum ſcientiæ merito præfertur eadem cauſa. In eodem autem intellectu vna ſcientia nõ eſt altera nobilior ex parte ſubiecti, niſi ſecundum quod una magis quam alia, uel eadem uno tempore magis quam alio firmius radicatur in eo: quod quidem ex frequentatis actibus innaſcitur. Vel circa diuerſa ſcibilia, quorum tamen unum vt cognoſcatur, ex alterius notitia pendet. Sicut habens ſcientiam ſubalternantem, per eã facile ſubalternatam acquirit. Vel circa idem ſcibile, prout de eodẽ contingit multa cognoſcere, ſicut habens ſcientiam concluſionis vnius, firmat eam per ſcientiam prioris illam inferentis. In omnibus etiam quanto frequentior fuerit meditatio, tanto perfectior ſcientia roborabitur. Quod quidem ex lumine quodam innaſcitur intellectus agentis in anima reſidentis, intellectui poſsibili frequentius applicato. Eo enim confortatur virtus intellectiua, vt id clarius percipiat, quod eidem per intelligibilem ſpeciẽ præſentatur. Cuius etiã maiori luminis exceſſu ſcientia quantum ad actum exercendi, necnon quantum ad efficaciam operandi, quæ perfectionem eſſendi conſequitur, clarior & perfectior in vno potius intellectu quam in alio fulget. Vnde fit vt naturalis angelorum ſcientia, de eodem etiã genere ſcibili, clarior ſit & efficacior quam ſcientia hominum. Lumen quippe intellectus angelici naturaliter antecellit humanum. In infinitum vero clarior, excellentior, ad pluraque ſe extendẽs eſt Dei ſcientia ſuper omnium creaturarum ſcientiam, quanto virtus etiam eius intellectiua in infinitum ſuper omnes alios eleuatur. Quantum autem ad eſſe ſpecificum, ab eo ſcientia quæque nobilitatem habet, a quo habet & ſpeciem. Specificatur autẽ omnis ſcientia, diſtinctionemque pariter ſpecificam ſuſcipit ex obiecto formali.

Sic medicina ſpecie diſtinguitur vel etiam genere a ſcientia iuris ciuilis: quia obiectum formale circa quod tota medicinæ conſideratio verſatur, corpus inquam ſanabile, & humanum primo, aliud eſt ab obiecto ſcientiæ legalis, quod quidem eſſe reor, vniuerſalis ſecundũ rationem rectam pacis ac quietis exterioris in multitudine conuiuentium hominum conſeruatio. Quanto igitur obiectũ proprium ſcientiæ vnius nobilius eſt obiecto alterius, tanto vna ſcientia erit ſecundum ſpeciem altera præſtantior. Eſt autem obiectum vnum altero nobilius ſecundum quod eſt magis ſcibile. Id enim formale ſcientię obiectum eſt, ſed primo ſub ratione entis. Eſt enim unumquodque ſcibile quatenus ens eſt, nono Meta. Neque enim ſcientia poteſt eſſe non entium vt ſic, primo Poſteriorum. Oportet enim quod actu, vel ſaltem in potentia ens ſit quod ſcitur, vel ad ens actu reſpectum habeat quoquomodo. Quod ergo magis ens eſt, nobilius quoque obiectum eſſe neceſſarium eſt, cum ſit etiam magis ſcibile. Sed & de ratione ſcibilis eſt etiam immobilitas & neceſsitas, vt pote cum ſcientia ſit de non poſsibilibus aliter ſe habere duntaxat, primo Poſteriorum. Quanto igitur aliquid etiam magis fuerit neceſſarium (id enim aliter impoſsibile eſt ſe habere) tanto nobilius erit obiectũ ſcientiæ, cum ſit ex hoc magis etiam ſcibile, ex quo innaſcitur vt de ratione ſcientiæ certitudo ſit, quæ de contingentibus vt ſic haberi non poteſt. Perfectior igitur ſcientia illa erit, cuius propriũ obiectum magis eſt neceſſarium, minuſq; variabile, quinimmo quod inuariabile magis. Id autem cæteris paribus eſt quod ſimplicius. Pauciora quippe requiruntur ad ſuum eſſe vel rationem: vt ex minori nata haberi rerum ſubtractione, minor etiã ſequatur variatio. Quo fit vt ſumme ſimplex, ſumme quoq; inuariabile ſit. De ſimpliciori ergo quæ fuerit ſcientia, nobilior erit, iſta etiam ratione qua de magis ſcibili conſequenter eſt. Propterea Philoſophus in Proœ. Metaphy. ſcientiam quæ ex paucioribus eſt, certiorem aſtruit. Vniuerſaliter igitur vtrunq; complectendo, quanto & magis ens, & magis ſimplex fuerit obiectum ſcientiæ, tanto perfectius eſt ſcibile, perfectiorq; conſequenter de eodem ſcientia eſt. Et hęc duo Philoſophus ipſe cõplexus eſt in primo de Anima in principio, vbi vnã ſcientiam eſſe altera nobiliorem docet, vel ex nobilitate obiecti, vel ex maiori certitudine ſecundum ſe: vt nobiliſsima cõſequenter ſit quæ in vtroq; excellit. Conditio autem certitudinis, quæ ſe tenet ex parte ſcientis, qua videlicet intellectus magis & clarius determinatur in obiecti notitia, non dat maiorem ſimpliciter nobilitatem ipſi ſcientiæ, niſi binæ illæ præmiſſæ conditiones præueniant, eiuſdem etiam luminis vnitate conſtante. Poſſet enim de vilibus haberi cer

tior cognitio, vel ex maiori eorum affinitate ad ſenſibilia, quæ pro iſto viæ ſtatu ſunt noſtro intellectui ſatis proportionata: vel ex frequentiori operis exercitio, aut alia ſimili ratione, quæ non erit per ſe ſimpliciterq; nobilior cognitione ſublimium, tametſi minus certa nobis, in ſe vero certiſsima. Id enim naturalis oſtendit appetitus, qui cum non niſi perfectionis & boni ſit, primo Ethicorum, perfectionis ipſius imitatur & inſequitur rationem, vt in id vehementior ſit, quod eſt abſolute perfectius. Cum igitur eam ſcientiam magis appetamus, quæ de nobilioribus & certioribus ſecundum ſe eſt, licet exigue tenuiterq; illam poſsidere concedatur, quam inclinemur etiam in eam (licet nobis certiorem) quæ viliora pertractat, vt docet Ariſtoteles in. 11. de animalibus libro, patet illam, quæ celſiora nobis præmonſtat, eſſe abſolute perfectiorem. Si tamen non æqua luminis claritate ponderentur ſcientiæ: ſed vilius contingat ſuperiori lumine nobis innoteſcere, ſuperum inquam reuelatione, nobiliora vero non niſi naturali lumine cognoſcantur, procul omni dubio certior eſt ſcientia, quæ celſiori illo lumine colluſtratur. Ex his omnibus clariſsime propoſitum noſtrum redditur, palamq; factum eſt omnibus Philoſophis, illam ſcientiam eſſe nobiliorem ſimpliciter, quæ circa nobilius ac ſimplicius verſatur obiectum, cunctoſque poſſeſſores ſuos clariores reddit & illuſtriores, quam illa quæ viliora per ſe reſpicit, & minus nobilia. Qua etiam ratione in toto illo communi ambitu, quo ſe Philoſophia protendit ad rationalem & etiam realem ſcientiam, realem ipſam ideo rationali præferrimus, quo realis de realibus primo eſt, quæ in ſe videlicet habent eſſe firmum ratumq; in natura: cum rationalis ipſa non niſi, de quibuſdã excogitatis intentionibus pertractet, quæ tantum in apprehenſione animę ſuum habent eſſe. Inter reales vero philoſophias illæ quæ ſunt ex obiecto ſpeculatiuæ, præcellunt eas, quæ obiectum ſuũ extendunt ad opus. Tale quippe per nos operabile obiectum, eſt ex hoc ipſo vilius non operabili, circa quod ſcientia ſpeculatiua tantummodo eſt: & hæc ipſa pauciora includit, nec gratia alterius eſt, vnde ſibi etiam dominium & excellentiam merito ſuper aliam vendicat. Speculatiuarum vero nobiliſsima conſtituitur, quæ ſuprema ſpeculabilia contuetur. Quod quidem munus ſoli Metaphyſicę inter naturales ſcientias eo merito congruit, quo prima rerum principia primas itidem cauſas, ipſas inquam ſubſtantias ſeparatas, & inter eas ſupremam Deum opt. max. per ſe prima ſuo celſo perluſtrat intuitu. Mathematicæ vero ſcientiæ ſecundam quidem obtinent dignitatis ſedem, non quidem ratione nobilitatis obiecti. (hac enim cauſa ſcientia ipſa quæ Phyſicalis dicitur, nobilior eſt) ſed ratione

N ſim-

ſimplicitatis. Pauciora quippe claudit in ſe Mathematicæ obiectū, quod ſecundum rationem abſtrahit a materia, quam tamen phyſica per ſe conſiderat in ſuo obiecto. Cum igitur ſacra Theologiæ ſciētia de nobilioribus ſimpliciter, in ſe certioribus & ſimplicioribus entibus, vt pote de Deo & diuinis per eleuatiſsimas, ac abditiſsimas rationes & conſiderationes, nobiliori quoque ſub lumine ſpeculetur, diuino inquam, ſeu diuinæ reuelationis, quam quæcunque alia ſciētia, ſiue ſpeculatiua ſit, ſiue practica: quam ipſa etiam Metaphyſica, quæ ſolo naturali lumine altiſsima perluſtrat: ſcientia vero legum ciuilium ad practicas ſcientias naturales ſolum pertineat, ad Politicam inquam, quæ pars vna eſt moralis ſcientiæ naturali lumine cōquiſitæ. (hæc enim per ſe diuiditur in ethicam, œconomicā, & Politicam) liquido conſtat apertiſsimeque infertur, quod ſacra Theologia ſimpliciter, ac ſine omni prorſus exceptione vel dubio, nobilior eſt quacunque propria cognitione legum ciuilium. Quinimmo ſequitur, quod ſuper omnes etiam nobiliores ſcientias quam ſcientia legum ſit, celſior eleuetur, vt optime ſanctus Doctor edocet prima parte.q.1.art.6. Et hoc etiam ſpecialiter quantum ad ipſam legum peritiam ſpectat, haudquaquam hactenus ab vllo cuius vis generis ſapiente, negari perceperam. Solum autem hunc hominem ex ſuo hoc ſe tractatu comperi modo patentiſsima in luce tenebras incurriſſe. Siquidem in principio arguens pro parte, ſuo ex hoc iudicio falſa, quod eius contrarium poſtmodum ſe tenere aſſerit & probare contendit, Theologiam eſſe ſuperiorem & magis dignam concludit per dictū capitulū Leges. Certum. Suſcipitis. vt ex hoc modo procedendi patefaciat, ſe tenere huius veritatis oppoſitum. Vnde patet, quod tam prædicta ratione, quam omnium ſapientum authoritate, in hoc contemnendus eſt. Neque enim inter dominos legiſtas vllum inueniri etiam poſſe putauerim, qui tam hebetis ingenij ſit vel ſenſus, ſic ab omni ratione alienum ſe offerat: ut hunc virum in tam patenti lapſu ſequatur. Et conſequenter attentare etiā præſumat Theologicas quæſtiones velle determinare, vt hic auſu temerario ſine omni ratione fecit. Vnde ni mirū ſi omni ex parte defecit.

Ad decidendas quæſtiones ſuperioris ſcientiæ, uires inferioris non ſuppetunt, quibus nihilominus ſubminiſtrant. Cap. IIII.

PRo maiori tamen adhuc huius materiæ claritate, ſerioſius indagandum eſt, an aliquā ſcientia inferior poſsit non obſtante inferioritate ipſa, ſe intromittere ad decidendas quæſtiones ſuperioris, & conſequenter Theologales, ut melius videatur an

poſsit legum peritiæ tribui, vel certe denegari, quod ſe intromittat in articulo quęſtionis de ſtrigibus. Et primo videri poſſet alicui ſcientiam inferiorem de his quæ ſpectant ad ſuperiorem pertractare poſſe. Nam Metaphyſica ſuperior eſt ipſa Phyſica, quæ tamen demonſtratiue determinat ſubſtantias ſeparatas eſſe, Deum quoque immobilem, immaterialem infinitæque eſſe virtutis. Cum tamen iſtæ concluſiones Metaphyſicales ſint & de obiectis eius per ſe. ergo &c. In contrarium vero militat ſupra inductus clariſsimus diſcurſus. Pro declaratione igitur huius dubii, ſciendum primo, quod vna ſcientia poteſt dici ſuperior alia tribus modis. Vno modo, ſecundum extenſionem, quia videlicet ad plura ſe extendit, quam alia faciat. Quomodo Metaphyſica ſuperior eſt Mathematica: non ſic eſt ſuperior Metaphyſica quā Dialectica ſit, ſed æqualis ſunt ambitus, vt Philoſophus quarto Metaphyſicæ libro probat. Secundo modo, vna ſcientia eſt ſuperior alia perfectione, quia videlicet de perfectioribus eſt, tametſi forte alia de pluribus ſit. Sicut ſcientia de anima ſuperior eſt ſcientia de mineralibus. Et ſcientia de cælo nobilior eſt quam ſcientia de gen. & corrup. vel quam ſcientia metheororum. Tertio modo, vna ſciētia eſt ſuperior alia, illimitatione, ſeu ſimplicitate, quia videlicet eſt de illimitatiori & ſimpliciori obiecto. Quod quidem contingit duobus modis. Vno modo, quia fit limitatio vnius ſubiecti a ſubiecto alterius per differentiam materialem, quæ accidit formali. Sicut lineæ accidit videri; numerus quoque omniſque proportio numeralis contrahitur per motus corporū cæleſtium, vel per ſonos, qui accidunt ipſi numero & proportionibus eius vt ſic. Et hoc modo, Perſpectiua quæ eſt de linea viſuali, eſt inferior Geometria, quæ eſt de linea ſecundum ſe. Similiter Aſtrologia, quæ eſt de numero cælorum & motuum proportionumque eorundem, eſt inferior Arithmetrica, quæ eſt de numero & proportionibus eius ſecundum ſe, & Muſica quæ eſt de numero ſonoro & paſsionibus eius, eſt inferior etiam Arithmetrica eadem ratione. Ex qua quidem inferioritate illæ dicuntur ſubalternatæ, & iſtæ ſubalternantes. quaſi etiam innuatur ex iſtis vocabulis quod ſub iſtis vt inferiores ſub ſuperioribus illæ ponuntur. Alio modo contingit vnam ſcientiam eſſe illimitatione & ſimplicitate ſuperiorem alia: quia vna eſt de ſubiecto eodem vel de diuerſo a ſubiecto alterius, & ſubiectum hoc ſuum vna protendit & ordinat ad opus ſub electione cadens, alia non: ſed ſiſtit in natura ſubiecti, & in paſsionibus & principijs naturæ duntaxat. Et hoc modo ſcientia practica eſt inferior ſpeculatiua condiſtincta eidem, vt Theorica medicinæ eſt ſuperior quam practica eiuſdem, & ſcientia de anima quā ſcien-

tia moralis. Omnibus autem modis prædictis Theologia ſuperior eſt ſcientijs omnibus. Nam ad plura ſe extendit. Plura quippe nobis ſunt reuelata quam poſsimus lumine naturali cognoſcere. Inſuper ad naturaliter cognitorum firmiorem notitiam lumen diuinæ reuelationis conducit. Plures rurſus de rebus, naturali etiam lumine nobis notis, conſiderationes per reuelationem habemus, quam per ipſum lumen innatum. Sicut de Deo, de angelis, de anima noſtra, de corporibus cæleſtibus, & ſimpliciter de omnibus creaturis altiſſimas quaſdam conſiderationes accepimus, ad quas naturale lumen nequaquam poteſt inducere. Perfectione quoque quod prior ſit & ſuperior ſupra ſerioſius eſt probatum. Illimitatione ſimiliter & ſimplicitate ſola cunctas excellit: quia eſt de illimitatiſsimo ſimpliciſſimoque obiecto, de Deo inquam ſecundum illimitatiſsimas rationes tam naturali quam ſuper naturali lumine perluſtratas. Speculatione quoque ſuperior cæteris eſt, quia eſt de ſummo ſpeculabili non ordinabili ad opus niſi forte obiectiue: quod nihil deperire facit, magis autem confert altitudini ſuæ. Quod ſi etiam ſecundario de operabilibus eſt inquantum practica, celſitudinem obtinet ſuper tales omnes, cum in vltimum omnium bonorum operum & tam naturaliter quam ſuper naturaliter in illum ducentium finem tranſmittat. quod quidem alteri cuiuis ſcientiæ non conceditur. Sciendum eſt ſecundo, ꝙ aliquam ſcientiam ſe intromittere ad ſpeculandum ea quæ ſecundum propriam rationem, & adęquate pertinent ad aliam, eſt ſimpliciter impoſsibile, eo ꝙ per formalia obiecta de quibus pertractant, & per diſtincta eorundem obiectorum principia prima ſcientiæ formaliter diſtinguantur, vt patet primo Poſteriorum. Poteſt tamen vna de pertinentibus ad aliam, tribus modis determinare. Vno modo velut iudicans, aut etiam dirigens, ordinans, vel quomodolibet obfirmans ea quæ pertinent ad conſiderationem alterius. Et hoc modo communiſsima omnium ſcientiarum Methaphyſica ordinat omnes alias naturales, cum ſit prima naturalis ſapientia: ex quo habet vt ſtabiliat confirmet atq; defendat etiam aliarum omnium naturalium ſcientiarum principia. Scientia quoq; quæ ſubalterna dicitur, principia ſuæ ſubalternatæ probat. Nulla quippe ſcientia, quæ inferior ſit, probat principia ſua propria, ſed ad ſuperiorem remittit. Sic & Phyſica multa probat, quæ tanquam principia, Moralis aſſumnit ſcientia. Alio modo quaſi ſubſeruiens & miniſtrans. Multas enim veritates ſupponunt noſtræ ſcientiæ, ſuperiores, pluribus etiam in ſuis rationibus vtuntur, de quibus proprie determinant inferiores. Supponit nãq; verbi cauſa Metaphyſica probationem, quam Phyſicus ex proprijs

affert in medium, qua probat ex cęlorum motu, ꝙ ſubſtantiæ ſeparatæ ſint, eandemq; poſtmodum in ſui obſequium aſſummit, vt ex his doceat quæ circa ſubſtantias illas puram ſapiunt abſtractionem ſecundum eſſe, earundem inquam numerum: ſummeque inter eas immobilitatem, & id genus. Verum id attentat Phyſicus quod diximus, vt inferior & ſubſeruiens, ad modum quo ſenſus interior etiam intellectui ſubminiſtrat, & ſenſus exteriores interioribus ſeruiunt. Tertio modo, vna ſcientia poteſt de his quæ alteri conueniũt pertractare vt concurrens. Quod quidem dupliciter accidit. Vno modo ſic, vt vna conſideret de nõ pertinente ad alterius ſubiectũ, niſi remote, puta, vt principium remotum vel finem itidem remotum eiuſdem: ſicut omnis ſcientia poteſt aliquid dicere de Deo. Etenim omnium aliorum quæ ſcientiæ proprie ſpeculantur primum eſt principium & vltimus finis. Hoc modo etiam ſcientia moralis poteſt aliquid dicere de ſubſtantia animæ, deq; potentijs & conditionibus eius. Alio modo de pertinente etiam proxime ad alterius ſcientiæ conſiderationem, ſed ratione diuerſa. Contingit.n. Aſtrologiam ſimul ac Phyſicam eandem inducere concluſionem: ſed per diuerſa principia ſeu media ſingulis coactata. Probant enim atque demonſtrant ambo terram eſſe rotundam. At Phyſica quidem per medium naturale, per hoc inquam, ꝙ vndecunq; partes illius vt pote graues ex natura quantum poſſunt ad centrum tendant: Aſtrologia vero per medium Mathematicum, ſeu etiam aſtronomicum, quia verbi gratia paſsionum aliquæ cęleſtes prius orientalibus quã occidentalibus apparent. Quædam etiam ſtellæ perpetuo ſunt in auſtralium proſpectu, quædam ſemper occultę; & econtra ſeptentrionalibus aliæ. Horum autem alia non poteſt aſsignari cauſa præter terræ tumorem omni ex parte congenitum. Sed & terræ vmbra in quouis cęli ſitu fiat eclipſis lunæ, rotunda eſt, & non alia ex cauſa niſi quia corpus ipſum terrę, quod in medio ponitur, eſt rotundum. Inter prædictos igitur ſuperioritatis ſcientiarum modos, quibus vnam ſcientiam contingit ea quæ ad aliam ſpectant aliqualiter declarare, ſolus ille qui primo loco aſsignatus eſt, dignitatem importat; quo etiam modo Theologia de pertinentibus ad omnes ſe intromittit, vt pote omnium iudex atq; regina: non quidem quæ probet omnia principia aliarum, ſed quę plurima de Deo, de angelis, de anima, de corporibus cœleſtibus, de totius etiam orbis fabrica pergrandi, ordineque ſapientiſsimo, de quibus etiam alię pertractant, ſuperiori lumine cõfirmet validius, efficaciuſq; deducat omni falſitate detecta. Secundus vero modus imperfectionem importat, quo aliæ omnes ſcientię, merito ſubſeruiunt ſacræ Theologię. Sicut

cut enim gratiam natura quam perficiat, prǽſupponit: ita Theologia naturalem omnem ſcientiam etiam prǽſupponit, quam proprio illuſtret indito diuino lumine, naturalis noſtri luminis defectū tollente. Hoc modo ſacra Theologia vtitur alijs: ac in ſui obſequium demonſtrationes naturales aſſummit plurimas tam circa ſpeculabilia; quam circa moralia: ſed vt diximus, quaſi iudex & domina: quo iure primatus, ſi quod in alijs inueniat falſum, tollat: ſi qua vera, confirmet: ſi quid incertum & obſcurum, conluſtret, peruiūq; faciat altiori lumine. Tertius modus, quo ad primum gradum, maiorem tribuit nobilitatem vel certe minorem ipſi ſcientię ex proprio obiecto, non autem ex remoto quolibet a ſe ente conſiderato. poſſunt enim ſumma quęque ab infimis etiam ſcientijs conſiderari. Quantum vero ad ſecundum gradum, neque maiorem, neque minorem in vna quam in alia perfectionem importat. Comparantur enim hoc modo ſcientię vt conformes in vno obiecto, ſed materialiter tantum: quo modo ab obiecto non habet per ſe ſcientia nobilitatem. Si tamen ad inuicem comparentur quo ad principia, tunc illa nobilior eſt inter eas, quę ex ſimplicioribus & altioribus procedit principijs circa idem quod ambo probare intendūt. Sicut de hac ſupra inducta concluſione, ꝙ terra rotunda ſit, nobiliorem Aſtrologus habet ſcientiam quam habeat naturalis.

Leges ciuiles ſeu etiam canonicæ, quæſtiones Theologales, qualis eſt etiam iſta de ſtrigibus, per ſe non poſſe decidere. *Cap. V.*

CVM igitur ſcientia legum ſit prędictis omnibus modis inferior ſacra Theologię, quę etiam ſcientię formaliter pluſquam genere diſtinguuntur, vt ſupra diffuſe deductum eſt, alia quoque ratione formali & quidem ignobiliori illa procedat, naturali inquam lumine, vel hominum authoritate: cum econtra Theologia per diuinum lumen, & per authoritatem Dei reuelantis cuncta confirmet: ſequitur manifeſte iuxta prędicta, ꝙ non poſsit iuris quęcūq; peritia de quęſtionibus pertinentibus ad ſacram Theologiam ſe intromittere, niſi forte vt ancilla ſubſeruiens dominę ſuę. quo modo non illa tantum, ſed omnes alię ſcientię eidem miniſtrant. Dicitur enim de diuina ſapiētia, quę ſacra Theologia eſt, Prouerbiorum. 8. ꝙ miſit ancillas ſuas, ideſt alias ſcientias, vocare: ſcilicet homines, eoſque introducere ad arcem, ideſt ad culmen, robur & perfectionē ſapientiæ: in quo culmine ſola reſidet, quaſi arcem ipſam in altiſsimo poſitam inhabitans. Omnes autem vel mediocriter prudentes optime nouerint quam indignum eſſet, quantaque pœna foret ancilla

cilla digna, ſi ſe vellet opponere dominæ ſuæ: ſi illam auderet arguere in his quæ ad dominam ſpectant, & ad dominium: quorum etiam notitiam an recte fiant vel ne, non niſi doceatur a domina poteſt habere: neque ad ipſam ancillam pertinent quoquo modo, niſi quatenus obſequitur dominæ ſuę. Nō minus indignū eſt, nimiumq; execrabile, vt purus legiſta in his quæ ſpectant ad ſacram Theologiam ſic ſe immiſceat, vt eorum oppoſitū tenere vel defenſare contendat, quæ per ſacros Theologos ex fonte ſacrarum litterarum lucidiſsimæque doctrinæ ſanctorum Doctorum determinātur. Et hoc vtique fatentur ſapientes legiſtæ. Licet igitur contingat quandoq; de eiſdem ambo diſſerere: in his tamen quæ ſunt propria Theologiæ, debent ciuiles quin etiam canonicæ leges illi deferre: & in omnibus magis acquieſcere, quam ipſa Theologia, non obſtante ſua ſuperioritate debeat (vt legiſtarum nonnulli putare poſſent) deferre legibus quantum ad ea quæ ſunt eis propria. Quod non eſt uſquequaque verum: immo in talibus etiam poteſt ſacra Theologia ſe iudicem cenſoremque conſtituere, vt ex proprijs an vera, ſeu bona ſint, beneque ſancita diſquirat & iudicet. Et ſi quid in eis inuenerit veritati conſonum & iuſtitiæ cognatum, approbet & confirmet: ſi quid autem oppoſitum & contrarium his occurrat, reprobet atque damnet. Sicut rite reprobat vſuras: quas tamen leges humanæ non vt reſtitutioni obnoxias admittūt. Cum ergo articulus hic de ſecta ſtrigum, an inquam detur de facto, an de poſsibili: an hæreſim ſapiant, vel non ſapiant manifeſte, quæ de tali ſecta narrantur, ad ſolā ſpectet Theologiam, neque enim poſſunt iſta cognoſci niſi ipſa docente: neque de talibus in iure quoquo modo tractatur niſi quatenus ex illius fonte aſſumpta, eidē Theologię iure ſubſeruiunt: ſequitur quod valde præſumptuoſum fuit a quoquam legiſta certamen aſſumere contra Dominos Inquiſitores in hoc articulo. quando quidem ſint regulariter Theologi profundiſsimi, & ex ſacris litteris, & ſanctorum doctrina quicquid circa hoc determinant, inuicte deducant. Sic igitur ex fundatiſsima iſta ratione clariſsime patet Aduerſarium, qui hoc attentare præſumpſit, acri reprehenſione dignum eſſe, vtpote qui naturali etiā & morali imprudentia multum in hoc aberrauerit. Et quia præmiſſa noſtra deductio ſuper ratione ſcientiæ, formalique ſcientiarum diſtinctione proceſsit: ex ratione autem & quidditate rei ſua quoque excellentia tam in ſe quam per comparationem ad alia primitus oriatur, ſeu a priori principio innoteſcat, ideo per poſteriora, puta ſigna, effectus: vel etiam per humanas authoritates confirmationem non exigit. Quod ſi forte Aduerſarius iudicet eſſe faciliores rationes inducendas, & per authoritates

ritates etiam comprobãdas, eo quod præmiſſa ratio ex ignotis apud multos legiſtas vel apud ſe terminis & ſententijs videatur procedere, ei ſic extimo ſatisfaciẽdum, vt commoneam, quod cum præmiſſa deductio, quam fecimus, ex rationibus, proprietatibus, obiectis, formalique ſcientiarum diſtinctione procedat, quibus ignotis nequaquam ſciri poſſit quomodo vna ſcientia ad aliam comparetur, hinc præſumptionem ſuam perpendat, vt illam audeat quæſtionem diſcutere, de illa ſe intromittere contra Theologos, cum s etiam terminos atque ſententias, quæ ad illius quæſtionis determinationem neceſſariæ ſunt, haudquaquam intelligat. Verumtamen, vt omnibus ſatisfiat: hæc ipſa quæ poſtulat inferemus, non ſolum dum eius ineptas probationes ad oppoſitum factas confutabimus, verum etiam cum primo nunc inducemus quas affert ille rationes pro noſtra cõcluſione: non quidem quia eas quatenus pendẽt ex allegatis ab eo, magni faciamus: ſed vt omnes cognoſcant ſolutiones, quas ad eas adhibet, nullius eſſe roboris vel momenti. Prima igitur ratio ab eo pro concluſione noſtra propoſita, quam etiam poſtmodum ſicut & alias, ſoluere nititur, talis eſt.

Duæ rationes pro concluſione principali recitatæ, firmantur. Cap. VI.

THEOLOGI ſunt proprie tractatores diuinarum ſcripturarũ, & in eis exponendis Pontificibus præponuntur. diſtin. 20. c. 1. Nemo autem debet ſe immiſcere de pertinentibus ad alium. l. Conſulta diualia. C. de teſta. & in l. culpa. ff. de re. iudi. Papa etiam non ſe debet immiſcere negotijs ſecularibus, ſed ſecularis princeps. nec e conuerſo &c. 10. diſtin. cap. quoniam. & ibi glo. dicit quod non ſunt allegandæ leges vbi eſt canon. Et eſt bonus tex. ad hoc in authentica Quomodo oportet epiſco. in principio. & gl. ibi in verbo. conferens, &c. Reſpondet autem ad hanc rationem, quod aliud eſt quærere, an Imperator poſſit ſe intromittere in cauſis ſpiritualibus, quod prohibent illa iura: & aliud an leges poſſint allegari ad quæſtiones Theologales: quod probatum eſt, inquit, eſſe vtile & nõ vanum: quod etiam obſeruant Prædicatores, & bene. Sed contra. Si nõ poſſunt leges ciuiles, quę ab Imperatoribus emanarunt in cauſis ſpiritualibus allegari, vel ſe intromittere, vt probatũ eſt per prædicta iura, cum ipſum crimen hęreſis inter ſpiritualia computetur, non poterunt leges de eo ſe intromittere. Ergo in quæſtione iſta an hæretica ſit ſtrigum ſecta vel ne, an detur vel dari poſſit per diaboli malitiam Deo permittente, non poteſt ipſe determinare per leges contra Theologos. Sed debet earum determinationibus potius ac-

Reſponſio prima

Solutio mala.

Reprobatio Solutio.

quieſcere. Quæſtiones etiam Theologales practicæ, ſunt cauſæ ſpirituales: ergo ſi de cauſis ſpiritualibus non habent ſe leges intromittere, vt probatum eſt per tex. illos: neque de iſtis ſe poterunt intromittere. Ergo multo minus de ſpeculatiuis, cuiuſmodi ſunt quæſtiones prædictæ. Poſſe tamen ſacram Theologiam tanquam aliarum ſcientiarum dominam in ſui obſequium etiam leges aſſumere, ſupra probatum eſt. Et ſic vtuntur eis prædicatores, ſicut & omnem aliam ſcientiam ſibi ſubſeruire faciunt, vt omnes homines Chriſto lucrifaciant. Vnde Apoſtolus inducit in veritatis a ſe prædicatæ confirmationem, ethnicorum etiam Poetarum dicta. Sed ex hoc non infringitur, ſed probatur, quod peritia legum ſit inferior ſacra Theologia, & conſequenter quod non poſsit allegari lex ad decidendas quæſtiones theologales, præcipue contra ipſos theologos, vbi diuina pertractant, & ſibi propria, ſacraſque litteras ad ſuum propoſitum interpretantur. Secunda ratio veritati fauens talis eſt. Theologia eſt dignior & ſuperior, diſt. 10. c. leges. c. certum. cap. ſuſcipitis. immo ſcientia legum ſubijcitur ethicæ, vt patet per gl. in procemio decreti. Ethica autem longe inferior eſt theologia, immo eſt religioſis etiam interdictum legum ſtudium. c. non magno. c. ſuper ſpecula. extra ne cle. vel mona. ergo &c. Reſpondet autem Aduerſarius, quod cum per alias ſcientias poſsint theologalia declarari, multo magis per leges. Et quod Chriſtus eſt uſus in ſuis exemplis rebus ſenſibilibus ad declarationem diuinorum, & quod Philoſophus primo Phyſicorũ dicit, quod innata eſt nobis via ex imperfectioribus &c. Nec religioſis eſt interdictum legum ſtudium, niſi vt non impediantur a ſtudio theologiæ. Sed contra, quia ex his omnibus habetur propoſitum. videlicet, quod ſcientia legum eſt inferior & imperfectior: & quod non niſi vt inferior & ancilla poteſt in obſequium aſſumi ſacræ Theologiæ. Sicut & exempla ſenſibilia ad declaranda diuina. Nunquid igitur poterunt legiſtæ, ex proprijs quæſtiones theologales decidere? Hoc enim ex præmiſsis non poteſt inferri, quod magis poſsint quam ruſtici vel pueri, qui circa ſenſibilia proprio verſantur ſtudio. Et ſi leges ſunt impedimentũ ſublimioris ſtudij, vtpote ad ſtatum ſublimiorem & perfectiorem proprie pertinentis, qualis eſt ſtatus religioſorum: quomodo audebunt ſecreta ſtudij illius velle penetrare, aut etiam euertere, vt per eas Aduerſarius attentare nixus eſt.

Secunda ratio.

Solutio mala.

Reprobatio ſolutionis.

Tertiam

Tertiam rationem ab Aduerſario inductam, eſſe ſatis infirmam einſdem etiam ſolutionem inutilem eſſe, manifeſtatur: ſimulac oſtenditur, quomodo peritia legum, ſcientia merito dici poſsit. Cap. VII.

TERTIA ratio talis eſt. Peritia legum non eſt ſcientia, cum nõ cauſetur per demonſtrationem, eo quod non habeant modum arguendi legiſtę, ſed innitantur tantum authoritatibus legum, vel canonum, vel doctorum, & non per cauſam procedant, vel rationem. Scire autem eſt rem per cauſam cognoſcere, primo Poſteriorũ. Renuunt etiam ſubtilitates, & procedunt ſimpliciter & pure ipſæ leges. c. dilecti filij. extra de iudi. Reſpondit autem Aduerſarius, ꝙ immo eſt ſcientia. & probat, quia in pluribus textibus (quos & allegat) vocatur ſcientia. Laborat etiam probare, ſed inaniter, quod ſit cognitio, & quod non ſit habitus factiuus: ex quo etiã infert, quod ſit ſcientificus & per demonſtrationem acquiſitus, eo quod diſtinguat ęquum ab iniquo. Dicit etiam, quod leges habent rationes & cauſas tam in dubitando per rationem non rectam, quã in decidendo per rectam. Et pro his allegat multa &c. Addit, quod non ſolum eſt ſcientia practica, ſed etiam ſpeculatiua: quia, inquit, non poteſt niſi per ſubtilem indagationem & ſpeculationem ſoluere nodos, quæſtiones & controuerſias, quæ nunquam contigerunt, ſicut oportet vt faciat. Et procedit per rationes, illiſque innititur. Et addit, ꝙ quia ſciẽtia iuris eſt ſimul practica & ſpeculatiua, licet habeat quod ſit ad vſum: non tamen eſt indignior his quæ non ſunt ad vſum: de quibus loquitur Ariſtoteles in procemio Metaphy. quia intendit de his quæ ſunt ſolum ad vſum. Alioquin theologia & medicina, quas theologi & medici ſumme extollunt, nõ eſſent nobiliores: cum ſint etiam ad vſum, vt patet. Procedit etiam per rationes nouas, & per ſimilitudines excogitatas: vnde patet, quod eſt ſpeculatiua. Dicit etiam, quod eſt certiſsima ſcientia: quia habet finem, quem aliæ, inquit, non habent, vt in procemio Digeſtorum, col. pen. & ideo nobilior, per Philoſophum in procemio de Anima. Quod etiam patet ab effectu: quia facit homines nobiles, vt habetur in. l. 2. §. fin. ff. de excuſatio. tuto. &c. Et ſunt in multis priuilegiati, vt probatur, &c. Ex quo etiã non omnes periti in iure poſſunt fieri doctores iuris &c. puta, Iudæi. Sunt etiam doctores iuris, magnifici viri: quia verſantur circa diuina: circa commune bonum ciuitatis, & ſic appellat tales Philoſophus in quarto Ethicorum, & tex. in prima conſtitutio. C. & in procemio Inſti. Vnde eorum etiam ſcientia poteſt dici diuina. Et ſunt optimi reipu. miniſtri pro cõſeruando & tuendo vniuerſali

Tertia ratio.

Solutio mala.

bono &c. Vnde verſantur in curijs principum vt aſſeſſores. Et quidam ex eis recepti ſunt a ſummis Pontificibus ad oſculum oris, cum alij recipiantur ad oſcula pedum. Sunt etiam admirabiles diuinę ipſæ leges, quia in eis nihil inuenitur ſuperfluum aut geminum, nihil diminutum &c. Multa alia dicit atque multiplicat inutiliter: etiam plurima eorum infra tangetur in argumentis pro ſua opinione inducendis atque ſoluendis. Addit etiam, quod licet Legiſtæ & Canoniſtæ non habeant modum arguendi dialecticorum, habent tamen proprium, qui etiam bonus eſt. Vnaquæque enim ſcientia habet proprium modum loquendi. 38. diſt. c. loquutio. & hoc ſecundum ſubiectam materiam, & ideo bene, ſecundum Philoſophum 1. Ethicorum. Nec dignum eſt vt canones conſtringantur regulis logicalibus, quia non verbis, ſed rebus imponũtur leges. l. 2. C. com. de leg. Nec inconuenit procedere per authoritates, maxime legum, quia lex continet rationem non minus quam dicta Philoſophorum, quibus philoſophantes auditis acquieſcunt. Fit hæc etiam cauſa breuitatis, quia gaudent breuitate Moderni &c. Et quod dicuntur leges ſubtilitates non amare, non eſt verum abſolute: cum ſubtiliter tractent de interpretatione iurium: vel de enucleatione quæſtionum ad veritatem eliciendam: ſed eſt verum, quod eas non amant inquantum tendunt ad decipiendum. Sed ſolutio iſta parum pro-

Reprobatio ſolutionis. deſt. Et primo quidem dicendum eſt, quod rationem illam non aſſumerent ſacri Theologi contra Dominos legiſtas. Neque enim decet patres grauiſsimos, aliorum velle gloriam verbis deprimere, ſed potius ampliare, dummodo veritas vtcunque ſaluetur. Concedimus igitur legum peritiam eſſe ſcientiam, & nobiliſsimam in genere ſcientiarum moralium: immo eſſe etiam in tali genere ſapientiã, & valde vtilem & neceſſariam reipub. etiam totius orbis: ita quod ſine illa periret pax & tranquillitas humanæ vitæ. Subtilia quoque per leges determinari & per Dominos legiſtas penetrari, ac dilucidari ſcimus. licet etiam conſulto deuitent in iudicijs perſæpe ſuperfluas, ac deceptorias ſubtilitates. Vnamquamque etiam ſcientiam habere proprias difficultates & ſubtilitates, proprios terminos, modoſque loquendi proprios, decere non inficimus. Verum quia Aduerſarius hoc argumentum induxit ad probandum principale propoſitum ſuum, vt videlicet ex nobilitate legum per hanc ſuam ſolutionem inducta, latenter arguat, quod poſsint etiam quæſtiones Theologales decidere: & præcipue contra Theologos: ideo examinabimus dicta eius per ſingula, vt oſtendamus quod ex eis non poteſt haberi quod ipſe intendit. Et primo cum probat peritiam legũ eſſe ſcientiam per dicta ipſarum legum, licet id etiam quod proba-

re intendit verum ſit, vt ſupra etiam gratis conceſsimus: ſecundum aliquem ſenſum, non eſt tamen hæc eius probatio bona. Nam qui negaret eam eſſe ſcientiam, diceret conſequenter contrarium, aſſerentes legum authores aut ſectatores Legiſtas, non in hoc loqui, vel affirmare illud quaſi ſcientes, ſed vt opinantes. Vnde non haberet intentum niſi opinatiue: immo ſupponeret, quod habet probare: quem probandi modum dialectici derident, & bene. Officium aũt eius erat, ex ipſius ſcientiæ ratione demonſtrare, ſi poterat vel ſciebat, legum cognitionem eſſe ſcientiam, & non per dicta legum vel legiſtarum. Verum ad rem ipſam deſcendendo dicimus, ꝙ nomen ſcientiæ duobus modis ſumitur. Vno modo communiter pro quacunque notitia ſcibilium: & ſic omnium legum peritia poteſt dici ſcientia. Alio modo pro certa notitia, vel ex ipſis terminis, vel ex cauſa, vel ex neceſſario effectu aliquo demonſtratiue acquiſita. Et hoc modo licet multarum legum notitia ſit ſcientia: non tamen omnium, quia non illarum quæ ex mera voluntate dependet humana. Ea enim quæ per leges tali modo determinantur, contingentia quędam ſunt, & varietati ſubiecta: & ſicut ſtatuta ſunt, poſſunt etiam immutari: & eorum contraria, lege ſanciri. Quo ad morales autem regulas vel concluſiones, quæ ex ratione virtutum vel vitiorũ procedunt, eſt ſecundum ſe ſcientia nobilis: non autem in intellectu multorum moderni temporis, qui nullam cauſam dictorum ſcientifice aut demonſtratiue cognoſcunt: ſed ſoli authoritati maiorum innituntur, vt patet ex modo eorum diſſerendi: qui probationis modus non niſi opinionem & omnium infirmam aggenerare patet ſecundum Boetium, & nullo modo ſcientiam. Non ſequitur autem; eſt cognitio. ergo ſcientia: eſt habitus non factiuus. ergo ſcientia: diſtinguit equum ab iniquo. ergo ſcientia. ergo per cauſam. ergo demonſtratiue. Riſum ſapientibus prouocant iſtæ probationes & ronchum in earum authoritatem: apud me vero etiam compaſsionem, eo ꝙ dum nititur probare legiſtas eſſe ſcientes, probat ſolum ſe neſcientem. Tantam enim vim obtinent illæ probationes, quantam hæ vel his ſimiles. Homo viuit. ergo eſt aquila: currit. ergo eſt equus. A communiori enim ad minus commune, fallax & nulla eſt affirmatiua probatio: pro ut ſcientiarum omnium lucerna Logica docet. Cum etiam dicit leges habere ſuas rationes & cauſas, verum eſt circa multa moralia, vt dictum eſt, non autem in omnibus. Nam in pluribus pro ratione ſatisfacit legiſlatoris voluntas ex probabili mota ratione, quæ etiam quandoq; non eſt efficax aut bona: & ob hoc poteſt facile mutari. De ratione vero ſcientiæ, immutabilitas eſt tam ex parte concluſionum ſcibilium, quam etiam rationũ.

Sed harum etiam rationum plurimæ, nõ omnium cogunt intelle-ctum & mentem: eo ꝙ nonnulli vim earum plenius non apprehendant. Horum autem plenus eſt orbis. Inueniuntur etiam ſæpius allegationes pro contingentibus ad oppoſitum, eo ꝙ multis modis poſsint contingentia contingere bene vel male ſecundum accidentia. Vnde talium non ſunt proprie demonſtrationes, prout de demonſtratione loquuntur Analytici: licet ſint demõſtrationes, id eſt oſtenſiones probabiles & perſuaſiuæ. Verum, quia non principaliter contingentia pertractant leges, ſed neceſſarias regulas ſuper immobili rationis rectitudine fundatas: neceſſarias etiam concluſiones vniuerſales, tametſi circa ſingularia dirigenda deducunt, quo ad principaliora, quæ ſunt apta vitam hominum regulare, & non ſolum opinatiue procedunt, verumetiam neceſſarijs rationibus, prout rerum natura patitur: ideo ꝙ ſit etiam in ſe proprie ſcientia legum peritia, non eſt abſolute negandum. Cum his tamen omnibus quæ dicta ſunt, qualitercunque legum peritia ſit ſcientia, nõ ſequitur ꝙ ſit præſtantior ſacra Theologia: vel ꝙ poſsit ad eius quęſtiones decidendas attingere.

Legum ſcientia practica eſt, & nullo modo proprie ſpeculatiua. Cap. VIII.

PROBARE etiam ꝙ ſcientia legum ſit ſpeculatiua, quia per ſpeculationem ſoluit nodos, &c. prætendit magnam ignorantiam, quid nominis ſcientiæ ſpeculatiuæ, quæ ſic dicitur, non quia ſpeculetur (hoc enim omnibus ſcientijs commune eſt, vnde omnes eſſent ſpeculatiuæ) ſed quia finis eius proprius eſt ſic ſpeculari veritatem, ꝙ iſtam ſpeculationem ad opus ſub electione cadens nõ ordinat ex ſua natura, vt patet per Philoſophum tertio de Anima. & primo Metaphyſicæ. Vnde cum leges ſuapte natura ordinentur ad hominum opera regulanda, patet ꝙ non ſpeculatiua, ſed practica tantũ eſt eorum ſcientia. Fatuum eſt autem dicere, ꝙ vna ſcientia naturali lumine acquiſita, ſit ſimul practica & ſpeculatiua ſimpliciter. Et ſequitur hoc ex prædicta nominis ſcientiæ ſpeculatiuæ ignorantia. Proprium eſt enim noſtræ ſacræ Theologiæ ſimul eſſe practicam ſecundum aliquid, & ſecundum aliquid ſpeculatiuam, licet principaliter ſpeculatiua ſit. Medicinam autem ſimul eſſe practicam & ſpeculatiuam ſi concedatur, in binas quoq; ſcientias partiri concedendum eſt. Sed melius dicendum eſt, ꝙ vnica ſit, & eadem ſimpliciter practica, quia finis eius eſt opus. Quia tamen circa obiectum operabile modo ſpeculatiuo in aliqua ſui parte procedit: pro illa parte poteſt dici ſpeculatiua, ſeu theorica, ſed non ſimpliciter, cũ

hanc ſpeculationem etiam tandem in opus ordinent, & extendat. Et quod hic homo ſe commentatorem & expoſitorem dictorũ Ariſtotelis faciat, gratum equidem haberemus, ſi non contra intentionem Ariſtotelis, & contra omnes expoſitores eius, & (quod magis compatiendum eſt) ſi non ſtulte loqueretur. Video nunc non ſolũ Coruum velle ſe Pauonum pennis tegere, ſed Coruinis velle Pauones ornare. Rideret Ariſtoteles ſi audiret quempiam proloquentem, quod aliqua detur ſcientia, quæ ſimul practica ſit & ſpeculatiua ſimpliciter, vel etiam pro parte & parte, cum hos ſciendi modos generice, & non ſolo numero vel ſpecie diſtinctos pronunciet. Iſdẽ tamen habitus, qui practicus eſt ex obiecto & fine, poteſt denominari theoricus: ex eo quod actualiter cõſiderationem circa cauſas obiecti non ordinat ad opus. Licet ex ſua natura, virtualiterque, talem ſemper ordinem teneat. Procedere rurſus per nouas rationes & ſimilitudines excogitatas, nõ arguit proceſſum illum eſſe ſpeculatiuũ, cum poſſit hoc inueniri, ſæpiusque occurrat circa practica & operabilia. Quod ſi ex hoc etiam duplici nobilitatis munere velit inferre, quod illis ſcientijs, quæ ſpeculatiuæ duntaxat eſſe conuincuntur, hæc ſit nobilior: iam præſtantior apud illum euadet, quam prima philoſophia. Hanc enim eſſe tantum ſpeculatiuam accuratius ipſe Philoſophus probat in Prooe. Metaph. Ipſa quoque Medicina, ſecundum iſtum, erit nobilior quam ſit Metaphyſica. quod quidem eſſe deriſibile, ipſi quoque medici ſciunt atque fatentur. Quod etiã dicit eam eſſe certiſsimam & nobiliſsimam, quia certiſsimas cauſas habet & demonſtrationes: & quia habet finem, quem aliæ non habent, forte quicquam nerui haberet, ſi probaret finem illum, vel certe cauſas, nobiliores eſſe aliorum finibus atque cauſis: & in propoſito, quam ſit finis proprius & proximus ſacræ Theologiæ, Dei inquam viſio per eſſentiam ab hominibus acquirenda. Sed credo ꝙ iſthæc probare velle, præ pudore non attentabit. Sed neque verum eſt, quod peritia iuris vniuerſaliter ſit de certis: & conſequenter ꝙ quo ad omnia quæ cõſiderat, ſit certiſsima. & ſi quo ad aliqua: non tamen certior puris ſpeculatiuis, vt ſupra probatum eſt. Quanto minus igitur erit certior quam ſit ſacra Theologia, quæ vtrunque habitum ſub certiſsimo lumine diuinæ reuelationis comprehendit? Efficacior eſt enim diuina authoritas omnibus nedum authoritatibus, verum etiam rationibus & demonſtrationibus humanis. In cuius etiam finem proprium, in æternam inquam beatitudinem, inquantum practica eſt, finaliter ordinatur, tanquam in omnium finium nobiliſsimum, non ſolum legum omnium, verum etiam omnium aliarum ſcientiarum proximus omnis finis. Vnde patet ꝙ

inducta

inducta Philoſophi authoritas in primo de Anima contra ipſum militat inducentem.

Legum ſcientiam merito glorificare ſui cultores, ſed ſuos magis Theologiam. Cap. IX.

QVOD vero legum peritia nobiles reddat atque magnificos ſui cultores, minime negamus. In multis eos merito priuilegiatos eſſe ſcimus & approbamus. Sed hoc non tam ex dignitate quam ex communi vtilitate & neceſsitate ſcientiæ illius, iuncta recta voluntate Principum emanauit. Quo ad excellentiam autem ſcientiæ huius intrinſecam, inquãtum animæ noſtræ perfectio quędam eſt ipſa ſcientia, multo excellentiores ſunt ſpeculatiuæ, & pręomnibus ſacra Theologia: quibus anima ex hoc eſt perfectior, quod per eas eſt alia a ſe nobiliſsima etiam, in eſſe intelligibili, vt habetur ex tertio de Anima. Non deſunt tamen philoſophis & multo minus theologis extrinſecæ dignitates ac excellentiæ, multitudo quoque priuilegiorum: propter quæ ſpecialiter denominantur ſacri & illuſtres. Et qui ex propria culpa vel defectu, non eſt dignus infula doctoratus in iure, multo minus in theologia: quamuis non econtra contingat. Quod rurſus addit dominos Iuriſtas in curijs Principum verſari: non ab re meritoque fieri concedimus propter terminanda iudicia, liteſque dirimendas. Sed raro fiunt ex eis magni coram principibus: quinimmo vileſcunt potius in eorum oculis, qui cauilloſe cauſas etiam iniuſtas propter quæſtum tueri deprehenduntur, vel inſequi iuſtas. Horum autem non parua copia deturpatur orbis: & pax hominum infirmatur. Non minus autẽ fiunt Theologi aut fieri debent magni ſecundum ſpirituales dignitates propter illuminationem, qua mundum illuſtrant de Deo rebuſquę diuinis: & propter ſpiritualia, Deique iudicia populis pandenda, necnon in eoſdem exercenda, vt ſpiritualis & interna pax, animęq; tranquillitas & vnio cum Deo ſeruetur in mundo. Vnde Pontifices eiſque aſsiſtentes deberent eſſe boni theologi. Et quod aliquis legiſta ab aliquo ſummo Pontifice, receptus ſit ad oſculum oris, non arguit excellentiam ſuper Theologos. quia hoc non contigit erga legiſtam fieri inquantum legiſta eſt, alioquin id munus legiſtis omnibus deberetur: ſed propter cõtingentes alias maioris beneuolẽtiæ rationes & cauſas, quas etiam contingit non deeſſe theologis una cũ prædicto effectu. Etenim præceptor etiam meus Theologus profundiſsimus Magiſter Syluester Prierias, receptus fuit ad oſculum oris a Leone Decimo. Et alij patres ab alijs quandoque (licet raro) etiam

etiam ad ſingularem menſam. Propter hæc autem ſicut non eſt cõtemnenda peritia legum, ſed veneranda: ita etiam non eſt theologicæ ſcientiæ præferenda. Conferre rurſus leges ipſas ad commune bonum populi ac totius reipub. ad temporalem inquam quietem omnium & pacem, iam longe ante ſæpius cõfirmauimus. Sed Theologia ad eorundem maiorem vtilitatem, dum ad ſpiritualem animæ pacem primo inducit vt practica. in Dei vero contemplationem & omnium diuinorum notitiam eleuat inquantum eſt ſpeculatiua. Diuinum quippe bonum illæ remote aſpiciunt; Hæc vero ex proprijs affert arcanis. Illæ dirimunt lites ciuiles: hęc grauiores & maiori diſcrimini obnoxias, ſpirituales inquam & conſcientiæ, ac inter Deum & homines conciliationem affert. Nam animæ, fidei, eccleſiæ, Chriſtiq; cauſas ſuſcipiunt, defendunt, promouent ſacri Theologi. Propterea vero quod legum ſcientia a Deo tanquam a primo principio emanauerit, & ad Deum vltimo deducat atque remote, non eſt magis cenſenda vel nominanda diuina, quam quæcunq; alia, cum omnium ſit ſcientiarum vltimus finis Deus & primum principium. Verum Theologia ſub vtraque ratione ſumpta, proxime & immediate reſpicit Deum. Magis etiam admirabilis eſt Theologia, quę nullam falſitatem admittit, nullum malum permittit etiam minimum, cum doceat nihil incoinquinatum in patriam cæleſtem introire poſſe, quodque de omni etiam ocioſo verbo reddituri ſint homines rationem. nullum admiſſum vel leuiſſimum crimen impunitum relinquit ſaltem in foro conſcientiæ, proprio inquam vel alieno. Non ſic leges ſe habent circa ea quæ permittunt mala, non quaſi mala, vt vſuras eo modo quo dictum eſt.

Modus procedendi legiſtarum declaratur non contemnendus. Cap. X.

AD id vero quod addit legiſtas habere bonum modum arguendi & diſputandi, etiam ſi non procedant ſecundum regulas logicæ, reſpondetur, quod vtique poſſunt rationabiliter loqui. Sunt enim homines & communiter ingenioſi, & ideo rationales: & procedunt vt ſic, etiam logice diſputando ſecundum logicam naturalẽ. Verum quia lumen rationis noſtræ ſatis eſt defectiuum ex natura, neceſſarium fuit per artem logicæ ab his qui perſpicacioris fuerunt ingenij nos dirigi in actibus rationis & in diſcurſu. Qua arte qui ſunt imbuti, rationes ſuas inuictas formant, omneſque deceptiones faciliime deuitant. Tali vero arte priuati, leui manu deijciuntur, decipiunturque tam arguendo ineſſicaciter quam reſpondendo fragiliter: vt ad oculum pateat eorum ignorantia, & patiatur inhonora-

tionem etiam ipſa peritia. Vna eſt enim ſola ſcientia, quæ perfecte docet modum arguendi in omnibus alijs: quem tamen ratio etiam naturalis dictat, ſed imperfecte ſine arte, a quo modo quicunque deuiat, inefficaciter ſemper probat intentum ſuum. Et quia Domini Legiſtæ (cum debita reuerentia & ſupportatione ſemper loquendo quod verum eſt, & confeſſum ab his qui inter eos ſapientiores ſunt) vt in pluribus huiuſmodi perfecti ſunt expertes, neque procedunt in ſuis diſputationibus niſi ex defectiuo dictamine rationis, ſine aſſignato a logicis modo vel regula, ideo plurimi peccant in arguendo, non recte probantes quod probare intendunt, neque ſatisfacientes efficaciter obiectis, vt patet præcipue in hoc duplici tractatu hominis iſtius, qui me (niſi ei compaterer) in contemptibilia verba ſępius induxiſſet, ob philaterias ſuas, quæ ſæpe ſic faciunt ad propoſitum ſuum inferendum ſicut aſinus ad lyram. Qua etiam ratione plurimas contemnens omiſi. Habet vtique vnaquęque ſcientia proprias rationes & diſputationes, non quo ad modum perfectum omnes, ſed quo ad res & veritates de quibus pertractant. Vnus eſt enim tantum generalis modus arguendi & diſputandi, quo logica ſola dirigit actus rationis in omnibus alijs ſcientijs, quam etiam ob cauſam, vocatur ars artium, & ſcientia ſcientiarum ab Augu. Et ex ignauia quorundam legiſtarum eſt, quod modi huius peritiam non inquirant. Qui enim fuerint ſimul & logici, omnes etiam ſe peritiores in iure facile ſuperant & inuoluunt: & in omni diſputatione fere ſemper ſummam gloriam reportant, eo quod clare detegant vanitatem modi arguendi vel reſpondendi aliquorum: vt ſic illi præpediantur in proceſſu, quaſi neſcientes quo iter dirigant, vel vbi pedem figant. Quod experientia docet, licet rariſsime, quia rariſsimi etiam ſunt Iuriſtæ, qui delectentur logicæ ſtudio prænauare operam. Decipitur autem Aduerſarius putans modum arguendi logicum nihil aliud importare, quam vti terminis & verbis logicalibus, puta dicendo, nego vel concedo maiorem, vel minorem, antecedēs, conſequentiam vel argumentum & huiuſmodi, ſeu certe modis deceptorijs vti, dum diſputatur. Sed fallitur vt dixi. Quinimmo grauisſimi Doctores Theologi, vt ſanctus Tho. Albertus Magnus & plerique alij, ſicut & antiqui philoſophi, Ariſtoteles, Plato, & aliorum plurimi ab his verbis abſtinent diſſerendo. Sed pro iunioribus & tyrunculis introducendis ſunt hæc inuenta, quibus etiam verbis nedum leges, verum etiam alię ſcientię merito ſubiectæ non ſunt, & minus ſacra Theologia. Non eſt etiam verum, quod Logica naturā verborum per ſophiſticationes immutet: neque docet formare deceptiones, niſi vt poſt modum occurrentes euitentur cognitæ: ne ab

arguto

arguto quis facile decipiatur & confundatur. Si quis enim ſic argueret. Sapientia eſt nobiliſſima ſcientiarum, vt patet per Philoſophum proœmio Metaph. Legum peritia eſt ſapientia, cum ſit dogma omnium ſapientum. ff. de legi. l. 2. Ergo peritia legum eſt nobiliſſima ſcientiarum. Applaudebit forſan legiſtarum aliquis in hoc argumento quaſi ſit inuictum: quod tamen infirmiſſimum eſt, peccans tam in arguendi forma propter primæ ſententiæ particularitatem in prima modorum arguendi figura, quam etiam in materia: quia in ſenſu quo prima ſententia vera eſt (loquendo inquam de ſapientia abſolute, ſeu ſimpliciter) ſecunda eſt falſa: & econuerſo, loquendo de ſapientia in genere moralium ſcientiarum naturalium. Claudit etiam oppoſitum eius quod concludit, cum in ſua probatione ſupponat alios etiam inueniri ſapientes, & conſequenter alias ſapientias. Quod etiam ſe defendens ab alia calumnia, qua notantur plurimi moderni legiſtæ, hac inquam, quod non per cauſam procedunt & rationem, ſed per authoritatem tantummodo, dicit quod immo, quia per leges quæ continent rationem & cauſam: bene quidem defendit leges in ſe: quia ſuper rationes morales omnes leges ab eccleſia non reprobatæ fundantur. Sed tamen verum eſt etiã quod obiicitur, in intellectu plurium modernorum: qui multitudinem Doctorum in interpretando leges ipſas, non autem veritatem a paucioribus melius inſpectam ſæpe ſequuntur. Vt ex hoc (quod quotidiana experientia docet in litigiis) euidenter appareat, quod vel contra conſcientiam cauſas defendunt iniuſtas, & inſequuntur iuſtas: aut non niſi authoritatem habent pro ratione, vbi etiam contingit eos ſecundum legis verum intellectum determinare. Non ſic philoſophi, ſed vni ſoli principi philoſophorum Ariſtoteli ex hoc adhærent: quia rationes eius penetrantur ex neceſſariis & de neceſſariis, & formales eſſe. Et ob hoc merito conuincunt omnem intellectum, notitiam ipſam terminorum habentem.

Quarta ratio, in qua diſſeritur de mutabilitate legum non improbanda. Cap. XI.

QVARTA ratio ab Aduerſario inducta quaſi falſitati obnoxia, talis eſt. Leges ſunt mutabiles, vtpote voluntariæ, vt patet per Philoſophum in primo de Cœlo & mundo. Sufficit enim pro ratione voluntas in eis. glo. Inſti. de vſu cap. Nam quod Principi placuit, legis habet vigorem. Inſti. de iure natu. gen. vel ciuil. nec omnium quæ a maioribus conſtituta ſunt ratio reddi poteſt. l. non omnium. ff. de leg. Et ob hoc imperatoriæ etiam non ſeruantur vbique, vt pa-

tet de Gallis & Venetis: & plurima inueniuntur ciuitatum ſtatuta
Solutio. contraria legibus communibus. ergo &c. Reſpondet autem Opinans, qui etiam rationem hanc plurimum dilatat, primo quod lex non eſt uoluntaria: & ſic implicite negat Philoſophum inductum. Secundo, quod non ſola voluntas Principis facit legem, ſed debet ratione regulari, alias caſſandæ ſunt leges eius, & ipſe amouendus. Tertio, quod licet ratio legis non poſſit demonſtrari, eo tamen rationabilis dici poteſt, quod non reperitur prohibita, ſicut & conſuetu-
Reprobatio. do, quæ non obuiat canonicis inſtitutis. Sed cum primum dictum ſit contemnendum, vtpote contra Philoſophum, contra ſecundum inſtatur: quia non obſtante quod voluntas Principis debeat eſſe rationabilis, poteſt tamen de indifferentibus quo ad oppoſita diuerſis temporibus leges promulgare Princeps. Non variatur etiam quo ad fundamentum: quod quidem ratio eſt iuris ſcientia variatis legibus, ſed quo ad deducta per rationem. Quæ quidem variatio licet non ſit damnabilis, ſed vtilis pro loco & tempore, atteſtatur tamen indignitati ſcientiæ. Quanto enim ſcientia quæque immutabilior eſt, tanto perfectior. Vnde aliæ ſcientię non ſolum quo ad principia, ſed etiam quo ad omnes concluſiones neceſſario deductas immutabiles ſunt. Concluſiones vero legales plurimæ, non ſic neceſſario deducuntur ex ratione, quin etiam poſſit deduci oppoſitum. Et quod addit rationalem ex hoc eſſe legem, quod non inuenitur prohibita: cum eius etiam oppoſitum non inueniatur alibi prohibitum, poterit pariter haberi pro lege. Quædam alia dicit de ſpeculatiua & practica ſcientia, quæ ex ſuperioribus iam ſunt eliminata. Sic igitur patet, quod non obſtantibus veris laudibus & commendationibus legum ciuilium, ſolutiones Aduerſarii ad rationes inductas pro noſtra opinione, uanæ ſunt, & nullius momenti. Vt ex his illibata principaliter intenta veritas maneat, quod videlicet per leges non debeant quæſtiones Theologales determinari.

Argumentum autem pro reprobata opinione in principio huius tractatus inductum, ex hoc iam patet non procedere, quod leges neque de omnibus diuinis pertractant, vt Theologia facit, neque veluti principantes, ſed potius ut ſubſeruientes & ancillantes, vt dictum eſt, & infra plenius explicabitur.

Explicit Primus Tractatus de Praeminentia Theologiæ ſuper omnes alias ſcientias.

Modo

MODO autem inducendæ ac ſoluendæ ſunt rationes, quibus probare contendit Aduerſarius in eodem ſuo primo tractatu, Legum ſcientiam præferendam eſſe ſacræ Theologiæ, vel ſaltem adeo nobilem vt poſſit quæſtiones Theologales decidere. Et hæc ſit præſentis operis ſecunda pars principalis.

Quia per leges proficiamus ad ueri cognitionem, non ſequitur præeminentia earum in decidendis quæſtionibus Theologicis. Cap. I.

PRIMA defectiua ratio a Ponzinibio inducta ad comprobandam præeminentiam legum ſuper Theologiam, talis eſt. Nam communis eruditio, liberalia quoque ſtudia in pueritia imbibita conferũt ad veri dogmatis aſſertionem, diſt. 37. c. Relatum. Et litteræ ſeculares ad euertendos errores gentilium, & conuertenda eorum bene dicta in vſum ſacræ ſcripturæ. ea. diſt. c. Turbat. Ergo multo magis leges. Solutio prima. Si ex hac ratione aliquid ſuperioritatis iuris ciuilis ſuper Theologiam inferri poſſet, [a] iam prædicta omnia ſtudia eſſent ſacræ Theologiæ præferenda. Et ſic etiam puer ſi foret ſimplex grammaticus, rhetoricus etiam vel poeta, eſſet ſacris Theologis præferendus. Quod ipſi pueri ſoli dicant. Secunda. Non aliud concluditur niſi quod in præuio tractatu determinatum eſt, has inquam eruditiones non ſecus ac leges poſſe ad ſacræ Theologię eruditionem in aliquo deſeruire vt ancillę. [b] Accipit enim hoc ſacra Theologia ut domina tanquam ſua, immo quia ſua ſunt, vt habetur in d. capit. Turbat. Deteguntur etiam & confutantur errores oppoſiti: quia quod vnus gentilium dogmatizauit falſum, ab alio ſępius, uel etiam propria doctrina contingit confutari, vt habetur ea. d. c. ſi quid. Sed hęc confirmatio ſacrarum ſcripturarum per ethnicos & gentiles, tantum diſtat a confirmatione, qua de ſe firmantur reuelatione diuina, quantum diſtat de Chriſti aduentu inter prędicationem angelorum, & confeſſionem dæmonum, ut dicitur in d. capit. ſi quid. Tertia. Non propter hoc etiam ſequitur, quod poſſit eruditus quiſque in aliis quibuslibet ſcientiis ſic ſe ſacris præferre Theologis, vt deceat eum, vel facultatem habeat iuxta ſenſum proprium ſacras litteras docere, non ſecundum traditionem Patrum qui expoſuerunt eas: quod Theologorum proprium eſt. ſed reprehenduntur vehementer tales in d. c. relatum; quod tamen facere non erubuit arguens in quæſtione de lamiis. Vnde patet, quod nulla ex parte conſequitur quod intendit, ſed ſuum etiam propoſitum infirmauit ex proprio argumento, quaſi ſe impetens proprio pugione.

[a] Poſſet profecto mirandũ eſt de iſto doc. qui auſus fuerit hoc aſſeuerare, cũ omnes ſcribentes cõtrariũ indifferenter dicãt, theologũ præferri legiſtæ, immo et canoniſtæ, vt not. Abb. & oẽs in c. clerici. de iudic. & Mod. in l. cũ quid. & in l. 1. ff. ſi cert. pet. Car. in cle. 1. in princ. col. 1. de magi. Fely. in rub. de maior. & obed. col. 2.

Solutio prima.

Secunda.

[b] Ancilla. Et ita expreſſe dicit And. de Iſer. In prologo ſex. col. penult.

Tertia.

Ex eo quod Papa legibus utatur, non præferuntur Theologiæ. *Cap. II.*

SECVNDA ad idem ratio affertur talis. Papa, ad quem ſolum ſpectat decidere dubia circa fidem, allegat & ſequitur leges in determinando, ut patet in c. Cum a nobis. de teſti. ergo &c. Sol. Papæ quidem ſolius eſt decidere dubia fidei, & non niſi eius authoritate, concilia,[a] cum Petro ſoli dicat Dominus: Tu es Petrus & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam: fundamentum autem eccleſiæ fides eſt in Chriſto Ieſu, iuxta illud Apoſtoli. 1. Cor. 3. Fundamentum aliud nemo poteſt ponere præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus, qui, vt dicitur ad Eph. 3. habitat in cordibus noſtris per fidem. Papa etiam allegare poteſt leges ciuiles, & ſecundum eas decidere multa ambigua. Sed propter hoc nõ ſequitur, quod in decidendis dubiis fidei aſſumat leges ciuiles pro authoritate uel fundamento. Sed ut ex logica cognoſcimus (quæ ſicut facere, ita etiam euitare docet fallacias a minus ſapientibus, vel etiam ab inanis gloriæ cupidis, qui communiter ſophiſtæ nominantur inductas) non dicam latet hic, ſed aperta eſt fallacia compoſitionis & diuiſionis, non ſecus ac ſi quis argueret. hic eſt meus (oſtendendo proprium filium) & hic eſt pater (poſito quod ille filius habeat alium filium) ergo hic eſt meus pater. Decidit ergo dubia fidei Papa, ſed non per authoritates legum,[b] ſed per authoritates ſacræ ſcripturę: ut poteſt quiſque aduertere ubicunque talia dubia in iure canonico deciduntur.[c] Allegat autem leges, & iuxta eas determinat, ubi de iudiciis ac iuris ordine determinat,[d] ex propria iuriſditione, quod etiam facit, non ut legibus ipſis ſubiectus,[e] quinimmo poſſet omnes leges tollere[f] uel abrogare, & contrarias ſtatuere,[g] dummodo non obſtaret ſacris litteris[g] uel bonis moribus. Vtitur ergo legibus etiam in cauſarum eccleſiaſticarum deciſionibus tanquam ſibi famulantibus & ancillis.[h] Ex quo etiam infertur quod non ſolum ſa-

a Concilia. vt patet in ca. 1. & per eo. 17. diſt. et no. Abb. & Mod. in c. ſignificaſti. de elect.

b Legũ. hoc patet quia cauſæ eccleſiaſticæ non debent decidi per leges, ſed per canones, vt eſt tex. et ibi no. Ab. et Mod. in c. 1. de cõſti. ergo multo minus dubia fidei.

c Deciduntur. ut in c. 1. de ſum. tri. & in cle. 4. eo. ti. cum ſimilibus.

d Determinat. vt probatur ex no. per Fel. in c. eccleſia ſanctæ Mariæ. col. 3. de conſtit. ubi plura iura allegat, in quibus Papa in his quæ ſpectant ad forũ ſecularem decidit ſecundum ll. & ita etiam loquitur c. a nobis, hic alleg.

e Subiectus. hoc patet ex late traditis per Fely. in c. 1. col. 8. de conſti. ubi etiam Mod. col. 6.

f Tollere. hoc patet ex no. per Mod. in c. quæ in eccleſiarum. col. 14. de conſti. eſt tamen intelligendũ, vt per gl. & Pet. de Anch. in c. poſſeſſor. de reg. iur. in. 6. & per Bar. in l. priuilegia. C. de ſac. ſan. eccle. cum regularibus, vt tradit Fely. in d. c. 1. col. 9. de conſti.

g Litteris. hoc enim caſu Papa præſumeretur errare, vt eſt tex. no. in c. ſunt quidam. 25. q. 1. Declarari tamen debet ille tex. vt per Fel. in c. 2. col pen. de reſcript. ex quibus dictis tollitur quod. d. Pan. de Ca. in l. 1. ff. ſi cer. pet. & Mod. in c. ne initaris, de conſtitu. vbi videtur contrarium dicere.

h Ancillis. hoc expreſſe probatur in c. ſuper ſpecula. de priuil. ubi dicitur, quod ſancta eccleſia legũ ſecularium non reſpuit famulatum.

cræ Theologiæ, verumetiam iuri canonico ius ciuile ſubijcitur.[a]

Ex hoc quod canones aliquid poſſunt, non ſequitur uniuerſaliter idem poſſe leges ciuiles. *Cap. III.*

RATIO ad idem tertia talis eſt. Canones hoc poſſunt. 20. di. c. de libellis. & c. ſeq. Ergo & leges, quia habent adinuicē connexionem & imitationem. in auth. de trien. & ſemiſ. in princ. Connexorum enim eſt idem iudicium. c. tranſlato. extra de conſtitu. So. Canon dicitur regula.[b] eſt autem duplex regula in propoſito. Vna fidei, ſecundum quā & articuli fidei, & determinationes conciliorum vel ſummorum Pontificum de his quæ credenda ſunt, vel pertinent ad bonos mores & virtutes Theologales, regulæ fidei dicuntur. Alia eſt regula iuris, prout omne præceptum vel documentum quod ponitur a Papa vel Eccleſia, directiuum circa cauſas & lites eccleſiaſticas dirimendas & pacandas inter homines, vt pacifice fideles viuant ſecundum ritum eccleſiæ Dei, in ordine ad cultū diuinum & promotionem fidelium in Deum, pro regula ſumitur. Per canones primo modo acceptos poſſunt quæſtiones Theologicæ terminari, quin etiam non niſi per illos ultimo deciduntur:[c] ſed ſcientia talium eſt ipſa ſacra Theologia, quæ tales regulas habet pro ſuis principijs, vel primis, vel immediate deductis ex primis: nec pertinent ad canoniſtas proprie ſecundum quod a canone ſecundo modo ſumpto denominantur, niſi remote, & tanquam ad eos qui hæc a ſacris Theologis mutuantur. Et in talibus leges ciuiles non connectuntur canonicis, nec inuicem imitantur, ſed leges ipſæ ciuiles imitantur in hoc canones vel potius eis ſubijciuntur, eiſq; deſeruiunt, ſicut dictum eſt ſæpe. Per canones autem ſecundo modo ſumptos non poſſunt decidi quæſtiones theologicæ, ſed ſolum eccleſiaſticæ inter homines.[d] Et de his ſolis intendunt allegata. c. diſt. 20. vt patet ibi. & in hac facultate concedimus quod ius canonicum theologiæ præfertur. ea. di. c. 1. non quidem quantum ad ſcientiam, ſed quantū ad poteſtatem, vt ibidem habetur. Quæſtio autem hæc intendit de quæſtionibus ſcibilibus, non autem iudicialibus. Sed neque habet ius canonicum etiam facultatem decidendi quæſtiones inter animā & Deum, vel de diuinis ipſis in ſe: ſed hoc ſoli conuenit theologiæ. Et ſi quo modo canones de his iudicant, hoc non faciunt niſi prout induunt habitum theologicum. De primis igitur tantum verificantur, quæ aſſumuntur in ratione quantum ad comparationem legū ciuilium & canonum: ſic tamen quod hi etiam canones eccleſiaſtici, ipſumq; ius canonicum præmineat iuri ciuili, quantum condi-

tor

[a] *Subijcitur. vt patet ex. d. c. ſuper ſpecula. proxime alleg. & fatentur omnes in c. clerici. de iudi. & in l. cū quid. ſi cert. pet. & patet ex no. in c. eccleſia ſancta Maria ſup. alleg.*

Rō tertia.

[b] *Regula. ea. canon. 3. diſtin.*

[c] *Deciduntur. vt probatur in cle. 1. § pone. ec ibi Car. hoc 1. de ſum. tri.*

[d] *Homines. et hoc de plano fatentur doc. omnes: qui uolūt quod quando agitur de cognitione uera fidei ſtandum eſt Theologis, quorum ſcientia circa hoc verſatur. quando vero agitur de interpretatione iuris diuini, in talibus pertinentibus ad moralem philoſophiā, ſtari debet Canoniſtis, vt no. de dona. Pet. de Anc.*

in diſpu. antiqua, & mod. temporibus, quã refert & ſequitur Alex. cõſil 1. circa prin. col. 4. 2 vol. & Mod. in c. ne innitaris. in ſi de cõſt. ex quo ſit vt nõ parũ mirer de iſto doctoris argumẽtis hic reſpondet Reuerẽn. pater. qđ praſumpſeris contra ſanxiõeratas maiorũ ſuorũ deciſiones dicere.

tor canonum conditori legum, finiſq; canonum, fini legum ciuiliũ præſtat. vt ab omnibus ſapientibus facile conceditur. [a] Ex quo non valet etiam quod infertur, hoc inquam quod ſi canonicæ leges poſſent quæſtiones Theologales decidere, hoc idẽ poſſent & ciuiles. [b] Aliquid enim poteſt ſuperiori conuenire, quod non conuenit inferiori etiam cum ſuperiori connexo. Idem enim iudicium de talibus eſſe debet, ſecundum quod connexa ſunt, non autem ſecundum ꝙ vnum alteri præſtat. Nihilominus decidendi quæſtiones theologales ab vtroque in propoſito facultatem negamus, licet aliquid ambo conferant aut conferre poſſint ſicut ancillæ, vt ſupra dictum eſt.

Quia leges de fide catholica quandoq; ſe intromittant, non habet Pontificibus propoſitum ſuum. Cap. IIII.

a Concediтur vt per doct. omnes. in d c. clerici. de iudic. col. cum alijs ſup. alleg & probatur in c ſuper ſpecula. de priuil.

Solutio.

b Ciuiles. alias ſequeretur, ꝙ ſicut canones poſſunt de Eccleſiaſticis perſonis diſponere, ita & leges contra tex. & ibi not. & omnes in d c. eccleſia ſancta Maria.

QVARTA ad idem ratio talis affertur. Nam leges non ſolum ſunt circa mores, ſed etiam circa fidem, quia nedum ſubiiciuntur Ethicæ ſed etiam Theologiæ, cum in eis tractetur de anima & de fide, & ſint in eis multi tituli nos dirigentes in Deum & tendentes ad fidem. Vnde gl. in l. iuſtitia. ff. de iuſti. & iur. in princ. dicit, ꝙ non expedit nobis legere Theologiam, quia omnia pertinentia ad fidem & ad diuini iuris ſcientiam reperiũtur in corpore iuris. Et hoc maxime patet in l. cunctos populos. C. de ſumma Trin. & fi. catho. Et in auth. quomodo oportet epiſc. §. Nos igitur. & in multis alijs legibus. Reſpondetur primo, quod leges ciuiles non ſunt circa mores ſcientifice declarandos, vt ſciant vel doceant in quo cõſiſtat virtutis ratio: in quo virtus a virtute diſtinguatur ſecundum diuerſas uirtutum ſpecies, & alia multa, quæ ad ſcientiam moralem proprie ſpectant: & multo eminentius ad ſacram Theologiam, prout egregie ſupra vires hominum de his diſſeruit S. Tho. in ſecunda parte ſuæ ſummæ duplici volumine. Sed hæc omnia a legibus ſupponuntur, & ſolum intendunt homines dirigere, vt ſecundum ipſas virtutes vitam ducant pacificam [c] ſuperadiicientes delinquentibus pœnas: [d] modumque determinantes & ordinem: poteſtatem etiã hominibus conferentes, qua poſſint hæc omnia executioni mandari. [e] Vnde non habent ſe legiſtæ de moralibus intromittere, vt ſciant diſſerere (verbi cauſa) quomodo iuſtitia ſe habeat ad prudentiam

c Pacificã. hoc probatur in proœ. decreta. §. Ideoque. & patet ex gl. no. in c. cum contingat. de iureiur.
d Pœnas. hoc patet in l. 1. de iuſti. & iur.
e Mandari. quia parum eſt iura eſſe. & c. l. 2. §. poſt originem. de origi. iur. c. 8. & quia, de ſta. regu. in 6.

& huiuſ-

& huiuſmodi, ſed ſolum, quod quilibet debet iuſte conuiuere, & prudenter exequi quæ ſibi commiſſa ſunt opera: & coactionē adhibent leges vt ſic virtuoſe procedat hominū vita.[a] Multo minus ſe habent leges intromittere de his quæ ſpectant ad fidē, quomodo videlicet intelligenda ſint aut declaranda. Sed iſta ſe ſuperponere vt veri Chriſtiani declarabunt, & fatebuntur in ſuis titulis eſſe omnino credenda, pęnas nihilominus adijcientes contrarium attentatibus[b]. Vnde propter hæc non ſequitur, ꝙ poſsint decidere quæſtiones Theologicas, ſed potius ſequitur oppoſitum, hoc inquam vt dominæ ſuæ talia differenda atq; pertractanda relinquant, vt pote nō habentes de talibus notitiam[c], ſed tantum fidem in genere. Credūt enim quicquid credit ſancta mater Eccleſia. Et ſi quid de talibus explicant primi legum authores, non vt p[ur]i legiſtæ, ſed vt Theologi quo ad hoc talia promunt, vel ea a theologis mutuarunt. Probatio autem quod leges ſint circa talia, quia ſubiciuntur Ethicæ & Theologiæ, nulla eſt. quia etiam grāmatica ſubicitur illis: & tamē nullus ex hoc inferret ꝙ poſsit quæſtiones Theologicas diffinire. Quimmmo ex hac ipſa ſubiectione nō magis infertur, ꝙ ſe de Theologicis intromittāt, quam ꝙ ancilla ſe ingerat de gubernatione familiæ, quæ ad dominam ſuam proprie ſpectat, ꝙ plebei velint regere ciuitates, quod nobilibus conuenit: vel milites aciem ducere, quod Ducis eſt proprium. Num ſubalterna ſcientia de ſpectantibus ad ſubalternantem determinat, & non magis illa ſupponit? Num partialis de ſpectantibus ad communem differit? Quanto ergo minus naturalis quæq; ſcientia poterit diuinorum, & ad diuina ſpectantiū profunditatem penetrare, vt difficillimas dirimat quæſtiones, abditiſsimos exoluat nodos? Ad inductam vero gloſam conuerſus, eius primo verba contemnenda ſunt a Theologis ex authore, ſecundum s. Tho. opus. 17. c. 13. ad 11. ſed magis ex ipſis verbis, niſi ſane ſic intelligantur, vt propoſitum inducentis non inferant, ſed magis oppoſitum. Si quidem enim intendant, quod omnia pertinentia ad fidem & diuini iuris ſcientiam inueniantur in legibus ciuilibus abſolute & ſimpliciter, adeo id falſum eſt, adeo deriſibile, vt nec impugnationem mereatur: cum nec terminos etiam Theologiæ proprios leges illæ concipere poſsint, ſed illorum ſignificata ſupponant. Si vero glo. velit omnia pertinentia ad fidem &c. in legibus contineri non ſimpliciter, ſed quantum exigit ipſa legum peritia[d] Chriſtiano neceſſaria, & ea non niſi vt ſuppoſita, & a Theologis mutuata: nō autem vt diſcuſſa per leges: hoc vtiq; verum eſt. Sed ex hoc infertur oppoſitum eius quod intendit arguens, videlicet, quod non poſſit eius quæſtiones decidere, vt ſupra dictum eſt. Neq; eſt vtile legi-

a Vita. facit c. ad fidē 1. q. 1.

b Attentantibus ut patet in d. l. 1. C. de ſum. Trin. ubi pœna infamia apponitur.

c Notitiam. nec ob l. 2. de. ll. ubi dicitur ꝙ lex eſt diuinarū & humanarū rerum notitia. quia reſpōde vt per And. Alcia. lib. 2. diſpu. c. 14.

d Peritia. et hæc mens gl. patet, quia dicit nō eſſe neceſſe Theo

ſtis aliud ad Theologiam pertinens, vel aliter diſcutere, quam ſibi poſitiue propoſitum acceptare. Perderent enim oleum, & tempus vano tererent: quod inquantum legiſtæ, debent circa leges inbibendas edocēdas vel etiam practicandas abſumere. Sicut & ipſis Theologis minus eſt vtile, & ob hoc etiam ſi religioſi ſint, inhibetur ne legum ciuilium ſtudio intendant.[a]

logiā diſcurre, vt quis iure. conſul efficiatur.

a Intendāt. c ſuper ſpecula. ne cler. vel mon. cū ſimilibus.

Quia lex a Deo promulgetur, non præeminet ſacra Theologia. Cap. V.

QVINTA ratio defectiua talis eſt. Leges a Deo ex ore prudentum & Imperatorum promulgatæ ſunt. Nam lex cępit a Deo in paradiſo. l. 1. ff. de legibus. Vnde ſicut canonica ſubicitur partim Ethicæ & partim Theologiæ: ita & ciuiles, licet ex parte primæ cauſæ efficientis dicantur diuinitus promulgatæ ſecundum Panor. &c. So. Omnis ſcientia, immo omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt deſcendens a patre luminum, Iac. 1. Omnis enim ſapientia a domino Deo eſt: & cum illo fuit ſemper & eſt ante æuum, Eccleſiaſtici. 1. Propter quod hortatur omnes idem Apoſtolus dicens: Si quis indiget ſapientia, poſtulet a Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat. Sic & philoſophia ex ore ſapientum & philoſophorum a Deo emanauit, & magna diuinorum cognitio, de quibus loquitur Apoſtolus ad Ro. primo, dicens. Quod notum eſt Dei, manifeſtum eſt illis: Deus enim illis reuelauit. Sicut igitur ex hoc non ſequitur, ꝙ philoſophia, vel quæuis alia ſcientia habeat quæſtiones Theologales decidere: ita nec leges. Et quod in paradiſo cęleſti lex ciuilis cęperit, non eſt verum[b], ſed in paradiſo quidem cęleſti poſita ſunt a principio nonnulla mandata legeſq; Theologicæ, puta, quod angeli tenerentur conuerti ad Deum vt authorem ſuæ ſupernaturalis beatitudinis: quod paratum erat huic præcepto parentibus præmium, non parentibus vero pœna perpetua: quod quilibet angelus exequatur quod ſibi a Deo commiſſum eſt circa promotionem aliorum in Deum: quod optime faciunt, iuxta illud Apoſtoli, Heb. 1. Sunt omnes adminiſtratorij ſpiritus in miniſterium miſſi propter eos qui hæreditatem capiunt ſalutis. In paradiſo vero terreſtri lex etiam quæcunque cœpit, data primis parentibus a Deo, ad Theologos mere ſpectat, ſicut ipſis ſolis per ſe a Deo, & per ipſos alijs talia ſunt manifeſtata. Vnde nulla præeminentia poteſt ex hoc legibus dari, qua poſſint quæſtiones Theologales decidere: ſed potius quod hoc non poſſint, & quod ad eas id non ſpectet, infertur. Commendauit ergo nuncupatas ciuiles leges Imperator a genere, eo ꝙ lex aliqua etiam immediate a Deo proceſſit,

b Ciuilibus. hoc clare patet ex l. 2. de orig. iur.

ceſsit, ſed non a ſpecie legis ciuilis.[a] ergo non poteſt ex hoc ei quicquam eminentiæ dari vel facultatis in ordine ad Theologiam. Et minus (immo totum oppoſitum) infertur ex ſubiectione legis ad Ethicam & Theologiam, vt in ſolutione præcedentis rationis deductum eſt. Ex cauſa etiam efficiente prima & communiſsima, quæ Deus eſt, non poteſt nobilitatis vnius rei ſuper aliam ratio ſumi: cum omnes pariter a Deo procedant cum omnibus perfectionibus ſuis. Si quem defectum, imperfectionem, obſcuritatem aut falſitatem ciuiles continent leges ſecundum talia non procedunt a Deo, ſed a conditorum ipſarum ignorantia vel malitia, & primo ab ipſo diabolo, qui zizania ſuperſeminat.

a Ciuilis. bene facis, quandoque iniqua eſt et dura. l. proſpexit, qui et a quibus cũ ſimilib⁹, quo caſu non dicitur diuini tus promulgata, ut tradunt Mod. in c. Eccleſia. S. Mar. col. 12. de conſti. immo talis lex dicitur peſtis c. ad materiã. ubi omnes. de probatio. & ideo in foro conſcientiæ nõ ligat, ut not. mod. in c. 1 colũ. 8. in prin. de de conſti.

Quia lex obliget in conſcientia, non ſequitur quod ſacra Theologia prædominetur. *Cap. VI.*

RATIO ad idem ſexta profertur talis. Lex obligat in conſcientia etiã ſecundum s. Tho. prima ſecundę. q. 96. ar. 4. Vnde Fede. de Senis conſi. 21. multis rationibus probat, quod quis magis tenetur ſequi diſpoſitionem legis, quam conſcientiam ſuam. Et Panor. in c. omnis anima. de cenſibus dicit, quod nullus eſt adeo bonus & perfectus, qui non ſubſit legi. ergo &c. Et confirmatur, quia non niſi propter hoc iubetur in c. vt commiſsi. circa fi. de hæret. in. 6. iuris peritos debere ab Inquiſitoribus aduocari, vt eorum proceſsibus aſsiſtant: & recte factum eſt, quia legiſtæ ſunt tractatores maleficiorum: & leges etiam tractant de maleficijs, vt. C. de malef. & mathe. per totum. & C. de pag. & eorum tẽp. & ſacrifi. & C. de theſau. l. 1. lib. 10. & alibi ſæpe. So. Leges obligare in conſcientia nõ eſt quia legiſlatores habeant iudicare de conſcientia, aut de interiorib. ſed hoc eſt ex ordinatione diuina, qua obligatur omnis anima poteſtatibus ſublimioribus eſſe ſubdita[b] Deo. Ro. 13. & eſſe reddenda quæ ſunt Cæſaris Cæſari, Lucæ. 20. & ſeruos debere eſſe ſubiectos & obedire dominis ſuis etiam diſcolis. 1. Pet. 2. Ex ordinatione autẽ diuina non obligat lex contra ius diuinum, quod Theologi primo conſiderant, ſed infra, vt probatũ eſt in ſolutione tertiæ rationis ex verbis canonis. Magis enim obediendum eſt Deo quã hominibus, Act. 5. Si igitur conſcientia fundata ſit in iure diuino vel canonico, potius ſtandum eſt conſcientiæ, quam legi ciuili. Et ſic habent intelligi omnes probationes, quibus infertur magis debere ſtari legi quàm conſcientiæ. Eſt enim verum vbi conſcientia nullum habet fundamentum in iure ſuperiori. Et aliter aſſerentes loquuntur vt ignorantes. Vnde non ſequitur, quod propter hoc poſsint legiſtæ

b Subdita Deo. & ita expreſſe. d. Bar. in l. cũ lex col. 2. & in l. ſi quis per eo. col. 3. de fideiuſ. & fatentur omnes, qui de hac materia loquũtur. de quibus habetur per Fel. in c. 1. col. 13. de conſt.

de Theologicis diſſerere: ſed magis oppoſitū. Et quod aduocentur Iuris periti ab Inquiſitoribus, aliud non infert niſi quod poſſunt vt conſiliarij [a] ſe intromittere, circa aliqua pertinentia ad Inquiſitorum iudicium, quo ad modum procedendi & iudicandi: & quo ad pœnam infligendam & huiuſmodi. non autem quo ad decidenda ea quæ ſunt fidei, vt valeant puri legiſtæ comprehendere an aliquis ſit ex aliquo dicto vel facto hæreticus, vel non: quaſi cognoſcat quid ſit hæreſis, vel qualis poſitio aliqua vel opinio hæreſim ſapiat, nec ne. Nec propter hoc vocantur, vt circa hæc, ſed tantum circa præmiſſa conſilium præſtent: cuius ſignum euidentiſsimum eſt duplex vltra prætactas rationes. primum quod vocari non debent ad conſilium illud niſi ſemel tantum, vt patet per extrau. domini Bened. 11. Ex eo. & non niſi in fine proceſſus, ut patet ibidem. & etiā per c. ſtatuta, de hæret. in 6. quando coram Domino ordinario debet Inquiſitor explicare proceſſum per totum: quod non poſſet facere ſi proceſſus non eſſet perfectus. ergo iudicio eius ſolo relinquitur cognoſcere an cauſa ex qua procedit, ſit hæreſis aut non: & ſtatur in hoc ab eccleſia iudicio eius, cum concedat ei quod poſsit officium iudicis in reum exercere, & tribuat ei poteſtatem coercitiuā, & quod etiam de conſenſu ordinarij poſsit ad quæſtiones procedere, quod non poteſt niſi in cauſa hæreſis. Et ſic patet falſum eſſe quod aſſumit arguens vocandos eſſe ab Inquiſitoribus Doctores vt proceſsibus aſsiſtant. Non enim dicit hoc textus. ſed quod vocentur ad conſilium præbendum ſuper proceſſu iam facto, vt patet per dictū capitulū ſtatuta. Nec debent vocari puri legiſtæ: immo canoniſtæ: ſed primo Theologi. Eſt etiam in poteſtate Inquiſitoris vocare quos voluerit, & refutare vel etiam licentiare quos viderit ſuſpectos vel ignorantes, & nihilominus ſuperbos. Patet igitur quod per illud capitulum vt commiſsi. non datur doctoribus legum facultas decidendi, aut etiā conſulendi ſi caſus pertineat ad hæreſim, aut non: cum iam hoc ſupponatur ex iudicio Inquiſitoris deciſum. Secundum ſignum eſt, quod licet ad cōſilium præbendum teneatur Inquiſitor doctores accire, non tamen tenetur eorum conſilium ſequi [b] in abſoluendo reum vel condemnando: ſed adhuc eſt in poteſtate eius iudicare prout ſibi videtur expedire. quod non eſſet ſi ſic aduocandi eſſent Doctores ad conſilium prębendum, quod poſſent quæſtiones Theologales ipſi decidere, vt verum determinantes contra Inquiſitoris opinionem atque iudicium. Iam enim notam vel calumniam pateretur Eccleſia, talem Inquiſitoribus tribuens poteſtatem, vt contra conſilium doctorum iudicare poſsint. Non ergo propter hoc principaliter vocantur ad conſilium Doctores, ſiue legiſtę,

a Conſiliarij. bene facit quia actus ſpectans ad aliquem, cū conſilio alterius non dicitur communiter ad ambos ſpectare, ſecundū no. 7 ti. de reſcr. deciſio. 73. in antiquis. Abb. in c. nō poteſt. in fi. de re iudica. vbi etiam Fely. colum. fi. in fi. et idē Fely. in c. ex parte in fi. de conſtit. immo etiam ſi actus deberet fieri ab vno cum cōſenſu alterius, non dicitur ad ambos ſpectare. ſecundū Fel. in c. eam te. col. 15. de reſcript. & rō ſumitur ex regula, Aliud eſt uendere. de reg. iur. cū ſimilibus, vt tradunt Mod. ibi, et in c. 1. col 1. de iud.

b Sequi. hoc patet ex no. per Docto. in c. cum in veteri. de elect. & in c. cum

ſiue

ſiue etiam canoniſtæ ab Inquiſitore: ſed ſolum, vt ex multis auditis ipſe per ſuam ſapientiam coniectet, quid ſit eligendum: & ut conformetur legibus in modo procedendi ad ſententiam condemnationis vel abſolutionis, vt ſæpius dictum eſt: & in hoc deſeruiunt vt inferiores. Sed neq; eſt principaliter pertinens ad Inquiſitorum officium modus ipſe procedendi: ſed iudicium ac diſcretio, an opiniones, vel opinantes inuoluantur hæreſi. Sed & modus ipſe iudicandi facile practicatur & cognoſcitur ab Inquiſitoribus, cum in ſuis iudicijs non tot requirãtur quot in iudicijs ſecularibus, vel etiam in alijs eccleſiaſticis: ſed procedant ſimpliciter & de plano &c. vt in d.c. ſtatuta. in prin. Quod vero probat ratio, quod ideo videatur ad Doctores diſcuſsio ſuper proceſſu Inquiſitorum principaliter pertinere, quia ad eos pertinet determinare de maleficijs. Reſpondetur, quod ad Inquiſitores non ſpectat de maleficijs etiam virtute dæmonis ab hominibus cuiquam illatis iudicare, ſed de cauſa, videlicet de apoſtaſia, quę ſemper interuenit: quia diabolus nulli obſequitur in prędictis, niſi prius cum eo habuerit pacta tacita vel expreſſa infidelis amicitiæ: quæ ad apoſtaſiam pertinent ſecundum Augu. vt deductum eſt in opuſculo de ſtrigibus. Vnde ex hoc ſequitur potius oppoſitum quam propoſitum.

Alim. de Ibl. & per Io. And. in c. nullus ex eſſ. fil. zel. ſi. de reg. iuris. in mercurialibus, & Bar. in l. 1. §. ſi plures. ff. de exercit. col. 3. Fel. et Alexander. in c. ex parte. de conſti. & in c. ſi per debilitatem, de offic. deleg.

Quia ius ciuile ſemper & merito ſit habitus in ſummo honore, non ſequitur, quod Theologiæ prædominetur. Cap. VII.

SEPTIMA ad idem ratio infirma talis eſt. Secundum Ciceronẽ primo de officijs: Ius ciuile ſemper in ſummo honore habitus eſt. ergo eſt ſummæ dignitatis. Et confirmatur, quia facit hominẽ nobilem. Vnde legiſtæ vocantur domini: non autem Theologi, ſed dicũtur Magiſtri: quæ ex hoc indignior videtur denominatio, quod etiam vilibus artificibus eſt cõmunis. So. Oratores ſicut & Poetæ dum commendandi vel vituperandi prouinciam aſſumunt, omnem ſuæ virtutis neruum extendunt: quo fit vt vocabulorum conuenientiam non attendant, dummodo fini ſuo deſeruiant. Vnde idem Cicero in quadam oratione contra Seruium Sulpicium pro Lucio Murena ſic legiſtas verbis inſequitur, vt viliſsimis etiam officialibus æquiparet: in quo etiam per exceſſum in malum eum locutum putem more fabulantium, nolo verba eius referre pro honore legiſtarum, qui apud me in magno ſunt pretio. Sat habeãt ex hoc legiſtæ pro ſuo honore fateri verum eſſe quod dixi, oratores perſępe verba nolle rebus ſubijcere. Nolunt etiam oratores ſecundum exactam ſignificationem vocabulum accipi, ſed potius ſecundum

dum ſubiectam materiam intelligi. Si ſummo honore digni ſunt legiſtæ ſimpliciter, iam ęque honorabiles Imperatoribus reddentur & Regibus, immo ſummis Pontificibus & ſanctis omnibus, ipſi quoque Deo. nihil enim ſummo ſuperius eſt. Non ergo ſummo honore digni cenſentur legiſtæ ſimpliciter, ſed in genere peritorum in practicis ſcientijs humanitus acquiſitis. Neque enim Theologiam Cicero nouerat Dei reuelatione ſumpſiſſe originem: neque Philoſophiam preſertim ſpeculatiuam alijs ſcientijs comparare poterat, qui eius peritiam non habebat. Magno ergo honore dignos eſſe Dominos Legiſtas exprimere voluit, quod & ipſe confirmo, ſicut etiam humano generi magnam afferunt vtilitatem.[a] Immo cum ex ipſa conditione ſuæ ſapientiæ mereantur iudices aliorum conſtitui: immo principes ipſi deberent omnes legum peritiam callere: legum etiam Doctores familiares habere[b] quorum conſilijs in ſeruanda iuſtitia foueantur: Merito dicunt etiam a populo uereri, immo etiã timeri, quaſi patres & moderatores totius reipublicæ. Sed propter hoc non eſt deprimenda dignitas & excellentia ſacræ Theologiæ: immo magis extollenda, cum potiora & digniora pertractet, iudices animarum conſtituat: principes in moderanda repub. ſpiritualis ordinis quo etiam omnis alia dirigatur eique ſubiaceat, glorioſiſsimos totoque orbe famigeratiſsimos reddat: quales ſunt ſancti Doctores Eccleſiæ, patres orbis terrarum, fulgentiſsima lumina mundi. Ad confirmationem[c] vero dicitur, quod denominatio dominij ex peccato proceſsit, cum ab initio natura liberos protulerit homines: ſed ius gentium ſub iugo ſeruitutis ſubſtituit. 12. q. 2. c. cum redemptor. Vnde etiam damnatur a Chriſto tanquam pertinens ad mores gentilium, ſecundum illud Matth. 20. Principes gentium dominantur eorum &c. vos autem non ſic &c. Nihilominus ſi præeminentiã poteſtatis non deſpotice vel tyrannice deſignat, conueniens eſt denominatio, exprimens ſimul timendum eſſe ſic dominantem: & hoc pertinet ad temporale, ſeu ſeculare dominium: ad quod quia leges diſponunt, vt ſupra dictum eſt, ideo conuenienter Legiſtæ quaſi quadam participatione dominij iam adepta[d] per legum peritiam, domini vocantur. Nomen autem magiſtri & nomen patris, nomina potius ſunt amoris, eo quod ex ſua ſignificatione important rationem ſummi benefactoris, cui æquiualens reddi non poteſt. Hæc autem ſunt nomina Theologorum. Quanto igitur præſtat amor ſuper timorem, tanto dignior eſt denominatio Theologorum ſuper

a Vtilitatē. de hoc habeĩ p Bal. in l. lege 12. tab. p illũ tex. C. de leg. hæred. vt tradit Barb. in c. clerici col. 5. & ſeq. de iudic.

b Habere. bene facit. l fi. C. de of diuer. iu di. & ideo ex hoc dicitur, princeps omnia iura in ſcrinio pectoris ſui habet. ſecundũ Pan. de Ca. Alex. & Mod. in l. omnib[9]. C. de teſta.

c Confirmationem. adde vltra elegãter hæc dicta. q in hoc fundamentũ fieri nõ meruit: per ea quæ habentur in l. quibus præcipua, de verbo. ſign. & glo. in cle. 2. de magis. p̃ſertim quia iureconſul. etiam magiſtri appellãtur, in l. dicere. in ver. Caſſius, de arbi. & in auth. habita, ad fi. C. ne filius pro pa. quicquid ibi gloſ. dicat, & no. Cardi. in d. cle. 2. col. 2. & Fely. in c. 1. col. 2. co. ſi. de magiſt.

d Adepta. per hoc vide text. & quæ ibi not. Areti. in fi. in § fi. in proæm. inſti.

deno-

denominatione legiſtarum. Et eo magis id cognoſcitur, ſi conſideretur quod prædicta duo nomina ſic Deo ſunt propria, vt dominus prohibuerit quenquã illis ſimpliciter denominari dicens, Matth. 23. Patrem nolite vobis vocare ſuper terram. Vnus eſt enim pater veſter, qui in cælis eſt. Et nolite vocari Rabbi, ideſt magiſtri. Vnus eſt enim magiſter veſter. Permittitur tamen talis denominatio cum adiectione, puta, pater carnalis, pater ſpiritualis, Magiſter in Theologia, & ſic de ſimilibus. Nomen autem dominij non ex hoc prohibitum eſt a Domino, quia Deo ſit proprium, ſed quia gentilem: vanitatem atque ſuperbiam importare videtur, vt ex ſupradictis patet: licet etiam Deo primo conueniat ſecluſa omni imperfectione ſignificata. Neque tamen dominij expertes ſunt ſacri Theologi, cum poteſtatem habeant ſuper animam, & ob hoc maiorem, quam qui tantum habent poteſtatem ſuper exteriora, & tantum pro hac vita. Sacri autem Theologi ex ipſa ſua Theologia diſponuntur, vt ſint animarum rectores quo ad ſupernaturalem ſalutem, & vt ligent & ſoluant non ſolum pro hac vita, ſed etiam pro futura: ita quod habeant claues quibus ad regnum æternum introducant obedientes, & excludant rebelles. Vna enim illarum clauis eſt ſcientia ſacræ Theologiæ. Et ſi filius etiam naturalis, ſeruus eſt patris carnalis, vt patet quinto Ethicorum, ſequitur etiam talem patrem conuenienter poſſe dici dominum, & quanto magis pater ſpiritualis. Ex quo recte etiam paſtores atque Prælati, Domini nominantur.[a] Vnde patet quod ex ipſa quoque denominatione digniores comprobantur Theologi Canoniſtis, & conſequenter ipſa Theologia legibus præſtat.

[a] *Nominantur. ut in c. grauem. de exceſ. prælat. & in c. cum clerici. de uerb. ſign. cũ ſimilibus.*

Non quia legum ſit præcipere, ideo Theologiæ præponenda eſt. Cap. VIII.

OCTAVA ratio talis ad idem affertur. Scientia præcipiens omnibus alijs, eſt nobilior eis, vtpote Archimantica. Talis autẽ eſt Politica, cuius eſt leges conſtituere, vt patet per Philoſophum in procœ. primi Ethicorum. Præcipit enim etiam de ipſis ſpeculatiuis ſcientijs, quatenus legantur in ciuitate &c. So. Scientia poteſt conſiderari duobus modis. Vno modo ſecundum ſe: alio modo ſecundum uſum ſuum. Et quo ad hoc etiam duobus modis. Vno modo quo ad actum animæ ſecundum intrinſecum, quo ad ipſam in-quam conſiderationem actualem. Alio modo quo ad actum extrinſecum, quo videlicet ſcientia communicatur alijs voce vel ſcripto. Item præcipere capitur duobus modis. Vno improprie, prout idem eſt quod iudicare, & ſic eſt actus intellectus. Alio modo proprie,

prout

prout eſt actus voluntatis. Si comparentur igitur ſcientiæ ſecundū ſe, & quantum ad eſſentiam ſuam & ſpeciem, quā habent ex obiecto, & ſecundū hoc vna præciperet alteri præcepto improprie ſumpto, ideſt iudicaret de alia, & de principijs alterius, vtique illa præcipiens eſt nobilior, quam illa cui præcipitur. Sed non ſic ſe habent aliæ ſcientiæ ad Politicam: ſed potius econuerſo, Politica vtpote practica ſcientia iudicatur quo ad ſua principia, a ſpeculatiua, ſaltem a Metaphyſica: cuius eſt probare & defendere principia omnium ſcientiarum, vt habetur ex primo & quarto Metaphyſicæ. Præceptum autem proprie ſumptum non admittit ſcientia ipſa ſecundum prædictam acceptionem, etiam illa quæ practica eſt: quia cum tale præceptum ſit actus uoluntatis, non poteſt cadere niſi ſuper ea quæ ſequuntur ipſum voluntatis actum: cuiuſmodi non eſt habitus ſcientiæ ſecundum ſe ſumptus: pertinet enim ad intellectum ea ratione qua prior eſt voluntate. Sicut enim ipſe intellectus inquantum potentia, prior eſt potentia voluntatis, ita actus primus intellectus, qui eſt quaſi perfectio eius ſubſtantialis, quo primo fit in actu, prior eſt primo actu voluntatis, ſi quem habet, & multo magis actu ſecundo illius, cuiuſmodi eſt ipſum præcipere. Similiter actus ſecundus intellectus, ſi conſideretur in ordine ad ſuum obiectum, a quo habet ſpeciem & nobilitatem, non cadit ſub præcepto voluntatis. Non enim voluntas poteſt præcipere, quod ſpeculari Deū non ſit actus metaphyſicalis, aut theologicus, nobilior ſpeculatione naturæ lapidis, qui eſt actus phyſicalis, quid de Deo, aut de angelis, aut etiam de alijs ſpeculabilibus ſit ſentiendum vel concludendum, ſed dependent talia ex ipſorum ſpeculabilium rationibus. Verum quia noſtra cognitio ſubditur tempori ratione phantaſmatum, poteſt talis actus per accidens voluntati ſubijci, vt videlicet eligatur tempus ad ſpeculandum & nō ſpeculandum. Sed quia de actibus interioribus nullus iudicat niſi agēs, ſuper hos actus prædicto modo præcipere, non pertinet ad Politicam, quæ eſt aliorum vt pote communitatis hominum directiua, ſed potius ad Ethicam, qua quiſque ſeipſum regulat in actibus proprijs tam interioribus, quam exterioribus. Poteſt tamen etiam Politica tales actus præcipere: ſed per aliud accidens, [a] inquantum poteſt præcipere quod aliquo tempore fiat aliquid, ex quo faciens impediatur pro tunc alia ſpeculari. Si quo ergo modo Politica per ſe præcipit omnibus alijs ſcientijs, hoc non eſt niſi quo ad actus exteriores, vt videlicet vſus earum exterior fiat tali vel tali tempore, modo vel ordine. Sed hoc non arguit nobilitatem Politicæ ſuper alias ſcientias: alioquin argueret etiam nobilitatem Politicæ ſuper ſeipſam: quia etiam ipſamet

[a] *Accidēs. quo caſuquā do quis per accidens im peras, alij, non ex hoc ipſe maior*

ſamet determinat de ſeipſa vel de legibus ipſis, quando, vel quibus legi debeant aut exponi, quo modo vel ordine, a qua perſona, quo præmio &c. Vnde patet quod prædictum argumentum valde friuolum eſt. Quod etiam ſi quicquam probaret, non niſi quod ipſa Politica eſſet nobilior, inferret. Scientia autem legum non eſt ſcientia Politica, ſed effectus eius. Non eſt autem neceſſarium quod ſi cauſa eſt nobilior aliqua re, quod effectus eius ſit eadem nobilior. Infertur etiam quod legis latores habebant ſcientiam Politicæ, non autẽ quod omnes Iuriſtæ. Philoſophus quoque in loco inducto voluit inferre, quod Politica eſſet præſtantior inter morales ſcientias, quia cum in obiecto non ſit inferior, habet hoc etiam ſuper alias quod ſit præceptiua de actibus aliarum, aliæ non de actibus illius. Sed non propter hoc voluit quod eſſet nobilior omnibus alijs ſimpliciter. immo ipſe in ſexto Ethicorum ponit ſapientiam, quæ ſcilicet diuinorum eſt, de genere honorabiliſsimorum eſſe. Quod magis conuenit ſapientiæ ſupernaturali, quæ eſt ipſa Theologia, quam de naturali, quæ eſt Metaphyſica, de qua tamen ipſe Philoſophus intendebat.

eſſet, ut patet ex not. p Io. And. & Gemi. in c. ſi. de off. leg. in 6. & Fel. in c. de maio. et obed. col. 6

Licet lex homines faciat uirtuoſos, ipſi tamen ſacræ Theologiæ ſubiecta eſt. Cap. IX.

Solutio.

NONA ratio ad idem affertur talis. Scientia, cuius finis eſt melior, eſt nobilior: finis autem legum eſt facere homines virtuoſos, finis vero Theologiæ & cuiuſlibet alterius ſcientiæ ſpeculatiuę eſt ſcire. Cum ergo cęteris paribus melior ſit virtuoſus quam ſciens: quia ille dicitur ſimpliciter bonus homo, hic autem non, ſed ſolum ſecundum intellectum: ſequitur ꝙ ſcientia legum ſit nobilior Theologia. Et confirmatur, quia ſcire & operari eſt quid nobilius quam ſcire tantummodo, vt patet de ſe. Cum ergo primum ſit finis practicæ ſcientiæ, ſecundum vero ſpeculatiuæ, practica erit nobilior ex fine quam ſpeculatiua. So. Si argumentum concluderet, ſequeretur, quod ſcientia moralis eſſet abſolute nobilior ſcientia ſpeculatiua: quod nullus ſapiens habet concedere, cum Philoſophus in procemio Metaphyſicę per rationem a ſigno etiam probet ſpeculatiuam eo nobiliorem, quod homines admirãtur, & honore dignos magis cenſent eos, qui perſpicacius ingenium & ſubtiliorem intellectum oſtendunt in artibus, etiam ſi nullam afferant aliam vtilitatem, quam qui vtilia quidem faciunt, ſed in his faciundis magnum ingenium non præmonſtrant. Ad argumentum ergo dicitur, quod duplex eſt nobilitas ſcientiæ, vna eſſentialis, & hanc habet ſcientia ab obiecto ſuo, & ſecundum hanc nobilior ſimpliciter eſt ſpecula-

Ratio nona.

Solutio.

tiua quam practica, vt ſupra probatum eſt. Alia accidentalis, & hanc habet ſcientia ex fine, prout ratio finis diſtinguitur contra rationem obiecti. Dicitur autem nobilitas accidentalis, quam ſortitur ſcientia ex ordine ad finem, non quia finis non habeat per ſe rationem boni, a quo aliquis formaliter etiam bonus denominetur: ſed quia talis finis accidit ſcientiæ, prout eſt in ſubiecto, quod pōt denominari bonum ſimpliciter. Poteſt enim quis habere ſcientiam moralem, & non habere virtutes, nec eſſe bonus: & econuerſo poteſt quis eſſe bonus, & non habere moralem ſcientiam, vt de ſe patet. Cum ergo illud dicatur accidens quod poteſt adeſſe & abeſſe præter ſubiecti corruptionem, ſecundum Philoſophum primo Topicorum, & Porphyrium in prædicabilibus, patet quod nobilitas, quam habet ſcientia a fine, qui poteſt ab ea ſeparari, eſt accidentalis: nobilitas autem, quam ex obiecto habet ſcientia, non poteſt ab ea ſeparari, ſicut nec ipſum obiectum a ſcientia, aut econuerſo: & ideo eſſentialis eſt. Cum igitur ex obiecto ſpeculatiua ſcientia ſit nobilior practica, vt ſupra deductum eſt, patet quod ſpeculatiua & præ omnibus ſumma & præcipua inter eas Theologia, eſt eſſentialiter & per conſequens ſimpliciter & abſolute nobilior, quam ſcientia legum. Ad confirmationem patet per idem. Si enim bonum operari neceſſario congiungeretur cum ſcire practico, eſſet ſimpliciter melior ſcientia moralis ex fine quam ſpeculatiua. Quia vero non niſi per accidens ei coniungitur, non niſi etiam accidentaliter habet ex illo fine nobilitatem.* & per conſequens ſpeculatiua remanet per ſe nobilior abſolute quam practica. Cum his tamen omnibus etiam ſi concederetur argumentum, non ſequeretur ꝙ ſciētia legum vel quęcunq; moralis eſſet nobilior quam Theologia, immo totum oppoſitum, quia & ipſa Theologia eſt etiam ſcientia practica, & nobiliſsima omnium practicarum, cuius finis inquantum practica, non ſolum eſt facere hominem virtuoſum ſecundum virtutes morales naturales, ſed ſecundum infuſas & gratuitas: & non ſolum vt poſsit conuiuere pacifice in ciuitate terrena, ſed etiam in regno cęleſti. Vnde patet vanitas argumēti, & inducentis illud ꝓ efficaci.

Ad ſecundā a Nobilitatem. & ideo non debet attendi. arg. eorum quæ no. in l. fi. C. de his qui ve. ata. impet. in l. 2. §. exactis. in l. 1. de origi. iur. in l. ſi eadem. de offic. aſſeſſo. & in l. 1. §. beſtiar. de poſtula. & ubique per glo. & Alb.

Scientia legum, tametſi ſanctiſſima ſit, & ſapientia merito ſecundum aliquid nominetur: non tamen ſacræ Theologiæ in aliquo præſtat. Cap. X.

Rō decima. DECIMA ad idem ratio talis eſt. Scientia, quæ eſt ſanctiſsima, eſt nobilior alijs: ſapientia quoq; eſt ſuprema ſcientiarum, primo Metaphyſicę. Sed in l. 1. §. proinde. ff. de varijs & extraord. cog. dicitur ꝙ ſanctiſsima res eſt ciuilis ſapientia. ergo &c. Et cōfirmatur

tur primo, quod ſit ſapientia: quia cognitio diuinarum rerum eſt ſapientia, & in hoc diſtinguitur a ſcientia, quæ eſt tantum humanarum rerum, vt patet per s. Tho. 2 2. q. 1. ar. 2. Sed ſcientia legum, diuinas & humanas res bene diſponit, & omnem iniquitatem expellit. C. de vet. iur. enucle. l. 1. ergo &c. Confirmatur ſecundo, quia vt dicit Philoſophus in de regimine principum, ſeipſum regere eſt ſumma ſapientia. Sed ſcientia iuris non ſolum docet bene ſeipſum regere, ſed etiam omnes alios, & totum orbem terrarum, vt dicitur in auth. vt omnes obe. iud. prouin. ergo &c. So. Sanctiſsimũ capitur duobus modis. Vno modo abſolute & ſimpliciter, & hoc modo ſolus Deus eſt ſanctiſsimus: Alio modo in genere, puta, in genere ſcientiarum, aliqua eſt ſanctiſsima: & hoc pariter accipitur duobus modis. vno modo ſimpliciter & vniuerſaliter pro tali genere, & ſic ſacra Theologia ſimpliciter eſt ſanctiſsima: Metaphiſica vero in genere naturalium. Et hoc habent ex obiecto ſuo, quod eſt purius & inuiolabilius ſeu immobilius atque firmius omni alio obiecto. Deus inquam lumine ſupernaturali nobis reuelatus, vel & naturali cognitus. Sanctum enim duo ſignificat, purum inquam & firmum: & primum ſignificatum trahit ex Græco idiomate, ex Latino vero ſecundum. Alio modo in genere ſcientiarum naturalium practicarũ. Et hoc modo verum eſt id quod lex affert inducta, ꝙ videlicet ſapiẽtia ciuilis eſt ſanctiſsima, quia eſt effectus Politicæ, quæ inter practicas eo ſcientior eſt, quo plures ad virtuoſam vitam exercitio inducit, quam faciat ethica vel œconomica. quanto enim bonum eſt communius (vt dicit Diony.) tanto diuinius eſt, & conſequenter ſanctius. Vnde patet ꝙ ex hoc non habet arguens intentum ſuum, quod videlicet peritia legum ſit nobilior ipſa Theologia, ſed potius contrarium. Quantum vero ad id quod tangit de ſapientia, ſciendum quod etiam ſapientia capitur duobus modis. Vno modo ſimpliciter, & ſic abſolute Theologia eſt ſapientia, vt probat s. Tho. 1. q. 1. ar. 5. & inter naturales ſola Metaphyſica, vt probatur in proœ. Metaphyſicę. Vnde tales ſcientiæ non neceſſario cum aliqua determinatione, ſed ſimpliciter vocantur ſapientiæ. Alio modo in genere, & ſic in genere practicarum, ſcientia Politica poteſt dici ſapientia, quia conſiderat altiſsimas & vniuerſales cauſas in tali genere: vnde ſe etiam vniuerſaliter ad omnes extẽdit, omnes in finem vniuerſalem dirigens. ſicut etiam in genere virtutum ipſa prudentia vocatur ſapientia, Prouer. 10. Sapientia eſt viro prudentia, quam conſtat apud Philoſophos non eſſe ſimpliciter ſapientiã. Et ſic verificatur verbum legis inductum; quod etiã declarat id quod nunc dixi. Neque enim peritiam legum ille textus *Solutio.*

appellat ſimpliciter & abſolute ſapientiam. ſed tantum cum determinatione, dicens quod eſt ciuilis ſapientia. Sapientia autem ſimpliciter dicitur a Philoſopho in proœ. Meta. ſuprema ſcientiarum, non autem ſapientia in genere, licet & hæc ſit ſuprema inter ſcientias eiuſdem generis. Ad primam vero confirmationem reſpondetur, quod dupliciter contingit aliquid dici diuinum. Vno modo quia eſt ipſe Deus, vel Deo proxime coniunctum, & in ipſum ordinatum ordine ſupernaturali. Alio modo quia eſt ordinatū in Deū naturaliter & remote, cum aliqua tamen inuiolabilitate, & immutabilitate. Vnde etiam corpora cęleſtia, quia incorruptibilia ſunt, & in ſuis paſsionibus vniformitatem ſeruant, dicuntur ab Ariſtotele tertio Phyſicorum ex auctoritate omnium Philoſophorum, diuina. Quia igitur leges inuiolabiles [a] eſſe debent, & de his quæ nullatenus immutari debeant, ordinant quoq; multitudinem hominū in vniuerſale bonum communitatis, quod finaliter tanquam in finē vltimum ordinatur in Deum. ideo leges dicuntur continere notitiā diuinarum rerum, non autem quia ipſæ tradant notitiam de Deo vel angelis, de beatitudine, charitate, vel gratia, & huiuſmodi. Quæ omnia ſupremo modo conſiderat Theologus, in Deum immediate deducens omnes homines, qui magis diligunt lucem quam tenebras: ideo ſimpliciter & abſolute ſapientia ſumma, eſt ipſa Theologia. Ad ſecundam confirmationem dicitur, ꝙ ſi concluderet, ſequeretur ꝙ Ethica eſſet ſuprema vel ſumma ſapientia. Si quidem Ethicę proprium eſt diſponere qualiter habet quiſq; ſeipſum bene regere, cū tamen inter morales Politica, & nō ea quæ vocatur Ethica, quę proprie deberet dici monaſtica, ſapientia dicatur, vt ſupra dictum eſt. Loquitur ergo ibi Philoſophus ad principes vt orator, cuius eſt ſæpius per exceſſum loqui, & in laudibus rerum, de quibus verba facit, omnem neruum extendere. Nihil autem vltra etiam concluditur, niſi quod Politica eſt ſumma ſapientia in genere moralium. qđ ſupra etiam verum eſſe declarauimus: ſed ex hoc non ſequitur, ꝙ ſit dignior Theologia quæ etiam docet homines ſeipſos & totū orbem terrarum bene regere regimine ſupernaturali per media ſuper naturalia, & ad finē ſuper naturalē, qui eſt Deus benedictus. Amen.

a Inuiolabiles, iuxta ea quæ habenť in c. fi. de cōſti. et l leges ſacratiſſimorum. C. de legibus.

Finis ſecundi tractatus de præeminentia ſacræ Theologiæ contra primum tractatum Aduerſarij.

R.P.F.BART. SPI. IN PONZINIBIVM de Lamijs Apologia prima.

PROOEMIVM.

COMPLETO tractatu, quo nititur Aduerſarius probare, quod ad deciſionem quæſtionum theologalium poſſunt leges induci, tanquam ſumpta ex propria præſumptione licentia, aggreditur immediate ſe Theologis in theologali quæſtione de Lamijs opponere: atque conatur per rationes fultas authoritatibus Iuris, cunctis perſuadere non eſſe credendum tales perſonas ad vulgatum ludum, conuentumque diabolicum corporaliter ferri. Sed eas omnes potius diabolicis artibus deludi, vt credant ſe uigiles peragere, quæ tantum (vt ipſe putat) intuentur in ſomnis. Soluit etiam poſt hæc rationes inductas ad probandum, ꝙ realiter illuc deportētur a diabolo, vel etiam per ſe corporaliter accedant. Et cum de hac materia plenius pro modulo meo in præmiſſo diſſeruerim opere, De ſtrigibus intitulato: non ſupereſt mihi niſi primo rationes eius, quas in oppoſitum inducit in hoc ſuo tractatu recitatas, ſoluere. Secundo quas inducit bonas rationes pro noſtra vera concluſione, a ſuis impugnationibus defenſare, oſtendendo ſolutiones ſuas nullius eſſe roboris vel virtutis. Tertio vero quaſdam ſuas concluſiones deductas ex præcedentibus reprobare. Proponit igitur primo rationes ſeptem ad probandum, quod prædicta non vere fiant, vt præfertur, ſed ſint mere diabolicæ illuſiones. Quarum prima talis eſt.

Ratio prima pariter & ſecunda ex his ſumptæ, quod dicta de ſtrigibus nec probãtur, nec fauent animabus, manifeſtantur contra ueritatem infirmæ. *Cap. I.*

FACTA non præſupponuntur niſi reprobentur. l. in bello. §. captæ. ff. de cap. poſt lim. reuer. &c. Sed iſta quæ referuntur non conſtant neq; probãtur, vt infra dicam. ergo &c. Solutio. Immo probantur omni modo probationis, tam inquam per ſacras, quam per ethnicas litteras: tam per ſcientiam reuelatam, quam per naturalem: tam per leges & canones, quam per principia Philoſophiæ, & per experientias, vt in præmiſſo opere noſtro manifeſtum eſt. *Prima ratio* *Solutio*

Et

Et ad dicta tua infra ponenda, infra etiam reſpondebimus.

Secunda ratio talis eſt. In dubijs debet amplecti pars fauens animabus, etiam ſi ſit durior. glo. in cap. Iuuenis. de ſponſa. Sed negare talia eſſe uera magis fauet animabus, quam affirmare, ne forte incurrãt homines mala deſideria velle huiuſmodi experiri, &c. ergo &c. *Solutio.* Solutio. Immo affirmatiua prædicata cum debita exectratione facti, fauet animabus, vt compertis per hæc inſidijs diaboli, facilius illas euitent: cognitoq; quanto maligni ſpiritus fidem Chriſti perſequãtur odio, fortius in ea confirmentur fideles: quia diabolus non niſi veritatẽ & bonitatem perſequitur. Fauet iterum fidei: quia ex iſta cognitione curantur hi qui labe iſta infecti ſunt, per directos Inquiſitores, niſi curam renuant ſuſcipere, vt obſtinati, qui deprehenſi quod ſint vel iure præſumantur inimici fidei, damnantur, debitaque animaduerſione puniuntur, ne alios inficiant, impęnitentes inquam atque relapſi. Præſeruatur etiam communitas a malis multis, quæ ſolent ab hoc peſtifero hominum genere cauſari dæmonum auxilio, ſiue in corpora, & maxime puerorum: ſiue in fruges, & in alia temporalia bona. Quod autem ex veritatis huius affirmatione ſequatur periculum mali deſiderij, eſt per accidens, & vt in paucioribus. Non eſt autem omittenda veritas propter ea mala, quæ raro & per accidẽs ex ea prædicata contingunt. Alioquin non eſſet prædicandũ, quod ſecundum regulam diuinæ prouidentiæ per Hieremiam prophetã populis enunciatam Hiere. 12. mali proſperantur in hac vita, boni vero ſemper ſunt in anguſtijs: quando quidẽ poſſet per accidẽs contingere quempiam ob deſiderium adipiſcendæ proſperitatis, & fugiendæ paupertatis, aut cuiuſuis anguſtiæ, velle fieri malum & impium. Nunquam autem talia uera affirmantur, quin et simul prædicentur & mala, quę malis hominibus imminent ex male actis: & bona, quæ piis ac iuſtis ob patientiam & innocentiam repromittuntur. Vnde Hiere. etiam vbi ſupra pauloposſt ſubiungit de pœnis impiorum dicens: Congrega eos ſicut oues ad victimam, & ſanctifica eos in die occiſionis. Vſquequo lugebit terra, & herba omnis regionis ſiccabitur propter malitiam inhabitantium in ea, & infra in eodem cap. dicit Dominus per Prophetam contra malos: Ecce ego euellam eos de terra ſua &c. Sic igitur ad propoſitum redeundo, cognita malitia dæmonum, nec non multis deluſionibus, quæ interueniunt: factorum quoque fine præ oculis habito: viſa etiam iuſtitia ſeueriſsima, quæ contra tales fieri conſueuit, a malis auertuntur etiam hi qui fuiſſent maxime inclinati. Niſi autem hęc detegerentur & punirentur accerrime, inualeſceret ſecta iſta maledicta mirum in modum. Et huic lubrico præbent oleum qui conantur

tur probare, quod hæc vera non ſint: & ob hoc ſe Inquiſitoribus opponunt. Sed ſi Inquiſitores intrepide fecerint officium ſuum, tales etiam qui ſic indirecte fautores hæreticorum ſunt, ita reſipiſcere facient, quod de cætero proprijs ſtudijs erunt contenti.

Ratio tertia procedens ex narratorum minori ueriſimilitudine reprobatur. *Cap. II.*

TALIA non ſunt veriſimilia, ergo ſunt reputanda falſa: quia ſecundum Auer. experimenta verorum ſermonum debent concordare cum rebus ſenſatis. Nec creditur teſtibus non veriſimilia deponentibus immo de falſitate ſuſpecti ſunt, vt no. in c. quia veriſimile non eſt. de præſump. So. Immo ſunt maxime veriſimilia quo ad intellectum, & quo ad ſenſum, vt oppoſitum non niſi ab ignorantibus & a proteruis aſſeuerari poſsit. Cognito enim per intellectum quanta ſit potentia dæmonum, & quanta malitia: quam ſæuum ſit eorum odium contra Chriſtum, atque Chriſtianos, quod infinita ſit etiam iuſtitia Dei & ſapientia, qua multa magnaque in mundo permittit euenire, vt inde plura maioraque bona per ſuam prouidentiam eliciat: cognoſcet omnis homo per intellectũ, quod iſta non ſolum ſunt factibilia, verum etiam ſi affirmentur ab his qui ſe talia expertos affirmant, ſunt valde veriſimilia. Quod autem non contingant hæc in natura, neque per opera hominum ſola, nec etiam his ſimilia quo ad omnia, nullam tollit veriſimilitudinem veritatis, immo adauget, vt ſicut diabolus tam natura quã arte longe ſuperior eſt atque potentior homine: ita opera quoque eius tranſcendant naturalem hominum facultatem. Et velle metiri, quæ hominibus contingere poſſunt, ad ipſorum hominum virtutis naturalis, vel naturalium agentium ſolam menſuram, ſtolidi profecto hominis eſt, & ſuperiorum cauſarum eminentiam, & nihilominus earundem colligationem cõtingentem cum inferioribus, ignorantis. Et ſi argumentum hoc quicquam veriſimilitudinis haberet, iam ea quæ narrantur per Chriſtum & ſanctos facta miracula, falſitatis accuſaret. Talia ſunt auxilia, hi fauores quos ignorantes afferunt ſanctæ fidei Chriſti, dũ ſe officialibus fidei opponũt cũ ſuis hiſce deriſibilibus argutiunculis atq; fabellis. Cõmentator aũt Auer. loquitur de demonſtrationibus naturaliũ, quę uidelicet apud intellectum non habent firmitatem niſi concordent cum rebus ſenſatis, & ad eas fiat vltima reſolutio. Non autem loquitur de his quæ ſupra curſum naturæ poſſunt occurrere. Is etiam qui (vt pote infidelis) ignorabat ea quæ nos per fidem cognoſcimus circa dęmonũ eſſentiam,

3. Ratio.

Solutio.

tiam, potentiam, atque malitiam, non potuit de talibus effecti-
bus plenam habere notitiam: vnde non erat in propoſito contra
veritatem inducendus. Et nihilominus ſatis etiam prædicta con-
cordant cum rebus ſenſatis, puta, quod quando plures vigilantes
aſſerunt concorditer, hoc vel hoc ſe feciſſe, aut quod audierint
vel per ſe viderint ab alijs facta fuiſſe in curſu, nullus ſapiens di-
ceret hæc facta fuiſſe in ſomnis vel illuſionibus, niſi recurratur ad
ſpecialem potentiam dæmonis operantis ſupra communem mo-
dum in phantaſia, quod ex parte rei, quid maius eſt, & minus
concordat cum rebus ſenſatis, quam deferri hominem a dæmo-
ne corporaliter. Vnde ſi hoc non eſt veriſimile, minus illud.
Nec haberet dæmon plene quod optat, caſum inquam hominum
quantum poteſt grauiſsimum per peccatum: ſi tantum deluſorie
iſta mala perpetrarentur. cum nemo per ſe poſsit in ſomnis in-
currere peccatum, ſed ſolum per accidens. Hoc autem non eſt
veriſimile apud vere fideles, niſi naturali lumine mentis priuati
ſint, non attendentes malitiam & odium dæmonis grauiſsimum
in homines deſæuire. Euentus etiam apertiſsimi, non veriſimilitu-
dinem tantum, ſed horum certitudinem præferunt, puta, cum ſe
homines a dæmone deportatos inueniunt longius modico tempo-
ris ſpacio a loco diſtare, vbi prius reſederant: quod non poteſt niſi
virtus, quæ ſuperior eſt hominis virtute. Huius autem rei innume
ra referuntur etiam de facto proprio teſtimonia. Sed & modo per
Patrem Inquiſitorem Brixien. perpetuo carceri damnatus quidam
eſtat, qui fatetur cum primum ob deſperationem ſe quo ad vtrũq;
hominem diabolo dedicaſſet (hoc enim primo expetunt dæmones
ab infelicibus hiſce perſonis) deportatum ſe longius a loco fuiſſe
per plures dietas: ibiq; per tempus ſolatijs carnalibus cum multitu-
dine magna virorum ac mulierum ſociato, neceſſarium ſibi fuiſſe
poſtmodum, multis diebus iter agere, vt ad locum ſuum reuerteret.
Neq; enim illis adſunt dæmones ſemper ad vota, maxime in prin-
cipio Apoſtaſiæ. Non eſt hic homo fatuus aut idiota, vt non ſit ei
fides in hoc adhibenda: quod ex nomine & gradu facile compro-
barem, ſi in aliorum quoq; confuſionem eius propalatio ſpecialior
non cederet. Eſt tamen bene nunc diſpoſitus circa fidem. Sed &
alius quidam infelix de ſecta ſtrigum, qui ſuperiori anno brachio
ſeculari traditus, igniq; conſumptus eſt Bononiæ, inter alia faſſus
eſt in proceſſu, quod ſemel dum ad curſum deferretur cum ſocru
ſua, contingit ipſum inter eundum, Ieſus ſanctiſsimum inuocare
nomen, timore percuſſus: & ſtatim in medio luto ſe depoſitum in-
uenit in loco a ciuitate diſtante per tres dietas: in qua tamen ciui-

ciuitate fuerat ante horam. Innumerabiles horum atteſtationes in proceſsibus Inquiſitorum habentur. Sic igitur ex his liquido cõſtat omni ex parte ruere præmiſſum Aduerſarij argumentum.

Ratio quarta ſumpta ex hoc, quod ea quæ narrantur de ſtrigibus dicuntur opere diaboli perpetrari, ſoluitur. *Cap.* III.

QVAE fiunt arte magica, vel necromantica, vel ydromantica, ſeu alia quacunq; arte diabolica, dicuntur phantaſtica, & non vera. 26. q. 5. c. Nec mirum. Et multo magis cum iſta contingant in perſonis, quæ faciliter decipi poſſunt, prout ſunt mulieres ac ruſtici vileſq; perſonæ. Item in perſonis corruptis circa fidem & bonos mores, & appetentes non appetenda: ſicut ſunt etiam vtentes illis artibus. Iura autem loquentia de aliquibus perſonis, habent etiam locum in non expreſsis, in quibus militat eadem ratio, vt habetur per Panor. in c. Nihil. de electio. ergo &c. So. Vtiq; quæ in illo capitulo recitantur, & quæ ſimili modo contingunt, phantaſtica ſunt: & multa ſimiliter contingunt in hac ſecta, vt dictum eſt in opere noſtro de ſtrigibus. Non ſic tamen delatio corporalis, cum etiam necromantici hanc voluntarie a dæmonibus patiantur, eamq; per eoſdem procurent in alijs fieri, vt præcipue patet in legenda beati Iacobi Apoſtoli, & per ea quæ ſpecialiter referuntur tempore Petri de Abano & Cecchi Exculani ſceleſtiſsimorum necromanticorũ facta non longe ante tempora noſtra. Sed neq; ſemper effectus illarum artium phantaſtice contingunt, vt optime textãtur maleficia, cauſatæ infirmitates vt plurimum incurabiles: locutiones apparentium dæmonum, inuentiones perſæpe furtorum, iuxta ea quæ per ydromantiam cognita ſunt, & alia huiuſmodi plurima. Vere enim & realiter iſta cõtingunt, & nõ phantaſtice, tametſi deceptiones fabricet deceptor in multis, vt explicatum eſt in prædicto opere. Et quod aggrediatur diabolus magis ſimplices & ruſticos & mulieres, ex illius malitia procedit, vt per eos facile deceptos atq; lucratos ob ignorantiam, facilius inde trahat aſtutos. Neq; enim tam facile diabolo crederent iſti vel acquieſcerent, niſi primo perdiſcerent ab his qui talia experiuntur, quod multis delitijs fruuntur ad vota. Sed, prohdolor, his temporibus viri, qui vulgo reputantur alioquin prudentes, inſanire circa talia reperiuntur, ciues inquam & nobiles diuerſi generis. quod poſſet oſtendi ſi opus eſſet per proceſſus Inquiſitorum. immo quod peſsimum eſt, nonnulli etiam qui ordine ſacro ſunt religioſi, tam ſeculares, quam etiam (licet ſolo nomine & habitu) regulares. Et quod ſic inualeſcat iſta labes, potiſsima cauſa

S eſt

eſt quorundam iuris doctorum perſecutio, quibus principes, Theologiæ expertes, facile credunt quaſi ſapientibus: licet in huiuſmodi ſatis rudes exiſtant, vt pote Dei prouidentiam, dæmonum poteſtatem atq; malitiam, & pleraq; alia theologalia, ad quæ præſens articulus reducitur, ignorantes; & implent allegationum legum copia folia, quæ, & in pluribus non faciunt ad propoſitum, eo quod puros actus humanos habent regulare leges humanæ: non autem diabolicis colligatos poſſunt bene cognoſcere: ſed ſolum præſuppoſita cognitione ſuperioris ſcientiæ, ſacrę inquam Theologiæ poſſunt pœnas talibus determinare conuenientes. Allegant & doctores iuris ſimili neſcientia laborantes, eo ꝙ talium notitia, ad eorum profeſsionem non ſpectet. Quod etiam hi qui ſunt de hac ſecta ſint corrupti circa fidem & bonos mores, & appetentes non appetenda, ſicut ſunt necromantici, verum eſt. Et propterea merito debēt ſub iudicio patrum Inquiſitorum debitas luere pœnas: & qui præſtāt impedimentum, ſunt fautores hæreticorum. Non tamen ſequitur, quod ſi necromanticis accidunt deluſiones & deceptiones, accidāt & iſtis eodem modo vel vniuerſaliter. Non enim ſimilia appetunt, nec ſimiliter ſunt corrupti, vnde nec ſimiliter decipiuntur. Non.n. illi vt iſti tam expreſſe fidem negant atque baptiſmum &c. illi cōmuniter laborant theſauros inuenire, vel ad vota feminas inclinare: iſti non niſi vt voluptatibus licentius & abundantius perfruantur, talia ſcelera committere non verentur. Et hæc vna cauſarum eſt, quod uiles perſonæ multiplicantur in hac ſecta magis quam nobiles: & feminæ priuatæ virorum per mundum peregrinantium & mercatorum ſolatio, magis quam aliæ. Magis enim hoc iſtæ modo voluptates inquirunt, quibus aliunde priuantur, quam qui talibus abundant domi. Non negamus autem & hos pariter in multis decipi, vt alias dictum eſt. Non tamen proptēr hoc debet eorum teſtimonium in iudicio repelli. Neque enim propter prædictas contingentes quandoque deceptiones repelleretur horum teſtimonium, ſi deponerent ſuper crimine læſæ maieſtatis humanæ etiam tempore curſus admiſſo, vt puta, ſi conueniſſent aliqui ciues dum actualiter eſſent in curſu, vel in ludo illo diabolico, de Principe occidendo, uel tradenda hoſtibus ciuitate, credo quod tunc Doctores legiſtæ, Duce etiam noſtro Aduerſario, cōſulerent eos omnes eſſe torquendos: & ſi faterentur crimen, crudeli nece plectendos. Sed de crimine læſæ maieſtatis diuinæ identidem commiſſo, quod omnium grauiſsimum eſt.c. Vergentis.de hæreti.eorum forte quidam parum curarent, & Aduerſarius nihil, vt uidetur.

Ratio

Ratio quinta ex hoc ſumpta, quod quæ facta narrantur a ſtrigibus, in ſpiritu & non in corpore fiunt, deijcitur. Cap. IIII.

QVARTO loco ſic arguit Aduerſarius. Hæc omnia fiunt in ſpiritu, & non in corpore, etiam quo ad tranſitum per multa terrarum ſpacia, & quo ad multitudinem hominum qui conuenire dicuntur 26. q. 5. cap. Epiſcopi. ergo &c. Quod ſi dicatur, quod hæc non eſt illa ſecta de qua loquitur capitulum illud; ſaltem eſt ei ſimilis: & quæ in iſta fieri narrantur, ſimilia ſunt illis quæ per illam fieri credebantur. Porro capitulum illud damnat omnes non ſolum credentes illa quæ ibi narrantur fieri in corpore, ſed etiam eis ſimilia. cuiuſmodi non negantur eſſe iſta, ſaltem quo ad tranſitum prædictum etiam ſuper apparentes beſtias, quo ad apparentiam vnius principis, & quo ad conuentum multitudinis &c. Non licet autem a diſpoſitione textus huius per ſophiſticas argumentationes recedere. 16 q. 1. cap. Inſtitutiones. quia quicunque ſcripturam ſacroſanctam aliter intelligit quam ſenſus Spiritus ſancti flagitat, a quo conſcripta eſt: licet de Eccleſia non receſſerit, tamen hæreticus appellari poteſt. 24. q. 3. cap. Quidam. in fin. So. Hoc capitulum male intellectum a Iuriſtis quatenus hæc quæ ad Theologiam pertinent, pertractat, eſt cauſa illorum ruinæ, putantium eo quod in corpore iuris canonici redactum eſt, poſſe proprium ſenſum circa illud ita prodere, vt etiam Theologorum communi ſenſui ſe opponāt. Sed ad Iuriſtas non pertinet de eo quicquam cognoſcere, niſi quod ſi aliquæ perſonæ inueniantur ea quæ ibi principaliter reprobantur facere vel pati, vel credere fieri vel contingere, debent infideles reputari, & hæreticorum pœna puniri. Sed quomodo in talibus quæ narrantur, & in quibus, inueniatur hæreſis vel non inueniatur, ipſi iudicare non poſſunt, niſi ſimul ſint & Theologi, quorum eſt propriū de fide diſſerere, & conſequenter de ſuo contrario videlicet de infidelitate, & de omnibus ſpeciebus eius, videlicet apoſtaſia a fide, hæreſi, & ſimplici infidelitate. Oppoſitorum eſt enim eadem diſciplina. Sacri autem Theologi determinant non eſſe hæreticum tenere talia quæ narrantur de ſtrigibus eſſe vera, prout per ipſos Inquiſitores iudicatur. Et cum his omnibus ſaluant dictum capitulū, concordantes intentionem eius cum verbis. Vnde præſumptuoſus eſt ualde quicunque purus Iuriſta, Theologorum in hoc ſententiæ ſe opponens, non minus quam ſi miniſter iuſtitiæ iudici ſe opponeret, aſſerens non iuſte damnatos, quos ille reos mortis eſſe determinauit, cauſam cognoſcens quam miniſter ignorat eſſe dignam morte. Licet autem in noſtro præfato opere ſit obiectioni huic plenius

Quarta ra.

ſatis factum ex doctrina Theologorum cuncta deducente: nec non a clariſsimo præceptore meo tam in ſumma, quam in opere de ſtrigilamijs: ab authoribus quoque libri, qui malleus maleficarum inſcribitur: nihilominus pro pleniori ſatisfactione factæ huiuſce præſentis obiectionis contra opportuna hunc hominem in exponendo capitulum illud etiam hoc in loco deducam.

Ex authoritate Apoſtoli in d. c. Epiſcopi inducta, habetur delationem corporalem ad longinquas partes, & inacceſſibiles humana uirtute, ſupernaturaliter eſſe poſſibilem. Cap. V.

PRIMO igitur dicendum eſt, quod quantum ad explodi tionem ſenſus, quem habet hic homo ſuper illud capitulum, multum ualet quod ex eodem capitulo habetur: hoc inquam, quod dicere talia quo ad delationem corpoream de loco ad locum, non poſſe fieri in corpore, contradicit illi capitulo, & authoritati Apoſtoli in eodē inductæ, iuxta ſenſum, quem habet in ea Aduerſarius (qui tamen nō eſt intentus ab Apoſtolo, ut alibi dictum eſt, & infra etiam replicabitur.) Præſupponit enim authoritas illa (prout putat Aduerſarius) Paulum potuiſſe deferri etiam vſque ad tertium cælum corporaliter. Alias ſecundum eum Apoſtolus non dixiſſet. Neſcio an in corpore vel extra corpus &c. ſed potius dixiſſet. Scio quod non in corpore, ſed extra corpus &c. quia in corpore eſt impoſsibile. niſi forte Aduerſarius glorietur ea ſe cognoſcere, quæ circa talia reuelata, putet Apoſtolum ignoraſſe. Quod ſi dixerit Aduerſarius in illo capitulo, uel per illam authoritatem non haberi, quod poſsint dæmones deferre homines corporaliter de loco ad locum &c. ſi ſciret naturalem dæmonum virtutem, & quæ per eoſdem facta ſunt ſcriptura teſte, conſideraret, & nollet ſuo paruo intellectu Dei ſapientiam infinitam metiri, ſcrutarique maieſtatem, ut imprudenter iudicet Deum talia non debere, aut (quod ſceleſtius eſt) non poſſe mala permittere, profecto taceret. Voluit autem per inducta exempla circa Paulum & Ezechielem capitulum illud docere, quod poſsibile eſt aliquid apparere, non in corpore, ſed in ſpiritu, & in ſomnis: vt hoc ſuppoſito determinaret illa quæ narrantur ibi quatenus fidem tangunt, eſſe falſiſsima.

Quatuor principaliter eſſe falſa prodere Concilium intendit in d. c. Epiſcopi. Cap. VI.

5. Ratio. SECVNDO dicendum, quod duo ſunt falſa & hæretica, quæ principaliter narantur in illo capitulo. Primum quod vera eſſet dea,

quæ

quæ apparebat in forma Dianæ. Sic enim iuxta errores gentilium aliquid numinis putaretur extra vnum Deum, & conſequenter plu ralitas deorum aſtrueretur. Secundum eſt, quod homines conuerte rentur in Deos: quia tam Herodiam, quam Dianam prius fuiſſe fe minas ab omnibus credebatur, & in deas poſtmodum eſſe conuerſas. His autem, duo alia falsa & hæretica connectebantur. Primum eſt, quia putabant hæc fieri a bono ſpiritu. Deos enim putabant bo nos eſſe ſpiritus ipſi gentiles; quod ideo eſt hæreticum: quia qui pu tabantur dij, multas deceptiones faciebant, & in multis deprehendebantur eſſe mendaces atque maligni. Hoc autem Deo & ſanctis ſpiritibus conuenire non poteſt. Secundum eſt, quod ſe vocari cre debant ad ſeruiendum, & obſequendum numinibus illis. Cætera uero in capitulo, introducuntur quidem ut ordo narrationis eorum quæ de mulieribus dicebantur, perfecte haberetur, non autem vt impoſsibilia cenſerentur aut declararentur, niſi quatenus erant prædictis coniuncta, quæ vere impoſsibilia ſunt: & illa credere, conſtituunt infidelem. Et propter hoc capitulum illud in fine concludēs, non reaſſumit cuncta quæ narrauerat quando ſententiam damnationis pronunciat: ſed ea tantum execrando, quæ principaliter intendebat, quaſi diffinitiue determinans dicit. Quiſquis ergo credit poſſe fieri aliquam creaturam, aut in melius, aut in deterius, aut transformari in aliam ſpeciem, aut in aliam ſimilitudinem niſi ab ipſo creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia facta ſunt, infide lis eſt, & infideli deterior. hæc ibi. In hac autē determinatione clauditur, quod homines non poſſunt conuerti in Deos: & conſequenter hoc ſublato, non ſequi pluralitatem deorum, quam ſupra in eodem capitulo oſtenderat ex narratione illarum muliercularum inferri: Et tantum propter hanc opinatam deorum pluralitatem declarauerat eas a recta fide deuiare, & errore paganorum inuolui: & non propter alia quæ prænarrauerat. Illam enim ſolam rationem aſsignauit quare inquam errore paganorum diceret eas inuolui ſubdens: cum aliquid diuinitatis &c. Similiter quando circa finem dicit, quod qui talia credit & his ſimilia, fidē perdit &c. ne forte quis putaret intelligendum hoc eſſe de omnibus quæ præmiſerat, ſubiungit. Quiſquis ergo, &c. quaſi dicat. Qui hoc & quod in eo includitur, prout ſupra explicatū eſt credit, infidelis eſt, & pagano deterior. Ex hoc autem dicitur pagano deterior, quia prius erat per fidem illuminatus: quod paganus adhuc non habuit. Impoſsibile eſt enim etiam per Dei potentiam, quod in verum Deum homines conuertantur. Et illius tantum potentiæ ſubditur, homines Deos facere, ſecundū denominationem tantum & ſimilitudinem ſic dictos, hoc

eſt

eſt in ſupernas intelligentias transformando, quæ curam horum inferiorum etiam vniuerſalem habere videntur. Ab vniuerſali quippe rerum prouiſione, nomen ſumitur deitatis, ſecundum Diony. 12. cap. de diuinis nominibus. quamuis etiam paganorum plurimi non putarent deos omnes eſſe incorporeos, ſed eorum plures in ſimilitudinem hominum corporeos, ſolaque poteſtate diuerſos autumarēt, vt etiam narratio capituli huius prætendit. Intelligitur autem non poſſe creaturam vnam in aliam transformari niſi per Dei potentiā quantum ad transformationem ſubſtantialem nulla concomitante corruptione. Sic enim proprie conuerſio ſolum dicitur. Quod enim vna creatura per ſui corruptionem, & noua generationem mutetur in aliam, dummodo communicent in materia, non eſt impoſsibile in natura. Eadem quippe materia, quæ prius fuit ſub forma aſini, poteſt eſſe poſtea ſub forma bouis, & diceretur (licet improprie) aſinus mutatus in bouem. Quo etiam modo non poteſt quicquam in cælum cæleſteſque creaturas mutari, & minus in Deū: quia hæc non ſunt generabilia aut corruptibilia. Quod vero vna ſpecies, puta, vnus homo mutetur in aliam, ita quod conuertatur in illam, puta in catum, non media generatione: hoc eſt ſoli Deo poſſibile, vt dictum eſt. De his autem transformationibus, & conuerſionibus, quibus tota vna ſubſtantia creata in aliam totam vel meliorē, vel deteriorem conuertitur, intendit capitulum. Et in hoc errabant pagani, putantes homines mutari in beſtias, ſicut extimarunt ſociorū Diomedis alios quidē in aues, alios vero in lupos eſſe conuerſos, & ſic in deterius transformationem eſſe ſortitos. Et aliquos homines in melius eſſe mutatos, puta in Deos, ut dictum eſt. Non loquitur autem capitulum de mutatione accidētali, puta de ſano in infirmū, de calido in frigidum &c. Has enim mutationes non ſolum Deum, ſed etiam creaturas poſſe cauſare, nullus dubitat. Vnde capitulum vt has excludat, dicit in aliam ſpeciem, hoc eſt in aliam naturā ſpecificam: licet forte non intelligatur etiam eſſe alia res ſecundum ſpeciem, ſed ſolum ſecundum indiuiduum in eadem ſpecie, puta, ſi vnus homo conuerteretur in alium hominem: quod ſolus Deus facere poſſet. Poteſt etiam hoc quod dicit, aliam ſpeciem, interpretari aliam figuram. hæc enim eo quod ſignum proprium ſpeciei ſit, etiam ſpecies nominatur. Videmus enim omnia quæ diuerſa ſunt ſecundum ſpeciem in corporalibus, eſſe quoque diuerſa ſecundum figuram. Vnde poſtea ſubdit. Vel in aliam ſimilitudinem, quæ videlicet prouenit ex diuerſitate figuræ. Neque enim poteſt dæmon etiam facere, quod aliqua creatura vnius ſpeciei habeat figuram alterius, puta, quod homo habeat figuram aſini, vt per hoc vel

ſit

ſit aſinus, vel ſimilis aſino. Poteſt tamen facere, quod homo appareat aſinus, uel alia beſtia, non per mutationem factam in homine illo: ſed per mutationem factam in oculis intuentium, vt ſępius dictum eſt in præfato noſtro opuſculo de ſtrigibus.

Cætera quæ in capitulo illo referuntur, falſa quidem, ſed non impoſſibilia etiam dæmoni plura cenſentur. *Cap. VII.*

TERTIO dicendum eſt, quod alia quæ in illo capitulo narrantur, puta de delatione corporali ſuper beſtias, ideſt ſuper dæmones in formas beſtiales ſe transfigurantes, per multa terrarum ſpacia: de viſione multitudinis hominum, illarum etiam Dominarum, de quibus ibi fit mentio; deque obſequijs eiſdem exhibitis, dicuntur quidem eſſe falſa, nec vere contigiſſe, ſed in ſomnis & in ſpiritu tempore illo & mulieribus illis: ſed non dicitur ibi, nec eſt verũ, quod ſint impoſsibilia dæmoni, aut qui credit hæc poſſe fieri a dæmone ſit infidelis, quia non iſta reperit, quando concluſionem infert dicens. Quiſquis ergo &c. nec in ipſa illata concluſione clauduntur: ſed neque in ratione, qua mulieres illæ & omnes eis credentes damnantur, quod a recta fide deuiarent, & errore paganorum inuoluerentur, vt patet ex verbis capituli. In opuſculo etiam noſtro declaratum eſt per ſacram ſcripturam ſanctoſque Doctores multa talia poſſe fieri virtute dæmonum. Vnde ſequitur, quod ſi ſic intelligeretur capitulum illud, vt iſti viri ſentiunt & exponunt, eſſet periculoſum in fide, ſicut & iſti periculoſe loquuntur dum dicunt talia non poſſe corporaliter accidere, & reclamandum eſſet contra tale concilium, etiam ſi generale fuiſſet ad Pontificem, ad cuius ſententiam, cum ſit caput Eccleſiæ & concilij, pendet cuiuſlibet cauſæ fidei determinatio, vt bene examinaretur, beneque exponeretur, & declararetur intentio Spiritus ſancti in illo, & non male ſentientiũ: ſicut & iſti homines compeſcendi ſunt per Inquiſitores, vt melius loquantur in iſta materia, quam facit Aduerſarius. Exponenda eſt autem intentio Spiritus ſancti in capitulo illo contenta conformiter ad ſacras litteras, & non contra eas. Perſpiciendum quoque eſt, quod non habetur ex authoritatibus ſacræ ſcripturæ in eo inductis, quod prædicta non poſsint per dęmones fieri. Sed determinat capitulum illud diuinitus inſpiratis Sanctis patribus, quod talia de facto falſa tunc fuerunt, quæ mulieres illæ quaſi vere contigerint, referebant: & quomodo deludebantur oſtendit, quia, inquit, putabant in corpore fieri, quæ in ſomnis, vel ſolo ſpiritu contuebantur, & oſtendit poſsibilitatem talis deluſionis ex quotidiana experientia,

cia, qua multa uidentur in ſomnis, quæ in vigilia nunquam ſunt viſa, vt facile poſsit inferri, quod ſi hæc per reſolutionem vaporum aſcendentium ad cerebrum poſſunt a natura cauſari, commouendo ſpecies imaginationis, multo magis virtute dæmonum, cui corporalia omnia inferiora quo ad motum localem ſubijciuntur ad nutum. Poteſt enim in imaginatione etiã melius & fixius determinare ſpecies, vt hæc vel illa magis determinate repreſentet, prout vult, vt videnti, ſeu imaginanti magis appareat, quod vera ſint, quam in ſomnis contingat, vel alio modo infra declarando, ſic ſpiritualiter deludere, quod omnino putarent ſic eueniſſe ſicut apparebat. Probat autem dictum capitulum per exempla ſacræ ſcripturæ, tam in Paulo quam in Ezechiele, quod alia viſio ab ea, quæ per oculos corporeos exercetur, haberi poſsit, ſiue per imaginationem vt in Ezech. ſiue per intellectum, vt in Paulo. Non eſt autem intelligendũ verbum Apoſtoli, quod ipſe neſciret an videret in corpore, ideſt per oculos corporales, quæ vidit in raptu, aut neſciret, quod nõ eſſet raptus corporaliter in paradiſum. Hunc enim ſenſum falſum & erroneum habebat quidam Iudæus, vt refert Diuus Hieronym. in prologo ſuper Danielem, quem ſenſum reprobat Diuus Aug. ſuper Gen. ad litteram, ſed ut Aug. ibi exponit, neſciebat an anima ſua eſſet pro tũc in corpore, vel certe ſeparata, vt approbat etiã S. Tho. verit. q. 13. art. 5. & 22. q. 175. art. 6. Potuit enim vtroque modo ſe habens Paulus rapi, vt determinant ſancti Doctores: ſed neſcitur quomodo factum id fuerit. Communis tamen opinio Doctorum eſt, quod anima per eſſentiam eſſet in corpore, & corpus in domo Iudæ, vbi inuenit eum Ananias, vt dicitur Act. 9. Sed tam ſomniantes quam prædicto modo imaginarie vel intellectualiter videntes, cognoſcunt poſtmodum cum in ſe ſunt reuerſi, quod prius corporeis ſenſibus talia non videbant; & quod alius eſt eorum ſtatus in vigilia, & alius dum ſunt in tali abſtractione vel raptu. Et quod quę vident vigilantes, vera ſunt; quæ vero dormiẽtes vel in raptu, ſunt vel falſa ſicut in ſomnis viſa, vel ſimilitudines falſorum, vt in pluribus, vt in viſione imaginaria a malo ſpiritu cauſata & excitata: vel ſimilitudines verorum ſicut in viſione imaginaria cauſata a bono ſpiritu: vel certe etiam uera, ſed intellectualia: ſicut quæ videntur ſupernaturaliter per intellectum viſione cauſata a Deo.

Pluribus modis contingit aliquid in ſpiritu cognoſci. *Cap.* VIII.

SED quia ſceleratæ illæ mulieres aſtruebant poſt modum in vigilia, quod iſta ſibi vere contingerent quæ narrabant, non poterãt ſecun-

ſecundū prædictos modos in ſpiritu talia videre. Et propterea ſciendū eſt quarto, quod dupliciter poteſt aliquid dici cognoſci in ſpiritu. Vno modo ex parte ſubiecti, quia videlicet ille qui videt, per potentiam vel ſimpliciter, uel aliquo modo ſpirituale videt, & non per corporeos oculos. Et hoc contingit prædictis duobus modis, videlicet per viſionem intellectualem, & per imaginariam. Intellectus enim vis animæ ſimpliciter ſpiritualis eſt. Minus autem imaginatiua, quæ corporeo organo opus habet in ſuis operibus, quæ tamen primo terminantur ad ſpeciem ſine materia naturali, res corporeas repręſentantes: non autem ad corpora ipſa uel corporea vt in ſe ſunt, ſicut faciunt ſenſus exteriores vna cum ſenſu communi. Alio modo aliquid dicitur cognoſci in ſpiritu ex parte obiecti, quia videlicet id quod cognoſcitur eſt vel ſimpliciter vel aliquo modo res ſpiritualis. Et conſequenter hoc etiam contingit duobus modis. Vno modo, quia id quod videtur, in ſe quidem eſt quoddam ſpirituale, ſed apparet corporalibus oculis vt corporeum, quo modo dęmones & animæ ſeparatæ quandoque apparent in ſimilitudinem hominum, tam in ſomnis vel abſtractione ſenſuum, quam etiam in vigilia. Et in abſtractione ſenſuum fit per ſpecialem aptationē ſpecierum in phantaſia opere ipſius ſubſtantiæ ſeparatæ. In vigilia vero per virtutem eiuſdem ſpiritualis creaturæ condenſando aerem in formas corporeas & viſibiles, etiam in nocte quandoque, luce cauſata per aliquod lucidum corpus virtute ſupernaturali ſimiliter apportatū: licet non ſemper tale corpus luminoſum appareat, ſed ſolum lumen eius, operante ſic eadem virtute naturæ ſpiritualis pro voto. Et hoc modo mulieres illæ ſceleratiſsimæ videbant in ſpiritu diabolum in forma Dianæ, vel Herodiadis, vel etiam aliarū perſonarum. Alio modo, quia id quod videtur eſt in ſe quoddam corporeum, & vt corporeum videtur, ſed non talis figuræ, vel formæ qualis in ſe eſt, ſed alterius. Quo fit, vt non illa res quæ eſt, ſed alia videatur. Quod contingit communiter fieri non per bonos ſpiritus, ſed opere dæmonum, eo quod tales viſiones ſint communiter deceptoriæ. Poſſunt tamen, & a bono ſpiritu fieri talia, bona intentione rectoque fine pro Dei voluntate. Sicut beatus etiam Clemēs Papa ſuis orationibus impetrauit, vt in oculis Siſinij miniſtrorumq; eius, columna videretur eſſe perſona Pontificis, quam ligarent, & & traherent: quod miniſterio bonorum angelorum factum eſſe nō eſt dubitandum. Fiunt autem hæc in oculis intuentium, perſtringendo taliterque alterando oculos illos, vt aliter res appareat quam in ſe ſit. Et hac ratione viſio hæc præſtigium nominatur. Quo etiam modo dæmones tēpore beati Macharij pręſtigiabant oculos intuen-

tium quandam mulierem, ita vt videretur eis equa eſſe, non mulier. oculos vero beati Macharij præſtigiare non valuerunt, ſed ſemper ſibi viſa eſt eſſe mulier, non equa. quam tamen ſibi cognati mulieris præſentabant curandam, vt equam. A qua etiam deluſione, vir Dei precibus liberauit eoſdem cognatos. Hoc igitur modo etiam mulieres illæ, de quibus in d.c. Epiſcopi. ſermo fit, diaboli iam factæ captiuæ, ab eodem deludebantur, vt videretur eis etiam vigilantibus videre multa, quæ non eo modo erant quo videbatur ab illis. Vnde non mirum ſi ſe putabant eſſe quandoque in loco vbi non erant: portari etiam ad diuerſas partes & regiones, cum domi forte reſidebant quandoque immobiles. Sicut enim poteſt dæmon per præſtigium facere, quod videatur id quod eſt coloratum vno colore, eſſe coloratum alio, & quod eſt vnius figuræ, eſſe alterius, vt patet in ſupradicto exemplo de muliere, quæ videbatur equa: ita poteſt per præſtigium facere, quod aliquis ſibi videatur moueri vel deportari, qui tamen quieſcet. Sicut enim color eſt proprium viſus obiectum, ita figura motus & quies, communia ſunt, vt docet Philoſophus ſecundo de anima. Volens igitur. d.c. Epiſcopi. oſtendere, quod illæ mulieres decipiebantur, dum putabant per oculos corporeos naturaliter videre, quod tamen non vere videbant, patefacit plures eſſe uidendi modos quibus illæ poterant deluſione diaboli dementari, quia contingit aliquid videri aliter quam ſit tam in ſomnis, vt experimur, quam in viſu, ſcilicet interiori per formas imaginarias vel etiam intellectuales, quam etiam in ſpiritu prædictis duobus modis extremis. Quorum illum qui eſt ad rem in ſe penitus ſpiritualem, expreſsit per Apoſtoli authoritatē, qua dicit, Angelum ſatanæ transfigurare ſe in angelum lucis. Eos vero modos qui per imaginationem vt diximus, vel per intellectum perficiuntur, exemplis inductis de Ezech. & Paulo manifeſtauit.

Applicatio prædictorum ad præſentem de ſtrigibus conſiderationem. Cap. IX.

QVOD ſi quiſpiam ex dictis arguat, quod pari modo poteſt cōformiter ad capitulum illud concludi, quod hi qui ſunt de ſecta ſtrigum decipiantur a diabolo, putantes ſe portari ad longinquas partes, & multitudinem perſonarum videre, quas aſſerunt conueni re cum domina ludi: comedere, bibere, luxuriari, & alia quæ narrantur facere: & tamen iſta non niſi præſtigioſe vel apparitione dæmonum eis contingant. Reſpondetur, quod diabolum ſic poſſe mulieres iſtas decipere ſicut illas tunc deludebat, non eſt negandū.

Sed

Sed quod non ſic deludantur, quo ad multa, quæ ab eis enarrantur, ex duobus perpenditur. Primum eſt euentus, quo ad corporalem delationem ad longinquas partes, eo quod plures perſonæ longius deportatç, & in loco diſtanti derelictæ feruntur clariſsimis & multiplicibus teſtimonijs. Multotiens etiam viſa eſt multitudo ſic luden tium ab alijs, qui non erant in illa ſocietate, & cum eiſdem ſermo habitus, vt per exempla etiam viuentium oſtendimus in præfato opere. Sed & in agro Brix. (vt fertur) accidit diebus noſtris, quendam in loco eminentiori poſitum nocte videre confuſa luce multitudinē velociſsime per viam inferius ambulare: in qua cognouit plures perſonas, & ab eis cognitus fuit. Sed præ timore inſoliti ac præternaturalis illius occurſus, nihil eis locutus eſt. Poſtera vero die, vna mulierum illarum currentium ei dixit. Hac nocte fuiſti in magno periculo, quando illo in loco nos vidiſti currentes: caue ne de cętero tali hora ibi inueniaris. Hoc autem non potuiſſet ſaluari ſic vt præfertur eueniſſe, quod videlicet recordarentur, & conuenirent in talis rei notitia, ſi non vere ibi ambo fuiſſent. niſi forte dicatur, quod omnes homines pariter deludantur & ſomnient: & quod ſemper diabolus ſit intentus phantaſmata hominum transformare, vt conueniant in imaginationibus rerum, quas putant inſimul experiri. Quod aſſerere non niſi delirantis hominis eſt. Secundum eſt diuerſa verſuti hoſtis decipiendi ratio, vel cauſa. Nam mulieres illas de quibus.d.c. Epiſcopi. loquitur, ad hoc ſolum deducere volebat, vt putarent Dianam vel etiã Herodiadem eſſe deas: & conſequenter infidelitate & erroribus paganorum illas inuolueret, quod eſſet aliquid veri numinis præter Deum vnum verũ opinari. Quod quidem facere poterat; & melius decipiendo eas per præſtigium & apparitiones diabolicas, quominus perpenderent ſe decipi quo vigilare ſe cognoſcebant, quam per imaginarias viſiones, aut in ſomnis, & quam etiam per realem delationem. Sat enim illi erat, loca quaſi diſtantia præſentare, in quibus multitudo & ſocietas magna videretur, apparente diabolo prætendenteque perſonarum figuram, vt ſupra dictum eſt: vt ſic facilius ſibi ipſis ſingulæ perſuaderent verã eſſe deam, cui tot perſonæ obſequerentur vt Deæ: cultuque illam diuino proſequerentur. Has autem perſonas, de quibus nunc ſermo eſt, inclinare diabolus laborat, vt per voluptates corporeas ſic eas ſibi conſtringat amore, vt non timeant, aut vereantur fidem Chriſti, atque baptiſmum abnegare, ne tot oblectationibus priuentur, & demum multis ſubijciant, infligendis pœnis, vt ſupra in opere noſtro, prolixo ſermone declaratum eſt. Vnde veras & non præſtigioſas delectationes, tam cũ dæmonibus in forma tamen humana ap-

parentibus, quam cum hominibus ad ludum pariter deportatis miniſtrat, quod non tam facile poſſet & ad manum, niſi eas corporaliter vno in loco cogeret. Et quia per ſe non poſſent tot ex tanta diſtantia, aut tam cito conuenire, portat eas. Pro qua illæ delatione conſequenda exhibent obſequia ſacrilega vnguētorum, & aliorum ſignorum, quæ ad pacta fœderis iniqui pertinent inter ipſas & dæmones, vt ex omni parte ipſarum animas illaqueatas teneāt. Patet igitur, quod non eſt ſimilis ratio vtriuſque caſus. Et propterea nulli mirum eſſe debet, ſi non poteſt ab his vt a ſimilibus argumentum trahi. Detecta quippe cum eſſet malitia dæmonum in prima illa deluſione per vigilantiam ſanctorum epiſcoporum & ſacerdotū, manum ad fortiora diabolus miſit, & aperte ſe Chriſti hoſtem pate faciens, auertere ab eo conatur fideles ipſos per exhibitionē & procurationem delectabilium. Adeoque nunc inualuit iſta peſtis, vt di xerit in quadam concione diabolus, qui in forma Principis apparebat (vt retulerunt qui affuerant nonnulli ab Inquiſitore deprehēſi.) Sitis omnes bono animo. Neque enim elabentur anni multi, quod numero ſuperabitis Chriſtifideles. Quod optime diabolus obtinet ſuffragio Aduerſarij, ſibiq; ſimilium, qui ſe patribus Inquiſitoribus opponunt, dicentes hæc eſſe deliramenta, ſicque ſceleſtibus his apoſtatis fauent, & in hæreſibus ſuis indirecte confirmant. Niſi enim præpedirentur patres Inquiſitores horum moleſtijs, quorum ſæpe Principes tanquam ſapientum ſuaſionibus inclinati, denegant auxilia Inquiſitionis officio debita: iam eorundem feruentium Inquiſitorū zelo ſecta hæc eſſet penitus deleta, vel certe extra fines Chriſticolarum procul fugata, ſicut omnes alij hæretici, quorum occidentalis omnis plaga Chriſticolarum plena erat, ex Italiæ finibus expulſi ſunt, opera ſtrenuiſsimorum Chriſti militum patrum Inquiſitorum ſequentium veſtigia fortiſsimorum Principum, atque Ducum prę cęteris Patriarchæ Dominici, qui primus in partibus Tholoſanis, & Albigentium ſanctiſsimo hoc officio functus eſt, & victoriſsimi athletæ Petri Martyris primi Inquiſitoris in Italia, ſuperinfuſa poſtmodum luce clariſsimæ, ac profundiſsimæ doctrinæ præ alijs angelici doctoris. S. Tho. de Aquino, qua omnis hæreticorum infeſtatio tenebræque penitus abolitæ ſunt.

Rurſus in ſolo ſpiritu aliqua fieri contingit duobus modis, quorum unum d. c. Epiſcopi. tantum proſequitur. Cap. X.

SCIENDVM eſt quinto, pro clariori etiam explanatione prædicti capituli, quod aliqua contingere in ſolo ſpiritu poteſt intelligi duobus

duobus modis. Vno modo, quod nullatenus fiant in corpore vigilando, ſicut ea quæ accidunt in ſomnis tantummodo, & quæ ſola imaginatione vel ecſtaſi videntur fieri. Alio modo, quia licet aliqualiter fiant in vigilia, non tamen fiunt naturaliter tantum in plena vigilia, ſed ſemper aliquid interuenit opere diaboli confictum modis ſupra declaratis, ſcilicet, vel per præſtigium, vel etiam per dęmonum apparitionem in corporibus aſſumptis. Verbum ergo prędicti cap. quo dicit ea quæ ibi narrauit, quod intelligenda ſunt in ſolo ſpiritu, aut in ſomnis facta, intendit hoc ſecundo modo, non autem primo. Quod quidem probatur primo, quia primo modo non potuiſſet ſic eas deludere, vt vigilantes poſtea putarent ſe ſolutis ſenſibus feciſſe, quæ in ſomnis vel ecſtaſi, ſeu in raptu tantum per viſionem, ſcilicet imaginariam, acciderunt. Cognoſcunt enim naturaliter homines dum vigilant differentiam ſtatus vigiliæ, atque ſomnij ecſtaſicæ, & corporeæ viſionis. Nam differentiam inter vigiliā & ſomnum, nullus eſt qui ſe cognoſcere non experiatur. Cui etiam cognitioni ratio ſuffragatur. Nam cum idem ſit ſenſus ſomni & vigiliæ, ſecundum Philoſophum in libro de ſomno & vigilia, ſicut vniuerſaliter omnium contrariorum eſt eadem cognitio, & nulla ſit certior cognitio apud nos quam ſenſus exterioris circa propria ſenſibilia, vt habetur ſecundo de Anima, propter quod etiam circa hæc non contingit ſenſum errare, ſequitur quod quilibet certiſsime cognoſcat differentiam ſtatus quando vtitur ſenſibus corporeis ab omni ſtatu, quo eis non vtitur, ſiue dormiat, ſiue quomodolibet extra ſe fiat, ſi tamen ſit ſanus corpore. Differentiam quoque ſtatus, dum quis patitur vel non patitur ecſtaſim, dubium non eſt quin eadem ratione cognoſcant qui talia patiuntur. Vnde etiam Ezechiel cognouit differentiam ſtatus, de quo dixit ſe fuiſſe in viſu in Ieruſalē, ſeu in ſpiritu, a ſtatu plenę vigiliæ quando hoc referebat. Et quando ſic fuerat in ſpiritu, non eſt putandum, quòd crederet ſe eſſe tūc in corpore in Ieruſalem. deceptus enim fuiſſet: quod non eſt concedendum vllatenus in prophetia Domini. Mulieres autem illę putabant ſe transferri corporaliter; perficere quoque vigilantes quæcunque narrabant, & dum eſſent poſtmodum in plena vigilia, hoc ipſum vere factum prædicabant: vnde facile patet, quod non ſimpliciter in ſomnis, aut in raptu eis hæc contingebant. Secundo etiā probatur hoc idem, quia ſi capitulum vellet, quod illæ mulieres deluderentur, & in ſomnis, & in ſpiritu ſimul, hoc eſſet impoſsibile, niſi ad modum quo angelus apparuit in ſomnis Ioſeph, aut etiam Petro ecſtaſim paſſo, & tunc optime cognouiſſent mulieres illæ, quod viſio fuiſſet ſolum imaginaria ſicut illi cognouerunt. Si vero

capitu-

capitulum intenderet, quod hoc accidiſſet vel in ſomnis tantum, vel in ſpiritu tantum; tunc falſum poneret capitulum, dum ſecundum iſtos opinantes vtrunque modum deluſionis aſtruit interueniſſe. Si vero mulieres quaſdam intenderet in ſpiritu, vel raptu deluſas, quaſdam verò tantum in ſomnis; tunc quælibet per ſe cognouiſſent in vigilia demum poſitæ differentiam ſtatus, vt dictum eſt. Vnde exponendum eſt, quod d. cap. tantum voluit inſinuare per hos duos modos magis notos in ſcriptura, modum in genere, quo aliquibus videatur verè aliquid fieri, quod tamen vere non fit. Sub quo generali modo, non niſi duobus his ſpecialibus modis, videlicet per præſtigium vel apparitionem ſpirituũ in corporibus aſſumptis contingit homines ſic poſſe deludi, vt putent in plena vigilia conſtituti, ſic ſe res habuiſſe ſicut eis videbatur; dum deluderentur. Et ſic habetur ſenſus Spiritus ſancti in illo capitulo: quia hic ſenſus ſolus eſt verus, vt deductum eſt. Veritatis autem & non falſitatis autor eſt Spiritus ſanctus. Non eſt autem generalis etiam concilij determinatio, tam exacte neceſsitatis fidei vel authoritatis, vt verba eius, quæ obſcuritatem habent, & falſa magis videntur quàm vera; non ſuſcipiant expoſitionem, qua trahantur ad ſenſum verum, quando quidem ſacra etiam ſcriptura, quæ maioris eſt authoritatis, interpretari poſsit. Cùm ergo poſsibilitas delationis corporalis hominum à dæmone, habeatur potius ex ſacris litteris, quàm oppoſitum: quinimmo lumine naturali cognoſcatur, vt ſæpius in ſuperioribus eſt deductum, etiam ſi concilium aliquod aſſerat tale quid pro aliquo tẽpore, vel aliquibus determinatis perſonis, nõ contigiſſe; non propterea putandũ eſt eſſe determinatũ, quod id ſit impoſsibile factu.

Non determinatur in d. c. Epiſcopi. eſſe impoſsibile illa fieri corporaliter, quæ quandoque contingunt in ſomnis. Cap. XI.

SCIENDVM eſt vltimo pro eo. cap. declarando, quod in eo nõ determinatur eſſe impoſsibile talia omnia fieri corporaliter, vt ignoranter putat Aduerſarius. Nam quod dicit (Cùm mentem cuiuſcunque mulieris ceperit; & hanc per infidelitatem ſibi ſubiugauerit, illico transformat ſe in diuerſas ſpecies perſonarum, & ſimilitudines &c.) non ſic accipiendum eſt, vt illa coniunctio, cum, habeat vim inferendæ neceſsitatis antecedentis huius dicti ad conſequens, ſed contingentiæ, ſeu poſsibilitatis tantummodo. Intendit enim, quod poſsibile eſt dæmoni tales mulieres deludere tali modo. Vnde ſi aſſerant ſe vere, & in corpore deportari ad ſeruiẽdum Dianæ tanquam vni dearum, non propter hoc credendum eſt, quod

Diana

Diana dea ſit, & ei vel Herodiadi ab aliquo vere ſeruiatur, vt dominæ. Cum enim hæc falſa ſint, vt edocet fides, oportet de neceſsitate dicere, quod talia ſe credentes experiri, deludantur à diabolo falſitatum omnium primo ſatore. Si vero non dicantur aliqua contra fidem, & ob hoc impoſsibilia eſſe, vel fieri: ſed potius aſſerantur, ea quæ facile poſſunt contingere, puta, quod multa fiant in opprobrium fidei, dum eidem fidei baptiſmoq; renunciatur: & quod ad hoc portentur a diabolo, vt facilius, & ſine timore in loco ſemoto per multitudinem fiant: non eſt hoc negandum ex intentione capituli illius. Immo ſi ratio iuncta experientiæ conuincat, quod diabolus hoc modo ſuæ melius malitiæ ſatisfaciat, non eſt contra capitulum illud, quod ſic fieri, uel euenire credatur. Et ideo ſi talia denuncientur, & teſtibus confirmentur de viſu: & ab his præcipue qui expertos ſe aſſerunt hæc omnia, uel ſimilia: non minus hæc a iudicibus fidei credenda ſunt, quam ex ſimilibus indicijs tantū moti ſancti Doctores crediderint minus credibilia, puta, quod dentur incubi, ac ſuccubi dæmones, ut in libro noſtro deductum eſt. Et eo præcipue, quod determinationes conciliorum circa fidem, theologorū propriū eſt declarare quomodo intelligi debeant, & nō Canoniſtarum, & minus Iuriſtarum. Et ideo ſi patres Inquiſitores, qui communiter profundiſsimi Theologi ſunt, iudicent talia non contradicere predicto cap. non poſſunt Iuriſtæ abſque nota temeritatis ſe eis opponere. Debet enim vnuſquiſque gradu ſuo cōtentus eſſe, & ſuarum virium menſuram non excedere. Mitto quæ diximus in primo opere noſtro, incertum inquam eſſe, an particulare, vel generale fuerit illud concilium, an rite congregatum, vel etiam confirmata decreta eius per ſedem apoſtolicam, quis auctor, quo tempore, cum præcipue inter concilia generalia non annumeretur, diſt. 16. cap. primo. Vnde ſi liber ſine certo authore ex hoc ipſo cōputatur inter apochryphos: multo magis concilium prædictis conditionibus incertum. Nec authoritas Gratiani ſufficit, vt eidem fides indubia præſtari debeat: cum multa alia, quę refert, inter paleas computentur. Quod ſi etiam generale riteque congregatum, & cōfirmatum concilium fuerit, non adimitur cuilibet recurrendi facultas ad apoſtolicam ſedem, ut ſupra probatum eſt, vt eius verba obſcura, & quæ errorum occaſio eſſe poſſunt, melius declarentur, & exponantur ſecundum debitum ſenſum. Sed & plures Pontifices declarauerunt inueniri modo talia, corporaliterque fieri, prout iudicant patres Inquiſitores, immo proceſſus eorum iudiciaque confirmarunt, atque ſententias contra tales perſonas ſceleratiſsimas, & vt executioni mandarentur fauorem impenderunt. Sicut nuper etiam

Clemens VII. præcepit domino Gubernatori Bon. vt daret omnẽ fauorem patri Inquiſitori Parmenſi contra quoſdã infectos hæreſi ſtrigiatus. Et breue incipit. Accepimus non ſine animi &c. Hos autem dicunt patres Inquiſitores in curſu plurima nefandiſsima in opprobrium fidei committere, quorum gratia hæretici iudicantur. Non poteſt ergo dici, quod talia fiant tantum in ſpiritu, aut in ſomnis, ſecundum intentionẽ, & intellectũ Aduerſarij. Alias in ſomnis quis incurreret hæreſim, quod eſt falſiſsimũ, cum nec etiã minimũ peccatum in ſomnis per ſe cõmitti poſsit. Immo ſequeretur, quod Papa qui contra prædictos fauorem pręſtat Inquiſitoribus, vti diximus, & non niſi apoſtolica authoritate, iam ut Papa erraret, immo faueret errantibus, ſi contra determinationem concilij patres Inquiſitores ſentirent. Nulla ergo concilij cuiuslibet determinatio, prædictis Inquiſitorũ iudicijs aduerſari poteſt. Sed qui eis potius aduerſantur, manifeſtiſsime fauent hæreticis: & fidei catholicæ inimicis, vt ex præmiſsis clariſsime conſtat. Et cum addit vltimo Aduerſarius, non eſſe recedendum a diſpoſitione textus illius per ſubtilitates ſophiſticas, & argumenta, verum eſt. Sed intelligitur a vera, & bene intellecta diſpoſitione textus, qualem ipſe non poſsidet intellectu, vt prolixe ſatis deductum eſt. Authoritas etiam quam allegat ex. c. quidam. 24. q. 3. licet non ſit ad propoſitum, quia loquitur ſolum de ſacris litteris noui, ac veteris teſtamenti, inter quas non annumerantur determinationes conciliorum, neque ad earum authoritatem attingunt, vt ſupra deductum eſt: tamen adhuc dicimus, quod prædictum ſenſum quem dedimus, flagitat a nobis Spiritus ſanctus, ut diffuſe ſupra probauimus: non autem ſenſum, quem dedit Aduerſarius: immo eſt ei aduerſus, cum ſit falſus, & ad hæreſim deducens, vt etiam infra tangemus.

Rationem ſextam ex præſumptione iuris aſſumptam: Septimam quoque, quia procedunt hæc a ſpiritu maligno, nequaquam prævalere. Cap. XII.

Ratio 6. SEXTO arguitur ab Aduerſario. Hoc habet præſumptionem iuris, immo de iure probatur per. d. c. Epiſcopi. Ergo non admittit probationem in contrarium, vt no. in auth. ſed iam neceſſe. C. de dona. ante nup. *Sol.* Solu. Immo non habet niſi apud non intelligentes iura, ut intelligi debent: vnde contra tales admittitur probatio. Et ſi etiam contra habentia præſumptionem iuris non admittatur probatio in iure: admittitur tamen in ſcientia ſuperiori, cuius eſt iudicare & examinare, an tale quid bene ſtatuat ur, an non: an præſumptio

ſumptio illa rité per textum habeatur, an ignoranter, ut fit in propoſito. Quia nec ius, nec rite accepta præſumptio iuris contra determinationem theologorum inuenitur circa præſentis quæſtionis articulum, vt deductum eſt in præcedentibus.

Septimo ſic arguitur. Procedunt hæc a ſpiritu maligno, falſo, mendace & deceptore: & qui multos habet nocendi modos. Ergo magis debent dici falſa quam vera. Et ſic proceſsit capitulum Epiſcopi. Solu. Ex hoc, quod horum omnium author principalis eſt diabolus, non ſequitur, quod omnia ſint deluſoria & falſa. Sed bene ſequitur, quod omnia faciat intentione nocendi, ſiue vera ſint, ſiue falſa. Sophiſtica valde eſt ratio iſta deducens ad manifeſtas hæreſes, & apertiſsimas falſitates. Si enim diabolus, quia falſus eſt & mendax atque deceptor non niſi falſa, & deluſoria dicat, & faciat, ſequitur, quod omnia, quæ referuntur in Euangelio dicta per dæmones de domino Ieſu, falſa fuerunt. Et ſic falſum eſſet illum eſſe Chriſtum & filium Dei: quia hoc dictum eſt a diabolo, quod eſt hæreticum. Similiter omnia, quę comprobantur per eos fieri, vel dici per maleficos uel arrepticios, opera falſa erunt, vel deluſoria: ſicque deluſorij eſſent cruciatus, innumeraque maleficia, quorum ipſi ſunt cauſa. Falſa eſſent omnia dæmonum dicta, dum reſpondent exorciſtis inuiti, quæ omnia cum ſint manifeſtiſsime contra omnium ſapientum extimationem: & contra id quod quotidie experimur, patet quid momenti habeat iſta ratio, ex cuius aſſumptis principijs hæc falſa ſequuntur. Veritatem ergo diabolus ſæpe dicit, ſæpe non fallit, neque deludit. Sed hæc omnia facit, vt tandē validius decipiat: dum ex his ſibi fides ab iniquis præſtatur. Quod non accideret, ſi ſemper falſitatem diceret, ſi ſemper deciperet, aut deluderet percunctantes, vel inuocantes: ſed potius ab omnibus etiam peſsimis hominibus fugeretur & euitaretur. Et quia veritatem etiam non loquitur, niſi vt fallat: ideo Dominus non ſinebat dæmones loqui etiam quod verum erat, vt habetur Lucæ cap. 4. Et hæc ſufficiant ad argumenta Aduerſarij, quæ in primo illo tractatu de Lamijs, pro ſua phantaſia, quæ continet falſitatem, inducit. *Ratio 7.* *Solutio.*

FINIS.

Explicit primus Tractatus in Ponzinibium de Lamijs.
Incipit Secundus.

V Viſo

VISO igitur eo, quod primo propoſueram, quomodo inquam rationes Aduerſarij contra veritatem factæ non procedūt, uidendum eſt illud, quod ſecundo promiſerā declarare, quomodo videlicet rationes, quas pro opinione quam defendimus, ipſe propoſuit, non bene ſed erronee ſoluat. Alias autem rationes ad idem, in priori opere noſtro produxi latius. Prima ergo ratio pro noſtra opinione ab Aduerſario, ut eam ſoluat inducta, talis eſt,

Ad rationem ex communi ſtrigum confeſſione ſumpta ſolutio deijcitur Ponzinibij. Cap. I.

Ratio prima bona. HI qui ſunt de ſecta ſtrigiatus, confitentur iuridice ſe ire ad curſum, & negare fidem, facere homagium diabolo, & alia quæ narrantur, ergo credendum eſt hæc eſſe vera: & procedendū contra tales ſicut contra alios hæreticos. *So. Ponzini.* Soluit autem dicens, quod confeſsio talium in iudicio eſt erronea, & nō admittenda, cum ſint perſonæ deluſæ: nec confeſsio iſta continet verum, aut poſsibile, & quia reſpuunt iſta ius, & natura, confeſsio diſtat ab actu. Vnde non ualet dicere, ſic fatentur: ergo ſic eſt. Et quicquid eſt contra naturam, deficit in ſuis principijs: ergo naturaliter impoſsibile. Item non ſtatur regulariter in criminalibus confeſsioni Rei, niſi in cauſa hæreſis mentalis: quia non poteſt aliter probari quam per confeſſionem: non autem de actu ad extra, & maxime de minus veriſimilibus, vt ſunt iſta. Pro prædictis autem allegat plures authoritates Iuriſtarum. *Improbatio Sol.* Sed hanc ſolutionem falſa multa ſupponere, ſuper quæ fundatur, patet ex his quæ in præmiſsis tractatibus dicta ſunt. Falſum eſt enim primo, quod tales perſonæ ſint a diabolo vniuerſaliter deluſæ quo ad articulos hæreticales, propter quos principaliter contra eos procedunt patres Inquiſitores. Vnde licet in aliquibus concurrentibus deludantur, non tamen ſequitur, quod non poſsint uera confiteri, quæ erronea ſapiunt, aut patrarunt. Et iudicū Theologorum, & quibus incumbit ex officio, non autem eorum qui ſunt puri legiſtæ, erit diſtinguere, & cognoſcere, an iſtæ ſint deluſiones, vel non. Et ſecundum allegatā, & probatā, eſſe talia, vel non eſſe contra fidem, procedent abſoluendo, vel condemnando de conſilio peritorum: cui tamen etiam ſtare ſecundum iura non teneantur patres Inquiſitores, præſupponuntur eſſe periti in iure, & quātum ad ea præſertim, quæ ſpectant ad officium ſuū. Vnde nemo ſe debet illis opponere: ſicut nec alijs iudicibus in his, quæ pertinent ad forum ſuum. Falſum eſt etiam, immo hæreticum, quod iſta ſint impoſsibilia

poſsibilia abſolute, vel ſecundum ordinem nobis reuelatũ in ſacris litteris, licet ſint impoſsibilia plurima naturaliter ſecundum virtutem humanam actiuam. Excedit enim virtus dæmonis virtutem, & potentiam hominis cuiuſcunque, Iuxta illud Iob. 41. Non eſt poteſtas ſuper terram, quæ ei valeat comparari: Et loquitur de diabolo, & ſatana. Ex hoc autem bene ſequitur, quod ius ciuile, quod non niſi circa actus humanos non ſupernaturales verſatur, iſta reſpuat, non ſimpliciter tanquam falſa, quia hoc non poteſt cognoſcere, aut intelligere ſecundum ſe, ſed tanquam excedentia iudiciũ, & poteſtatem ſuam. Et hæc eſt cauſa quare ſancta Mater Eccleſia noluit iudicium ſuper talia committere puris Iuriſtis: quia vltra hoc, quod hæreſis eſt crimen ſpirituale, cuius iudicium ſoli ſpirituali etiã iudici merito reſeruatur, eſt etiam de rebus, quæ ſecundum ſuã propriam facultatem impoſsibile eſt eos intelligere. Vnde ſequitur, ꝙ non poſsint per eos bene iudicari, ſed ſolum per Theologos, quorum proprium eſt iſta cognoſcere. Et propterea in principio ſancta Mater Eccleſia commiſit hoc officium ſolis fratribus Prædicatoribus, in quibus præ alijs a ſuæ inſtitutionis primordio ſtudium ſacræ Theologiæ florebat. In proceſſu vero temporis etiam patribus Minoribus in aliquibus partibus demandatum eſt merito tale munus, eo quod & ipſi (licet præter ſuam regulam) ſtudio ſacræ Theologiæ egregie incumbant. Et ſi dicatur, quod etiam Epiſcopis committitur hoc officium cognoſcendi de talibus, & iudicandi. Reſpondetur, quod verum eſt profecto, & principaliter eis committitur, quia etiam ipſis incumbit ex gradu ſuo, vt ſint perfecti Theologi, cum habeant alios, & illuminare, & paſcere ſpiritualiter circa perfectionem fidei, ac bonorum morum. Debent etiam, iuxta Petri ſententiam eſſe parati, & diſpoſiti reddere rationem de ea, quæ in eis eſt fide: & vt boni paſtores ſpirituales, ſibi ſubiectos ab hæreticis, & tyrannis ſicut oues a lupis toto ſuo conamine defenſare. Et ſi ali qui non ſunt tales, hoc eſt per accidens: & ipſi tandem viderint. Ad propoſitum igitur redeuntes, licet hæc quæ ſupra facultatem naturalem hominum fiunt, reſpuat ius pure humanum, ſecus de diuino: quæ tamen ſtatuit iudicari humano more, ſecundum inquam allegata probataque, quantum fas eſt in talibus. Falſum eſt tertio, quod in criminalibus non ſtetur confeſsioni, & ratificationi ipſius Rei, ſi præuenerunt accuſationes, aut depoſitiones, teſtes & indicia ſufficientia, vt ſemper contingit priuſquam contra tales ab Inquiſitoribus proferatur ſententia. Alias oporteret iudicem omnibus ſemper interfuiſſe, quæ per Reum facta ſunt. Neque etiam ſunt minus iſta veriſimilia conſiderata potentia ſimul, & malitia

dæmonum, multitudine quoque omni generis teſtium, & Reorum ubique per Chriſtianitatem. Vnde patet, quod ſolutio Aduerſarij ad hanc primã rationem pro veritate factã nullatenus procedit.

Ad rationem ex experientia ſumptam ſolutio Ponzinibij, reprobatur. Cap. II.

Ratio 5. PER experientiam, quæ eſt rerum magiſtra, primo Metaph. fuerunt hæc viſa, & cognita, et harum eſt publica fama. ergo credenda ſunt c. In nomine domini. de teſti. Et præcipue cum fama publica faciat fidem. c. Cum oporteat. de accuſ. ergo &c. Reſpondet autem Aduerſarius, *Solutio Ponzin.* quod cum iſta contingant in ſolo ſpiritu, nõ poſſunt per experientiam, aut per teſtes de viſu cognoſci, vel comprobari, quia ſupple ſpiritualia non videntur: nec experimur niſi ea, quæ fiunt in corpore. Addit etiam, quod ſi ſubtiliter examinarentur qui dicunt, ſe talem quandoque multitudinem vidiſſe, non de numero illorum exiſtendo, ſed a longe, vel quomodolibet, cognoſceretur, quod vel non concludenter deponerent: cum iſta dicantur contingere de nocte, & in loco ſolitario, & præter naturam: vel ipſos pariter deludi deprehenderentur. *Reprob. Solut.* Sed ſolutio iſta non procedit: quia contingunt nunc etiam iſta in corpore fieri, vt probatum eſt. Vnde poſſunt experientia cognoſci etiam a teſtibus, multo magis a Reis, & a participantibus in eodem crimine. Patrum autẽ Inquiſitorum eſt poſtmodum iudicare, qualiter ibi deluſio, vel certe rei veritas inueniatur, & a qua cauſa iſta procedant. Neque enim diu perſonas aliquas dæmones ſic illuderent niſi per infidelitatem mentes earum prius cepiſſent, vt elici poteſt ex dicto. c. Epiſcopi. Vnde ſemper, vel cauſa, vel effectus huius nefarij commertij hominum cum diabolo eſt apoſtaſia a fide, quam ſeruant etiam vigilantes, & pleno liberoque ſenſu vigentes, vt etiam verbis ſuis oſtendunt, quinimmo alios quoque ſuis adhortationibus in idem damnationis barathrum inducunt. Vnde etiam ſi in prædictis deluderentur, quod non eſt vniuerſaliter verum, vt ſupra probatum eſt, habent tamen adhuc Inquiſitores ex officio ſuo contra eas procedere, ſicut contra quoſcunque hæreticos, vel hæreſiarchas. Et quanto magis cum hæreſim, & animum apoſtaticũ prætendant factis, de hocq; accuſentur, puta quod opprobrijs crucem ſacrumque Chriſti corpus affecerint, & huiuſmodi. Quod autem iſta dicantur fieri noĉte communiter, verum eſt: ſed ſemper locus perfunditur aliqua luce procurata per dæmones, vt poſſint ſeinuicem ſatis intueri, conferente ad idem ſæpius nocturno ſyderum lumine: quo fit etiam, vt ab alijs hæc longius proſpici poſſint, vt per experientias in noſtro

opere

opere contigiſſe probauimus, Et licet hæc fiant communiter in locis ab habitationibus hominum ſemotis, non tamen tanta eſt ſemper diſtantia, quod a nullo habitaculo poſſint videri. Et ſi dixerint loci habitatores, quod vigilantes & pleno ſenſu talia viderint a longe vel audierint, proculdubio credendum eſt. Alias vnicuique licebit cum audierit referri quæ non vidit, aut credit, ſimpliciter negare & dicere narranti, tu a diabolo deluderis, vel deluſus fuiſti. Licet autem in tali frequentia contingat (vt ſæpe diximus) multa fieri præter naturam vel ſupra per diabolicam potentiam, quæ excedit humanam: concurrunt tamen multa naturaliter facta, ſicut quod quandoque etiam pedeſtres iſtæ maledictæ perſonæ côueniunt: licet quandoque velocius procedant dæmonum auxilio fultæ, vt viſu pluries comprobatum eſt etiam ab aliis. Quia vero præſupponitur quod iſtæ perſonæ ſubtilites ab Inquiſitoribus examinentur magis quàm poſſit per Iuriſtas fieri, qui tot circa talia contingentia, & maxime præter naturam facta (pro vt diximus) non cognoſcunt: quæ tamen cognoſcunt Theologi, qui non ſanguinem vel pecunias, ſed Chriſti honorem fideique profectũ ſitiunt, eiuſque depreſſionem abhorrẽt: ideo debet quilibet bonus & ſapiens Chriſtianus eorum examinationibus & iudiciis acquieſcere: nec ſe illis præſumptuoſe ac ignoranter opponere, quando quidem ſapientiores mundi homines, immo Pontifices & Prælati eccleſiæ, non ſolum eorum iudiciis ſunt contenti, ſed eis etiam in talibus fauorem præſtant.

Reprobatur Solutio. Ponzi. ad rationem probantem realem corporum delationem in curſu eſſe poſſibilem ex reali delatione, qua Chriſtus delatus eſt in montem excelſum, & ſupra pinnaculum templi. Cap. III.

RATIO tertia pro veritate talis eſt. Dæmon portauit Dominum noſtrum in ſanctam ciuitatem, & in montem excelſum. ergo poteſt alios homines multo magis portare, Reg. Non debet, de re. iu. Quod etiam comprobatum eſt in multis. ergo & horum etiã delatio, præſertim cum iurata ſit, concedenda eſt. Reſpondet Aduerſarius primo in hæc verba, quod conſequentia quæ fit de dicta confeſſione, eſt falſa, ergo argumentum quod fit de ea, eſt fallax & nullum: quia deſtructo conſequente in quo ſtat ratio antecedentis, deſtruitur antecedens. Secundo reſpondet, quod non ſequitur, Diabolus portauit Chriſtum, ergo portat has mulieres. Tertio dicit, quod cum cap. Epiſcopi. neget iſta fieri in corpore, negat conſequenter poſſibilitatem huius delationis, quia quod eſt poſſibile, eſt admiſſibile. Cum enim præcipiat talia non eſſe credenda fieri in corpore, videtur eadem ratione,

Ratio tertia.

Reſponſio Ponzinibij.

tione, quod ſentiat nec iſta a maligno ſpiritu fieri poſſe niſi in ſpiritu & illuſorie. Non enim ſimpliciter & abſolute dixiſſet hæc fieri tantummodo in ſpiritu & non in corpore: quia ſicut quæ rerum natura prohibentur, nulla lege confirmata ſunt. l. Vbi repugnantia. ff. de re. iu. ita quæ a natura conceduntur, a lege tanquam poſſibilia admittuntur. Quarto dicit, quod cum bene diſtinguens ſit proximus veritati ſecundum Senecam, & indiſtinctè loquẽs reprehenſibilis ſit, vt imperfecte loquens: textus autem. c. Epiſcopi. qui ſupponitur Spiritu ſancto dictante factus, non diſtinguat, ſed præcipiat non credi ea fieri in corpore, ſequitur quod nos diſtinguere non debemus. Quinto dicit, quod non eſt veriſimile patres illos conditores. c. Epiſcopi, non fuiſſe memores delationis Chriſti, & aliorum a dæmone: & tamen his non attentis, dixerunt iſta non fieri in corpore, inducentes ad hoc exẽpla Ezech. & Pauli, ergo dicendum eſt, quod noluerunt exemplum illud de Chriſto, & de quocunque alio attendi. Nam de exemplis non eſt curandum. l. Nemo. C. de ſententiis. Et ea quæ raro accidunt non faciunt legem neque regulam. ff. de re. iu. l. ea quæ raro. Non enim debet fieri lex de reſuſcitatis a mortuis, eo quod Lazarus fuit a morte reſuſcitatus. Sexto dicit, quod diabolo eſt adepta poteſtas a Chriſto, & eſt religatus in inferno vſque ad aduentum antichriſti, quo tempore ſoluetur a vinculis, vt vires ſuas exerceat in malos: & ideo non poteſt modo exire vt portet homines & alia faciat, quæ referuntur. Septimo dicit qd Chriſtus fuit a diabolo portatus ex permiſſione eius, vnde ſi non conſtet de permiſſione Dei, non debent credi iſtæ aliæ delationes. Octauo addit obiiciens. Si diabolus ſic poteſt, cur in paucis & abiectis perſonis tantum hoc facit, cum ſit indifferens & vniuerſalis tentator mundi? Nec poſſunt afferre tales perſonæ indubitatum de his teſtimonium, arg. ex d. c. Epiſcopi. Fama enim debet habere ortum a perſonis fide dignis & honeſtis. c. cum oporteat. de accuſ. Sic igitur (inquit) patet, quod cum hoc argumentum de Chriſto patiatur retorquutionem, ſequitur quod ſit inefficax. Quicquid autem ſit de hac dæmonis poteſtate, principalis concluſio videtur vera. Hæc ille, vel ex illo. Sed in his omnibus quatenus repugnant principali propoſito noſtro aberrat a vero. Et quo ad primum quidem dictum ſuum, dicimus quod conſequentia illa in ratione facta bona eſt, inferendo ex facto ipſum poſſibile: quia ab eſſe ad poſſe valet conſequentia, vt ſcientia logicæ docet. Et qui facit quod maius eſt, poteſt etiam facere quod minus eſt, & quod etiam æquale eſt ſaltem actu vel virtute, etiam ſi non ſemper formaliter. Sicut qui poteſt generare hominẽ, non poteſt generare aſinum, niſi virtute ſeu potius eminenter, quia dignius aſino generare poteſt. Vnde non debuerat dictam conſequentiam

Impugnatio Sol.

tiam

tiam negare, niſi ad probationem eius tactam in argumento ſatisfaceret, ſi vinculum illius fugere cupiebat. Et quod dicit ideo argumentum eſſe ineſficax, quia conſequentia eſt falſa, eſt probare idem per idē, quia argumentum illud non eſt niſi illa conſequentia. Sed compatimur. Quod vero addit, quod deſtructo conſequente deſtruitur antecedens, verum eſt, ſi conſequentia bona ſit: Sed econtra, poſito antecedente, vt hic ponendum eſt per fidem, ponere oportet etiam conſequens, ſecundum eandem neceſſitatem, ut logica docet. Hæc autē conſequentia probata eſt eſſe bona. Secundum etiam dictum ſuum non procedit. Neque fit iſta conſequentia a ſapientibus. Chriſtus fuit portatus a diabolo &c. ergo iſtæ mulieres portantur. Forte Aduerſarius vidit aliquam apparentiam in hoc modo arguendi: & ideo ſic argumentum formauit. Sed nullam apparentiam habet nedum apud logicos, verum neque apud mediocriter ratione vigentes. Sed ex illo antecedente bene infertur, ergo iſtæ mulieres poſſunt portari ab eodem, conſiderata potentia naturali eius, quæ ſemper eſt eadem, & conſiderata ex hoc Chriſti facto regula prouidentiæ diuinæ, vt non ſolum permittat homines a dæmone ſpiritualiter tentari, ſed per mutationes etiam atque moleſtias corporales. Quod autem de facto portentur, alia via conuincitur ab huius cauſæ iudicibus.

Delationem corporalem perſonarum a ſpiritibus eſſe impoſſibilem non probatur in dicto. c. Epiſcopi. Cap. IIII.

TERTIVM etiam eius dictum patet ex præcedentibus eſſe falſum. Neque enim talem delationem eſſe impoſſibilem probatur per c. Epiſcopi. neque præcipit talia non eſſe credenda quaſi ſint impoſſibilia, alias contradiceret Euangelio: ſed bene præcipit non eſſe credendum illas mulieres non eſſe de facto portatas ad ſeruiendum Dianæ quaſi deę reſidenti in aliquo determinato loco diſtante, ad quā per longa terrarum ſpacia portarentur, vt putabant, & dicit etiā quod eis contingebant virtute diaboli illuſiones &c. Et ſapienter dictū eſt: quia talem delationem non habebat neceſſariam neque vtilem diabolus ad finem in quem deducere ſatagebat mulieres illas, vt uidelicet crederent quæ erant contra fidem de pluralitate deorum, & conuerſione hominum in deos, vt paganorum error habebat. Præſentis autem delationis malitioſam & verſutam cauſam ſeu rationem, habet nunc diabolus, de qua ſupra dictum eſt. Vnde cum non ſit eadem ratio præcipiendi, non idem etiam præcipi facile deducitur. Et conſequenter ex eo non ſequitur quod ſicut non illæ, ita nec iſtę portentur. Et multo minus pręcipit capitulum illud tale quid non eſſe credendū,

quia talis delatio ſit abſolute vel etiam ordinarie impoſſibilis. Leges etiam admittunt non ſolum quod eſt poſſibile per naturam, ſed etiã per altiorem virtutem, cuiuſmodi eſt diabolica virtus: licet de talibus non ſe intromittant, vt ſapiant vel iudicent qualia ſint: ſed hæc ſuperioribus legibus, hoc eſt, Theologalibus deferunt diſcutienda. Alias nullum miraculum, nullum etiam angeli vel diaboli opus admitterent cãnones aut ſupponerent leges ciuiles. Quod falſiſſimum eſt, cum ſint plurimæ a Chriſtianiſſimis imperatoribus promulgatæ. Chriſtiani autem habent talia de neceſſitate concedere. Falſum eſt vlterius quod affert quartum dictum ſuum, immo tex. d. c. Epiſcopi. diſtinguit quæ ſunt contra fidem ab his quæ non ſunt contra fidem, vt ex ſupradicta declaratione capituli in reſponſione ad quintam rationem Aduerſarii patere poteſt: & ſimiliter in primo noſtro opere in ſolutione primi argumenti. Licet etiam non ſit neceſſarium, omnem textum explicare omnem diſtinctionem, quam admittere poteſt. Alias nullus indigeret gloſa, nullaque regula pateretur exceptionem. Falſum eſt etiam quintum dictum eius, immo periculoſum valde eſt dicere, quod textus ille indiſtincte præcipiat iſta non eſſe credenda, & quod non fiant in corpore, quaſi non poſſint fieri in corpore, & quod nihilominus recordarentur patres illi Chriſtum fuiſſe portatũ in corpore ſuper montem a diabolo &c. Innuit enim iſte modus loquendi, quod vel Euangelio non eſt credendum, vel concilium cui pu tat ſtandum in omnibus, docet falſa, & præcipit contraria Euangelio: quorum neutrum ſanam promit fidem ſic dicentium. Quod ergo illi patres fuerint prædictorum memores, non negamus. Sed quod nõ iſta pro tunc attenderint, non fuit quia non curarent de illo exemplo, ſi fuiſſet ad propoſitum ſuum: ſed quia non faciebat pro decreto ſuo, neque illi contradicebat, eo quod non negarent poſſibilitatem talis delationis, quam illud inferebat exemplum. Dicere autem abſolute, quod non eſt curandum de illo exemplo, eſt dicere quod non ſit curandum de euangelio: quod quantam fidem prætendat in dicente, quiſquis is eſt, viderit. De exemplis etiam non eſt iudicandum vt aliquis condemnetur ſolum exemplo alterius damnati, quia poſſet ille non iuſte fuiſſe damnatus: ſed eſt curandum ad inferendam aliquam poſſibilitatem abſolute, ſi per exemplum (vt hic accidit) inueniri cõprobetur. Vnde patet, quod authoritas iſta non eſt ad propoſitum. Et hoc ſæpe contingit Aduerſario in his ſuis tractatibus, inducere inquam tam Philoſophorum quam legum authoritates non ad propoſitum & cum fallaciis amphibologiæ, vel æquiuocationis, uel figuræ dictionis. Quod ſi forte Ariſt. inducatur dicens in primo Priorum de exemplis, quod ponuntur non quia ſemper ita ſit, ſed vt diſcentes aſſentiant.

ſentiant. Reſpondetur, quod Ariſto. hoc dixit, quia pro exemplo inducitur ſæpe quod falſum eſt vel fictitium, ex eo quod non quæritur quandoque ſimilitudo ex ſuo eſſe, ſed ex ſua ratione quam importat. Si vero ſummatur ſimilitudo uel quæratur ex eo quod eſt aut fuit in re, per exemplum, valde curandum eſt ne falſa dicantur aut introducantur pro veris. Et ſic eſt in propoſito. Quia ſuper veritate prædicti exempli de Chriſto fundatur, & ex ea infertur veritas poſſibilitatis prędictæ delationis. Vnde hanc negare, eſt negare Euangeliũ. Et quod addit hic homo, quod ea quæ raro accidunt, non faciunt regulam, ſi intendat de his quæ accidunt a caſu vel a fortuna, uerum eſt, quod nõ cadunt ſub regula quod ſint nunc vel tunc, hoc vel illo modo facienda: licet etiam ſub hac regula legali cadant, quod non ſunt ita iudicanda ſicut ea quæ ex intentione facientis procedunt. Sed ea quæ licet raro accidant, tamen vel neceſſario vel ex intentione naturæ vel agentis a propoſito & ſecundum directionem rationis proueniunt; iſta inquam cadunt ſub regula ſi ſint moralia, vel ciuilia. Sicut dantur leges & regulæ circa electiones Papæ & Imperatoris, & circa multa alia rariſſime contingentia. Sicut etiam eſt ſcientia de his quę raro contingunt, ſed tamen neceſſario in natura, puta, de eclipſibus. Veruntamen ea quæ confitentur ſtrigæ iam nunc raro non accidunt: ſed quam frequenter, vt ex proceſſibus earum patet.

Diabolum ſic in inferno religatum teneri, quod non poſſit ad nos tentandos accedere, ſapit hæreſim. Cap. V.

SEXTVM etiam dictum Aduerſarii non procedit: ſed innuit dicentem, valde ignarum ſenſus ſacræ ſcripturæ, & habere periculoſum ſenſum de illa diaboli religatione: hunc inquam quod diabolus ſic ſit per mortem Chriſti ligatus in profundum inferni, quod non poſſit ad nos tentandos accedere, cuius contrarium docuit Chriſtus quando dedit poteſtatem Apoſtolis & ſucceſſoribus eiiciendi dæmonia. Docet Paulus, qui dicit ad Epheſ. 6. quod non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, ſed aduerſus principatus & poteſtates, & aduerſus ſpiritalia nequitiæ in cæleſtibus. Docet Petrus qui dicit. 1.Pet. 5. quod aduerſarius noſter diabolus circuit quærens quẽ deuoret. Docet denique tota Mater Eccleſia concinens. Mundus, caro dæmonia, diuerſa moueret prælia. Docent omnes Theologi demonſtrantes quod ſubſtantiæ ſpirituales ibi tantum ſunt, vbi operantur. Vnde ſi in inferno dæmones omnes religati ſunt, nihil poterunt in hoc mundo penitus operari, neque homines etiam ſpiritualiter aut corporaliter tentare vel moleſtare, contra manifeſtam omnium

doctorum catholicorum ſapientiam, & communem vulgatiſſimamque experientiam. Mirum, quod talia non aduerterit Aduerſarius, cum ſit Chriſtianus; & putet ſe in talibus non ignarum. Dicitur autem religatus diabolus per paſſionem Chriſti: quia iam non habet poteſtatem, quam prius habebat, impediendi liberum ſanctorum tranſitum ad cæleſtia, cum ſine macula decedunt vel purgati redduntur. Aperta eſt enim modo ianua paradiſi talibus ſanctis animabus, ſoluto per Chriſti paſſionem pretio, ad quod tota natura humana propter peccatum primi parentis erat obligata. Et hoc impedimentum poteſtati diaboli attribuebatur, eo quod deuicerat tentando primum parentem: & ob hoc in ſeruum eius, totum fuerat redactum genus humanum: quia a quo quis victus eſt, eius ſeruus factus eſt. 1. Petr. 2. Nunc autem quia per Chriſti ſanguinem ſumus a tali ſeruitute redēpti, ſic erepti de poteſtate eius vt non habeat poteſtatem impediendi tranſitum animarum, aut eas detinendi, dicitur eſſe ligatus. Poſito etiam, quod princeps dæmonum, qui quaſi a toto mundo ante aduētum Chriſti adorabatur, & ex hoc vocabatur a Chriſto princeps mūdi huius, eſſet ſic (vt Aduerſarius imaginatur) in inferni uoragine ligatus catenis uel funibus, nec poſſet per ſe & immediate quenquam tentare, nunquid per hoc ſequitur, quod non poſſet homines tentare aliorum miniſterio vel obſequio, & per eoſdem omnia facere, quæ narrantur de ſtrigibus? Dicitur etiam religata poteſtas diaboli, non quia non eandem habeat cum augumentata indies malitia, ſed quia non tantam ſuper homines exercere poteſt ut antea faciebat, coercentibus nunc eum ſanctis angelis, & ſe validius defendentibus ſanctis hominibus per virtutem ſacramentorum, quæ ex paſſione Chriſti & originem & vigorem habent. Plenam autem poteſtatem tempore Antichriſti reaſſumet permittente Domino, & ſic exigente defectu fidei, qui vniuerſaliter pene erit in mundo.

Non permittere Deum a diabolo ſtriges decipi ſine ratione dicitur. Cap. VI.

SEPTIMVM quoque dictum Aduerſarii non procedit. Nam quid permittat Deus vel non permittat, non poteſt ſciri niſi ex reuelatione in ſupernaturalibus, vel ex euentu in aliis. Cum ergo permiſerit delationem corporalem in Chriſto, & ex hoc cognoſcatur id eſſe poſſibile fieri circa alios etiam ſi per rationem naturalem non cognoſceretur, non debet negari Deum non permittere tale quid in aliis reperiri; cum de euentu habeamus rationabilem cauſam, niſi compro baretur repugnare ſacræ ſcripturæ vel ſigno ei æquiualenti, puta ſi per

verum

verum miraculum, comprobaretur hoc non permitti a Deo in aliis: vel certe repugnaret expreſſe determinationi Eccleſiæ, quæ in propoſito non inueniuntur, vt dictum eſt. Vnde cum habeamus humana indicia huius effectus quantum poſſunt de eo haberi, per teſtes & confeſſiones, per cauſas & effectus, ut in primo opuſculo deductum eſt: ualde ſtolidæ & obſtinatæ mentis eſt iſta negare a Deo eſſe permiſſa. Ad oppoſitum autem non habemus niſi rationes ualde ſophiſticas uel procedentes ex malo intellectu ſacræ ſcripturę & canonum, uel ex ignorãtia poteſtatis dæmonis & modorũ quibus iſta poſſunt fieri uel non fieri uere deluſorie. Octauũ etiam ſuum dictũ non mouet. Ideo enim diabolus uiles perſonas ſic magis tentat, quia eas facilius per uoluptates trahit, quibus de ſe priuatæ ſunt. Priuatio enim maiorem generat appetitum. Et indigens, rem partam auidius conſeruat, fortius illi a quo tale bonum habet inhęrens, ne forte ſi ab eo recedat, amittat quod adeo concupiſcit. Nobiles autem & diuites, commoditatibus & delectationibus abundant. Sapientiores autem præſtant iudicio & timore Dei: & ideo etiam ſi forte ex curioſitate quandoque in talibus ſint prolapſi, citius tamen iſthæc abhorrent & derelinquunt, licet hoc etiam ſit omnibus difficile propter magnam poteſtatem quam in eos iuſto Dei iudicio ob criminum enormitatem accipit dæmon, etiam quo ad corpus. Et quod additur, taliũ non eſſe acceptandum teſtimonium, patet quod ignoranter loquitur, & contra tex. c. In fauorem. de hæreticis. Vnde non eſt aliter audiendus in hoc. Fama quippe debet oriri regulariter a fide dignis & honeſtis, ſed infamia iſta poteſt & ab aliis oriri, dummodo notitiam criminis habeant, a cuius accuſatione ſoli inimici capitales excluduntur. Poteſt etiam oriri & cauſari infamia ex propria confeſſione, etiam ſi ea quæ ſunt ſufficientia indicia ad interrogandum, non eſſent indicia ſufficientia ad damnandum. Prædicta autem omnia ſæpe concurrunt in proceſſu contra tales perſonas. Patet igitur quomodo Solutio Aduerſarii ad illam tertiam rationem, ex omni parte deficit.

Sol. Ponzi. ad rationem ſumptam ex appetitu, quo ſe diabolus cupit adorari, ſimul ac ipſa ratio infirma eſſe manifeſtatur. Cap. VII.

QVARTA ratio pro ueritate, talis eſt. Diabolus uult adorari ab iſtis perſonis ut Deus. ergo magis in uigilia quam in ſomnis. Vnde a Saule Rege Iſrael uoluit adorari in uigilia, & ſimiliter idem requiſiuit licet non obtinuerit a Chriſto Matth. 4. Et iſtæ mulieres dicunt, quod portantur a diabolo gratia delectationis, & quod adorant eum. ergo ueriſimiliter credendum eſt ipſum dæmonem eas portare ad ipſum

ſum ludum uere & realiter, ut etiam uere & realiter adoretur.

Solutio Ponzin. Reſpondet Aduerſarius, quod non ſequitur hoc ultimum, & ſufficit quod adoretur in domibus earum, ſicut & aliquæ confitentur ſe facere: uel ſaltem in mente. Reprob. Solut. Sed contra. Licet enim ratio prædicta per ſe ſola efficaciter non concludat, ſed ſolum adiunctis depoſitionibus, teſtificationibus, confeſſionibus, & euentibus &c. eo tamen modo quo a ueriſimili procedit & perſuadet, eam non deiicit reſponſio data. Non enim negat ratio, quod diabolus nō poſſit ſe facere aliter adorare, ſed perſuadet quod etiam prædicto modo faciat. Licet enim eius inuidiæ quam habet in hominem, aliqualiter ſatisfaciat, dūm eum in ruinā inducit peccati mortalis & amiſſionis beatitudinis, a qua ipſe cecidit: non eſt tamen his plene contentus, ſed in grauiora, quoad poteſt, eum conatur deiicere crimina, ut non ſolum corde, ſed opere, nō ſolū ſecreto, ſed publice Deum offendat, neget, execretur: ſibi in uehementius ſcādalum publice ſe offerat, & homagium adorans faciat: ut ſic Deo ſimilis prout ſuperbus ab initio deſiderat, uideri magis ſatagat & anhelet, quam facturus ſit membrum illius Antichriſtus, de quo tamen dicitur. 2. Theſſ 2. quod in templo Dei ſedebit, ideſt, publice, extollens ſe tanquam ſit Deus. Ideo etiam tales perſonas remotius portat, ut facilius ad uota ſua flectat, remota ſuſpitione, quod a catholicis uideantur & accuſentur, ſubminiſtrata fiducia uel minori timiditate, ex conſortio uniuerſali eadem perpetrantium, & exemplo plurimorum. Datur etiam facilius in remotis libertas, & omnis commoditas fruēdi uoluptatibus effrenate, ut in opuſculo noſtro dictū eſt.

Reſponſio Ponzi. ad rationem ſumptam ex permiſſione diuina reſpectu malorum quæ fiunt a ſtrigibus, pariter ut ipſa ratio deficit. Caput. VIII.

Ratio 5. QVINTA ratio ueritati fauens, talis eſt. Deus permittit multa mala fieri opere dæmonum, ut probentur audientes quali deuotione & fide ſint erga eum. 26. q. 5. Nec mirum. circa fin. ergo & hæc. Si enim eſſent deluſiones, nullus tentaret uelle experiri, ſed potius ea ſperneret. Sol. Ponzi. Reſpondet Aduerſarius, quod non ſequitur. Deus permittit hæc. ergo illa: quia eſt arguere a ſeparatis. quod lex non admittit &c. Addit etiam quod ſatis probantur eſſe deuoti erga Deum qui nolunt talia credere uere fieri, utpote abominabilia. Reprobatio Sol. Sed licet hoc etiam argumentum parui momenti ſit, ſua tamen etiam reſponſio non ſatisfacit. Non enim uis argumenti in hoc conſiſtit, quod ſi hæc uel illa mala permittit aut permiſit Deus, ſequatur neceſſario quod iſta permittat. Sed quod ſequatur neceſſario, quod iſta permit-

tere

tere non eſt impoſſibile, aut incredibile, aut indecens uel contrarium diuinæ ſapientiæ, aut iuſtitiæ, uel miſericordiæ, prout putant qui oppoſitum concluſionis noſtræ cum Aduerſario dogmatizant. Quod autem ita de facto eueniat, aliis probamus uiis. Quamuis autem ſequatur hoc bonum ex permiſſione malorum, quod uidelicet probantur deuoti: non tamen propter hoc ſolum Deus mala permittit: ſed multa alia bona elicit ex malis, vt eſt relucentia & integritas diuinæ iuſtitiæ punientis peccata perſonarum ſingularium, vel etiam vniuerſitatum aut principum talia non punientium. Sæpe enim peccatum permittit Deus in punitionē alterius peccati, ſecundum illud Apocal. 22. Qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc. Propter diuinam etiam ſapientiam & prouidentiam iſta contingunt, qua licet malitia dæmonum & malignorum hominum ſic frenet, vt non tot mala faciant, vel aliis inferant, quot anhelant: ſuauiter tamen omnia ſic deducit, vt libertati operantium non inferat iniuriam. Deuoti autem & vere Deo fideles magis apparent & ſunt, qui oblatas ſibi maximas voluptates & ſingulares curioſitates reſpuunt, ne a Deo vero recedentes vel in minimo diabolo animarum noſtrarum hoſti cōſentiant, aut ſacro ſanctæ fidei abrenuntient & Baptiſmo, quam qui talia tam rationabiliter aſſerta credere nolunt. Oſtendunt enim iſti ſe viribus ſpiritualibus eſſe ſic deſtitutos, ita ſe carnalibus mancipatos & deditos, ſic in fide inſtabiles, quod ſi putarent iſta eſſe vera, ſe continere non poſſent quin ea molirentur, & ſatagerent experiri: ita quod potius uellent fidei & Baptiſmo abrenunciare, quam ab his voluptatibus alienos fieri. Si iſta etiam ideo non eſſent credenda quia ſunt abominabilia, minus eſſent credenda maleficia peſſima, quæ dicuntur fieri a peſſimis itidē & ſceleratiſſimis hominibus opere diaboli ſuffultis, & eſſent indeuoti ſacri Theologi qui hæc & illa pariter docent Domino permittente contingere: deuotionemque ab hoc viro quærerent adipiſci. Vtinam non ex hoc oſtenderet ſe magis indeuotum, imperfectum & imbecillem virtutibus & ſpiritu, tali timore nolens ea credere, quæ tot aſſertionibus comprobantur accidere. Quinimmo ſuæ huic imperfectioni necnon ignorantiæ, labem peſſimam præſumptionis apponit, & iniuſtæ ſuſpectæque de fide perſecutionis in inquiſitionis officium macula ſordidatur. Deuotiſſimi ſunt & fideliſſimi Chriſti milites, nobiles & principes qui audientes talia fieri in vituperium Chriſti & fidei catholicæ: & cognoſcentes quod id vere contingere non ſine ratione ſacri Theologi affirmant, quorum principaliter intereſt iſta cognoſcere, eiſque facile credentes, ita in his ſicut in aliis pluribus, quæ facultatem illorum excedunt, fauorem omnem & auxilium, quo ad poſſunt, impēdunt, vt tale ſceleratiſſimorum hominum genus extirpetur,

petur, longeque a Chriſtianorum finibus propellatur. Econtra imprudentiſſimi, indeuotiſſimi, uel etiam infideles ſunt qui ea quę credenda ſunt non credunt. Et quod magis dolendum eſt perſequentibus inimicos Chriſti, viribus corporeis uel etiam litteralibus ſe opponunt, exponentes ſe (licet contra intentionem ſuam) maximo periculo, quod cenſeantur manifeſti fautores hæreticorum: & conſequenter, quod ab Inquiſitoribus merito moleſtentur. Et quod non moueantur nonnulli ex deuotione quam fingunt, hoc eſt euidentiſſimum indicium, quod pecuniis acceptis uel promiſſis, uel amore carnali, aut æmulatione & inani gloria plurimi perſecutionem Inquiſitoribus excitant, Sed patres Inquiſitores ſi ſolum Deum timuerint, fideique zelo acti officium quod ſibi ex præcepto ſanctæ Matris Eccleſiæ ſub cenſuris diligenter perficiendum incumbit inuicte proſequentur, etiam hos perſecutores, qui potiſſima cauſa ſunt, quod peſtis hæc inualeſcat, & innumera multitudo animarum pereat, a Chriſti fidelium conſortio, quaſi lupos arcebunt ab ouium grege.

Quatuor rationes infirmæ ſerioſe recenſentur cum ſolutionibus Ponzi. magis deficientibus. Cap. IX.

Ratio ſexta. SEXTA pro veritate ratio talis eſt. Hæc opinio eſt affirmatiua: ergo probabilior: quia qui negat nihil ponit, & negatiua eſt non ens: & ideo improbabilis, quia non poteſt directo ſenſui ſubiacere; quia entium ſunt ſenſus, non autem non entium: ſecundum philoſophum, 2. de anima. *So. Ponzin.* Reſpondet Aduerſarius, quod in criminalibus non minus creditur negantibus quam affirmantibus. Præ Hæc pars habet præſumptionem iuris, immo iure probatur in c. Epiſcopi. Item negatiua probatur eo ipſo quod affirmatiua oppoſita non probatur. *Reprobatio Sol.* Sed licet etiam iſta præmiſſa ratio futilis ſit; nec ab aliquo ſapiente inducatur, ſed ſolum forte ab æmulis, ut ex debilitate rationum, quibus uideatur opinio noſtra fulciri, ſuſpecta merito de ueritate reddatur, immo deriſibilis appareat. Nihilominus eam etiã Aduerſarius male diſſoluit: quia falſum eſt primo, quod opinio contraria habeat ſuſpitionem iuris, uel probationem in d. c. Epiſcopi. vt ſæpius eſt oſtenſum. Deriſibile eſt etiam dicere, quod uniuerſaliter uerum ſit, negatiuam probari, ſi oppoſita affirmatiua non probetur. Alias ſi non probaretur, quod Rex Franciæ ſederet, ex hoc ipſo probatum eſſet quod non ſederet: & ſic de aliis. Eſt tamen hoc uerum & acceptandum in fauorem Rei in iudiciis. Statur enim negationi eius, ſi aliter affirmatio non probetur per teſtes. Sed in propoſito ſunt inuictiſſimæ probationes & clariſſima indicia pro affirmatiua:

& op-

& oppoſita negatiua a nullo ſapiente probari poteſt.

Septima ratio talis eſt. Præſumitur potius ueritas quam fictio.l. 3.§. hæc uerba.ff.de neg. geſt. Reſpondet Aduerſarius,quod magis vrget ut hæc extimentur ficta: quia procedunt a diabolo deceptore & mendace. arg. in d.c. Epiſcopi. Sed quamuis hæc quoque ratio efficax non ſit, nihilominus falſa eſt illatio Aduerſarii, quod ideo hæc extimanda ſint ficta, quia procedunt a deceptore. Dictum eſt enim ſupra, quod qui propterea quod diabolus eſt deceptor, & habet mille nocendi modos, putaret diabolum nunquam veritatem dicere, aut quicquam uere facere uel feciſſe, eſſet hæreticus, quia hoc repugnat ſacris litteris. Maleficia etiam uera, eius malitia illata, idipſum comprobant. Quæ etiam narrantur non omnia per diabolum fiunt aut perficiuntur, ſed ab hominibus & per homines, ut clarum eſt. *Ratio ſeptima.* *Sol. Ponzi.* *Reprobatio Sol.*

Octaua ratio in fauorem ueritatis inducta, talis eſt. Diabolus contradicit honori Dei & fidei quantum poteſt: unde procurat,quod uere & realiter fiant opprobria fidei conculcando realiter crucē &c. magis quam fictitie & in ſomnis &c. Reſpōdet Aduerſarius,quod per illa ſoluitur hoc argumentum, quæ dicta ſunt ſupra ad quartum. Sufficit enim diabolo, quod adoretur in domo &c. Sed licet hoc argumentum non arguat factum, ſed maiorem probabilitatem facti ueri quam illuſorii: ſua tamen reſponſio ſupra etiam euacuata eſt, quam dedit ad quartum. Non enim ſufficit diabolo adorari ſimpliciter: ſed ex ſuperbia ſua appetit ſimilis eſſe Deo & adorari ut Deus publice, & coram multitudine quantum poteſt. Non reſpondet etiam Aduerſarius ad motiuum de affectato per Diabolum reali & non phātaſtico contemptu Chriſti & fidei & ſacramentorum. In ſomnis enim accidens talis contemptus non imputatur per ſe ad peccatum. Maius eſt etiam opprobrium publice Chriſtum contemnere, quam ſeorſum in domibus,& a paucis ſimilia fieri etiam uigilantibus. Magis autem odit Chriſtum diabolus, quam omnis alia creatura quemcunque inimicum: unde maximam in eum confuſionem procurat quantum poteſt. Et eo potiſſime, cum ex tali publico contemptu maior ſequatur animarum ruina, quam tota intentione deſiderat, & omni qua poteſt malitia procurat. *Ratio octaua.* *Reſponſio Ponzi.* *Reprobatio Sol.*

Ratio ad idem nona talis eſt. Contrariorum eſt eadem diſciplina. ergo ſicut publice abrenuntiatur diabolo in Baptiſmo, ita vult ſibi publice homagium fieri, & Chriſti fidei atque Baptiſmo abrenuntiari. Eadem enim ſolemnitas debet interuenire in diſſoluendo quæ in conficiendo. Reſpondet Aduerſarius, quod Diabolus non curat de forma fiendi, dummodo inducat ad factum, ſcilicet ad peccatum & ad interitum hominis conſequenter. Nec ad ſubſtantiam Baptiſmi *Ratio nona.* *Sol. Ponzi.*

ptiſmi requiritur illa ſolemnitas &c. Similiter non omne deſtruitur eo modo quo colligatur. l. tam nihil naturale. ff. de reg. iur. in glo Nec reiicitur quis a communione fidelium eo modo quo recipitur: quod patet per comparationem Baptiſmi ad anathema. Argumentum ergo remanet ſublatum: quia ad tollendum argumentum ſufficit dare inſtantiam. 1. q. 4. c. ſicut vrgeri. & 9. Ethicorum. Sed ſicut præcedens, ita & hoc argumentum non concludit niſi maiorem probabilitatem, quam non tollit reſponſio Aduerſarii. Et primo patet ex dictis, quare diabolus non ſatiatur de quocunque modo contemptus Dei & diuinorum & ruinæ hominum. ſecundo patet quod licet ad ſubſtantiam Baptiſmi non requiratur illa ſolemnitas: præcipit tamen eam Eccleſia vt conuenientem: quia fit quaſi quoddam matrimonium animę cum Chriſto, quod debet publice fieri, non minus quam matrimonii carnalis contractio. Eſt etiam quędam fidelitatis iuratio facta ſummo Principi, votumque ſolemne factum Deo, quæ omnia regulariter requirunt ſolemnitatem multitudinis, quæque ſuo modo. ergo præ ſuperbia cum diabolus appetat Dei ſimilitudinem, appetit conſequenter quod homagium ſibi, & apoſtaſia a Chriſto publice fiant. Nec eſt bona inſtantia illa. Nam excommunicatio & anathematizatio publice fit & cum ſolemnitate extinguendo ac ad terram proiiciendo cādelas in eccleſia publica per ſacerdotes veſtibus ſacerdotalibus indutos &c. Sicut etiam cum ſolemnitate multiplici fit ordinatio clericorum, ita & degradatio pariter ſeu depoſitio a ſtatu clericali fit cum ſolemnitate. Et ſi aliqua inſtantia alia dabitur, non erit in ſimilibus: & ideo non tollet probabilitatem argumenti.

Reprobatio Sol.

Ratio decima ex d. c. Epiſcopi. fundamenta ſumens male ſoluitur ab Aduerſario. Cap. X.

Ratio decima.

RATIO decima ad idem talis eſt. Capitulum Epiſcopi. huic poſitioni non repugnat. ergo nihil obſtat, quin iſta credi debeāt. Aſſumptum patet: tum quia loquitur in alia ſecta vtpote extimantiū aliquid diuinitatis eſſe extra vnum Deum: & quod beſtiæ ſuper quas ferebantur, eſſent factæ ab alio quam a Deo: quæ duo ab his non dicuntur, immo tenent tam beſtias eas portantes quam principem apparentem cui obediunt, dæmones eſſe ſic transformatos. Vnde propter hoc quod iſtæ credant ſe portari, non incidunt in errorem quaſi credentes illis ſimilia &c. Reſpondet autem Aduerſarius, quod intellectus, quem ipſe attulit ſupra in dicto capitulo, & per quem iſta euacuantur, uidetur amicus litterę, & rationabilior, & magis fauere animabus: quia ſi pars contraria eſſet vera, inuitarentur quodammodo

Reſponſio Ponzini.

dammodo omnes ad malos appetitus, a quibus remouentur prædicando quod ſint falſa? Et propter hoc emanauit forte diſpoſitio illius capituli. Dubia autem debet benigiorem interpretationem accipere. Iſtæ quoque ſectæ ſimiles ſunt, quia mulieres iſtæ ſicut illæ aliquid diuinitatis dæmoni attribuūt, cum illum adorent: ſicut illæ Dianā &c. Sed licet ratio inducta non habeat proprie vim argumenti, ſed magis reſponſionis ad obiectionem, quæ fit per dicta Capituli illius: nihilominus eo modo quo illationem habet, male ſoluitur ab iſto homine. Et ſupra clariſſime oſtenſum eſt ſuum intellectum in d.c. eſſe falſum: nec fauere, ſed magis nocere animabus, & eſſe cauſam maximæ ruinæ in Chriſti fidelibus, & in tota Eccleſia Dei. Nec inueniuntur niſi ſceleratiſſimi homines & ſemiinfideles, qui facile poſſint ad illa trahi, auditis opprobriis contra Chriſtum atque res ſanctas in tali cōuentu factis. Benignior quoque pars eſt veritatem agnitam prædicare quam impugnare, niſi quis benignitatem appellet peccare in Spiritum ſanctum. Pium eſt Chriſti zelari fidem, ne minimum quid in mundo inueniatur ei aduerſum. Et impium cæca mente tot iniurias in Chriſtū rite probatas, non curare, & quaſi ſint illuſiones nolle attendere. Si n. audiretur, quod in tali maligno conuentu fierent coniurationes contra Principem vel libertatē, etiam ſi vnus ſolus teſtis & femina eſſet, aut puer, ſufficeret apud iſtos qui communiter aſſentatores ſunt Principum, ad inquirendum, torquendum, damnandū &c. Iuſtior eſt interpretatio, quæ mouet Chriſti deuotos & fideles, fidem Chriſti ab omnibus hoſtibus eius eorumq; fautoribus defenſare, quam quæ mouet ad inferendum bellum Inquiſitoribus, & moleſtiam rem Chriſti agentibus. Tutiſſima pars eſt animarum periculis obuiare, & magis corpora iniquorum horū in interitum dare, quā in populo ſcandalū & vtriuſq; hominis ruinā imminentem quaſi ſomnia floccifacere. Quod vero addit, ſectam hanc eſſe ſimilem illi, quia & iſtæ dæmonem adorant &c. Reſpondemus, quod licet iſtæ aliqua ſigna diuinitatis dæmoni attribuant, non tamen putant illū eſſe Deum, ſed ſemper cognoſcūt atque fatentur illū eſſe dæmonem: & quod a Deo vero recedant, dæmoni obſequantur, ſolū prouenit vt obtineant cōmoda. Vnde nō ſunt proprio paganorū errore detentæ iſtæ mulieres, aut idololatræ, ſicut illæ erant quæ putabant fœminas illas eſſe conuerſas in deas, quibus & diuinitati debitū honorē ob hoc exhibebant atq; cultū: licet & iſtæ iudicentur propter prædicta vt hæreticæ, quia a fide apoſtatarunt & diabolo homagiū de corpore & anima ſua fecerunt. Et latria ſoli Deo debita, eū veneratæ ſunt. Et hæc ſufficiant cōtra reſponſiones Aduerſarii ad rationes pro concluſione noſtra ab eodem inductas.

Reprobatio

Explicit Apologia ſecunda, de Lamijs. Incipit Tertia.

POSTQVAM igitur oſtendimus tam rationes Aduerſarii, contra nos inductas, quam reſponſiones eius ad rationes noſtras a veritate deuiare, conſequenter oſtendendum eſt vltimo, quod concluſiones etiam eius ex prædictis rationibus & ſolutionibus deductæ, falſæ ſunt omnes. Quarum hæc eſt prima.

Concluſiones tres quibus negat Ponzinibius ſtriges abuti ſacramentis, inſidiari pueris ac eoſdem occidere: diabolum inſuper incubum uel ſuccubum eſſe, reprobantur. Cap. I.

Prima concluſio falſa. *Reprobatio.* MVLIERES iſtæ non portant corpus Chriſti ad ludum, nec alia obſcœna faciunt, quæ in proceſſibus Inquiſitorum continentur. Sed dicitur quod ſicut concluſio iſta ex hac falſitate ſequitur; quod non portentur hæ mulieres aut viri corporaliter ad ludum, ita etiam in ſe falſa eſt. Et rerum euentus hoc oſtendunt: quia comprobantur per teſtes & per confeſſiones tam dantium quam accipientium ſacras hoſtias, quod in vigilia illas accipiunt, domi portant, & mane ſequẽti nocte curſus qua dicunt eas portare, & in loco curſus vituperiis affectas relinquere, non inueniunt eas in capſa vel in domo in qua eaſdem ſero habebant. ergo non ſomniarunt ſe eas portaſſe, quia inuenirent eas mane in manu vel in capſa ſua, ſed vere portarunt. Pleni ſunt autem horum, proceſſus Inquiſitorum: quibus nolle fidem præſtare, fatui hominis potius eſt, quam proterui, uel ignorantis &c.

Secunda cõcluſio falſa. NON eſt verum quod ingrediantur nocte domos ad ſtrigiandum pueros. Quod etiam non videtur veriſimile ea ratione, quoniam ſcriptum eſt, quod Deus iuſtus non patitur quemquam iniuſte nocere. c. Secundum apoſtolicam. Item, quia cuilibet datus eſt angelus bonus etiam ab vtero matris, vt cohibeat malitiam angeli mali. 2. d. 12. q. 2. ar. 5. Item, quia (vt dictum eſt) poteſtas dæmonis adempta eſt per aduentum Saluatoris. Item, quia alias vita & mors hominis eſſet in poteſtate dæmonis & malarũ perſonarum. Quod autem inueniantur ſtrigari paruuli, hoc non eſt prædicto modo, ſed alio, ſcilicet per incantationes & maleficia, vel etiam naturaliter per oculos vrentes.

Reprobatio. Sed dicitur quod falſam eſſe concluſionem hanc, infinitæ comprobarunt experientię, de quibus aliquas in præmiſſo opere de ſtrigibus ad veritatem ſuadendam induxi, oſtendens pariter quomodo cenſendũ ſit id eſſe poſſibile vel impoſſibile. Et quod addit Deum non permittere quemquam iniuſte nocere, ſi nihil aliud addatur, eſt falſiſſimum periculoſumq; in fide. Alias nullum nocumentum ab homine illatũ eſſet iniuſtum. Et ſic homicidæ ac fures & id genus flagitioſi homines

non

non eſſent iniuſti, quod nullus, niſi forte talis, diceret. Sed bene verũ eſt, quod talia non permittit Deus quin etiam puniat: vel nullum permittit pati iniuſte ex parte patientis, & in ordine ad Deum: quia nullus patitur niſi pro aliquo demerito ſeu culpa, qua Deus offenſus eſt, culpa inquã ſua vel alterius, quam poteſt quis vt ſuam per proprias paſſiones facere coactus vel voluntarie. Sicut præ aliis omnibus Chriſtus pro nobis paſſus eſt, voluntarieue agnus innocentiſſimus, licet ex parte Iudæorum fuerit iniuſtiſſima talis paſſionis illatio. Similiter alii ſancti charitate fragrantes ſæpe pro peccatis aliorum pænitentiã agũt. Sunt etiam omnes pœnæ iuſte a Deo permiſſæ infligi hominibus merito peccati originalis: quas pœnas pro originali ſolum inflictas Deus in bonum patientis ſemper conuertit, ſi ſit doli capax, & patienter propter Deum ſuſtineat. Si autem non ſint doli capaces qui patiuntur, cedit eorum pœna in exaltationem diuinæ iuſtitiæ: & etiam in exaltationem diuinæ ſapientiæ, qua iuſtitia originali propter peccata primorum perentũ ſublata, reliquit corpus noſtrum & quicquid in nobis paſſiuum eſt in ſua naturali conditione, qua compoſitum ex contrariis, naturaliter alterari poſſit atque corrumpi. Punit præterea paruulos Deus & ſimiliter alios quoſcunque propter peccata parentum. Viſitat enim Deus peccata patrum in filios vſque in tertiam & quartã generationem, Exod. 20. Similiter Domini ac Prælati propter peccata ſubditorum, & econuerſo ſæpius puniuntur, & præſertim ſi vnus ſit alterius cauſa, vel imitator in ſcelere. Quod vero addit cuilibet homini datum angelum ad cuſtodiam eſſe, verum eſt: ſed ex hoc non ſequitur, neque neceſſarium ob hoc eſt, vt diabolo reſiſtat in omnibus, aut ſemper. Alias nullus periret in anima vel in corpore per diaboli nequitiam immediate cooperantem præter communem naturę curſum: quod quidem falſiſſimũ comprobatur, ſi his quæ paſſim in mundo referuntur contingere, credendum eſt. Inſcrutabilia ſunt iudicia Dei. Iuſtiſſime permittit multa mala fieri per dæmones non obſtante regulari cuſtodia bonorum angelorũ, quibus quandoq; innoteſcit quod nõ eſt pro tunc volũtas Dei quod malo angelo reſiſtant, ſed potius vt permittant illius expleri ſatiatiq; malitiam. Quorum tamen euentuum, qui quandoq; ſunt horrendi & miſerabiles, cauſam homines non videntes, ſupra modum admirantur. Sic fertur his temporibus accidiſſe mulierem præ deſperatione quod a viro deſpiceretur, commendantem ſe diabolo, ab eodem protinus occidi, dum facta per eum fallaci promiſſione, quod eidẽ ad vota ſuccurreret, illa donauit animam propriam eidẽ poſcenti. Extimandũ eſt enim illam in peccatorũ tale profundum fuiſſe demerſam, vt mereretur ex tunc omni angelico deſtitui præſidio, ac diabolicæ poteſtati totaliter relinqui. Occideret autẽ dia-

bolus omnes peccatores ſtatim, ſi poſſet: ſed a bono angelo iuxta diui nam miſeratione plurimi, & vt in pluribus defenduntur vſque ad tẽpus diuinæ ſapientiæ ſoli præcognitũ. Expectat .n. nos Deus (inquit Propheta) vt miſereatur noſtri. Quando vero cõpletas nouit iniquitates impiorũ, ſecundum quod ſuã miſericordiam decet atque iuſtitiã, deſtitutos auxilio ſuo, diaboli ſæuitiæ puniẽdos tradit. Quod uero repetit iſte dæmonis poteſtatem ademptã eſſe per Saluatoris aduentũ, ſupra declaratum eſt quomodo ad ſenſum ſuũ, falſum eſt & hæreticũ, & quod in vero ſenſu non militat contra nos, nec oportet repetere. Aliud etiam quod addit quaſi magnum inconueniens, quod videlicet alias vita noſtra & mors eſſet in poteſtate dęmonis, & malarũ perſonarum in virtute eius, non eſt verũ ſic abſolute ſequi ſemper eſſe vitã & mortẽ hominum in dæmonis poteſtate. Sed bene ſequitur, quod aliquando, & reſpectu alicuius, & hoc non niſi ex iuſtiſſima Dei permiſſione, vt ſupra deductũ eſt. Cur etiam Deus innocentes in ſe pueros aliquando permittat a ſtrigibus occidi vel lamiari, plures in noſtro opere rationes aſſignauimus, quos etiã ſi parentes veſpere ſigno crucis cõmunirẽt ac Domino precibus cõmendarent, nil mali nocte illa procul dubio paterentur, defendente eos angelo bono ſibi ad cuſtodiam delegato. Quod vero addit pueros per alia maleficia ſtrigiari, contra ſeipſum iam pugnat. Neque enim maleficia ſortiuntur effectũ, niſi per ſpeciale diaboli operantis aut cooperantis auxiliũ, vt notũ eſt ſcientibus quid hæc important. Prædictis autem non obſtat infici quandoq; paruulos per vrentes uetularũ oculos cuius euẽtus etiã reddidimus cauſam in opere noſtro. Sed vltra prædictos modos maleficiantur etiã & occiduntur a ſtrigibus, modis in eodem opere explicatis. Et ſicut non niſi iuſte permittit Deus innocentes maleficiis perire, ita debet concedere Aduerſarius, quod & a ſtrigibus deſtruantur non niſi iuſta Dei permiſſione. Sed de his ſatis dictum eſt in ſuperioribus.

Conclusio vera falſa Firma ſtat ſententia Archiepiſcopi Florentini, ſecunda parte tit. de luxuria c. 4. ibi. Quo ad ſecundum, dicentis ex compendio theologię, quod cum diabolus inducit ad vitium contra naturam, aufugit, propter nobilitatem ſuæ naturæ abominans tantũ ſcelus. Infert autẽ Aduerſarius ex hoc, falſum eſſe quod affirmant ſtriges, videlicet quod diabolus ſit eis incubus aut ſuccubus contra naturam: licet videatur mirum, quod diabolus ſic fugiat, cũ ſit nefandiſſimus &c. ſed poteſt (inquit) dici, quod non fugit, niſi quando uidet ſic incenſos homines quod omnino peccabunt illo etiam non ulterius inſtigante. *Reprobatio.* Sed dictum Archiepiſcopi licet in nullo ſacræ ſcripturæ loco ſundamentum ueritatis aſſumat, ſaluari tamen poteſt, non obſtante ueritate eorũ quę dicuntur a ſtrigibus. Neque loquuntur authores illi niſi de peccato

contra

contra naturam inter homines perpetrato, quod magis abhorret diabolus, quia non ſolū eſt contra ordinationem & rectitudinem moralem vt alia peccata, ſed etiā contra naturalem: & ideo ſecundū genus eſt ſibi ex hoc contrariū, quia naturalia in dæmonibus remanſerūt ſplēdida poſt peccatū ſecundum Diony. Vbi ergo poteſt ſine ſui præſentia peccatum hoc fieri, inducit quidem ut fiat propter inordinationē moralem, cuius ipſe caput & author eſt. Fugit autem in facto propter nobilitatē ſuæ naturæ, cui conſequentes contrariatur omne quod contra naturā eſt. Sicut autē propter inordinationē primi peccati ſui obtenebratus eſt intellectus angeli, & fœdatus affectus, quo ad ea etiā in quę naturaliter per tales potentias inclinatur ut omnia a ſe intellecta necnon & deſiderata, in malū finem ordinet, ſuperante malitia naturā elegantem, ita ubi ſine ſui præſentia non poteſt ad uitiū quod abhorret inducere, aut non æque cito uel facile, ne dum ſe præſentem, uerūetiā cooperatorem eſſe prælegit, ut ſuę malitiæ ac inuidiæ cōtra homines (hoc ipſum Deo opti. non niſi iuſtiſſime permittente) ſatisfaciat, quā uelit naturæ ſuæ pro tunc dignitatem attēdere, aut eidem non iniuriā quodāmodo facere. Credo quod Aduerſarius dicet has mulieres quādo talia patiuntur, etiam ſomniare. O uirilem conſiderationem. Dari autem ſuccubos & incubos ſpiritus, in noſtro primo operę atteſtationibus ſanctorum Doctorum comprobatum eſt, ita ut Auguſtinus talia negantes, iudicet impudentes.

Non admittendas ſtriges contra ſtriges in teſtes, & ob id Inquiſitorum proceſſus eſſe infirmos, quod duabus concluſionibus Ponzi. complectitur, reprobatur. Cap. III.

Concluſio quarta falſa. NON ſunt ergo admittendi tales teſtes, non obſtante. c. In fauorem, de hæret. in. vi. cum ſint perſonæ deluſæ: & dicta eorū procedant ab his qui per homines deceptos, alios quotidie decipere geſtiunt. 26. q. 2. c. Qui ſine Saluatore. q. 5. c. Nec mirum. & etiam quia hoc modo dæmone illudente poſſent boni & iuſti accuſari, cū dæmon ſe transfiguret in diuerſas perſonarū ſpecies, & eas oſtendat. d. c. Epiſcopi. *Reprobatio.* Immo omnibus tam contra ſe quam contra alios de huiuſmodi deponentibus uel teſtificantibus, aut certe confitentibus, credendū eſt, dummodo non deprehendantur capitales inimici, vel in aliis inſanite, ut in opuſculo noſtro deductum eſt, non obſtante aliqua illuſione, quæ in talibus ſæpius interuenit. In principalibus. n. propter quæ deprehenduntur apoſtatæ uel hæretici, non illuduntur. Sicut in abrenunciatione fidei & baptiſmi, in abuſione ſacramentorū, in homagio facto diabolo, & aliis pluribus neſandiſſimis. Quod uero additur, qđ

poſſent

poſſent iuſti & innocentes accuſari per c. Epiſcopi. Reſpondetur primo, quod c. non loquitur de iſta ſecta, ut ſæpius dictum eſt. Secundo, quod licet diabolus quo ad ſuam potentiam naturalem poſſet figurā perſonarum etiam innocentū aſſumere, illaſq; quaſi præſentes in ludo illo præferre, non eſt tamen credendū, quod Deus id permittat, niſi forte tales perſonæ etiā ſi non pro tūc, alias tamen fuiſſent præſentes. Poſſet enim iuſte id Deus permittere ut de facto præterito punirētur, quod ſic accuſatę & ad quæſtiones appoſitæ cōfiteri iam cogerentur. Non eſt etiam ſine tali excuſatione facti, hoc putandum eſſe quaſi impoſſibile abſolute, uel etiā ordinarie, quod uidelicet Deus permittat aliquos etiam innocentes accuſari, occulto aliquo ſuo iudicio: ſicut & in aliis criminibus diuina permiſſione quandoq; innocentes etiam accuſantur, atque damnātur ab hominibus ex ignorantia excuſabili, uel etiā ex malitia. Tales tamen ſi fuerunt amici Dei, ſuam innocentiā tandem manifeſtam facient, aut in bonū eorum cedet quicquid cōtra iuſtitiam patientur, puta in remiſſionem peccatorū, & in præmiorū cumulum propter patientiam. Id tamen non niſi rariſſime Deū permittere, proculdubio credendum eſt. Et deprehendi facile poſſet delu ſio, quando poſtmodū in uigilia nō conuenirent cū aliis in dictis & factis, quæ contigiſſe referrentur in ludo. Non eſt autem ob hoc omittendū iudicium contra tales, quando iuridice deponuntur, aut accuſantur, niſi expreſſe deprehenderetur illorum innocentia ex modo reſpondēdi, quod prudentię Iudicum relinquendum eſt. Si enim ſimpliciter ex hoc motiuo dimitteretur iudicii proſecutio contra tales, par ratio eſſet vt etiam contra innocentes iudiciario ordine facta iudicia vniuerſaliter eſſent damnanda: quod eſt falſum, cum iura ſupponant immo decernant, quod ſi iudex ſolus etiam pro certo ſciret innocentem aliquem accuſari, quando nō poſſet innocentiam illius aduerſus allegata probataq; defendere, non deberet iuſtitiam petentibus denegare, & accuſatum abſoluere. Si concluſio ergo prædicta procederet, vel prætacta pro illa ratio efficaciā haberet omnia iudicia circa cetera quoque crimina deberent auferri, eo quod plerunq; interueniant iniuſtitiæ, multæq; falſitates: quinimmo totius mundi decentiſſimus a Deo conſtitutus ordo violandus eſſet, vel ex toto tollendus: ex eo quod aliqua fieri contingunt contra vel præter rerum naturā, vt monſtra. Hæc igitur cum abſurda ſint, eo quod propter ea quæ cōtingunt, vt in paucioribus & per accidens, non eſt regularis ordo violandus ſiue mutādus, patet quod propter hoc etiam quod infertur, ſi quandoq; contingeret, non ſunt minus credenda vel iudicanda quę deponuntur cōtra ſtriges, aut referūtur ab eis, immo ſunt omni ſtudio & ſeueritate funditus extirpanda, quando ex hoc ipſo deprehendantur eſſe magis periculoſa,

culoſæ, quòd ſunt magis occulta, & ob hoc facile remedium adhiberi non poſſit.

Vbi Aduerſarius iudicandus uenit atque damnandus, alios geſſit procacißimis damnare uerbis. Cap. IIII.

INquiſitores debent facere adiurare illam opinionē, quod eatur ad ipſum ludum, ſeu quod portentur perſonæ de loco ad locum in corpore: & vere, cum talis opinio ſit reprobata: quod puto notandum. *Concluſio quinta falſa & execrabilis.* O miram viri præſumptionem, o deteſtandā inſaniam. Non abiurātur *Reprobatio.* coram Inquiſitoribus niſi hæreſes: non abiurant niſi hæretici. Ergo ne hæreſis erit illa opinio, quam domini Inquiſitores defendunt, & ſecūdum eam iudicant extrema damnatione dignos fidei inimicos, quam Illuſtres Theologi, nec non Canoniſtæ veram & catholicam eſſe probant? O extremam viri ſtoliditatem. A quo reprobata eſt hæc opinio? nonne ab vno ſolo ſic delirante Iuriſta, vt omnes ſapientes theologos ad riſum prouocet reprobatio eius? Theologi igitur omnes, immo Iudices ipſi domini Inquiſitores totius Italiæ, Franciæ, Germaniæ, Hiſpaniæ, qui huius opinionis ſunt, & ſecundum eam inuicte defendunt Chriſti fidē, peſtiferos apoſtatas e medio tollentes, coram Inquiſitoribus adiurabunt? Quis autem erit in cauſa fidei iudex, ſi iudices ipſi iudicandi veniunt? Certe bonum iam erit ut S. D.N. conſtituat hunc præclarum virū iudicem vniuerſalē contra Inquiſitores. Sed melius eſt vt ſuæ ſaluti conſulentes Inquiſitores hūc virum de hæreſi ex hoc ſuſpectum, quod opinionem reprobat quæ firmitatem ſuſcipit ex ſacris litteris Pontificūq; decretis: in multis etiam deprehenſum a ueritate fidei in hoc ſuo opere deuiare, præoccupent: & contra eum cito procedant tanquam de hæreſi vehementer ſuſpectū, necnon hæreticorū fautorem, defenſorem, ac pro modulo ſuo ſanctiſſimi officii fidei impeditorem Publiceq; (niſi humilietur) dehoneſtatū, omnē hæreſim & fautoriam abiurare faciant, quando redire ad Eccleſię gremium voluerit: vel certe obſtinatum tradant brachio ſeculari: vel etiam damnent, & igni publico iudicio tradant eius hoc opus ignorantiæ plenū & infidelitate refertum. Ne forte ſi fuerint negligentes, plures patiantur ei ſimiles aduerſarios. Non poſſum non obſtupeſcere, quanto magis attēdo concluſionis huiu, immo authoris eius ſtultitiam. Si verum eſſet quod dicit iſte miſellus, Papa quoque cum faueat Inquiſitoribus contra tales, Epiſcopi, eorumq; vicarij, cum ſint cōiudices, Doctores quoque & omnes conſiliarii concurrentes ad damnationem talium apoſtatarū, deberent hanc hæreſim abiurare: & iſte ſolus, qui has ineptias inuexit, fidelis erit, immo adiurantium Iudex, & abiurationes ipſe in-

dicet

dicet atque recipiet. Hæc ab omnibus notari profecto debent, & in-ſtar omnia dogmata peſſimum cenſeri.

Aduocandos eſſe Iuriſtas ad Inquiſitorum proceſſus formandos & perficiendos, quod Ponzinib. ſeptima concluſione nititur ſuadere, reprobatur. *Cap. V.*

Concluſio ſexta falſa. POſtquam ſcientia noſtra eſt conferens ad diſputationes Theologales, maxime vbi agitur de executione iuſtitiæ, doctores iuris ſunt vocandi, ut aſſiſtant proceſſibus Inquiſitorum ac examinationibus & quæſtionibus. Ipſi enim ſunt tractatores criminalium, & nō poſt perfectum proceſſum differatur eorū uocatio. Et ſic obſeruari debent cōſtitutiones. c. Vt commiſſi. & c. fin. de hæretic. in vi. cum concor.

Reprobatio. Ergo ne ſancta mater Eccleſia, quę determinat quod ſolum ſemel & in fine iudicii debēt ſibiinuicem iudices fidei communicare proceſſus, vt patet in extraua. Bened. xi. Ex eo. & explicare per totum coram epiſcopo, uel eius Vicario, ſi Inquiſitor, vel eius Vicarius procedit; vel econtra ſi Epiſcopus procedit, vel eius Vicarius, uocatis tunc peritis in iure & Theologia, iuxta quod iubetur in d. c. Vt commiſſi. & c. Statuta. de hæret. in vi erraiuit & debuerat iniungere Inquiſitoribus nè ſine doctorum præſentia & conſenſu quicquam iudicialiter attentare præſumerent? O præſumptionem peſſimam. Nunquid igitur cū opus fuerit ſtrigem examinare, patres Inquiſitores totum collegiū Iuriſtarū tenebuntur aduocare, qui ſecundum iura neque coniudicem ad hæc vocare tenentur? Quod leges conferant ad aliquas, nō autē ad omnes diſputationes Theologales, concedimus, & ad illas conferunt nō niſi ancillarum more ſubſeruiendo. Hic autē homo uult eſſe iudex & cenſor Theologorū. Tractatores ſunt iuriſtæ criminalium ciuilium, nō autem ſpiritualium, quale crimen eſt hæreſis. Sed Theologi non ſolum ſunt horum criminū primi tractatores: uerum etiam iudices & exterminatores. Non ſic artauit Inquiſitores Eccleſia, ut teneātur peritorū quos aduocauerint conſilium ſequi. Sed honorem dedit eorum officio, ut more principum iudicantium ſic habeant conſiliarios & aſſeſſores, vt in eorū tamen ſit poteſtate cum ſuo collega pro arbitrio proprio ferre ſententiam. Modos etiam proprios habent Inquiſitores in procedendo, uariaſq; pænitentię imponendæ conſuetudines, quarum ſępenumero ignari ſunt Iuriſtæ. Et ob hoc ſæpe contingit eos eſſe impedimento Inquiſitionis officio Inquiſitoribusque moleſtos, dum conantur eos artare ad cōmunem modum examinandi teſtes, aut reum: licet in hoc qui ſunt prudentiores communiter remittant ad ipſos Inquiſitores, ut ſic etiam collegæ (ut par eſt) mutuo ſibiinuicem deferant

rant: & Doctores eiſdem (ſicut ipſe expertus ſum) obſequentiſſimos ſe gratis præſtent zelo fidei, quam communiter (ut decet ueros chriſtianos) inuicte tuemur. Et hęc dicta ſint ad concluſiones erroneas Aduerſarii, qui patribus Inquiſitoribus obſequioſum ſe non præſtitit, ſed potius odioſum atque infenſum, prouocans etiam alios ſibi ſimiles his ſuis ſcriptis, ut idem attentare nō uereantur. Sed comperta nunc per hæc noſtra opuſcula talium ſcriptorum illius & opinionum uanitate, ſpero quod tam ipſe, quam alii reſipiſcent, & ad propria ſtudia oculos, manus, calamumq; conuertent.

Explicit Apologia tertia de Lamijs. Incipit Quarta.

Vnum Oltradi apud quoſdam Iuriſtas famoſum dictum de Lamijs reprobatur.

POSITIS autem prædictis concluſionibus ſuis in prædicto tertio tractatu ſuo Aduerſarius ſubnectit alias. 26. concluſiones ſeu regulas uel dicta, tam ex doctrina Oltradi famoſiſſimi doctoris, quam ex propria officina. Quibus examinatis, nil falſitatis circa eas impugnare pro nunc occurrit, niſi unū quod refert in 16. concluſione ex conſilio Oltradi. 210. Hoc, inquam, quod non omnis inuocatio dæmonum ſapit hæreſim manifeſtam, ſed ſolum ea qua dæmon inuocatur ut faciat, quæ non ſunt ei propria, ſed creatori, puta, ad prænuntiandum futura: non autem ſi inuocetur ad faciendum ea quæ non excedunt eius propriam facultatem, puta, ad tentandum fęminas de uenereis & huiuſmodi. Niſi forte, inquit, fieret & hoc per modum adorationis, ſecus per modum imperii. *Opinio Oltradi.*

Sed deceptus eſt Oltradus & omnis qui eum ſequitur in hoc paſſu, putans, quod talis inuocatio, ad ea etiam quæ ſunt dęmoni propria, quia non ſapit hanc hæreſim manifeſtam, quod uidelicet inſinuet ex facto illo, eſſe aliquid dęmoni attribuendum, quod non eſt dęmoni proprium, puta futura cognoſcere, ideo nullam ſapiat, ſeu (quod idem eſt) ſimpliciter non ſapiat hęreſim manifeſtam. Quod eſt arguere a particulari ad uniuerſalem negatiue contra regulas dialecticę, in propoſito ſic arguendo: Non ſapit hanc hæreſim manifeſte, ergo non ſapit hęreſim manifeſte. Sicut enim ex hoc, quod aliquis non eſt hic homo, puta Ioannes, non remouetur quin ſit homo, poterit enim eſſe Petrus; ita ex hoc quod inuocatio dęmonum ad ea quæ ſunt dæmoni propria, nō ſapit hanc hęreſim, quod attribuatur dæmoni quod eſt Deo proprium, non remouetur quin ſapiat aliam hęreſim, *Reprobatio.*

vel infidelitatis ſpeciem manifeſte. Id autem non aduertit Oltradus: nec mirum, cum eſſet purus Iuriſta nō habens ex propria profeſſione ſubtilem cognitionem diſtinctionis hæreſum uel ſpecierum infidelitatis, nec præualens iudicare quibus factis uel dictis tal a deprehendantur, quę ad hæreſes proprie ſpectant. Theologalis enim eſt hæc diſcuſſio, ſicut etiam eorum proprium eſt de oppoſito infidelitatis, de ſana inquam & perfecta fide Chriſti plene ſubtiliſſimeq; tractare. Dicendū eſt igitur, ſecundum ſanctos Doctores ſacrosq; Theologos, quod omnis inuocatio dæmonum ex hoc ſapit hæreſim manifeſtam, quod ſemper & inſeparabiliter habet pactum infidelis amicitię cum dæmone tacitum uel expreſſum, uerbo uel facto, etiam ſi ſacrificia deſint. Dum enim faciunt homines id quod a ſolo dæmone inſtitutum eſt fieri ſub pacto inito ſaltem cū primo facti authore ad aliquid conſequendum, alii qui primum in hoc imitantur, & quærunt ex facto illo a dęmone conſequi quod expetunt, proculdubio ratum habent pactum quod prius interuenit, & ſine quo nil conſequi poſſent ab inuocato dæmone, & ſic conuincuntur pactum tacitum & ipſi habere cum dæmone. Et quanto magis ſi aperta voce geſtu uel nutu dęmonem inuocant, eius implorantes auxilium? Habere autem pactum quodcuncunque tacitum uel expreſſum cum dæmone, ad apoſtaſiam pertinet a fide ſecundū Augu. & habetur. 26.q.7.c. Nō obſeruetis: & ſecūdum ſanctum Thom. in 2. diſt. 7.q. 2.art. 2. quia talia quę excedunt etiam hominis facultatem (ex hoc enim dæmonem inuocat homo, quia per ſe non poteſt) non ſunt expetenda fieri per virtutem dęmonis, neque quo ad principium uel medium, neque quo ad complementum operis: ſed a nullo cū mala ſunt quæ petantur: vel ſi bona, a Deo ſolo, vel eiuſdem virtute ab amicis illius. Iuxta illud Iſa. 8. Nunquid populus non quærit a Deo viſionem pro viuis & mortuis? Vnde inuocādo dæmonem in talibus non tanquā Dei amicū, conuincitur ad eum recurrere tanquam ad Deum ſuum, & habere pacta cum eo infidelis amicitię: & conſequenter apoſtataſſe a fide. Talis autē apoſtaſia ad hæreſim pertinet: immo eſt omnis infidelitatis grauiſſima, vt patet per S Tho. ſec. 2.q 12 art. 1. comprehendens virtualiter omnes hęreſes, ſi ſimpliciter recedat quis a fide, & cultu veri Dei & domini noſtri Ieſu Chriſti, dæmoni adhærendo. Vnde abſolute & ſine diſtinctione omnis inuocatio dæmonis ſapit hæreſim manifeſte. Sicut abſolute & ſine diſtinctione hoc dicit glo. in uerbo. Saperēt. c. Cum accuſatus. de hæreti. lib. vi. Nō eſt autem apoſtaſia nec ad hæreſim pertinet omnis vocatio dæmonū, vel familiaritas in loquendo præcipue cū arreptitiis, etiam ſi mala ſit. neque omne imperium, præcipue ex parte Dei: quod pertinet ad exorciſtas. De ratione enim inuocationis eſt quædam ſubiectio habens an-

nexas

nexas preces & cultum inuocantis ad eum qui inuocatur tanquam ad vltimum refugium in re pro qua fit inuocatio, quem cultum ſemper obſeruant Necromantici & alii tales viri diabolici, etiam ſi non quærant a dæmone conſequi niſi quæ poſſibilia ſunt illi. Nullus enim negaret quin nefarias preces circa aras idolorum emittere, ſaperet hæreſim manifeſte, vt glo. in eodem verbo confirmat. etiam ſi taliter operans diceret ſe id non feciſſe, niſi ad conſequendũ dæmoni poſſibilia, puta, mulieris amorem. Hoc autem non eſt niſi propter pactum tacitum uel etiam expreſſum, quem ex hoc facto cum dæmonibus conuincitur habere, quorum quidem idola plena ſunt, & conſequenter propter apoſtaſiam. Ergo multo magis ſi ipſe dæmon immediate per ſe inuocetur, & non mediante idolo, quacunque ratione uel cauſa. Non eſt igitur in hoc ſequendus Oltradus vt pote qui ad pauca reſpexit, & præcipue non conſiderando quod de ratione inuocationis dæmonis eſt adoratio: quia cultus eſt cum ſubiectione, non referendo ad verum Deum. Inuocare enim in ſacra ſcriptura pro actu latriæ ſumitur. Vnde gl. ſuper illud Gen 4. Iſte cœpit inuocare nomen Domini, ſic dicit: Inuocare idẽ eſt quod colere & deprecari. Et gl. ſuper illud Ro. 10. Quicunq; inuocauerit nomen Domini ſaluus erit. dicit: Inuocauerit ſe ſubiiciendo & colendo. Et proprie Deo deberi inuocationem patet per illud Iſaiæ: Quærite Dominũ dum inueniri poteſt, inuocate eum dum prope eſt. Et in Pſal. Inuoca me in die tribulationis. In cuius etiã ſignum per increpationem dicit Dominus populo rebelli & infideli. Iud. 10 Reliquiſtis me, & coluiſtis Deos alienos. Ite & inuocate Deos quos elegiſtis, quaſi dicat, Deus ſolũ inuocari debet. Si ergo illi sũt dij veſtri, inuocate eos. Et 3. Reg. 18. Dixit Helias ſacerdotibus Baal. Inuocate nomina deorum veſtrorum, & ego inuocabo nomen Dei mei. Vnde patet, quod inuocatio præcipitur fieri Deo ut actus latriæ: & hac eadem ratione prohibetur fieri dæmoni. Et conſequenter omnis inuocatio eſt cũ adoratione: nullaq; cum puro imperio: quia adoratio eſt de ratione inuocationis ut dictum eſt. Si autem per inuocationẽ, ipſe communiter accipiat uocationem dæmonum, improprie loquitur, & in propoſito non interuenit ſola uocatio, ſed uera inuocatio dæmonũ, eo quod antequam Necromãtici ac malefici dæmonibus imperent, uel eos ad uota cogant, præcedunt uarii cultus & obſeruationes nefariæ, ſapientes apoſtaſiã a fide ſecundum iuris interpretationem, quod non niſi exteriora diiudicat. Nullo ergo modo eſt audiendus hoc in loco Oltradus. Sanctis ergo Doctoribus, quibus innititur prædicta glo. in uerbo Saperent, potius quam Oltrado acquieſcendum & adhærendum eſt. Ex his omnibus patet, quod determinatio Aduerſarii & prædictus eius tractatus, in nullo præualet contra patres Inquiſitores, ſed

multis

multis falſitatibus refertus & ineptiis, procul ab omnium ſapientum oculis eſt abiiciendus. Et ſtrigum peſſima ſecta debet omni conatu per ipſos Inquiſitores procul omni timore fugari ac exterminari, ad fidei defenſionem, & domini noſtri Ieſu Chriſti laudem, cui eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

FINIS.

Edita ſunt hæc opera Anno Domini. MDXXV. Per R. In Chriſto Patrem F. Bartholomæum Spineum Piſanum Sacræ Theologiæ Doctorem Ordinis Prædicatorum Vitæ Regularis.

REGESTVM.

† A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Omnia folia Z, tantum ſemifolium.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ROMAE,
In Aedibus Populi Romani.
MDLXXVI.

LABORATORIO RESTAURO
A. Lombardi
Via Valsolda n. 125-127
Tel. 899908
1971
Digitized by Google